
Caracterització i anàlisi de
l'Educació per al Desenvolupament a Catalunya
Annexos

Procés d'elaboració de l'estratègia d'EpD
de la Generalitat de Catalunya.

Març, 2010

Encarregat per:

ÍNDEX

Annex 1	RECOPIACIÓ DE DEFINICIONS D'EpD	1
Annex 2	DESCRIPCIÓ DEL MARC POLÍTIC I NORMATIU	2
Annex 3	ANÀLISI COMPARATIVA DE L'EpD EN DIFERENTS PAÏSOS EUROPEUS	4
1	Informació disponible	4
2	Comparació de països	4
	Contexte polític i social	4
	Context de la cooperació al desenvolupament	5
	Contexte de l'opinió pública.....	6
	EpD en l'educació formal	6
	EpD en l'educació no-formal	7
	EpD des de les ONG	7
	Coordinació	8
3	Algunes iniciatives exemple	9
4	Conclusions.....	10
Annex 4	ANÀLISI COMPARATIU D'ALTRES PLANS DIRECTORS A ESPANYA EN RELACIÓ A L'EpD	13
Annex 5	ANÀLISI COMPARATIVA D'ESTRATÈGIES D'EPD	20
	Context	21
	Concepte d'EpD	22
	Marc teòric	22
	Principis	24
	Objectius estratègics	25
	Subjectes	25
	Línies estratègiques	26
	Instruments	27
	Actors	28
	Pressupost	29
	Seguiment i avaluació	29
Annex 6	QUADRE D'ACTORS I AGENTS COL·LABORADORS DE L'EpD A CATALUNYA	30
Annex 7	FINANÇAMENT DE L'ACCD EN EpD	31
Annex 8	RELACIÓ DE PERSONES ENTREVISTADES	33
Annex 9	RESUM DE LES ENTREVISTES REALITZADES	37
1	EpD A L'ESCOLA	37
1.1	Objectius, cobertura, actuacions	37
1.2	Actors, capacitats, recursos	40
1.3	Avaluació i recerca	43
1.4	Articulació i complementarietat	44
2	EpD A LA UNIVERSITAT	45
2.1	Objectius, cobertura, actuacions	45
2.2	Actors, capacitats, recursos	47
2.3	Sensibilització, campanyes i incidència política	48
2.4	Avaluació i recerca	48
2.5	Articulació i complementarietat	48
3	EpD EN ELS ESPAIS D'EDUCACIÓ NO-FORMAL	49
3.1	Objectius, cobertura, actuacions	49
3.2	Actors, capacitats, recursos	51
3.3	Avaluació i recerca	53
3.4	Articulació i complementarietat	53
4	SENSIBILITZACIÓ	54
4.1	Objectius, cobertura, actuacions	54

4.2	Actors, capacitats, recursos	56
4.3	Avaluació i recerca	58
4.4	Articulació i complementarietat	58
5	INCIDÈNCIA POLÍTICA	60
5.1	Objectius, cobertura, actuacions	60
5.2	Actors, capacitats, recursos	62
5.3	Avaluació i recerca	63
5.4	Articulació i complementarietat	64
6	EpD ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ	65
6.1	Objectius, cobertura, actuacions	65
6.2	Actors, capacitats, recursos	72
6.3	Avaluació i recerca	75
7	RECERCA	76
7.1	Objectius, cobertura, actuacions	76
7.2	Actors, capacitats, recursos	78
7.3	Articulació i complementarietat	78
8	ASPECTES DE CONJUNT	79
8.1	Articulació i complementarietat	79
8.2	Actors, capacitats, recursos	86
Annex 10	QUADRES DAFO DE L'EpD A CATALUNYA	89
1	DAFO general.....	89
2	DAFO EpD a l'escola	90
3	DAFO de l'EpD a la universitat	91
4	DAFO educació de joves en el lleure	92
5	DAFO de sensibilització	93
6	DAFO de incidència política	94
7	DAFO EpD als mitjans de comunicació	95
8	DAFO sobre recerca	96
Annex 11	INFORME DEL PRIMER TALLER AMB EL GRUP AD-HOC	97
1	Objectius i participació	97
2	Programa	97
3	Comentaris i aportacions al marc teòric	98
4	Situació actual i reptes.....	99
5	Resultats de la reunió	102
6	Fotografies del taller	103
Annex 12	INFORME DE TALLER AL TERRITORI: BARCELONA	105
1	Objectius i participació	105
2	Programa	105
3	Comentaris i aportacions al marc teòric	106
4	Anàlisi de l'EPD per components	107
4.1	L'EPD a l'escola	107
4.2	L'EPD a les universitats	108
4.3	Sensibilització i campanyes	109
4.4	Joventut	110
4.5	Administracions	111
4.6	Mitjans	112
4.7	Avaluació de la reunió	112
4.8	Llistat de participants	116
4.9	Fotografies del taller	117
Annex 13	INFORME DE TALLER AL TERRITORI: LLEIDA	119
1	Objectius i participació	119
2	Programa	119
3	Comentaris i aportacions al marc teòric	120
4	Anàlisi de l'EPD	121
5	Avaluació de la reunió	123
6	Llistat de participants	124
7	Fotografies del taller	125
Annex 14	INFORME DE TALLER AL TERRITORI: GIRONA	126

1	Objectius i participació	126
2	Programa	126
3	Comentaris i aportacions al marc teòric	127
4	Anàlisi de l'EPD	128
5	Avaluació de la reunió	130
6	Llistat de participants	130
7	Fotografies del taller	131
Annex 15	INFORME DE TALLER AL TERRITORI: TARRAGONA	133
1	Objectius i participació	133
2	Programa	133
3	Comentaris i aportacions al marc teòric	133
4	Anàlisi de l'EPD	135
5	Avaluació de la reunió	136
6	Llistat de participants	137
7	Fotografies del taller	138
Annex 16	LLISTAT DE TEMES	139
Annex 17	ANALISI PRELIMINAR DE CAPACITATS DELS ACTORS A L'ESCOLA	141
Annex 18	BIBLIOGRAFIA	143
1	Marc teòric	143
2	Marc normatiu i de referència	144
3	Situació de l'EpD a Catalunya i Espanya	145
4	L'EpD a nivell internacional	146
5	L'EpD a l'escola	148
6	L'EpD a la Universitat	148
7	Sensibilització, campanyes i incidència política	150
8	EpD en els mitjans de comunicació	151
9	Recerca en EpD	151
10	Desenvolupament humà	152
11	Drets humans i desenvolupament	152
12	Educació en valors	152
13	Pau i desenvolupament	153
14	Medi ambient i desenvolupament	153
15	Gènere i desenvolupament	154
16	Consum responsable i finances ètiques	154
17	Immigració, diversitat cultural i co-desenvolupament	155
18	Coherència de polítiques	155

Definicions a Catalunya	"Procés d'aprenentatge actiu, <u>basat en valors</u> anar més enllà del coneixement bàsic sobre les prioritats internacionals del <u>desenvolupament humà sostenible</u> ... comprensió de les <u>causes i efectes de les qüestions globals</u> " (basada en CONCORD, Pla Director GenCat, 2007-10)
	"Procés que ... genera reflexions, <u>actituds i accions crítiques</u> en les persones ... a fi de construir una societat civil .. al Nord i al Sud .. <u>corresponsabilitat</u> en el desenvolupament .. <u>transformació de les estructures i les relacions injustes</u> " (FCONGD, 2007)
Definicions a nivell estatal	"Procés educatiu (formal, no-formal e informal) ... mitjançant coneixements, <u>actituds i valors</u> ... promoure una ciutadania global ... <u>lluita contra la pobresa i exclusió</u> ... promoció del <u>desenvolupament humà i sostenible</u> " (DGPOLDE, Estratègia EpD 2007; Pla Director MAEC, 2009-12)
	"Procés <u>interactiu</u> per la formació integral de les persones ... orientada al compromís i l'acció per prendre <u>consciència de les desigualtats planetàries</u> ... i les seves causes ... i el nostre paper en l'esforç de <u>construir unes estructures més justes</u> " (Govern de Navarra, 2008)
Definicions a nivell europeu	"L'objectiu de l'educació i la sensibilització en matèria de desenvolupament és fer possible que tots els europeus tinguin al llarg de la seva vida accés a la possibilitat de sensibilitzar-se i de <u>percebre els aspectes del desenvolupament mundial</u> i la seva importància local i personal, i d'exercir els seus drets i responsabilitats com habitants d'un <u>món interdependent</u> i canviant, contribuint a fer-lo <u>més just i sostenible</u> ", Consens Europeu sobre el Desenvolupament, UE 2007
	"Procés d'aprenentatge actiu, <u>basat en valors</u> anar més enllà del coneixement bàsic sobre les prioritats internacionals del <u>desenvolupament humà sostenible</u> ... comprensió de les <u>causes i efectes de les qüestions globals</u> " (CONCORD, 2005)
Definicions en altres països	"Aprofundir el <u>coneixement de la pobresa global</u> i animar les persones a <u>passar a l'acció</u> per un món més just i equitatiu" (Est. EpD Govern Irlanda, 2007-11)
	"El nostre objectiu ha de ser promoure la <u>comprensió de la interdependència</u> en la ciutadania, i de la necessitat del desenvolupament internacional. Això ha de permetre la sensibilització dels ciutadans, i probablement el <u>canvi de comportament i actituds</u> " (DFID, ED strategy paper)
Definicions d'institucions especialitzades	"Habilitar les persones per: conèixer els vincles entre les seves vides i les de les persones de la resta del món ... <u>comprensió de les forces econòmiques, socials, polítiques i mediambientals que contornen les nostres vides</u> ... desenvolupar habilitats, <u>actituds i valors</u> per treballar pel canvi ...; treballar per un <u>món just i sostenible</u> ..." (Development Education Association, 1994)
	"Procés d'aprenentatge en que es capacita a les persones per participar, per argumentar, per resoldre conflictes i assumir drets i responsabilitats en la vida quotidiana. Adquisició de <u>coneixements, habilitats i valors</u> amb la finalitat de conscienciar sobre els drets i les responsabilitats amb la comunitat <u>tant a nivell local com global</u> " (Argibay, Hegoa, 2005)
	«..ha de conduir a la <u>presa de consciència de les desigualtats planetàries</u> en la distribució de la riquesa i del poder. Ha de permetre a cada individu tenir les claus del su propi desenvolupament dins de la societat en que es troba. Permet relacionar els continguts acadèmics amb la formació personal per tal que cada persona tingui la possibilitat de <u>participar en el desenvolupament del seu entorn i comprendre els vincles entre la realitat global i el desenvolupament local</u> " (Djeakoumar, xarxa Polygone, 2001)

Normativa de referència:

Àmbit	Documents	Observacions
Educació	- Parlament de Catalunya. Pacte Nacional per a l'Educació (2006) - Parlament de Catalunya. Llei d'Educació (2009)	
Cooperació al Desenvolupament	- Parlament de Catalunya. Llei de cooperació al desenvolupament (26/2001) - DGCAH. Pla director de cooperació al desenvolupament 2007-10	En l'article 1, la llei de Cooperació distingeix dos tipus d'actuacions de cooperació al desenvolupament: les que es fan "per tal de contribuir a fer que determinats països i pobles construeixin les condicions i les capacitats necessàries per a llur desenvolupament humà", i "Les que duen a terme les administracions públiques o els agents de cooperació a fi de fomentar la informació, la sensibilització, l'educació, la formació, els valors, les capacitats i el compromís de la societat, conduents a una cooperació millor i més gran amb les persones, els pobles i els països en desenvolupament".
Drets Humans	- Declaració Universal dels Drets Humans (1948) - Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics (1966) - Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals (1966) - Convenció dels Drets de la Infància (1989) - Convenció contra Totes les Formes de Discriminació de la Dona – CEDAW (1979)	La Declaració és el referent ètic fonamental, només té valor moral. Els diferents pactes i convencions desenvolupen la declaració i són vinculants pels Estats, tenen valor jurídic.
Desenvolupament	Declaració del Mil.lenni (2000)	- Es compasen de vuit objectius i divuit metes concretes que recullen un consens sobre prioritats bàsiques. - Els ODMs tenen un gran valor ja que per primer cop es concreten objectius, s'estableixen indicadors i es fixen plaços (2015). - No són vinculants però tenen un gran valor moral.
	Ressolució de l'Assemblea General de NNUU sobre la Dècada de NNUU de educació per la desenvolupament sostenible (2005-14)	- La UNESCO n'és l'agència responsable. - L'objectiu principal és integrar els valors del desenvolupament sostenible en el sistema educatiu. - Promou xarxes i dona suport als països en EDS.
	Unió Europea, "Consenso europeo sobre el desarrollo", 2005	Consenso Europeo sobre Desarrollo en diciembre de 2005. Este consenso coloca la erradicación de la pobreza como objetivo fundamental de la política de desarrollo de la Unión Europea (UE), y define por primera vez los principios comunes en base a los que la Comisión y los estados miembros aplicarán sus respectivas políticas de desarrollo con un espíritu de complementariedad. Este consenso manifiesta el firme compromiso de la UE con la Coherencia de Políticas para el Desarrollo, con los principios de Eficacia de la Ayuda, con los Objetivos de Desarrollo del Milenio y con el incremento del volumen de AOD necesario para la consecución de los objetivos.
Estructura de l'ajuda internacional al (AOD)	▪ Declaració de París (2005) ▪ Pla d'Acció d'Accra (2008)	Procés en curs de revisió de l'arquitectura de l'ajuda. A París els països desenvolupats i en desenvolupament, i les institucions de desenvolupament multilaterals i bilaterals, es van comprometre a emprendre accions per reformar l'AOD i augmentar la seva eficàcia en base als principis de apropiació, alineament, harmonització, gestió orientada a resultats i responsabilitat mutua.. A Accra es va concretar un pla d'acció.
Educació per al Desenvolupament	Pacte Mundial de les Nacions Unides per un codi de conducta per a totes les entitats: http://www.pactomundial.org	Iniciativa de compromís ètic per tal que les entitats de tots els països membres assumeixin deu principis de conducta en relació als drets humans, treball, medi ambient i lluita contra la corrupció.
	Unió Europea. Resolució del Consejo sobre educación para el desarrollo y sensibilización de la opinión pública	Resolució de 14 punts que recull el desig de la UE d'afavorir l'EpD, recolza el treball de les ONG, considera estudiar el foment del "comerç equitatiu", estimula a ONG i institucions per sensibilitzar l'opinió pública, i resalta la necessitat de fer

	europea a favor de la cooperación para el desarrollo 29 octubre 2001.	evaluacions i estudis d'opinió.
	Unió Europea. Maastricht Global Education Declaration (2002)	Auspiciat pel Consell d'Europa, aquest congrés va comptar amb la participació de governs, autoritats regionals i locals, i organitzacions de la societat civil dels Estats de la UE, en que es comprometen a elaborar una definició de Educació Global (EG), desenvolupar l'EG en els Estats membres, incorporar-la en el sistema educatiu formal i no-formal, augmentar el recolzament a xarxes regionals i internacionals i plantejar un sistema de monitoreig mitjançant informes nacionals sobre EG.
	Unió Europea. Resolució del Parlament Europeu sobre comerç just i desenvolupament. 2005	Resolució de 33 punts per fomentar el comerç just. Recull els principis del comerç just i insta a la Comissió a prendre un seguit d'iniciatives importants en aquesta àrea.
	Unió Europea. European Conference on Development Education, Brussels Recommendations – 2005	Auspiciada per la presidència belga de la UE, aquesta conferència va comptar amb la participació dels Estats membres, CONCORD, ECHO, i altres organitzacions i institucions internacionals (GENE, OCDE, ..). Va debatre sobre la necessitat de conseguir un consens social més ampli per introduir l'EG als sistemes educatius. La declaració insta a aquest debat en els països, com a pas previ a l'elaboració d'estratègies.
	Unió Europea. European Conference on Development Education, Helsinki Recommendations - 2006	En seguiment de la conferència anterior, la presidència finlandesa de la UE al 2006 va auspiciar una segona conferència a Helsinki, que va impulsar un procés europeu de recerca de consens sobre EpD.
	Unión Europea, "Consenso europeo sobre el desarrollo: la contribución de la educación y de la sensibilización en materia de desarrollo", 2007	Declaració conjunta elaborada amb la contribució de la societat civil, el Parlament Europeu, els Estats Membre de la Unió Europea i la Comissió Europea que formen el primer quadre estratègic sobre EpD i i Sensibilització a Europa a nivell local, regional, nacional i europeu. El consens sobre EpD ve a complementar el consens europeu sobre desenvolupament, promulgat per la UE el 2007.
	DGPOLDE. Estrategia de Educación para el Desarrollo de la Cooperación Española (2007)	Primera estratègia d'EpD elaborada a l'Estat, és l'estratègia sectorial de referència de la cooperació espanyola, descrita en l'annex 4.

Altres documents de referència sobre EpD a destacar:

Àmbit	Documents	Observacions
Catalunya	FCONGD, L'educació per al desenvolupament: una estratègia imprescindible (2007)	Es l'únic treball que existeix a Catalunya abans de l'elaboració d'aquesta Estratègia. Recull el consens de les ONG de desenvolupament sobre l'EpD, en termes de concepte, importància, actors i prioritats en l'educació formal, no-formal i informal.
	Celorio G. - Informe sobre EPD para el plan director Gencat 2007-10	Informe sobre l'EpD a l'àmbit formal de cara a la preparació del Pla Director 2007-10.
	ACCD. Estudi d'Opinió sobre desenvolupament, cooperació i educació per al desenvolupament a Catalunya (2009)	Primer estudi d'opinió a Catalunya sobre desenvolupament, cooperació i educació per al desenvolupament.
Estat	ARGIBAY, M. i altres (Comp.), Actas I Congreso de Educación para el Desarrollo. Hegoa, 1991	El primer Congrés, l'any 1990, es pot considerar com l'acta fundacional col·lectiva de l' EpD a Espanya, un primer intent de conceptualització i identificació dels agents de l' EpD, per articular una estratègia d'actuació conjunta. En el marc de la reforma educativa de la LOGSE, aquesta primera trobada es va centrar en buscar formes d'intervenció de l' EpD en l'àmbit de l'educació formal.
	ARGIBAY, M. i altres (Comp.) Actas II Congreso de Educación para el Desarrollo. De la transversalidad a la educación global. Hegoa, 1996	El segon Congrés, l'any 1996, va significar una presa de consciència i visualització de les pràctiques, interessos i perspectives dels agents de EpD, assolint una perspectiva més integral, amb l'objectiu d'articular estratègies conjuntes en els àmbits de l'educació formal, no formal i informal.
	CELORIO, G. i altres (Comp.) 2007. Actas III Congreso de Educación para el Desarrollo, la educación transformadora ante los desafíos de la globalización. Hegoa, 2007	En el tercer Congrés, l'any 2006, es remarca la importància d'establir línies de comunicació, debat, cooperació, intercanvi, avaluació i recerca entre el conjunt dels agents implicats en EpD, amb un especial èmfasi en la necessitat de promoure xarxes locals i globals. En aquest moment s'assoleix la perspectiva de EpD com un procés educatiu orientat a la transformació social.

1 Informació disponible

Des de mitjans dels anys 90s el Centre Nord-Sud del Consell d'Europa ve treballant en l'impuls de l'Educació Global en els sistemes educatius dels països membres. El 2001 va impulsar una trobada de múltiples actors europeus de la qual va néixer la "Global Education Network in Europe" (GENE). Durant els primers anys, la GENE va ser tutelada pel Centre Nord, i des de fa uns anys és una entitat independent.

Particularment important ha estat el procés de "Peer Review" entre els Estats en relació a l'Educació Global, que han donat lloc a un seguit d'informes que descriuen la situació de l'EpD en els països que han dut a terme aquest procés, i que són: Finlàndia (2004), Països Baixos (2005), Àustria (2006), República Txeca (2009), Noruega (2009) i Polònia (2010). Els primers treballs van ser publicats pel Centre Nord-Sud, i després per GENE en col·laboració amb CONCORD i DEEEP. Els treballs que analitzem en aquest document són els següents:

- Höck, S., and L. Wegimont. 2003. National structures for the organisation, support and funding for development education: a comparative analysis. Lisbon: North-South Centre.
- North-South Centre. Global Education in Finland. 2004
- North-South Centre. Global Education in the Netherlands. 2005
- North-South Centre. Global Education in Austria. 2006
- GENE. Global Education in Czech Republic. 2009
- GENE. Global Education in Norway, summary observations and recommendations¹. 2009.
- GENE. Global Education in Poland. 2010

Els documents anteriors no aprofundeixen en el tractament de l'educació global en els diferents països, i no sempre segueixen un mateix esquema en el tractament de les diferents qüestions. En qualsevol cas, en el seu conjunt, ofereixen una informació vàlida per contrastar l'anàlisi fet de l'EpD a Catalunya.

En els darrers anys, el Consell d'Europa, a través del Centre Nord-Sud i els altres actors (GENE, CONCORD, DEEEP) està impulsant la incorporació de l'educació global en els nous Estats membres de la UE. Bastants d'aquests països tenen processos en marxa per integrar-la i per concretar estratègies que guiïn aquesta incorporació. La situació de l'educació global en aquests països es pot trobar resumida en:

- DEEEP. "Country Presentations. Summaries of present situation of global development education in the new EU member States", 2009

2 Comparació de països

Contexte polític i social	
Finlàndia (2004)	Finlàndia té una llarga tradició en solidaritat internacional, que té les seves arrels en els moviments cristians i missioners i també en la "generació solidària" dels anys 60/70s, moment en que s'inicià la cooperació al desenvolupament així com accions en incidència política. Els 90s van suposar forts canvis per Finlàndia, afectada per la globalització -amb canvis importants en els mercats d'exportació- i el col·lapse de la URSS que va donar lloc als tres nous estats bàltics veïns. La recessió econòmica va suposar una caiguda important de l'AOD, de 0,8% el 1991 a 0,31% el 1994. L'accés a la UE el 1995 també va requerir l'ajust de les polítiques fiscals a les de la Euro zona.

¹ No s'ha publicat encara el document complet.

	En anys recents, la immigració ha convertit Finlàndia en una societat multicultural.
Països Baixos (2005)	Es perceben canvis importants en la societat que afecten a la comprensió i opinió de la ciutadania sobre el desenvolupament a escala global. Hi ha un enduriment del context polític i social, com a conseqüència del clima econòmic i sobretot del fet migratori i multicultural, que ha posat en qüestió la percepció que és un país molt obert, tolerant i compromès amb la justícia global. Tot i això, sembla mantenir-se prou sòlida la base construïda en les dècades anteriors.
Austria (2006)	Observadors austríacs reporten una manca de debat crític en relació al desenvolupament i la globalització. A nivell parlamentari hi ha hagut una disminució en l'interès per aquestes qüestions. A la vegada, es manifesta una opinió pública més preocupada en algunes qüestions específiques, com el comerç just, el deute o el fet migratori. Malgrat la manca de debat polític sobre desenvolupament, hi ha un ben articulad debat polític i intel·lectual en relació als processos educatius, incorporant també la dimensió global de l'educació. Hi ha un compromís en augmentar l'AOD que l'actual coalició de centredreta manté.
República Txeca (2009)	Malgrat s'ha desenvolupat tant sols des d'inicis dels 90s, ja existeix una significativa i creixent base de treball en educació global. Sembla haver-hi també un suport polític important per l'AOD, però les preocupacions que suposa la crisi econòmica semblen apuntar a una estabilització de l'AOD enlloc de creixement. Contrasta aquesta tendència amb el que sembla un interès creixent de l'opinió pública per les qüestions globals.

Context de la cooperació al desenvolupament	
Finlàndia (2004)	Hi ha una tendència creixent dels finlandesos a mirar al món com a ciutadans/es globals, entenent la interdependència. El suport públic a la cooperació internacional supera el 70%. Finlàndia encara té pendent el retorn al nivell d'AOD per sobre el 0,7%, establert per llei pel 2010, i que durant els anys 90s va caure per sota del 0,35%. El govern s'ha compromès a assolir el 0,7% en el 2010. La participació de l'EpD és molt flaca, inferior al 0,5%, lluny del 3% recomanat pel PNUD. Moltes ONGD no semblen tenir un compromís important amb l'EpD, les quantitats assignades en comparació amb la cooperació són mínimes. L'educació global ha format part dels currículum escolar des de començament dels 70s. No obstant, les escoles tenen flexibilitat en decidir com incloure els temes de l'educació global en el currículum. Govern i ONG encoratgen i assisteixen a les escoles en aquest esforç, particularment en la producció de materials. El MFA (Min. Afers Estrangers) promou activament la sensibilització sobre el seu programa de cooperació, i també de qüestions de desenvolupament específiques, dirigit al públic general. També dur a terme accions sobre públics més específics, com líders polítics i econòmics, ONGD, mitjans o empreses.
Països Baixos (2005)	Larga tradició en EpD –tant a nivell de govern com de ONG-, que fa que sigui dels països que més inverteix i que tingui l'estructura de coordinació més antiga a Europa en EpD (NCDO). Sempre ha estat un país referent en el compromís amb l'AOD, fluctuant entre el 0,7 i el 1,08%, tot i que ara hi ha més debat per intentar limitar-la al 0,7%. Es pot considerar el país com a líder en EpD a Europa, donat l'alt compromís del govern, la ciutadania i les organitzacions, amb capacitat d'innovació.
Austria (2006)	L'AOD austríaca era el 2004 de tant sols el 0,24%, incrementant-se en els anys següents, però sense perspectives d'anar gaire més enllà del 0,5%. Hi ha una llei de cooperació des del 2002. La responsabilitat política i de coordinació de l'AOD correspon al MFA. El 2004 va ser creada la "Austrian Development Agency" (ADA), per l'administració i implementació del programa bilateral. També té un rol important el Ministeri de Finances, entre d'altres, recomanant-se una millor coordinació interministerial. Entre 1994 i 2005 KommEnt (Society for Communication and Development) s'havia ocupat de l'administració del suport del MFA en educació global, ocupant-se de la gestió dels fons, construcció de capacitats i avaluació. A partir de 2005 la gestió de l'educació global s'ha integrat en ADA. El suport austríac als països d'Europa de l'Est és molt superior a la mitjana del CAD. La cooperació austríaca amb el Sud està molt influenciada per l'Església Catòlica i les ONG.
República Txeca (2009)	Ha anat incrementant la seva AOD des de 2000, tot i que es manté en valors molt baixos (0,11% el 2007). No s'espera un creixement en els propers anys, de manera que no es podrà assolir l'objectiu de la UE per països nous, fixat en el 0,17%.
Noruega (2009)	Existeix una llarga tradició de participació social, voluntariat i preocupació per la justícia i l'equitat a nivell internacional. Noruega té una de les tradicions més llargues en EpD, amb ampli suport de partits polítics i un consens social important sobre la importància de la política de desenvolupament, amb un creixent reconeixement també de la importància del processos educatius a llarg termini. Fa falta més claredat conceptual a l'hora de distingir i de complementar les diferents educacions. La recerca universitària està molt enfocada al desenvolupament, caldria incorporar més l'EpD. Hi ha hagut fins ara un finançament important per Educació Global, amb un important suport polític i institucional. Com actors, destaquen RORG Network, the Norwegian United Nations Association and the Big-5 NGOs (Norwegian Peoples Aid; Norwegian Church Aid; The Red Cross; Save the Children; and the Refugee Council). Es recomana a MFA i NORAD sistemes de finançament que reforcin aproximacions i estratègies sectorials, que assegurin qualitat, abast, impacte, capacitats i coordinació, sota un enfocament basat en els drets humans.
Polònia (2010)	La cooperació al desenvolupament polaca s'ha començat a desenvolupar significativament des de la seva entrada a la UE i està encara en fase de construcció. No hi ha encara una llei de cooperació o una agència específica per gestionar-la. Cal augmentar el suport polític i del públic a la cooperació, amb una millor comprensió de les qüestions de desenvolupament global. L'educació global s'està desenvolupant des de 1994, en paral·lel a la cooperació, a mesura que augmenta la implicació dels actors com MFA, MoE i les ONG.

Contexte de l'opinió pública	
Finlàndia (2004)	D'acord amb els sondejos existents, Finlàndia té una opinió pública ben informada sobre qüestions de solidaritat global, sobre els objectius de la seva cooperació internacional i sobre l'AOD que es practica. Es valora més que en altres països la tasca del govern en aquest camp i de les ONG, als quals es dona nivells de confiança elevats. Més del 70% de la població creu que cal augment l'AOD, més del 50% creu que cal retornar al 0,7% que es va perdre durant els 90s.
Països Baixos (2005)	Es manté un suport important a la solidaritat internacional, i a la cooperació amb el Sud en particular. Es testeja regularment l'opinió pública, però caldria incorporar mètodes més qualitius i no tant quantitius. El 2002 el 80% de l'opinió pública recolzava el manteniment o fins i tot l'increment de l'AOD. Tot i així, en els darrers anys s'ha incrementat el percentatge de població escèptica amb l'eficàcia de l'ajuda. Es conclou que el debat no ha portat a una disminució del suport, sinó a un suport més crític. S'identifica un feble coneixement de les causes de la pobresa i possibles solucions, respostes simplistes.
Àustria (2006)	El suport de l'opinió pública austríaca es manté des de finals dels 80 per sobre del 70%, fins i tot del 80% en el període 1999-2003. No obstant, la implicació del públic amb la cooperació al desenvolupament s'ha mantingut feble. De fet, només 21% dels austríacs consideren que l'AOD del seu govern és massa baixa (un rati que té un valor mig del 33% a nivell de la UE25).
República Txeca (2009)	Enquestes recents (2006) indiquen un suport majoritari a la cooperació al desenvolupament, tot i que no són gaire aprofundides. El desconeixement total dels ODMs arriba al 80% de la població.
Noruega (2009)	
Polònia (2010)	EN 2008, el 84% dels polacs creuen que el país ha d'oferir ajuda al desenvolupament, i un 76% creu que s'ha de finançar amb diners públics. No obstant, només un 13% ha sentit a parlar dels ODMs.

EpD en l'educació formal	
Finlàndia (2004)	Finlàndia té un sistema educatiu molt reconegut a nivell internacional, amb alts nivells d'igualtat en l'accés i de qualitat. Durant els 90s el currículum va ser liberalitzat i localitzat. Es treballa en una nova estructura bàsica de currículum més acordada a nivell central, i que inclou la ciutadania global, els drets humans, i els valors de la multiculturalitat i la sostenibilitat. El nou currículum és una bona oportunitat, tot i que, en qualsevol cas, la responsabilitat per adequar-se a ell és troba al nivell dels municipis, escoles i professors/es. Degut a això, tot i que l'educació global ha trobat el seu lloc en l'estructura del currículum, particularment pel que fa a la seva transversalització, l'extensió i la qualitat dels continguts depèn fonamentalment de la iniciativa de professors/es individuals per utilitzar materials i mètodes adequats. Manquen estratègies coordinades per disposar de guies comunes, recursos i materials. Pel que fa a l'ensenyament superior, universitats i politècniques decideixen els seus ensenyaments i recerca, així com la seva organització en facultats o unitats de recerca. El Ministeri d'Educació signa acords amb cadascuna on es fixen certs objectius, projectes i finançament, en els quals es mencionen estratègies d'internacionalització i intercanvi, sense esmentar específicament l'educació global. Algunes universitats focalitzen en determinats temes o iniciatives. N'hi ha de destacades, però no sembla haver-hi cap coordinació entre elles. No hi ha un treball en xarxa entre les universitats, o entre els propis experts acadèmics. No hi ha una estructura que faciliti aquesta coordinació, el qual limita que l'educació global es pugui desenvolupar.
Països Baixos (2005)	El Ministeri d'Educació només dona unes orientacions força generals sobre el currículum, deixant molta llibertat a l'escola (escoles, professors, associacions de professors, editorials) per concretar els continguts, el que suposa una limitació per garantir que hi ha una incorporació adequada de l'EpD. El sistema educatiu està molt descentralitzat cap a l'administració local, incloent la política educativa. Molts professors a iniciativa pròpia organitzen activitats d'EpD, però això pot generar una sobreconfiança en el professor-compromès i limitar la capacitat d'aprofundir l'EpD al no haver-hi un compromís més estructural amb l'EpD. S'identifiquen bones oportunitats per treballar l'EpD en matèries com Geografia, Història, Economia i Ciències Socials. La introducció al nou currículum de la ciutadania és també una oportunitat. Es fa difícil valorar fins quin punt ha entrat l'EpD, sembla que hi ha un progrés significatiu, però no s'ha fet suficient investigació per tenir dades acurades. Caldria que el MFA i NCDO fessin un mapeig anual dels actors que estan proveint EpD a l'escola. El NCDO hauria de treballar amb els altres actors (governamentals i no governamentals) per establir una estratègia de coordinació per a l'integració de l'EpD a l'escola, reconsiderant els diferents actors els seus rols (MFA, NCDO, NGDOs).
Àustria (2006)	En dècades recent l'educació a Àustria ha agafat un perfil més internacional i intercultural, recolzat sobretot a partir del Departament de Relacions Internacionals del Ministeri d'Educació, que inclou l'educació global en el seu programa. Hi han recents experiències pilot (2006, 2007) de treball conjunt amb ONG per la formació de professors en educació global, que caldrà transversalitzar a tot el sistema. Al Departament d'Educació hi ha una certa creença que no s'ha de tractar explícitament l'educació global en el currículum, sinó que es pot treballar des del currículum d'educació cívica, essent una diferència remarcable amb el propi Dept. de Relacions Internacionals. Existeix un grup austríac sobre educació global amb participació del Ministeri. El Ministeri recolza també la setmana per l'educació global que impulsa el Centre Nord-Sud, el treball de les 40 escoles associades a la UNESCO, etc. A nivell universitari, hi ha hagut canvis profunds en aquesta dècada dotant-les de major autonomia, gairebé com empreses.

	Hi ha alguns cursos de nivell universitari que aborden qüestions globals. Ha existit també un curs de tercer cicle sobre educació global en la formació de professors/es, a la universitat de Vienna, però que depenen fonamentalment de la iniciativa individual dels professors.
República Txeca (2009)	El país té un potent sistema educatiu que travessa un continuat i profund procés de reforma i descentralització, que redefeix la responsabilitat en relació al currículum, compartida entre escoles, administració local i autoritats nacionals. Aquesta reforma pot ser una bona base per la introducció i implementació de l'educació global. A la vegada, s'introdueixen temàtiques transversals i hi ha un fort suport a la formació de professors. Tot això, junt amb un decidit recolzament del MFA i ONG en EpD auguren un futur prometedor.
Noruega (2009)	El Ministeri d'Educació és receptiu a l'EpD. Les reformes en curs sobre currículum i formació de professors són una bona oportunitat per l'incorporació de l'EpD. A Noruega, juga un paper rellevant la "Norwegian United Nations Association (UNA)" i la xarxa de ONG "RORG Network" en la promoció de l'educació global, enfocant als temes prioritzats per NU. Les ONG també s'han construït un espai de treball en les escoles. Es recomana a Noruega incorporar l'EpD en la formació inicial del professorat, així com l'elaboració d'una guia per integrar l'EpD, en col·laboració entre diferents ministeris, agències i societat civil. Les ONG tenen un paper en el desenvolupament de materials per aquest currículum.
Polònia (2010)	L'educació a Polònia s'ha transformat molt des dels grans canvis polítics a partir de 1989. Successives reformes han afavorit la descentralització i una revisió continuada del currículum. Recentment (2008) el Ministeri d'Educació ha expressat la integració de l'educació global com una prioritat. Podria fins i tot arribar a esdevenir un model per la integració del currículum d'educació global a l'escola. Hi ha hagut una participació activa de les ONG en la revisió del currículum pel que fa a educació global. En aquests darrers 5 anys, es constata un progrés notable en EpD del currículum a Polònia. També hi ha un esforç per la formació del professorat, a partir dels institut nacional de formació de professors, amb suport del MFA i en cooperació amb les ONG, intentant construir un sistema de formació en cascada que arribi a tot el professorat. A nivell universitari, no hi ha una aproximació de conjunt sobre com introduir l'EpD, es funciona a partir de iniciatives individuals que cal esperar que es comencin a coordinar en un futur. El MFA intenta impulsar la recerca. Es recomana l'establiment d'un comitè nacional per l'educació global, incloent els ministeris i agències rellevants, en coordinació amb ONG i altres actors de la societat civil, que permeti millorar la coordinació i la qualitat.

EpD en l'educació no-formal	
Finlàndia (2004)	En el sector existeixen diferents iniciatives d'organitzacions juvenils o de les ONG. Manca però una aproximació de conjunt i coordinada. En aquest sector, cal plantejar-se un balanç entre actuacions a partir de les estructures existents de joves, i el treball dirigit al col·lectiu de joves no organitzats o afiliats. La tendència a Europa es busca una aproximació sectorial, en partenariat amb MFA, ONGD i organitzacions paraigua com els consells nacionals de joventut. Es recomana que aquests actors desenvolupin conjuntament una estratègia per abordar l'EpD en aquest sector. Hi ha també iniciatives de les unions sindicals, més focalitzades pròpiament en la cooperació. Es destaca també el paper de les municipalitats en la cooperació, i l'emergent role de la responsabilitat social corporativa en el sector privat.
Països Baixos (2005)	Hi intervenen molts actors de la societat civil. Hi ha coordinació en camps com la salut i l'esport. Hi ha iniciatives innovadores i amb bons resultats en el camp dels joves. No obstant, sembla no haver-hi una estratègia sectorial. Caldria buscar estratègies de coordinació entre els sectors de la població no-organitzada i les organitzacions existents. En el camp dels joves, caldria una estratègia específica, en parceria amb el Consell Nacional de la Joventut i probablement les ONGD, i també reforçar la participació dels joves en plataformes ja existents com les de salut i esports. Els sindicats (FNV) han treballat bàsicament en accions al Sud, tot i que han col·laborat per exemple en la campanya de cafè de CJ. La "Network University" ofereix també programes de formació on-line, a través de la web, treballant en xarxa amb altres organitzacions del Nord i del Sud.
Austria (2006)	Tot i que algunes veus apunten que els joves austríacs tendeixen a preocupar-se cada cop més per les qüestions domèstiques enlloc de les globals, no hi ha dades fidedignes que permetin valorar-ho. El "Austrian Student Council" té una unitat sobre drets humans i política social, i una unitat de assumptes internacionals. Des d'aquests unitats s'han promocionat debats sobre qüestions socials, incloent sostenibilitat i multiculturalitat. Han afavorit també la participació dels joves en els forums socials mundials, així com en campanyes d'EpD específiques. La federació austríaca de sindicats (ÖGB) té una unitat de coordinació de les diferents institucions d'educació d'adults que són part de l'ÖGB. En aquest marc, s'han dut a terme actuacions més aviat puntuals de cooperació internacional.
EpD des de les ONG	
Finlàndia (2004)	Des dels anys 70 les ONG han estat al capdavant de la tasca educativa. La seva labor és molt diversa. Es útil analitzar-la des de diferents perspectives: ▪ Coordinació i partenariat: va des d'accions individuals de les ONGD, treballs exclusius de cada ONGD, a partenariats entre algunes d'elles, i a treballs coordinats a nivell nacional entre totes elles. ▪ Perspectiva educativa: des de iniciatives que són vehicle d'un "missatge" específic, a aquelles que veuen l'educació com el cor de l'EpD. ▪ Partenariat: des del treball diferenciat exclusiu de cada ONGD ▪ Objectius: des d'accions més orientades al marketing i l'obtenció de fons, a accions d'explicació dels projectes i a

	accions amb clars objectius educatius, fins a accions orientades al lobby polític prenen campanyes com a suport, a vegades organitzades de forma col·lectiva. Com en molts països, les ONGD aporten lideratge a l'EpD i juguen un rol catalitzador. Tot i així, tenen també dificultats per donar a l'EpD la prioritat adequada, en molts d'elles l'EpD és poc rellevant, l'activitat es centra en la cooperació. També hi ha una certa tendència a enfocar l'EPD en campanyes i activitats de fundraising.
Països Baixos (2005)	Unes 300 ONGD actives en el país. Han estat sempre al front de l'EpD al país. Hi ha un treball important de les ONGD, però cal fer una reflexió sobre qualitat, per assolir resultats que cal establir a nivell nacional, i de coordinació entre els actors. Hi ha molt bons exemples d'excel·lents iniciatives de les ONGD, innovadores, orientades a resultats, i construint partenariats amb altres actors i segments de població. Algunes ONGD fan massa èmfasi en la seva comunicació i captació de fons, més que en la tasca educativa. Es troba a faltar coordinació entre elles. Des de 2002 el govern finança les iniciatives d'EpD de les 6 grans ONGD per separat, sense coordinació entre elles. Això dona pluralitat i facilita la innovació, però redueix el nivell de coordinació de l'EpD i probablement l'impacte. Algunes ONGD importants (Novib) han deixat l'educació per centrar-se en campanyes, un pas enrere des del punt de vista de l'EpD. Les campanyes s'han de recolzar amb un sòlid treball en el sistema educatiu. Sembla haver-hi una tendència en deixar els llargs processos d'aprenentatge i concentrar-se en una comunicació més immediata, sensibilització i campanyes, en principi considerant que el sistema educatiu ja està en condicions d'integrar l'EpD per ell mateix. Les ONGD tenen bons recursos i coneixements per liderar iniciatives sectorials o temàtiques ben coordinades que aportin una millor EpD. Poden reflexionar amb els actors públics per establir resultats a nivell nacional i indicadors de mesura, fent èmfasi en la qualitat. Tenen capacitat d'advocacy per respondre als canvis de context polític i social que s'identifica en el país.
Àustria (2006)	La coordinadora de ONGD a Àustria, AGEZ, inclou 32 ONGD. La majoria no estan molt implicades en EpD, centrades més en campanyes que en treball educatiu a llarg termini. Existeix un grup de treball (PEPI – Platform of Awareness Raising Programmes), on 50% dels membres són de AGEZ, que treballa en sensibilització i lobby polític.
Noruega (2009)	Hi ha un ampli reconeixement del important rol de coordinació de la "RORG Network", expertise i compromís per construir capacitats i millorar la qualitat, així com per integrar la dimensió Sud en la tasca. L'amplia implicació del ric i divers teixit social –esglésies, sindicats, moviments de dones, moviments de joves...- és un bon exemple, recolzat per Ministeri d'Afers Estrangers, Norad, i el Ministeri d'Educació. MFA i Norad valoren la diversitat de ONG, però consideren identificar ONG amb iniciatives d'alta qualitat que es puguin reforçar en capacitats i escalar les actuacions, consultant criteris amb la "RORG Network". Es recomana reforçar també la implicació de la immigració en les iniciatives sobre educació global.

Coordinació	
Finlàndia (2004)	Hi ha un creixement i consolidació del teixit institucional en educació global, amb més capacitats i disponibilitat tant en el sector formal com no-formal, amb més cooperació i partenariat. Les ONG prenen el lideratge en aquestes iniciatives. Bon exemple és la "Global Education Network project", acollit per KEPA i molt reconegut per les ONGD com a facilitador del treball en xarxa, coordinació i partenariat.
Països Baixos (2005)	Els ministeris han de reforçar la coordinació interministerial, particularment MFA (exterior) i MoE (educació). S'ha d'aprofundir el rol de coordinació del NCDO, particularment amb MFA i les ONGDs. El MFA juga un paper clau en el finançament del sector i en informar a la ciutadania sobre el programa de cooperació al desenvolupament. NCDO és l'estructura de coordinació en EpD més antiga d'Europa (35 anys), amb una contribució ben reconeguda en coordinació i també en representativitat de les ONGD a Europa pel que fa a EpD fins 2002. Es una estructura para-governamental, 100% financada pel govern. Pretén reforçar el suport de l'opinió pública a la cooperació internacional i el desenvolupament sostenible. S'ha vist durant anys com una estructura proveïdora de finançament, va desenvolupat un perfil de centre de coneixement i aprenentatge. El NCDO podria liderar un procés de reflexió sobre les pràctiques d'EpD, i en el continuum que va de la sensibilització, a les campanyes i a l'aprenentatge en desenvolupament. Cal aprofundir en la reflexió del mandat del NCDO i clarificar el rol de coordinació amb MFA, NGDOs i altres actors. NCDO també hauria de liderar el procés de reflexió sobre criteris per la valoració d'impacte en sensibilització i EpD. La cooperació del país s'orienta a resultats: cal reconèixer que l'EpD té unes dimensions pedagògiques que fa que els resultats s'hagin de reflexionar d'acord a models apropiats per aquesta naturalesa.
República Txeca (2009)	Hi ha voluntat de coordinació en educació global entre el MoE i el MFA. El MFA ha pres el lideratge en finançar-ho, de manera comú en molts països on l'EpD està financada des del pressupost de cooperació al desenvolupament.
Noruega (2009)	Hi ha un treball reconegut del MFA i Norad en educació global, donant suport a un ampli rang de veus crítiques. La recent "Development House" és una bona oportunitat per aconseguir un espai d'aprenentatge global per estudiants i professors. Es interessant com a model la incorporació en ministeris específics (Minister of Environment and International Development), en aquest cas pel que fa al Desenvolupament Sostenible i la preocupació pel canvi climàtic. El ministeri d'educació inclou l'educació per la ciutadania, ESD (Education for Sustainable Development), i canvis importants en el currículum i la formació de professors. Es recomana a Norad que reforci el seu rol i creï una unitat específica en Educació Global, ara inexistent, amb atenció particular a l'avaluació. Es recomana finalment la creació d'un comitè nacional sobre educació global, amb MFA, Norad, Ministeri d'Educació, altres

	agències i les estructures de coordinació de la societat civil en EpD. Tindria per objectiu incrementar la coordinació i millorar la qualitat.

3 Algunes iniciatives exemple

Finlàndia (2004)	▪ Campanya "People and Development" (2002): es dur a terme cada dos anys, el 2002 va ser dedicada a Àfrica. Es un esforç compartit pel MFA, el "Global Challenge Project" i una ampla base de ONG i instituts. Inclou exposicions, tallers, seminaris, pel·lícules, literatura, música, programes especialitzats de televisió, etc., tot referit a Àfrica. La campanya va culminar amb 4 dies d'esdeveniments públics a Helsinki, on la participació va rondar les 27,000 persones. (L'any 2000 es va dedicar a Amèrica Llatina, i el 1998 a Àsia). Per al 2004 es preveia en relació als països àrabs. ▪ Existeix un "Masters of Education International Programme" en una facultat de formació de professors/es "Teacher Training College – Faculty of Education", University of Oulu. ▪ El "Global Challenge Programme" és un projecte compartit entre el MFA (Afers Estrangers) i el National Board of Education (NBE), que s'executa des de 1998. Es un programa d'EpD dirigit principalment a professors/es, però també a alumnes de les escoles. Cobreix temàtiques de cooperació al desenvolupament, sostenibilitat mediambiental, immigració, MDGs, etc. Inclou l'organització de forums per unions d'estudiants, amb temàtiques que varien d'any en any. ▪ KEPA "Service Centre for Development Co-operation" facilita un programa en xarxa "Taking the Globe in your Hands" (2002-04) centrat en la construcció de capacitats. Reforça la cooperació entre les ONGD i altres actors en EpD. Prop de 200 membres, dels quals 80 treballen en EpD. Bon exemple de promoure la coordinació i el treball en xarxa.
Països Baixos (2005)	▪ Programa nacional de 4 anys "Learning for Sustainability" (2000-03), de cooperació horitzontal i vertical amb múltiples actors (ministeris, governs provincials, autoritats, locals), amb participació en projectes específics de ONG, escoles, universitats i altres organitzacions de la societat civil. Ha donat lloc a una fase II (2004-10), que es part de l'estratègia nacional en desenvolupament sostenible. ▪ Alice O, NGO creada per NCDO el 1988, especialitzada en relacions internacionals entre escoles, alumnes i professors, oferint innovadors programes i projectes. ▪ En l'educació de joves, Club 2000 Network, xarxa internacional de joves interessats en cooperació al desenvolupament. ▪ Health and Development Platform: organitzacions que treballen en salut i desenvolupament, promogut per NCDO, treballant el tema VIH/Sida. ▪ Sport and Development Platform: iniciativa conjunta dels ministeris de salut, benestar social i exteriors, gestionada per NCDO. Aplega 30 organitzacions del camp dels esports. ▪ Campanyes de ONGD: educació, MDG, Comerç Internacional, treball infantil, càfè CJ, Lenten Campaign (xarxa catòlica), One World Network i website, Business in Development. ▪ Funcionament de NCDO com a estructura de coordinació de l'EpD al país. Rol en revisió des de 2002 després que les grans ONGD també reben finançament públic per fer la seva pròpia EpD.
Àustria (2006)	▪ "Austrian Strategy Group for Global Education", creat el 2003 per implementar els resultats del congrés de Maastricht el 2002. Pretén el reforç de l'educació global a nivell nacional i el treball en xarxa de les organitzacions especialitzades en aquest camp i experts individuals: ADA - Austrian Development Agency; BAOBAB - Global Education Resource Centre; Cooperative Secondary School, Vienna; Department for International Educational Affairs, Federal Ministry for Education, Science and Culture; Federal Pedagogical Institute, Salzburg; FORUM Environmental Education; Institute for School-practical Training, University of Vienna; KommEnt - Society for Communication and Development; Südwind Agency. Es un grup per la discussió de polítiques, que aconsella els programes, projectes i actuacions en educació global al país. No pren decisions sobre el finançament públic. Dona seguiment a les discussions a nivell nacional i internacional. El Peer Review recomana a aquest grup ampliar la participació amb representants dels sectors no-formals. ▪ Alam Project. Es una iniciativa conjunta de AAI Graz, Südwind Styria i Welthaus Graz per formar formadors en EpD a Àustria (particularment persones provinents dels països del Sud). Aquests formadors aporten expertise i fan tallers principalment en escoles però també en educació no-formal (formació d'adults, per exemple). Hi ha una formació i certificació regular dels formadors. ▪ Educació per la ciutadania global: projecte pilot de xarxa d'escoles i ONG. Es un treball en xarxa entre escoles, professors/es i alumnes, de 5 països (Àustria, Camerun, Xile, Itàlia i Països Baixos) per sensibilitzar sobre qüestions globals, desenvolupar conceptes sobre educació per la ciutadania global, i realitzar recomanacions per implementar la ciutadania global en el currículum escolar. Inclou tallers en els diferents països i conferències internacionals.
Polònia (2010)	▪ "Global Development Research Group". Grup establert en 2007 per economistes, geògrafs, historiadors, lingüistes, politòlegs, sociòlegs, etc.. per impulsar iniciatives de recerca per promoure i popularitzar l'educació global. ha identificat els següents grups destinataris de les seves iniciatives: ONG, mitjans, estudiants i "decision makers". Dur a terme també projectes de sensibilització sobre qüestions de desenvolupament, i programes de formació. Treballen també en polítiques de desenvolupament.

4 Conclusions

Context de l'educació global:

- A Europa destaquen alguns països (Noruega, Suècia, Països Baixos, ..) que compten amb una llarga tradició en solidaritat i cooperació al desenvolupament, i que mantenen un alt compromís en AOD. La darrera dècada ha vingut acompanyada d'una opinió pública més crítica amb la cooperació, però que no ha suposat una pèrdua de compromís sinó una major exigència de qualitat i resultats. En alguns casos, hi ha hagut un replegament de l'AOD com a conseqüència de la crisi econòmica (Finlàndia), però es manté el compromís per recuperar el 0,7% en els propers anys. No és aquest el cas d'Austria, on l'AOD està estancada, o dels nous països com la República Txeca o Polònia on encara s'està construint la cooperació al desenvolupament.
- El fet migratori està transformant la realitat sociocultural de tots els països. En alguns casos alguns esdeveniments polítics han trasbalsat el país (Països Baixos, Austria,..) i han posat en dubte la percepció de societat oberta i tolerant, tot i que sembla mantenir-se prou sòlida la base construïda en les dècades anteriors (Països Baixos). En tot cas, indubtablement el fet migratori és una preocupació important en la ciutadania europea que juga avui un paper central en l'educació global.

Opinió pública:

- L'opinió pública en els països estudiats considera majoritàriament que cal recolzar el desenvolupament al Sud amb finançament públic, amb índexs per sobre del 70%. No obstant, en el compromís amb el 0,7% hi ha diferències importants, entre els països tradicionalment més compromesos (països nòrdics, Països Baixos) i la resta.
- Més enllà d'aquests països, els estudis disponibles indiquen que el suport de l'opinió pública europea a la cooperació al desenvolupament amb els països del Sud es manté també força alt. No hi ha doncs una "fatiga" de l'ajuda. No obstant, la comprensió per les persones sobre la pobresa i el desenvolupament és encara flaca: tret d'alguna excepció en els països nòrdics, en la majoria de països hi ha un flux coneixement de les qüestions del desenvolupament.
- Es percep no obstant que els esforços en EpD aconsegueixen millores significatives, d'on es dedueix que cal una educació més intensa i de millor qualitat respecte a les qüestions globals.

Estructures de suport i finançament:

- Els països més avançats tenen agències específiques per gestionar l'AOD, que depenen del Ministeri d'Exteriors. A més d'aquests actors, les ONG són en tots els casos actors clau, així com els Ministeris d'Educació pel que fa a l'EpD, i en més o menys grau altres ministeris.
- Al llarg dels anys diferents països han anat desenvolupant estructures de coordinació en EpD: National Committee for Sustainable Development Education (NCDO, Països Baixos), Austrian Development Agency (Austria), The Swiss Foundation Education and Development (Switzerland), INWEnt (Alemanya), Development Education Unit of Development Co-operation (Irlanda), Development Education Association (DEA, UK), etc. El format d'aquestes estructures varia molt de país en país: unitats en un ministeri, estructures intermèdies, responsabilitat delegada a una entitat paraigua, etc.. Totes tenen en comú l'existència d'un mandat a nivell nacional per l'elaboració de polítiques, gestió de fons, i coordinació a nivell internacional.
- No hi ha una tendència única. Alguns països com Irlanda han reintegrat al MFA la gestió de l'EpD que es venia fent des d'una agència separada. En altres casos, la tendència es oposada: a Alemanya, per exemple, el Ministeri ha delegat la tasca en una agència independent (INWENT). En el cas austríac, la gestió era feta per una institució (KommEnt) que seguia el model de NCDO als Països Baixos, fins que va ser traspassada a l'ADA (agència de cooperació) el 2005.

Educació formal:

- El procés de “Peer Review” formula recomanacions en tots els països estudiats per construir estratègies d'educació global. Ja les han desenvolupat Finlàndia i la República Txeca (encara no publicada).
- En alguns països l'educació està liberalitzada i localitzada, amb les principals responsabilitats transferides a l'administració local o regional, escoles i professorat. D'altres es mouen vers la descentralització i més autonomia als centres. Això suposa un desafiament per l'EpD (és més difícil de promoure-la) però també dona oportunitats si es millora la coordinació entre els actors.
- La majoria dels països han viscut canvis importants en el currículum en la darrera dècada, que són vistos com una excel·lent oportunitat per la inclusió de perspectives globals. Alguns països incorporen ja al currículum qüestions com la ciutadania global, els drets humans, la multiculturalitat o la sostenibilitat. Hi ha una marcada tendència vers una major integració curricular de l'EpD. En els diferents països, els Ministeris d'Educació, centres especialitzats, ONG, etc. treballen cada cop més en estret partenariat per construir estratègies que permetin la integració del desenvolupament, des d'una perspectiva global, en el currículum escolar. A part dels casos analitzats, més exemples destacats es poden trobar a Alemanya, Irlanda, Suècia, UK, etc.
- Es destaca també la necessitat d'afavorir l'EpD en la formació del professorat, amb països amb iniciatives innovadores (per exemple, Polònia), creant un sòlid fonament en valors i compromís del professorat. Si aquesta formació s'ofereix més endavant es converteix en un element més de l'oferta disponible i és difícil que guanyi espai.
- A nivell superior, en els països hi ha estudis diversos que ofereixen dimensions globals, però en la majoria dels casos no hi ha una formació prou especialitzada en EpD, que cal pensar en promoure-la.
- La percepció de conjunt és que l'educació global va trobant el seu lloc en tots els nivells del sistema educatiu, evidenciant-se la transversalització, però la qualitat i l'extensió de l'educació que s'aporta segueix depenent en molts casos de la motivació dels professors/es i la utilització de materials i enfocaments adequats.

Educació no-formal:

- Els treballs analitzats fan èmfasi en dos sectors: els joves i els sindicats.
- En relació a les iniciatives juvenils, es posen de relleu les iniciatives a partir de les estructures organitzades de joves i en alguns casos d'ONG, però es destaca la manca d'una estratègia de conjunt, que abordi el paper de la joventut, i no només de les estructures organitzades sinó també a partir d'altres col·lectius. S'identifica com a clau el paper que poden jugar els consells nacionals de joventut.
- En relació a les unions sindicals, solen centrar-se en actuacions de cooperació i tenen poca participació en EpD, que caldria potenciar. Manca també una estratègia de llarg termini en aquest àmbit.
- En els diferents països, s'identifiquen projectes educatius interessants en actors diversos de la societat civil, però en general no hi ha estratègies sectorials abrangents, i no hi ha evidències d'un aprenentatge sistemàtic dels actors en aquest camp. Hi ha molt espai per una coordinació més efectiva, però solen mancar organitzacions que puguin treballar en el nivell estratègic i de coordinació. Cal pensar en recolzar-se sobre altres actors més especialitzats que puguin jugar un rol dinamitzador.
- En el sector no-formal, s'ha de pensar en construir a partir de l'ampli treball desplegat en suport de la diversitat i multiculturalitat. En molts països ja hi ha una bona tradició i una base sobre la qual avançar cap a l'educació global.

L'EpD des de les ONG:

- En tots els països les ONG han estat al capdavant de la tasca educativa, aportant en molts casos lideratge i iniciativa, principalment a partir d'estructures de coordinació. En alguns països, s'ha gestionat l'EpD a partir

d'estructures específiques amb una participació i lideratge important per part d'aquestes coordinadores. En tots els països es segueixen considerant actors clau per l'EpD.

- No obstant, per la majoria d'ONG, la seva activitat central és la cooperació, de manera que moltes donen una atenció mínima a l'EpD. Cal que el conjunt d'ONG assumeixin una major prioritat per l'EpD i hi dediquin recursos. En els darrers anys, hi ha hagut una marcada tendència a concentrar la tasca d'EpD en campanyes i activitats de fundraising, en detriment de la tasca educativa de fons. Es una tendència que els informes analitzats valoren com un pas enrere.
- En els països més destacats, es posen de relleu els avantatges comparatius de les ONG en EpD, la disponibilitat de coneixements i recursos per liderar iniciatives sectorials o temàtiques ben coordinades, el potencial de millora de la qualitat, i la capacitat de lobby i incidència política.

Coordinació:

- Una millor coordinació dels actors s'identifica constantment en tots els informes de països com una gran necessitat. Es constata un creixement del teixit institucional per treballar l'EpD, però a la vegada es troben a faltar cada cop més mecanismes de coordinació suficients.
- Les ONG solen ser els actors que més han avançat en coordinació, a partir de xarxes o coordinadores d'ONG que juguen un paper important tant a nivell nacional com internacional.
- Destaca el cas dels Països Baixos on ha existit durant dècades una estructura de coordinació (NCDO) que ofería un paraigua de coordinació paraestatal a tots els actors públics i privats, que centralitzava a la vegada la gestió del finançament públic. No obstant, a partir de 2002 el MFA ha passat a finançar també a les grans ONG en el seu programa propi de EpD. Això té avantatges des del punt de vista de aportar més pluralitat e innovació, però també afebleix la coordinació.
- En general, hi ha una tendència vers una major coordinació entre els actors de la societat civil, amb una més clara diferenciació de la diversitat de perspectives i aproximacions. Les ONGD estan incrementant els seus esforços de coordinació, construint partenariats entre elles i amb altres actors de la societat civil. Sembla que hi va havent també més coordinació entre coalicions de ONGD per una banda i altres actors paraigua de la societat civil com consells nacionals de joventut o unions sindicals.
- L'educació global ja no és vista com una tasca de les ONGD: això també ha de permetre una relació Nord-Sud més directa entre actors de la societat civil, no necessàriament via la intermediació de les ONGD.
- Hi ha també una creixent cooperació internacional en educació global. El Centre Nord-Sud del Consell d'Europa ha jugat aquí un paper clau en la promoció des de 1999 de la xarxa europea, a partir de la Setmana de l'Educació Global. Hi ha hagut també altres iniciatives regionals o subregionals de coordinació, com per exemple entre ministeris d'educació i desenvolupament dels països nòrdics.
- Es constata també més atenció a la qualitat, impacte, efectivitat i avaluació. Hi ha una creixent consciència que és necessari poder estimar els resultats, l'efectivitat del que s'aconsegueix. Cal avaluar per ser capaços de millorar la qualitat.

Finançament de l'EpD:

- Hi ha moltes demandes d'increment del percentatge d'AOD que es dedica a EpD, que es percebut com insuficient. Les demandes solen estar sobre el 2-3%, alineades amb la proposta del PNUD de dedicar-hi el 3% (UNDP report, 1993, pag. 8).

	MAEC, 2009-12	Govern Basc, 2008-11	Comunidad Madrid, 2009-12	Altres: Andalusia 2008-11, Aragó 2008-11, Balears 2008-11, València 2008-11
Context i marc teòric	El context extà caracteritzat per una "globalización imperfecta", "hasta el momento no se ha producido un reparto equitativo de las oportunidades". No s'assoliran els ODM i és difícil un "avance significativo en la erradicación de la pobreza absoluta". Considera que calen "recursos, instituciones e instrumentos adecuados para dar respuesta a esa nueva demanda de gestión global, s'ha accentuat la "asimetría entre los niveles de interdependencia y la capacidad del sistema para gobernarlos". "El reconocimiento fundamental de la pobreza como causa y efecto de la negación de los derechos fundamentales, recogidos en la Declaración Universal de Derechos Humanos, impone una obligación sobre el conjunto de la comunidad internacional". Veu la crisi econòmica global com "severa y de largo alcance", originada i centrada en els països desenvolupats però tem greus efectes en els països en desenvolupament, com la crisi alimentària derivada de l'alça dels preus. Veu el món més multipolar, divers i complexe, i aposta per "una reforma con profundidad del sistema multilateral y de cooperación para el desarrollo", partint dels ODM (2000), en la línia dels compromisos de Monterrey (2002) i Doha (2008), i amb la recerca d'una nova arquitectura de l'Ajuda (Declaració de París 2005, Agenda d'Accra 2008).	Veu "Un mundo cada vez más desigual y vulnerable", amb greus problemes globals "directamente relacionados con el modelo actual de desarrollo". "La fase actual de globalización neoliberal" ha tingut un fort impacte negatiu en DHS. Senyala la responsabilitat del Nord en aquest desequilibri: "colonialismo, dependencia, ajuste estructural, deuda ecológica e histórica, etc.-". "Esta corresponsabilidad es aún más acuciante en ... la gran interdependencia existente entre regiones, países, pueblos y personas". "La actual Agenda Internacional" no funciona; centrada en creixement macroeconòmic i els interessos de les grans empreses, i en l'AOD, sense replantejar el model de desenvolupament, sense prioritat real pel DHS i sense institucions adequades per promoure'l. "Ante esta agenda fallida, es necesario generar una nueva agenda de desarrollo, que se base en "La ciudadanía universal y la soberanía compartida como ejes"; "nuevo multilateralismo activo", con "nuevos principios, nuevos contenidos, nuevas estructuras"; "Creación de una institucionalidad mundial democrática y con competencias y capacidades definidas en el ámbito global"; verdadera "Prioridad política al DHS"; "Los contenidos de la Agenda deben abordar integralmente el conjunto de dimensiones del DHS: Modelo económico y pautas de consumo; Derechos Humanos; Bienes Públicos Globales; Deuda; Equidad de género; Migraciones; Diversidad cultural". Dona als ODM un "valor innegable", "se han establecido metas e indicadores claros", pero no aborden totes les dimensions del DHS. Valora que els objectius de la Declaració de París ajudaran, però subratlla que cal vigilar que "no se derive toda la cooperación hacia el ámbito estatal", quan la cooperació descentralitzada té un paper important en "fortalecimiento de movimientos sociales y estructuras locales" i "llevar en peso de la sensibilización y educación para el desarrollo". Una de les seves línies directrius és "Definir un marco teórico de Cooperación, Educación para el desarrollo, y Acción humanitaria que": estigui vinculat als "retos	Defineix "el desarrollo como el proceso de expansión de las libertades humanas, y la promoción y protección de los Derechos Humanos. El ejercicio de los derechos y libertades aumenta la capacidad de las personas y de las comunidades, permitiéndoles ser protagonistas de su propio desarrollo". "La libertad es condición necesaria para el desarrollo". "El desarrollo es un proceso fundamentalmente interno de los países que la cooperación viene a estimular desde fuera en un mundo crecientemente interrelacionado. Por eso, la cooperación no debe tender a sustituir las responsabilidades públicas de las autoridades del país, sino a estimularlas de forma que puedan ser apropiadas en el medio y largo plazo". "La riqueza de un país es reflejo de las capacidades de sus habitantes. Son los recursos humanos y no los naturales los que definen el desarrollo de un país". "La cooperación necesita el compromiso con el interés general de las autoridades públicas del país. No hay desarrollo posible en un entorno de represión. Son las instituciones del propio país las que garantizarán dicho desarrollo". El creixement econòmic és condició necessària per reduir la pobresa, posant com exemple la zona pacífica i meridional d'Àsia. "Deben aprovechar los efectos positivos del proceso de globalización, promoviendo la participación en el comercio internacional y atrayendo inversiones directas extranjeras". "El crecimiento económico sostenido de las iniciativas empresariales es clave". Es també essencial per lluitar contra la pobresa la defensa de l'Estat de Dret, la democràcia, el respecte dels drets humans i institucions eficaces i una societat civil estructurada i forta. "La corrupción es una de las causas de la pobreza, alimenta la desigualdad y limita la capacidad del progreso de los estados". La política de cooperació s'inscriu en el marc dels	Tots es fonamenten en els consensos internacionals que s'han anat construint en aquesta dècada: ▪ ODMs (2000), sobre objectius bàsics pel 2015 ▪ Conferència de Monterrey sobre finançament de l'ajuda (2002) ▪ Declaració de París sobre l'eficàcia de l'ajuda (2005) ▪ Consens europeu sobre el desenvolupament (2006) ▪ Conferència de Doha (2008) ▪ Pla d'acció d'Accra (2008) per a una nova estructura de l'ajuda Tots es fonamenten en els drets humans i es basen en el Desenvolupament Humà Sostenible. No entren, o bé només fan esment per sobre i de forma gènérica, en analitzar el concepte de desenvolupament i la seva problemàtica.

		planteados por el desarrollo humano sostenible y la creación de una nueva agenda del desarrollo"; "Guarde <u>coherencia entre los tres ámbitos –cooperación, educación para el desarrollo, acción humanitaria-</u> ;" "Guarde coherencia entre los objetivos –por un lado-, y las estrategias, instrumentos y recursos con los que se cuenta –por el otro-". Estableix "8 Principios Ordenadores": Solidaridad, Asociación, Acompañamiento, Profundidad, Calidad, Coordinación, Corresponsabilidad, Selectividad	ODM, el consens de Monterrey, la Declaració de París, el consens europeu sobre el desenvolupament. Principis de la cooperació: associació, subsidiariedad y desarrollo participativo, concentración en procesos de desarrollo, coordinación, efectividad y eficiencia de la ayuda.	
Marc ètic	El Pla Director pretén iniciar un "ejercicio de <u>reflexión sobre qué valores</u> son los que deben <u>orientar las actitudes y la acción</u> de la Cooperación Española", "un proceso de reflexión sobre la <u>dimensión ética que conforma nuestra política de desarrollo</u> ". Defineix valors, que fonamenta en el "sistema de valores integrado de los Derechos Humanos": "libertad", "responsabilidad", "igualdad", "justicia", "no discriminación", "solidaridad", "respeto activo", "diálogo", "coherencia", "transparencia".	Prén la " <u>pobreza estructural</u> " com la qüestió central: "ausencia de las capacidades, libertades y oportunidades necesarias para una vida digna, impidiendo que las personas -y los pueblos- puedan ser los sujetos de sus propias decisiones". Èmfasi en els conceptes de " <u>Cooperación Transformadora</u> ": "incidir sobre las causas estructurales -económicas, políticas, sociales, ambientales, de género-" que impedeixen el DHS "trazando estrategias coherentes y eficaces para el logro de los objetivos marcados", y de " <u>ciudadanía universal</u> ". Es fonamenta en els drets humans i el "enfoque de derechos": "El respeto, la defensa, la promoción, la exigencia y la concienciación sobre <u>los derechos humanos son a la vez premisa y objetivo que cualquier estrategia de lucha contra la pobreza</u> que se enmarque en el presente Plan <u>debe fortalecer</u> ".	Els valors provenen de la "experiencia adquirida en los últimos veinte años" y de "valores comunes que constituyen los cimientos de la Unión Europea". Els valors bàsics són: ▪ Libertad y defensa de los derechos humanos ▪ Igualdad de género y derechos de la mujer ▪ Formar y capacitar a las personas ▪ Fortalecer las instituciones y la sociedad civil ▪ Desarrollar el potencial de los inmigrantes como agentes de desarrollo ▪ Mejora continua de la cooperación a través del aprendizaje y las lecciones aprendidas ▪ 7. Mejorar la calidad con una gestión orientada a resultados	
Objectius del Pla Director	Bases: * <u>Enfoca al desenvolupament humà</u>, ampliar les oportunitats de les persones mitjançant una ampliació de les seves capacitats, per la qual cosa cal disponibilitat de recursos * Adopta l'<u>enfocament a drets</u>, i el canvi d'anàlisi que implica * Incorpora la dimensió de <u>sostenibilitat</u>. * Aposta per un <u>desenvolupament participatiu i empoderament</u> de les persones * "reorientar y mejorar la perspectiva del desarrollo" a partir del "<u>Enfoque de Género en Desarrollo</u>" * Empra un "<u>Enfoque de Proceso</u>" per veure "El desarrollo como proceso de aprendizaje", "los resultados en términos de desarrollo son siempre fruto de un complejo entramado de factores, al igual que son complejos los propios procesos de desarrollo" L'objectiu del Pla Director és aconseguir un "progreso sustancial hacia el <u>desarrollo humano y sostenible</u>, la <u>erradicación de la pobreza</u> y el <u>ejercicio pleno de los derechos</u> con todos los medios al alcance del conjunto de todas las políticas públicas", amb gran èmfasi	Estableix com objectiu de la cooperació la "Erradicación de la pobreza estructural fortaleciendo los procesos endógenos y las capacidades en el Sur y en el Norte, a través del acompañamiento prioritario de estrategias de desarrollo local vinculadas con los ámbitos estatal y mundial". Objectiu general del Pla Director: " <u>Desarrollar una política de cooperación con identidad transformadora</u> , de calidad, coordinada y coherente, centrada en la <u>erradicación de la pobreza estructural</u> ". Tres estrategias per una "política transformadora": * <u>Acompañar el proceso</u> de generación y consolidación de los <u>sujetos de transformación</u> -políticos, sociales, económicos y culturales-, per a una "población mundial empoderada, consciente de sus derechos, con conocimiento de las causas que provocan la pobreza y las desigualdades" ("<u>enfoque de empoderamiento</u>") * "Acompañar la planificación y puesta en marcha de <u>alternativas de desarrollo</u>, equitativas, profundas y de calidad, de dichos sujetos de transformación". * Acompañar la construcción de <u>un nuevo</u> internacionalismo y un nuevo multilateralismo activo:	Objectiu general "Contribuir a la <u>erradicación de la pobreza en el mundo</u> ". Objectiu específic: "Mejorar la calidad, la gestión y el impacto de la ayuda de la Comunidad de Madrid". Tres resultats: ▪ Índices de pobreza reducidos ▪ Acción Humanitaria madrileña ágil, coordinada y eficaz ▪ Un <u>mayor conocimiento y participación de la población madrileña</u> de las iniciativas de lucha contra la pobreza y promoción del desarrollo en el mundo	Com a grans objectius, tots apunten a la lluita contra la pobresa i a la promoció del Desenvolupament Humà Sostenible entès segons la formulació del PNUD.

	en la <u>coherencia de politiques</u>. Vol també avançar vers una <u>política integral para el desarrollo</u> comú i compartida, que signifiqui "el tránsito de una política de cooperación a una <u>política de Estado para el desarrollo humano</u>, comú i compartida entre todos los agentes", una política que permeti maximitzar la "contribución del conjunto de políticas públicas del Estado y su acción exterior, de todos los actores públicos y privados, a los objetivos globales de desarrollo".	<u>incidencia y apoyo a los esfuerzos multilaterales</u> más integradores para una nueva agenda de desarrollo y una nueva institucionalidad democrática mundial; capacidad de coordinación e <u>incidencia de los movimientos populares internacionales</u>; <u>educar a la población vasca</u> sobre la situación y los retos de desarrollo humano, favoreciendo su implicación y participación.		
Ubicació de l'EpD dins del Pla Director	El Pla Director s'estructura en <u>siete ámbitos estratégicos</u> esenciales para poder desplegar una política para el desarrollo adecuada: * La asociación sobre el terreno * La acción multilateral * La coherencia de políticas * La <u>educación para el desarrollo</u>, * La investigación para y sobre el desarrollo * La coordinación entre los agentes de la Cooperación Española * La dotación de capacidades humanas e institucionales.	El Pla s'estructura en "7 Directrices, que son los objetivos específicos del Plan": I: Definir un marco teórico para la cooperación II: Concentrar el impacto geográfico III: Fortalecer institucionalmente los agentes IV: Diseñar un marco coherente de instrumentos V: Consolidar una política humanitaria coherente VI: <u>Avanzar en el impacto de la ED</u> VII: Incrementar el presupuesto de cooperación		Tots estableixen un grup d'objectius específics que, en la majoria dels casos, inclouen: ▪ El recolzament a processos de desenvolupament en els països del Sud, segons les prioritats estratègiques, sectorials i transversals establertes. ▪ Ajuda humanitària ▪ Educació pel desenvolupament ▪ Millorar la qualitat del cicle de gestió ▪ Reforçar les capacitats dels actors
Concepte i tractament de l'EpD	"Los principios, dimensiones, ámbitos de actuación y tipología de actuaciones ... están definidos en la <u>Estrategia de Educación</u>".	"La educación para el desarrollo es una <u>propuesta educativa</u>, que a medio-largo plazo, pretende formar a las personas en la <u>comprensión de las causas estructurales</u> que generan las desigualdades mundiales, y ello para incentivar su <u>implicación y compromiso en la transformación de los modelos sociales</u> generados". "Se trata, por lo tanto, de un <u>proceso de reeducación en valores, actitudes y hábitos</u>". Formula tres dimensions de l'EpD: "<u>cultural, política y pedagógica</u>".	Es basa en el "Consenso Europeo sobre el Desarrollo" y la "Estrategia de Educación para el Desarrollo de la DGPOLDE".	Tots tenen un objectiu específic en relació a l'EpD. Alguns esmenten separadament la sensibilització, la promoció dels drets humans, i la cultura de pau.
Objectius en EpD	Pretén "Una <u>ciudadanía informada, formada y comprometida</u>, concienciada globalmente y corresponsable en su acción local y global con el desarrollo". "Consciente de los problemas globales y del <u>comportamiento responsable en sus prácticas cotidianas y que demande a sus gobiernos</u>, del signo que sean, el compromiso por un mundo mejor". "El objetivo será construir esta <u>ciudadanía activamente comprometida en la promoción del desarrollo humano y sostenible, y el ejercicio pleno de los derechos</u>". <u>Objectiu específic</u>: "Se ha generado una ciudadanía global informada, formada y comprometida con la erradicación de la pobreza, la promoción del desarrollo humano y sostenible y el ejercicio pleno de los derechos".	Una de les línies directrius del Pla és "Avanzar en el impacto de la Educación para el Desarrollo", que inclou: 1) Definir un <u>marco teórico de referencia para la Educación para el Desarrollo</u> 2) Incidir estratègicament en el <u>Fortalecimiento Institucional de las ONGD y Movimientos Sociales</u> 3) Consolidar una <u>senda presupuestaria estable</u> en ED	"Fomentar un <u>mayor conocimiento y comprensión</u> por parte de la sociedad madrileña <u>de los objetivos y retos del desarrollo humano global</u>". "La Educación para el Desarrollo y las acciones relacionadas con la Sensibilización tienen como objetivo contribuir a la erradicación de la pobreza, a través de un mayor conocimiento, participación y <u>apoyo de la sociedad madrileña al desarrollo humano global</u>".	Tots pretenen l'educació de la seva ciutadania, per tal de: ▪ Facilitar una comprensió global de les qüestions del desenvolupament i dels mecanismes que generen les desigualtats ▪ Facilitar la comprensió de la interdependència ▪ Adquisició d'una visió constant i crítica sobre la realitat, tant a escala local com global ▪ Promoure el diàleg a partir del respecte mutu, el respecte a la diversitat i la interculturalitat ▪ Promoure valors, comportaments i actituds favorables a la pau, la justícia, els drets humans i la solidaritat entre els pobles ▪ Potenciar la capacitat de mobilització dels ciutadans ▪ Recolzar les xarxes ▪ Promoure el CJ i el consum responsable

Planificació de l'EpD	S'elaborarà un pla específic per cadascun dels 7 àmbits estratègics. hi haurà un " <u>Plan de acción para la Educación para el Desarrollo</u> ".			
Marc d'actuació en EpD	A l'igual que en altres àmbits estratègics on ja hi ha una estratègia sectorial, es refereix a les línies estratègiques i actuacions prioritàries de l'estratègia corresponent, i es limita a destacar prioritats o "<u>mesures</u>" pel període: 1. "<u>Constituir un grupo de trabajo de Educación para el Desarrollo</u> con el conjunto de agentes de la ED", que "<u>velará por la coherencia de las actuaciones del conjunto de administraciones públicas</u>". 2. La AECID "promoverá programas y actuaciones de ED generadores de <u>coordinación y complementariedad del conjunto de actores</u> .. y de <u>todos los espacios nacionales, autonómicos y locales</u>": • "<u>Impulsar procesos de sensibilización, incidencia política y movilización social</u>" (promoció de campanyes específiques, suport a observatoris i xarxes, convenis amb mitjans, voluntariat internacional, promoció del CJ i Consum Responsable. • "<u>Impulsar procesos de formación (formal, no formal e informal)</u>": transversalització en tots els cicles educatius - èmfasi en CJ i consum responsable-, assignatures específiques –èmfasi en RSE, CJ i ètica en els negocis-. • Promoure la "<u>formación y sensibilización en ED del conjunto de actores</u> que intervienen en los procesos educativos". • S'establiran "<u>programas locales de ED</u>", que "siendo objeto de <u>financiación de AECID, Comunidades Autónomas y los municipios</u> que contará con la participación de las ONGD y los Fondos de Cooperación" per tal de "impulsar la ED en los espacios locales". • "Se promoverán <u>programas dirigidos a colectivos específicos en ED</u>" (col·lectius dels mitjans de comunicació, i dels camps de la sanitat i immigració). • "Se apoyará también la elaboración y la difusión de libros de texto, materiales didácticos y materiales audiovisuales". 3. "<u>Potenciar la investigación y la evaluación</u>", "a través del establecimiento de una línea específica de financiación sobre la investigación en ED; y la creación y promoción de centros de recursos didácticos específicos".	Estableix "<u>Áreas Sectoriales</u>": ▪ Incidencia Política ▪ Innovación y creatividad metodológica ▪ Investigación ▪ Formación ▪ Comunicación, intercambio, aprendizaje colectivo	Estableix "<u>líneas estratégicas</u>": • "Promover un mayor impacto" • "Facilitar un trabajo más coordinado de los distintos actores .. y facilitar las sinergias y complementariedades" • "Fomentar acciones de medio y largo plazo para aumentar el impacto". • "Promover la investigación académica .. fomentando áreas de debate e intercambios entre los actores del sector". • "Fomentar el principio de corresponsabilidad y participación social". <u>Distingeix EpD, sensibilització i recerca.</u>: a) <u>L'EpD l'estructura per àmbits</u> : 1. "En el àmbit de la <u>educación formal</u>": activitats d'EpD i "voluntariado solidario" en tots els nivells educatius; sensibilització del professorat i formació pedagògica; elaboració de materials; promoció de relacions amb l'alumnat del Sud. 2. "En el àmbit de la <u>educación no formal</u>": EpD en l'educació d'adults, centres socials i cívics, àmbits professionals, etc.; elaboració de materials i metodologies; formació de monitors i educadors. 3. "<u>educación informal</u>": activitats en els mitjans (Internet, premsa, TV, radio); RSC. b) En <u>sensibilització de la societat madrilenya</u>: campanyes públiques en centres educatius i espais de l'Administració; "actividades educativas, divulgativas y de ocio"; activitats sobre el CJ; difusió de la cooperació madrilenya (Madrid Rumbo al Sur); materials per campanyes, publicacions, exposicions, punts d'informació ciutadana; implicació d'empreses, sindicats, col·legis professionals. c) "<u>Investigación, reflexión y publicaciones</u>": coordinació entre centres universitaris i especialitzats; millora de l'oferta de formació, i de les capacitats en investigació; trobades i seminaris per la divulgació de coneixements i intercanvi; afavorir la innovació en metodologies i estratègies; programa de beques.	Marquen línies estratègiques o prioritàries, tals com: ▪ Processos educatius (formal, no-formal i informal –xarxes-) ▪ Sensibilització (campanyes, espais compartits entre els agents, ..) ▪ Cultura de pau
Continguts temàtics	"contenido derivado del <u>cruce con las prioridades horizontales y sectoriales</u> recogidas en la Estrategia de Educación para el Desarrollo y priorizadas en el actual Plan Director, con un diseño adaptado a las acciones de ED":	No s'especifiquen. El Pla inclou les següents "Líneas transversales": capacidades locales, participación y organización; equidad de género; derechos humanos; sostenibilidad	<u>Específica eixos temàtics de l'EpD</u>: ▪ Promoción del conocimiento de la realidad del desarrollo ▪ Fortalecimiento institucional y de la sociedad civil, buen gobierno y lucha contra la corrupción	No s'esmenten en cap d'ells continguts temàtics específics de l'EpD. Com a transversals, tots inclouen drets humans, gènere i medi ambient. Alguns citen també la lluita

	a) Horizontals: "Lucha contra la pobreza; derechos humanos y gobernabilidad; género; sostenibilidad; diversidad cultural" b) Sectorials: "Gobernabilidad democrática; desarrollo rural y lucha contra el hambre; educación, salud, agua y saneamiento; crecimiento económico; sostenibilidad ambiental, cambio climático y hábitat; ciencia, tecnología; cultura; género; migración; construcción de la paz; infancia y juventud; pueblos indígenas; población afrodescendiente" c) Ayuda humanitaria	ecológica. I les següents "Áreas sectoriales": necesidades sociales prioritarias; economía popular; poder local; empoderamiento de mujeres; derechos humanos; identidad cultural.	▪ Derechos de las mujeres e igualdad de oportunidades. ▪ Desarrollo del tejido económico y productivo ▪ Codesarrollo (migraciones y desarrollo) ▪ Acción Humanitaria ▪ Calidad y eficacia de la ayuda No esmenta com a temes de l'ED les prioritats transversals (drets humans; gènere; impuls a l'empreniment i promoció de l'autonomia de les persones; medi ambient) o sectorials (Fortalecimiento institucional, de la sociedad civil y lucha contra la corrupción; derechos y libertades de las mujeres; Educación, formación y capacitación; Cobertura de necesidades básicas (salud, agua y saneamiento, vivienda y seguridad alimentaria); Codesarrollo; Desarrollo del tejido económico y productivo).	contra la pobresa, la diversitat cultural, i el reforç institucional i de la societat civil. Com a sectorials, tots tenen serveis socials bàsics: reforç institucional, societat civil, democràcia; economia productiva. Alguns també aborden sectorialment el reforç institucional i del teixit social, drets humans, gènere, medi ambient i construcció de pau. Alguns inclouen cultura i ordenació del territori.
Actors	"Destacan las ONGD como principales impulsoras y promotoras de la Educación para el Desarrollo, junto con la cooperación oficial descentralizada. <u>"Nuevos actores se están incorporando</u> y desarrollan un papel creciente". "También se han apoyado numerosas <u>campañas y promovido el trabajo en red</u>". <u>"Promoverá la participación, coordinación y complementariedad de los agentes de la sociedad: ONGD, nuevos movimientos sociales, Universidades, empresas y organizaciones empresariales, empresas de economía social, medios de comunicación, plataformas y redes internacionales, incluyendo redes de autoridades locales</u>, e incorporará en sus iniciativas a representantes de estas instituciones y movimientos". "Especialmente, en el <u>ámbito formal, promoverá la coordinación y complementariedad</u> del conjunto de la Administración General del Estado, en el espacio de sus competencias".	La llei de cooperació vasca delimita els agents de la cooperació: 1 Las administraciones públicas vascas y demás entidades públicas vinculadas a ellas. 2 Las organizaciones no gubernamentales de desarrollo –ONGD–. 3 "Otras entidades sin ánimo de lucro que realicen actividades de cooperación al desarrollo dentro de los principios y objetivos de la Ley, tales como universidades, organizaciones sindicales o demás organizaciones sociales".	Estableix com a "socis": ▪ Organizaciones No Gubernamentales para el Desarrollo (ONGD) ▪ Universidades, fundaciones e institutos universitarios, centros de estudio y de investigación ▪ Organismos internacionales, nacionales y locales ▪ Sector privado (empresas y organizaciones empresariales, colegios profesionales y cámaras de comercio) ▪ Sindicatos ▪ Asociaciones de inmigrantes ▪ Asociaciones de emigrantes ▪ Contrapartes en países socios	
Recursos	A l'AEICID: "dotación de los recursos necesarios en el Gabinete de Comunicación y Educación para el Desarrollo. Éste contará con una <u>unidad específica</u>". A la DGPOLDE: "<u>se ampliarán y reforzarán los recursos humanos dedicados</u> a Educación para el Desarrollo y Comunicación de la DGPOLDE". Finançament: "<u>línea específica de financiación de proyectos y convenios</u>"			
Instruments	Posta en marxa de "Programas locales de ED" amb "financiación conjunta de AEICID, CC.AA., EE.LL. y con la participación integrada de los colectivos involucrados", "permitirían una acción integrada y previsible de las ONGD con todo su potencial en	Instruments: ▪ Proyectos Cooperación ▪ Programas Cooperación ▪ Convenios Cofinanciación ▪ <u>Educación para el Desarrollo</u>	S'agrupen en tres apartats: ▪ Cooperación técnica y/o económica, que engloba las acciones de desarrollo en los sectores prioritarios. ▪ Acción Humanitaria	

	asociaciones a largo plazo con centros educativos, asociaciones de vecinos, etc". "<u>Lineas de financiación específicas para ONGD, universidades y otros actores</u>" "Se elaborará una <u>metodología diferenciada</u> de elaboración y formulación de propuestas de trabajo en ED, contemplando sus características específicas. Las diversas <u>convocatorias</u> dispondrán de formularios y <u>criterios específicos</u>" "Se incrementarán los recursos asignados a la <u>financiación de convenios en ED</u>, aumentando su peso relativo dentro de esta modalidad"	▪ Acción Humanitaria ▪ Cooperantes ▪ Becas ONU ▪ Cambio Organiz. Pro- equidad ▪ JVC	▪ Educación para el Desarrollo y Sensibilización Tots els instruments poden tenir diferents "Fórmulas de gestió": ▪ Programas ▪ Proyectos ▪ Diagnósticos ▪ Microproyectos ▪ Convenios Marco de Acción Humanitaria	
Pressupost	"El ciclo 2009-2012 será el del <u>cumplimiento del compromiso de alcanzar el 0,7%</u>" "Como meta intermedia, en el año 2010 se alcanzará el 0,56% de AOD/RNB, de acuerdo con el compromiso adquirido en el seno de la UE" "Se destinará como mínimo un 5% del total de los recursos canalizados a través de ONGD, y el <u>3% de la AOD bilateral bruta, a proyectos de ED</u>".	"Compromiso establecido en la Ley Vasca de Cooperación de alcanzar el 0,7% del presupuesto en 2012. " "<u>La Educación para el Desarrollo contará con un porcentaje de financiación que oscilará entre el 6 y el 8% de los fondos sectorialmente distribuibles</u>".	"Del total del presupuesto previsto por este Plan General ...será destinado el <u>10% a acciones de Educación para el Desarrollo y Sensibilización</u>"	Andalucía: 10% Aragón: 10% Baleares: no s'especifica. València: no està fixat; ha estat fins ara sobre el 4%
Seguiment i avaluació de l'EpD	"Asociado a este Plan Director se desarrollará, durante el periodo 2009/2010, un sistema integrado de gestión estratégica orientada a resultados de desarrollo" "nueva política de gestión de la ayuda que se base en los principios de París y Accra" "nueva Metodología de gestión de las intervenciones de la Cooperación Española para contribuir a resultados de desarrollo" El "Seguimiento del PACI" "será sustituido por Informe de contribución a Resultados de Desarrollo" "En 2011 España propondrá ser evaluada por dos países socios siguiendo la metodología Peer Review del CAD" "A partir de 2009 España se integrará en la International Aid Transparency Initiative". "Evaluaciones intermedias y/o finales del Marco de Asociación por parte de un organismo independiente local" "El Gobierno elaborará un Informe Anual de Acción Multilateral"	El Pla ha formulat una matriu d'indicadors de seguiment. En EpD són els següents: "Todas las iniciativas de ED persiguen el objetivo definido, así como el enfoque establecido en el marco teórico de referencia". "Se destinan a Educación para el Desarrollo entre el 6 y el 8% de los fondos distribuibles". "Se pone en marcha en 2008 un proceso de formación y asistencia técnica para fortalecer la capacidad de seguimiento y evaluación de los agentes de ED". "Se pone en marcha en 2009 un proceso de asistencia técnica y formación en planes estratégicos y de acción". "Se consolida la ED como área de trabajo dentro del Consejo Vasco de Cooperación y de la Comisión Interinstitucional".	Sistema de seguiment i avaluació en base a resultats. S'elaborarà un Pla d'Avaluació, amb avaluació intermitja (2 anys), final i de impacte (2 d'anys després).	Tots plantegen l'avaluació del Pla Director, però sense concretar com es farà.

Conclusions:

- Les diferències ideològiques són importants quan s'aprofundeix en el concepte de desenvolupament. Tot i així, pocs dels plans esmentats aprofundeixen mínimament la qüestió (Govern Central, Govern Basc, Comunidad de Madrid).
- Tots es fonamenten en els drets humans i es basen en el Desenvolupament Humà Sostenible. Excepte els tres esmentats, no fan una anàlisi del que signifiquen els drets

humans, ni aprofundeixen en el concepte de DHS -prenen el PNUD com a referent-.

- Els plans més elaborats subratllen la importància de definir els valors de la cooperació al desenvolupament, tot i alguns indiquen que és una primera aportació que cal treballar amb els actors.
- Tots els plans tenen per objectiu contribuir a la lluita contra la pobresa mitjançant la promoció del DHS. El Pla del Govern Central (el més recent), emfatitza en l'objectiu la qüestió de drets i dona molta importància a la coherència de polítiques.
- Tots els plans tenen una línia estratègica o directriu sobre Educació per al Desenvolupament. Es comú fer esment a la sensibilització a la vegada que a EpD, i en alguns casos es dona també tractament específic a drets humans i cultura de pau, però sempre ubicant-ho tot conjuntament en la mateixa línia.
- Només el Govern Basc incorpora una definició de EpD. Govern Central i Comunitat de Madrid es refereixen a la definició de l'estratègia de la DGPOLDE, i la resta no fan cap definició.
- Govern Central i Comunitat de Madrid prenen les dimensions establertes en l'estratègia de DGPOLDE. El Govern Basc utilitza l'altra proposta de dimensions esmentada, senyalant-ne tres: cultural, política i pedagògica.
- El Govern Basc destaca la necessitat de construir un marc teòric per a l'EpD.
- Gairebé tots els plans formulen un objectiu específic o equivalent en relació a l'EpD, que té com a base comuna la sensibilització i formació de la ciutadania corresponent. L'èmfasi en conscienciació i mobilització es diferent entre governs, alguns d'ells no ho esmenten.
- Tots els plans plantegen actuacions en sensibilització i formació en els espais formals i no-formals, així com sensibilització i campanyes en espais informals. Govern Basc i Govern Central plantegen explícitament el suport a la mobilització i la incidència política centrada en els moviments socials i ONGDs.
- Per al Govern Central, els continguts temàtics de l'EpD provenen del creuament amb les prioritats sectorials i transversals. La Comunitat de Madrid en canvi fa una formulació explícita. El Govern Basc i la resta no ho indiquen. Les prioritats horitzontals són molt semblants, i en les prioritats sectorials s'observa, a grans trets, una matriu comuna.
- Molts plans directors no expliciten qui són els actors. Quan ho fan, el plantejament és ampli (ex. Comunidad de Madrid), a excepció del Govern Basc, que es ceneix a la llei de cooperació i restringeix molt el ventall.
- Tots els plans tenen instruments específics per gestionar l'EpD, incloent en els casos més avançats diferents sistemes de gestió (convenis, programes, projectes,..).
- En cap cas s'expliciten els criteris per determinar el percentatge de recursos a aplicar a l'EpD. Varia des del 3% del Govern Central (que no inclou la recerca), el 6-8% del Govern Basc, al 10% de la Comunitat de Madrid, Andalusia i Aragó.
- Està prevista l'avaluació en tots els plans, però en general no està definida.

Per a una anàlisi comparativa d'estratègies d'EpD existents, s'han seleccionat marcs estratègics que:

- Formin part del marc normatiu. Són dos: Consens de la UE i estratègia de la DGPOLDE
- Altres estratègies de Comunitats Autònomes: només n'hi ha la del Govern de Navarra
- Altres països que puguin ser referents per Catalunya. Se'n presenten dues: Irlanda i Finlàndia, combinant el fet que la d'Irlanda és de Irish Aid mentre que la de Finlàndia és del Ministeri d'Educació.

Els documents analitzats són els següents:

- Unión Europea, "Consenso europeo sobre el desarrollo: la contribución de la educación y de la sensibilización en materia de desarrollo", 2007
- MAEC - DGPOLDE. "Estrategia de Educación para el Desarrollo de la Cooperación Española", 2007.
- Gobierno de Navarra. "Estrategia sectorial: Educación para el Desarrollo", 2008.
- Irish Aid - "Promoting public engagement for development. Development Education Strategy Plan 2007-11"
- Ministry of Education, Finland. "Global Education 2010", 2007

Context	
Consens Europeu	La Unió Europea té un <u>compromís amb el "development challenge"</u>, en el qual hi ha un "role of Development Education and Awareness Raising" (<u>distingueix entre EpD i sensibilització</u>). Es centra en la "<u>Poverty eradication and the need for sustainable development are of vital concern in the early part of the 21st Century</u>", en un context marcat per un "<u>increasingly globalised, interdependent and changing world</u>". La UE, els seus Estats membres i la ciutadania han de <u>respondre a través de "local, regional, national and international policies, organisations, institutions, authorities and activities in and outside Europe"</u>, jugant un <u>rol significatiu per adreçar els principals desafiaments</u> en les relacions econòmiques ("<u>eliminating poverty and socio-economic exclusion, combating economic inequalities, enabling local relationships with global economies</u> that are based on principles of justice, fairness and inclusion), les relacions socials i culturals (promoting fairness and practical <u>solidarity between peoples</u>: upholding and extending the <u>application of human rights; responding to migration</u> and the need to build <u>multi-cultural but cohesive societies</u>), les relacions amb el medi natural (maintaining <u>sustainable environments, addressing climate change</u>), i les relacions polítiques (enabling and encouraging <u>public participation in decision making</u> about development, creating and maintaining a <u>sense of personal and communal belonging and identity, based on global citizenship</u> in a changing, interdependent world). La UE reconeix que "development awareness and education have created a lasting impact on the public" sempre que "they have tended to be <u>based on dialogues between European citizens and citizens of countries in the South</u>, moving the focus from issues 'about the South' to issues of <u>shared experiences and common humanity - North and South</u>," diàlegs on juguen un "<u>significant role</u>" les "<u>NGOs, civil society organisations and state actors in Europe</u>".
MAEC-DGPOLDE	No fa una <u>anàlisi del context desenvolupament</u>, sobreentemem que cal buscar-ho en els plans directors de la Cooperació Espanyola. Si esmenta no obstant en el pròleg que "los niveles de pobreza extrema que existen en todavia muchos lugares nos llevan a seguir aumentando nuestra lucha solidaria, a seguir sumando conciencias y aunando esfuerzos. Para ello, es responsabilidad de todos los actores de la cooperación y dirigentes politicos <u>explicar de forma clara el por qué de la existencia de la pobreza y transmitir el trabajo que se lleva a cabo para combatirla</u>". "Debemos por esto <u>dar a conocer en profundidad el contexto actual en el que vivimos</u>. Un contexto caracterizado por un acelerado proceso de globalización, por los avances de las tecnologías de la información, la cada vez mayor democratización en el uso de los mismos y por una especial atención al desarrollo humano sostenible". "<u>La Educación para el Desarrollo tiene como meta final cambiar la forma de pensar</u> partiendo de una comprensión de los mecanismos de interdependencia y exclusión del mundo, para así <u>tomar conciencia de la importancia de la solidaridad internacional como herramienta para la construcción de un mundo más justo</u>". "A través de la investigación, la sensibilización, la formación y la comunicación, la Educación para el Desarrollo debe <u>crear un entorno social intercultural adecuado, sensibilizar a la sociedad y estar basada en la pluralidad y multiculturalidad</u>". "Contribuir colectivamente a <u>la construcción de un mundo más justo y solidario pasa por implicar a toda la sociedad</u>".
Govern de Navarra	No es tracta.
Irish Aid	Preten contribuir a la <u>resposta global als grans desafiaments</u>: "<u>Global poverty, underdevelopment and exclusion are among the most critical challenges faced by the world today</u>". Ho vol fer mitjançant la formació "there is a <u>need to deepen understanding of the issues that underlie poverty and underdevelopment</u>", i construint ponts entre les persones: "As the developed and the developing world become more interconnected, the <u>importance of mutual understanding and respect between diverse societies and perspectives</u> grows. Development education is also part of this process". Es tracta de "<u>engaging the Irish public on the issues that affect the world's poorest nations</u>. Development education brings these issues into the classrooms and lecture halls of Ireland". Subratlla també la importància del partenariat: "It is about <u>building on engagement with partner organisations, educators and citizens</u> to promote our common agenda for development".
Ministry of Education, Finland	S'emmarca en el <u>contexte de la globalització</u>, vista com a "a process of change towards seeing the world as a holistic system. The different parts of the world affect each other at an accelerating rate, regardless of the geographical distance between them. This <u>growing interdependence</u> is an inherent feature of globalisation and at the same time a <u>basis for global cooperation</u>". Subratlla la diversitat "Knowledge about different cultures and the way they work helps us understand different aspects of our own culture. Taking a <u>bearing from other cultures</u> reveals the unique characteristics of one's own culture. A shared, <u>responsible world citizenship is built on respect of human rights</u>. The realisation of the rights of fellow human beings and of future generations, as well as those of our own, entails ethical and responsible action". "<u>Global education plays an important part</u> in inculcating knowledge, skills and attitudes needed in a multicultural society. Global education is a comprehensive subject matter in both content and methodology. It has its place both at school and outside it". "There is justification for starting the learning of multiculturalism in early childhood education and carrying it on as an integral part of not only general education but also vocational and adult education". Es una <u>estratègia elaborada pel propi Ministeri d'Educació</u> "the Ministry of Education seeks to realise by 2010 <u>in close cooperation with its own sector, other ministries and civic organisations</u>".

Concepte d'EpD	
Consens Europeu	Enten l'EpD per "contribute to the <u>eradication of poverty</u> and to the <u>promotion of sustainable development</u> ", i el seu objectiu és "enable every person in Europe to have life-long <u>access to opportunities to be aware of and to understand global development concerns</u> and the <u>local and personal relevance of those concerns</u> , and to <u>enact their rights and responsibilities as inhabitants of an interdependent and changing world by affecting change for a just and sustainable world</u> ".
MAEC-DGPOLDE	"Proceso educativo (formal, no formal e informal) constante encaminado, a través de <u>conocimientos, actitudes y valores</u> , a promover una <u>ciudadanía global</u> generadora de una cultura de la solidaridad comprometida en la <u>lucha contra la pobreza y la exclusión</u> así como con la <u>promoción del desarrollo humano y sostenible</u> "
Govern de Navarra	No hi ha una definició pròpia, cita algunes definicions de referència, destacant la de DGPOLDE que pren com a referència. Fa referència al I Pla Director, on l'EpD es contempla en dues vessants: ▪ "Por una parte, en sentido estricto, considerándola como un <u>proceso interactivo para la formación integral de las personas</u>. Es una educación dinámica, abierta a la participación activa y creativa, orientada hacia el compromiso y la acción que debe llevar a tomar conciencia de las desigualdades planetarias existentes en el reparto de la riqueza y del poder, de sus causas, consecuencias y de nuestro papel en el esfuerzo por construir unas estructuras más justas". ▪ "Por otra parte, en sentido amplio, es decir, agrupando a esa EpD más <u>otras modalidades de actuación como son la sensibilización</u> (que se caracteriza por acciones informativas, que aunque comparten contenidos y objetivos con la modalidad estricta de EpD, están dirigidas a suscitar interés y generar una actitud positiva hacia lo relacionado con el ámbito de la Cooperación Internacional al Desarrollo y la promoción de la acción social".
Irish Aid	"Development education aims to <u>deepen understanding of global poverty and encourage people towards action for a more just and equal world</u> . As such, it can build support for efforts by government and civil society to promote a development agenda and it can prompt action at a <u>community and individual level</u> ".
Ministry of Education, Finland	Defineix que enten per "Global Education", "means activity which": ▪ guides towards <u>individual global responsibility</u> and communal global responsibility; the ethic of a world citizen, which in turn is founded in <u>fairness and respect of human rights</u> ▪ supports growth into a <u>critical and media-critical citizen with knowledge and skills</u> to act successfully as part of one's own community in a globalising world ▪ promotes national and international interaction, <u>inter-cultural dialogue and learning from one another</u>; ▪ global education is a <u>process</u> helping us understand and appreciate difference and different cultures and <u>make choices that promote development</u> ▪ helps to <u>see the earth as an entity with limited resources</u>, where one must learn both to economise resources and to share them fairly, equitably and equally ▪ increases knowledge and skills which help us <u>understand the ever globalising</u> economy and influence the rapidly changing economy and its social and cultural ramifications ▪ enhances initiative rising from an individual aspiration to <u>work for a better world and from hope of its realisation</u> ▪ <u>abarca les diferents educacions</u>, "comprises human rights education, equality education, peace education, media education, intercultural understanding, questions relating to development and equity, and education for sustainable development".

Marc teòric	
Consens Europeu	L'EpD fa us d'un "<u>wide range of processes</u> that aim to <u>engage people in development</u>, helping to <u>build personal understandings of global development, skills of enquiry and participation, values that are central to a just society and sustainable world</u>, familiarity with different perspectives and experiences, and a <u>disposition to support development for a just and sustainable world</u>". Caracteritza l'EpD per la seva <u>varietat d'iniciatives</u> "encompassing for example, work with schools and Higher Education institutions, youth work, adult education, public awareness raising and campaigning, and advocacy", ressaltant la "<u>need for coordination</u>" ("although networks to exchange ideas and experiences exist in most European Union Member States and at a European level, <u>little pro-active coordination of programmes takes place</u>"), amb un <u>paper important de l'Administració</u> "Where such coordination does exist it tends to be guided by government supported policies, often initiated through Ministries of Foreign Affairs and Development", particularment en l'educació formal. La "disparate nature" de l'EpD no facilita la coordinació, i subratlla la necessitat d'un marc teòric "little conscious thought has so far been given to the development of a coherent framework for these activities. Such a framework however is required if the need for increased public participation is to be addressed". El marc teòric ha de ser capaç de respondre als desafiaments en "<u>organising programmes, projects and activities that are of high quality and lasting impact</u>", i permetre el desenvolupament de "<u>practical synergies with European, national and specific sectoral and inter-sectoral approaches</u>". El marc teòric <u>ha d'anar més enllà de la sensibilització</u> "activities that focus solely on raising awareness of development issues do not lead to a critically informed public, let alone a public whose engagement with development is sustained", el desafiament es "to create opportunities that <u>engage the public progressively through various 'levels' of participation</u>. Without such a deepening of involvement Development Education and Awareness Raising efforts are likely to remain well-intentioned and largely one-off, maintaining the public in a supporter role rather than as a participant in global development". No es pot separar el desenvolupament aquí del desenvolupament al Sud, "Continuing globalisation, increasing interdependence, international migration, the impact of climate change are some of the phenomena that have resonance at local levels throughout the world. The international and inter-related nature of these and other development issues makes it <u>no longer possible to divorce 'development there' from 'development here'</u>". Cal relacionar "global phenomena to local development issues and vice versa", i en això "<u>European initiatives and programmes can learn much from experiences and organisations in the South</u>. This is and has been the case in obtaining and disseminating information about Southern societies and to attempts in the South to respond to and overcome poverty", "there is significant scope and a need for <u>European initiatives to build a genuine dialogue between themselves and Southern actors</u> about common and divergent experiences of development, of awareness raising and of education for development". Per a la UE cal fer l'EpD "<u>integral to public life</u>", fins ara "efforts in Europe have been initiated and managed by civil society organisations", però cal fer-lo "<u>integral to existing systems where the public meet, discuss and develop their skills and experiences</u>", i per això <u>els espais clau són l'educació formal i no-formal</u> "It is suggested that the emphasis ... should therefore be on the primary, secondary and tertiary phases of

	formal education and on programmes and institutions that support life-long learning", "The focus of work becomes one where the aim ... becomes <u>'owned' and valued by educators, trainers, youth workers, educational institutions</u> (incl. managers and governors), learners, parents (and the community), curriculum planners (and education policy makers), etc." <u>Els temes els han de determinar els actors</u> "It is these stakeholders in particular who determine the themes and extent of awareness, understanding and involvement of the European public in development efforts". <u>L'UE no concreta l'encaix de l'EpD amb altres educacions germanes</u>, "attempts are made to develop common agendas with other educational approaches in Europe and beyond including, for example, active citizenship education, anti-racist education, environmental and sustainable development education, gender education, global education, human rights education, intercultural and multicultural education, participatory learning and action, and peace education".
MAEC-DGPOLDE	<u>Distingeix etapes en el procés educatiu</u>: "En primer lugar, la ED sensibiliza. Para ello resulta clave difundir información relativa a la situación de pobreza y falta de desarrollo, y sobre los vínculos que se establecen entre esta situación y la abundancia de recursos en otras partes del planeta. En segundo lugar, forma (no basta sólo con informar). La ED implica encaminar al ser humano a un proceso de reflexión analítica y crítica de la información que se ha recibido. Ha de ser un esfuerzo consciente, sistemático y deliberado que lleva a una toma de conciencia. En tercer lugar, concientiza. Este proceso conlleva que las personas asuman de forma gradual su propia situación, sus límites y sus posibilidades, así como las de los demás. Permite evaluar estas situaciones con criterios de justicia y solidaridad, y permite desarrollar una voluntad de cambiar estas situaciones combatiendo las injusticias. Esta metodología holística de aprendizaje genera, en cuarto lugar, el compromiso individual por la transformación social a través de la participación y la movilización". <u>Continguts conceptuals</u>: "comprensión de las desigualdades e injusticias dentro de las sociedades y entre Ellas"; "conocimiento de las necesidades humanas y de los derechos humanos; comprensión de las interrelaciones económicas, políticas, sociales, culturales y medioambientales en todo el planeta"; "comprensión del concepto de desarrollo humano y sostenible"; "comprensión de los límites del actual modelo de desarrollo vigente en nuestra sociedad"; "comprensión de las diversidades que existen dentro de las sociedades y cómo las vidas de los demás pueden enriquecer la nuestra"; "comprensión de los conflictos pasados y de los presentes, y de la prevención y mediación en los conflictos"; "comprensión de los antecedentes históricos del desarrollo de la ayuda, sus formas y procesos"; "comprensión del significado ético de la comunidad mundial de iguales, de la responsabilidad de la ciudadanía en el desarrollo y de las propuestas políticas para su realización". "Para ello es necesario promover la adquisición de una estructura conceptual básica sobre el desarrollo, desde un <u>enfoque transversal que incluya conocimientos sobre economía, política, historia, antropología, medio ambiente y sociología</u>, entre otros". <u>Continguts procedimentals</u>: Fomentan el <u>desarrollo de habilidades (pensamiento crítico, empatía, argumentación efectiva, cooperación y resolución de conflictos, descodificación de imágenes y mensajes...)</u>. Como procedimiento en sí mismo (proceso), se caracteriza por: ser <u>activo y participativo</u>; analizar los diferentes aspectos desde una <u>perspectiva global</u>, y desarrollar una <u>actitud crítica</u> que permite desarticular argumentos, estereotipos e imágenes inadecuadas de la problemática Sur-Norte". <u>Continguts actitudinals</u>: "Promueven <u>valores y actitudes relacionados con la solidaridad, la justicia social y los derechos humanos</u>, esenciales para <u>entender los nuevos procesos económicos, sociales, culturales y políticos que rigen el planeta</u> y enfrentarse a ellos". Planteja les <u>quatre dimensions de l'EpD</u> que es proposa adoptar en l'estratègia de GenCat: <u>sensibilització, educació-formació sobre desenvolupament, investigació per al desenvolupament, mobilització social i incidència política</u>. Considera que "la ED <u>como proceso educativo debe responder a un proyecto pedagógico estructurado, organizado y diseñado para grupos 'objetivo' claramente identificables</u>". Per això <u>estableix com a àmbits d'actuació de l'EpD l'educació formal i l'educació no-formal</u>. <u>Considera també l'educació informal</u>, com a "proceso de aprendizaje continuo y espontáneo", "no se realiza desde una clave pedagógica, pero educa".
Govern de Navarra	Es limita a destacar alguns "<u>rasgos fundamentales de todo proceso</u> que pretenda ser realmente educativo": ▪ "El carácter <u>permanente</u> y los ritmos temporales de <u>medio y largo plazo</u>. No podemos hablar de auténtica educación cuando señalamos actividades puntuales, carentes de continuidad, y desenganchadas de marcos más amplios". ▪ "El carácter 'radical' e histórico. Porque habla de un proceso educativo 'constante', es decir, 'permanente', tal como señala la UNESCO (la educación para el desarrollo no debe pensarse ni medirse a corto plazo) y que busca <u>indagar en las causas profundas</u> para favorecer 'la <u>comprensión de las relaciones económicas, políticas, sociales y culturales entre el 'Norte y el Sur'</u>". ▪ "El carácter integral y global. En dos sentidos: Promueve <u>valores y actitudes relacionadas con la solidaridad y la justicia social</u>, y busca <u>vías de acción para lograr un desarrollo humano y sostenible</u>, donde la dimensión cognitiva (adquisición de conocimientos) y la de actitudes y valores no pueden separarse. ▪ "Abarca a la totalidad del entorno, en los <u>ámbitos educativos formales y no formales</u>". ▪ Es tracta d'un procés que "<u>analiza la realidad desde una dimensión global</u>, proporciona criterios analíticos. ▪ "El carácter activo. Está abierta a la participación y orientada al <u>compromiso y a la acción (transformadora)</u>".
Irish Aid	<u>Els programes d'EpD es basen en les prioritats de Irish Aid</u>: "The focus of Irish Aid's programme is on poverty reduction, particularly in least developed countries in Africa. Gender, the environment, HIV/AIDS and governance are the four priority issues that cut across all of the work of Irish Aid because of the direct link to poverty reduction. Promotion of respect for human rights and fundamental freedoms are also at the heart of our approach". L'estratègia es construeix sobre les <u>llicons apreses en plans anteriors</u>, a partir de les quals es destaquen els següents <u>desafiaments i oportunitats</u>: ▪ <u>A strong and vibrant development education sector is critical</u> to reaching our objectives in this area and efforts will be made to strengthen both individual and organisational capacity ▪ The review identified the <u>adult and further education sectors as areas that are currently underrepresented</u> in development education. ▪ There is a relative paucity of research in the development education area in Ireland. Support for <u>high-quality research which can inform development education policy and practice</u> at all levels needs to be strengthened. ▪ <u>Continuous professional development, both for teachers and other educators</u>, should remain a key priority. ▪ Support for the <u>integration of ethnic minorities and their representative bodies</u> within development education offers an opportunity to strengthen the southern perspective in development education. ▪ The increasingly <u>crowded curriculum at all levels of the education system</u> places heavy demands on teachers and educational institutions. Irish Aid will need to explore new ways of supporting educators to effectively integrate development education into their work. ▪ The need to promote <u>linkages and mutual learning between development education and the broader Irish Aid programme</u>. ▪ The <u>need for a partnership approach</u> to our support for the development education sector. ▪ The need to <u>maintain sufficient flexibility</u> in support mechanisms to allow effective responses to new opportunities and challenges.
Ministry of Education, Finland	▪ Veure "Concepte d'EpD". ▪ <u>Abarca les diferents educacions</u>, "comprises human rights education, equality education, peace education, media education, intercultural understanding, questions relating to development and equity, and education for sustainable development".

Principis	
Consens Europeu	L'EpD està "based on <u>values of human rights, social responsibility, gender equality, and a sense of belonging to one world</u>; on ideas and understandings of the disparities in human living conditions and of <u>efforts to overcome such disparities</u>; and on participation in democratic actions that influence social, economic, political or environmental situations that affect poverty and sustainable development". S'arrela en la "promotion of central EU values such as <u>solidarity, tolerance, inclusion, human rights and democracy</u>, in the growth of <u>critical support for international development efforts</u>, and in <u>meeting our moral responsibilities as inhabitants of this planet</u>". La UE reconeix que els actors "pursue many different objectives and apply a wide range of approaches", i en fer-ho "they clarify and make explicit their values and longer term goals", destacant: "<u>working in partnership</u>" (joint efforts to develop common understanding and relevant actions ... between those involved in development North and South), ... between the informant and the recipient of information, ...; or between the educator and the learner), "<u>promoting a range of viewpoints and perspectives</u>" ("Development issues and processes are complex and are not reducible to one or a few 'correct' solutions, or to a single ideological approach", "give explicit attention to a rich variety of voices and different perspectives", "enabling the European public to connect with the issues through an empathetic awareness and understanding of different viewpoints", amb "<u>Particular emphasis is given to the voices and viewpoints of those who are marginalised from or adversely affected by global development</u>". Subratlla la "<u>commonality of development processes: connecting 'there' and 'here'</u>", per la qual cosa cal "involve explicit attention to <u>linkages between development issues and challenges here and elsewhere</u> ... engaging the public in experiences and creative responses that highlight the relevance of global development to local situations and vice versa", i destaca "<u>contributing to and learning from research</u>" ("from academia and ... learning from comparisons with public and social change campaigning, community development, social marketing, and education approaches elsewhere in the world"). L'EpD no s'ocupa de "activities that promote or encourage public support for development efforts <i>per se</i> or for specific organisations or institutions. They are <u>not concerned with charity, organisational publicity or public relations exercises</u>". Demana un "<u>honest debate</u>" entre els actors, "require state and non-state actors alike to be clear and open about their reasons for involvement in Development Education and Awareness Raising", cal <u>buscar amb honestetat les complementarietats entre els actors</u> "how they each see their contribution to engaging the public in enacting its rights and responsibilities in respect of global-local development", conscients que "such issues can be highly sensitive since specific organisational aims and concerns (of for instance, communicating a particular standpoint, or raising funds), can sit uneasily or even contradict the aim of Development Education and Awareness Raising".
MAEC-DGPOLDE	S'especifica que "Esta Estrategia <u>está basada en los principios de la ED, que son coherentes con los principios de una Educación en Valores basada en el enfoque de los derechos humanos</u>. A su vez, estos principios son <u>congruentes con los recogidos en el resto de las estrategias de la Cooperación Española</u>. Sin ánimo de ser exhaustivos, recogemos a continuación los principios fundamentales, los principios operativos y los conceptos clave más significativos". Com a <u>principis fonamentals</u>, inclou i defineix: justícia social, corresponsabilitat, no discriminació, igualtat de gènere, equitat, empoderament, solidaritat, participació, diàleg, apropiació. Com a <u>principis operatius</u>, inclou i defineix: apropiació, alineament, armonització, transparència y rendició de cuentas. Entre els <u>conceptes</u>: desarrollo humano sostenible, ciudadanía global, bienes públicos globales, codesarrollo, educación en valores; educación para la paz, los derechos humanos y la democracia, educación intercultural, educación ambiental, conciencia crítica, educación para la ciudadanía global, consumo responsable, comercio justo.
Govern de Navarra	No es proposen.
Irish Aid	"The principles underpinning this development education strategic plan are <u>based on Irish Aid's guiding principles</u>": ▪ Partnership ▪ Public Ownership and Transparency ▪ Effectiveness and Quality Assurance ▪ Coherence ▪ Long-term Sustainability
Ministry of Education, Finland	Finland is committed to adhering to the guiding <u>Millennium principles</u>, such as <u>Freedom, equality, solidarity, tolerance, respect of nature and shared responsibility</u>, <u>Peace</u>, the primary significance of security and disarmament for the world community. <u>Development and eradication of poverty</u>. <u>Protection of our common environment</u>. <u>Human rights, democracy and good administration</u>. <u>Protection of the poorest among us</u>. Response to the special <u>needs of the least developed countries</u> <u>Consolidation of the multilateral systems</u>.

Objectius estratègics	
Consens Europeu	Els desafiaments de l'EpD són: "The need to <u>deepen European public awareness of international development and its relationship with global interdependence</u>"; <u>un treball més efectiu</u> "The need to meet the increasing demand of the European public for effectiveness"; "The need to integrate development education and awareness raising efforts in the <u>mainstream of existing formal and informal education</u>", "making full use of appropriate <u>didactical and pedagogical approaches to reach the European public</u>". El Consens Europeu en EpD proposa un "<u>strategy framework</u>" que té per objectius: "<u>To increase the European public's critical understanding of the causes and consequences of global poverty and inequity, and of its relevance to personal, local, national, European and global interdependence and sustainable development</u>", "<u>To promote and enable the European public's engagement with and informed participation in local and international responses to the eradication of poverty and to sustainable development</u>", "<u>To engage decision makers in the task of embedding policies and practices</u>" that are relevant to the implementation of Development Education and Awareness Raising approaches", "<u>To create dialogue between European, state, media and civil society actors</u>", "<u>To encourage cross European initiated programmes and activities and mutual support, including between different and new actors ...; between national and EU levels; between people North and South; and with governmental and civil society actors in low and middle income countries outside the European Union, To promote the growth of cross European learning... efforts, in order to improve practice and impact</u>".
MAEC-DGPOLDE	Dos objectius específics: ▪ "Elevar la ED a la categoria de <u>àmbit estratègic de la cooperació</u> y <u>augmentar la coordinació y complementariedad</u> entre las diferentes administraciones públicas y otros actores de la ED". ▪ "<u>Promover procesos de educación para el desarrollo</u> coherentes con una cultura de la solidaridad y que contribuyan a la construcción de una ciudadanía global".
Govern de Navarra	<u>Objetivo global</u>: "Mejorar la calidad de la Educación para el Desarrollo (EpD) en Navarra en términos de impacto sobre los conocimientos que tiene la población de nuestra Comunidad Foral sobre la situación de los países en desarrollo y la interdependencia mundial, las actitudes positivas a la colaboración con los países socios y el compromiso activo de la ciudadanía". <u>Formula dos objectius específics</u>: ▪ Fortalecimiento institucional – generación de capacidades en EpD de los agentes implicados. ▪ Diseño y puesta en marcha de una estrategia compartida por todos los agentes.
Irish Aid	"To ensure that <u>development education reaches a wide audience</u> in Ireland by increasing the <u>provision of high-quality programmes to teachers and others involved in development education and by working with the education sector, NGOs and civil society partners</u> ".
Ministry of Education, Finland	The national aim of development is: ▪ To <u>include the global education perspective in major education</u>, research, cultural, sport and youth policy lines and in social policy lines ▪ Intensify the practical realisation of global education in <u>early childhood education, at school, in vocational institutions and in teacher education</u> ▪ <u>Support research and higher education</u> in global education ▪ Support <u>civic organisations and other civil society actors</u> in their work as providers of global education ▪ <u>Strengthen partnership between the public administration, business, the media, civic organisations and other civil society actors</u> ▪ <u>Increase funding and other resources</u> needed for the development, promotion and diffusion of global education ▪ <u>Monitor systematically and evaluate analytically</u> the effectiveness of global education in Finland by creating procedures for quality and impact assessment.

Subjects	
Consens Europeu	El Consens Europeu estableix els "Target groups" de l'EpD, "The primary stakeholder in Development Education and Awareness Raising in Europe is therefore <u>the European public</u> ". <u>Un públic que és a la vegada destinatari i actor</u> "The public is both a target group of activities but significantly and foremost it is also a participant in seeking responses to development issues".
MAEC-DGPOLDE	Considera "la ED <u>como proceso educativo</u> debe responder a un <u>proyecto pedagógico estructurado, organizado y diseñado para grupos 'objetivo' claramente identificables</u> ".
Govern de Navarra	Els especifica com a "<u>Grupos Diana</u>". Inclou: ▪ Población en general y/o por sectores ▪ Centros Educativos ▪ Profesorado ▪ Alumnado ▪ APYMAS ▪ Asociaciones de Ocio y tiempo libre
Irish Aid	Ciudadania. No concreta.
Ministry of Education, Finland	Ciudadania. No concreta.

Linies estratègiques	
Consens Europeu	El Consens estableix prioritats estratègiques en base a recomanacions a: TO THE EUROPEAN COMMISSION: <u>integrar l'EpD en els programes de la CE, particularment els referits a joves i educació</u>; explorar <u>processos de debat sobre millors pràctiques</u>; col·laborar amb governs i societat civil per suggerir com anar més enllà en la implementació del Consens, particularment en nous Estats membres. TO THE EUROPEAN PARLIAMENT: <u>reportar el paper de l'EpD en la implementació del Consens Europeu sobre Desenvolupament</u>. TO THE GOVERNMENTS OF EUROPEAN UNION MEMBER STATES AND TO LOCAL AND REGIONAL AUTHORITIES: <u>donar atenció a la importància de l'EpD en les polítiques, programes i pressupostos sobre desenvolupament i sobre educació formal i informal</u>; <u>promoure processos estructurats per desenvolupar perspectives a llarg termini, i programes de col·laboració a curt termini per promoure l'EpD</u>; <u>aportar suport en polítiques, financer i organitzatiu per integrar l'EpD "in formal and informal education systems, curricula and programmes, and in media activities"</u>. TO CIVIL SOCIETY ORGANISATIONS: "To give <u>explicit attention to the importance</u> of Development Education and Awareness Raising in <u>organisational strategies, budgets and public communications programmes, projects and activities</u>"; "To establish <u>partnerships and genuine collaboration with practitioners and decision makers in formal and informal education systems and in the media</u>"; "To provide <u>structured, ongoing and supported processes of collaboration between people and organisations in the South and formal and informal educators, researchers and the media in Europe</u>"; "To encourage and support <u>critical and academically sound development education research</u> and academic courses in all EU countries, and promote <u>sharing and exchange</u> of Development Education and Awareness Raising experiences <u>through universities, academic channels and think tanks</u>".
MAEC-DGPOLDE	Estableix <u>6 linies estratègiques</u>: LE 1. Dotar a la ED de mecanismes y herramientas específicos que permitan situarla como un ámbito estratégico en la política de Cooperación Española. LE 2 Favorecer el conocimiento sobre las interrelaciones económicas, políticas, sociales y culturales fruto del proceso de globalización en sus tres dimensiones (cognitiva, procedimental y actitudinal). LE 3. Promover entre la ciudadanía actitudes favorables a la cooperación, la paz, la justicia, el respeto a los derechos humanos y el cumplimiento de los mismos así como la solidaridad entre los pueblos. LE 4. Fomentar la participación, la coordinación y la complementariedad entre los diferentes agentes con competencias directas e indirectas en la ED. LE 5. Fomentar procesos educativos -formales y no formales- y de sensibilización de calidad y coherentes con una cultura de la solidaridad, dirigidos a los actores de la cooperación, de la educación y de la comunicación, y potenciar la investigación y la evaluación de la ED. LE 6. Impulsar procesos de formación y sensibilización social tendentes a la construcción de una ciudadanía global.
Govern de Navarra	Planteja <u>4 eixos de l'estratègia, cadascun amb varies línies</u>: Eje 1. El contenido y la metodología de la EpD 1.1. Favorecer el conocimiento de las desigualdades mundiales existentes en el reparto de la riqueza y del poder, la interdependencia y la globalización que caracterizan las relaciones internacionales actuales, favorecer la reflexión sobre sus causas y consecuencias, y promover la toma de conciencia sobre nuestro papel en el esfuerzo por construir unas estructuras más justas. 1.2.-Promover el compromiso social a partir de los valores de la solidaridad, la tolerancia y generar actitudes favorables hacia la cooperación, la paz, la justicia y el respeto a los derechos humanos. Eje 2. Los aspectos institucionales (agentes) de la EpD 2.1.Fomentar la formación en materia de Cooperación y Educación para el Desarrollo, dirigida a los actores de la cooperación navarra, de la educación y de la comunicación y potenciar la investigación y evaluación de la misma. 2.2. Mejorar los espacios de coordinación y complementariedad entre los distintos agentes. Eje 3. Los aspectos instrumentales de la EpD 3.1.Dotar a la EPD y a la sensibilización de los mecanismos y herramientas adecuadas para su desarrollo en el marco de esta estrategia.. Eje 4: Evaluación de la EPD 4.1.Evaluación de las actuaciones realizadas y de la propia Estrategia en materia de EPD.
Irish Aid	<u>4 component objectives</u>: 1. <u>Strengthen coherence between development education and national education, citizenship and development policies</u> in Ireland and support the growth of best practice in development education at European and international levels. 2. Contribute to high-quality development education in Ireland through <u>strengthened support for development education practitioners</u> and the organisations in which they work. 3. Support the further <u>integration of development education in formal and non-formal education programmes</u> in Ireland. 4. Ensure that our development education initiatives raise <u>public awareness and understanding of the underlying causes of global poverty and inequality</u> and Ireland's role in tackling these issues.
Ministry of Education, Finland	Veure objectius.

Instruments	
Consens Europeu	
MAEC-DGPOLDE	<u>Instruments actuals de la cooperació bilateral:</u> ▪ Actuacions directes MAEC/AECID ▪ Subvencions a ONGD mediante: – Convenios y proyectos de cooperación en ED. – Subvenciones a proyectos de ED a través de la Convocatoria Abierta y Permanente (CAP). ▪ Actuaciones directas de otros ministerios. ▪ Actuaciones de actores de la cooperación autonómica y local u otras instituciones. <u>Instruments actuals de la cooperació multilateral:</u> ▪ Contribuciones obligatorias (cuotas) a organismos internacionales. ▪ Contribuciones voluntarias a organismos internacionales mediante diversas vías. ▪ Aportaciones a organismos de la ONU S'estableixen <u>requisits als actors</u> per accedir als fons: <u>Empreses consultores:</u> "Tener una <u>política de responsabilidad social corporativa</u> en la que haya una reflexión expresa sobre su incidencia en los procesos de desarrollo y lucha contra la pobreza". "Se promoverá que las empresas transnacionales sigan el <u>código de buenas prácticas</u> y estén adscritas al <u>Pacto Mundial de Naciones Unidas</u>" <u>ONGD:</u> "Actuar de acuerdo con los principios recogidos en el <u>Código de Conducta de la CONGDE</u>" <u>Instruments financers específics:</u> ▪ Subvenciones a ONGD mediante convenios y proyectos de cooperación en ED ▪ Subvenciones a través de la Convocatoria Abierta y Permanente a proyectos de ED ▪ Convenios con otros ministerios y actores de la cooperación autonómica y local "<u>Tanto las CCAA, como las corporaciones locales orientarán sus acciones de ED hacia las prioridades establecidas en esta Estrategia</u> y se promoverá la adopción de marcos de financiación plurianual y conjunto entre distintos actores". ▪ Programa jóvenes cooperantes
Govern de Navarra	El Pla Director considera <u>tres instruments</u>. Notar que <u>distingueix sensibilització d'EpD:</u> ▪ Acciones y Campañas de Sensibilización: Son acciones orientadas a la sensibilización de la sociedad navarra en su conjunto o determinados sectores en particular. ▪ Proyectos – Programa(s) de Educación para el Desarrollo: Las intervenciones de EpD(restringido) son intervenciones de carácter educativo - transformador ligadas a la generación de conciencia crítica y habilidades en términos de innovación, comunicación, incidencia política y aprendizaje dirigidos a la educación formal y no formal. ▪ Las acciones propias del Gobierno de Navarra en esta materia (Premio Internacional Navarra a la Solidaridad y Programa de Juventud Solidaria)
Irish Aid	No es descriuen.
Ministry of Education, Finland	No es descriuen.

Actors	
Consens Europeu	"A <u>diverse range of organisations</u>, institutions and educators has been designing and implementing school and out-of-school curriculum programmes and projects". El consens està principalment adreçat a "those organisations, authorities, institutions, print and broadcast media, and policy decision makers in the European Union and in Member States that concern themselves with the design, management, coordination, or funding of activities, projects, programmes and policies that are relevant to education, to the provision of information, or to development. This is particularly, but not exclusively the case where <u>organisations, authorities, institutions and policy decision makers are concerned with or involved in formal and informal education systems</u>". El Consens encoratja a "<u>working with and through existing systems and processes</u>", ja que "<u>Extensive and often well-established structures and processes exist in Europe</u> that are relevant to our work, including <u>education systems, NGO and other civil society networks, governmental and intra-governmental institutions and processes and media organisations</u>", per la qual cosa cal "<u>strengthen and support their capacity</u> to implement awareness raising and educational efforts for development". Es necessari "to establish and support structured and ongoing <u>processes to develop long-term perspectives and shorter term collaborative programmes</u> that promote Development Education and Awareness Raising, involving governmental departments and agencies responsible for Foreign Affairs/Development Cooperation and for formal and informal education, also involving non-governmental development and other civil society organisations with an interest in global and national poverty eradication and sustainable development". <u>Emfatitza la importància del treball amb actors del Sud</u> "Where development awareness and education have created a lasting impact on the public they have tended to be based on dialogues between European citizens and citizens of countries in the South, moving the focus from issues 'about the South' to issues of <u>shared experiences and common humanity - North and South</u>. NGOs, civil society organisations and state actors in Europe play a significant role in encouraging and facilitating such dialogues, helping the European public to recognise the significance of development decisions and actions for people both North and South".
MAEC-DGPOLDE	El document d'estratègia <u>no tracta específicament els actors</u>. Les pautes d'intervenció fan referència als següents actors: AECID, SECI, CICID (Comissió Interterritorial de Cooperació), Consell de Cooperació, CICI (Comissió Interministerial de Cooperació al Desenvolupament), MAEC, MEC, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, altres ministeris, ONGD, conselleries de cooperació i educació de les CCAA, administració local, empreses, centres escolars, universitats.
Govern de Navarra	<u>Distingeix en 4 grups:</u> <u>Grupo A: Planificación y Coordinación</u> ▪ Administraciones Públicas ▪ Servicio de Cooperación Internacional al Desarrollo ▪ Instituto Navarro de la Juventud ▪ Sección de multiculturalidad e inmigración ▪ Coordinadora de ONGD ▪ Expertos ▪ Personas individuales ▪ Entidades especializadas <u>Grupo B: Ejecutores y colaboradores</u> ▪ Administraciones Públicas Locales ▪ Federación Navarra de Municipios y Concejos ▪ Ayuntamiento de Pamplona ▪ Otros Ayuntamientos ▪ ONGD ▪ ONG de acción social, cultural, ambiental,... ▪ Universidades ▪ Sindicatos <u>Grupo C: Futuros colaboradores</u> ▪ Entidades Financieras ▪ Organizaciones Empresariales ▪ Medios de comunicación ▪ Clase política <u>Grupo D: Grupos Diana</u> ▪ Población en general y/o por sectores ▪ Centros Educativos ▪ Profesorado ▪ Alumnado ▪ APYMAS ▪ Asociaciones de Ocio y tiempo libre
Irish Aid	"As well as schools and higher education institutions, a broad range of civil society organisations including Non-Governmental Organisations (NGOs), voluntary and community groups, the trade union movement, religiously affiliated organisations and advocacy groups have been active in development education in Ireland for many years". "<u>Partnership</u> with these groups will continue to be essential to reaching our development education objectives". "Our support for these partners is part of our broader engagement and support for civil society working in the development area in Ireland".
Ministry of Education, Finland	Ministry of Education Cooperation with the Ministry for Foreign Affairs, the Ministry of Education and the National Board of Education, the Ministry of Social Affairs and Health and the National Research and Development Centre for Welfare and Health, the Ministry of Labour, and other administrative sectors Universities/polytechnics North-South Higher Education Network Programme of the Centre for International Mobility Civic organisations; network of civic organisations Youth organisations and groups Immigrants Businesses The media Governments, international organisations, worldwide organisations Local authorities Labour market partners

Pressupost	
Consens Europeu	"National and European authorities should ensure there is adequate funding for development education and awareness raising in their planning. It is proposed that the European Commission and Member states move <u>towards or beyond a figure of 3% of ODA, as proposed in a UNDP Report</u> ". "A target of 3% of ODA to development education is endorsed by NGOs and some member states".
MAEC-DGPOLDE	El document d'estratègia no estableix pressupost, cal anar al Pla Director.
Govern de Navarra	"El I Plan Director de la Cooperación Navarra, indica que la dotación presupuestaria será entre 2-3% del total del los fondos disponibles anualmente para acciones y campañas de sensibilización y otros 2-3% para Educación para el Desarrollo. Del mismo modo expresa que <u>como máximo el 8% del total</u> de los fondos de Cooperación al Desarrollo podrán destinarse a actividades en Navarra (entre Educación para el Desarrollo, Sensibilización y Formación e Investigación)".
Irish Aid	No es concreta.
Ministry of Education, Finland	Indica només el pressupost del Ministry of Education, 100 000 € per 2011

Seguiment i avaluació	
Consens Europeu	El Consens subratlla "The need to make <u>use of professional skills, methods and tools in order to evaluate and to assess impact and quality</u> , including through greater collaboration and <u>shared learning between European, state and civil society actors</u> , in order to increase the scope and impact of the work done". Destaca que la "evaluation and impact assessment" ha de permetre " <u>learning from yesterday's experiences</u> ", " <u>assessing the short term and lasting benefits</u> ", i "informing the approaches and activities that address <u>future opportunities and Obstacles</u> ". Les principals inquietuts són " <u>Assessment of results, impact and quality of processes</u> ". Emfatitza la <u>importancia de la valoració qualitativa</u> , més enllà de l'habitual valoració quantitativa més enfocada a mesurar el que s'ha fet, més que el que s'ha obtingut. Cal " <u>clarity of purpose at the start of a programme or project: defined aims, objectives and strategies; monitoring of implementation; an organisational culture of critical reflection; and time, personnel and financial resources set aside for this.</u> " The onus is on <u>stakeholders ... to incorporate the need for such resources</u> in their programmes and projects". "Best practice suggests that the purpose of valuation should be designed during a project's planning phase and that <u>between 3 and 5% of total resources should be explicitly allocated to evaluation</u> ". Insisteix sobre tots els actors, públics i privats, en la necessitat de <u>difondre els treballs d'avaluació que es duen a terme</u> "Successful evaluation and impact assessment also requires the dissemination of what has been found: helping to inform the work of others, and helping to develop joint learning across the Development Education and Awareness Raising movement". Demana a la Comissió Europea "To <u>report to the Council and to the European Parliament on the current implementation</u> of the commitment to Development Education and Awareness Raising as expressed in the European Consensus on Development; on the quality of this implementation with regard to organisation, results and impact of respectively development education and of development awareness raising efforts".
MAEC-DGPOLDE	"El sistema de seguimiento y evaluación de la presente estrategia se basará principalmente en <u>tres criterios: pertinencia, coherencia interna, coherencia externa</u> ". "Para la medición de los criterios señalados, <u>se definirán indicadores de contexto</u> que permitan recopilar información de aquellos elementos del ámbito en el que se desarrollará la Estrategia y que pueden influir en su desarrollo, <u>así como de las principales variables que permiten caracterizar al sector</u> y que pueden servir de línea de base para la posterior valoración de los efectos de la estrategia". "El seguimiento ... se llevará a cabo cada vez que se realice una evaluación en el sistema de la Cooperación Española". "Una vez finalizada la puesta en práctica de la Estrategia, será necesario efectuar una evaluación del sector en su conjunto, con el doble objetivo de contar, por un lado, con un elemento de referencia para la idoneidad de la estrategia y, por otro, de establecer una <u>valoración global en términos de realizaciones</u> ".
Govern de Navarra	Estableix " <u>metas de gestión o de desempeño</u> " i fonts de verificació per cadascuna de les accions que proposa. No concreta com es farà el seguiment i avaluació.
Irish Aid	A <u>mid-term review</u> will be conducted to measure progress towards delivering the plan's objectives and priorities. An <u>external evaluation</u> will be commissioned upon completion of the plan
Ministry of Education, Finland	No s'indica.

Administració de la Generalitat
Direcció General de Cooperació i Ajuda Humanitària, Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament
Consell de Cooperació
Comissió Interdepartamental de Cooperació al Desenvolupament
Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible
Departament d'Educació
DIUE
Dep. Acció Social i Ciutadania, Secretaria de Joventut, Secretaria d'Immigració
Altres Departaments de la Generalitat ³ (Cultura i Mitjans, Economia i Finances, Medi Ambient i Habitatge, Agricultura Alimentació i Acció Rural, Interior Relacions Institucionals i Participació, Treball, Salut, Polítiques Territorials i Obres Públiques)
Entitats vinculades o participades per la Generalitat
Institut Català Internacional per la Pau
Oficina de Promoció de la Pau i els Drets Humans
Institut Català de les Dones
Institut Europeu de la Mediterrània
Ens territorials i locals
Diputacions provincials
Consells Comarcals
Ajuntaments, Consells de Cooperació Municipal
Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, xarxes de governs locals
Sector educatiu
Educació de nivell primari i secundari
Centres de primària, secundària, batxillerat i formació professional
Associacions de centres educatius i patronals de l'educació
Xarxes d'escoles
Centres de Recursos Pedagògics, Instituts de Ciències de l'Educació
Associacions i sindicats de professors/es, Moviments de renovació pedagògica
Associacions i sindicats d'estudiants
Associacions i federacions de mares i pares d'alumnes
Educació de tercer nivell
Universitats, Consell interuniversitari
Institucions de cooperació associades a les universitats
Educació de joves en el lleure
Entitats d'educació en el lleure
Federacions o coordinadores d'entitats
Consells de joves, Consell Nacional de la Joventut
Educació no-formal d'adults
Entitats d'educació d'adults
Federacions o coordinadores d'entitats
Centres d'estudi i recerca
Editorials
ONG, moviments, xarxes i plataformes
ONG per la pau, ONG de drets humans, ONG per al desenvolupament
Col·lectius o associacions d'immigrants
Federacions o coordinadores de ONG
Moviments, xarxes i plataformes
Mitjans de comunicació
Prensa escrita, televisió, ràdio
Consell de l'Audiovisual de Catalunya
Associacions i sindicats de periodistes

² Els actors i agents col.laboradors en l'educació per al desenvolupament a Catalunya són molt diversos. Classificar-los segons un únic criteri (caràcter públic o privat, rol social, sector, naturalesa organitzativa, naturalesa econòmica) no resulta massa útil a efectes de l'EpD. La taula següent indica una tipologia, que no vol ser exhaustiva, combinant els criteris anteriors.

³ Obtingut a partir de "Estudi de coherència de polítiques per al desenvolupament a la Generalitat de Catalunya. 2009"

<u>Associacions o col·legis de professionals en altres sectors</u>
<u>Entitats financeres i empreses en altres sectors</u>
Entitats financeres i fundacions associades
Empreses
Organitzacions empresarials
<u>Altres actors d'àmbit local</u>
Centres cívics
Associacions de veïns
Entitats culturals
<u>Sindicats i partits polítics</u>
Altres organitzacions sindicals
Partits polítics

Annex 7 FINANÇAMENT DE L'ACCD EN EpD

Es disposa d'informació sobre el finançament gestionat per l'ACCD en convocatòries de subvenció relacionades amb EpD, que es resumeix en la taula següent⁴.

Any	Convocatòria	Observacions i àrees temàtiques	Total aprovat
2008	Programes pluriennals, línia B: educació per al desenvolupament i sensibilització	Programes a 2 o 3 anys. Es financien 16 organitzacions, en les següents àrees temàtiques: pau, ciutadania global, declaració del Mil·lenni i ODM, pobles indígenes, comerç just i consum responsable, conflictes, drets dels pobles, drets humans, crisi energètica, drets dels infants, finances ètiques.	2,742,000 €
2007	Programes pluriennals	Programes de 3 anys. Es financien 12 organitzacions, en: drets socials, desarmament, reforma institucions internacionals, salut, sobirania alimentària, deute ecològic, dret a l'aigua, drets dels pobles, mitjans de comunicació, conflictes, comerç just.	2,100,000 €
2009	Projectes en educació per al desenvolupament – sensibilització	Es financien 59 organitzacions, en: conflictes, recursos naturals, pau, armes, pobles indígenes, drets dels pobles, comerç just, finances ètiques, infància, Pacte Global Nacions Unides, comunicació per al desenvolupament, dret a la salut, dret a l'aigua, dret a l'educació, treball digne, refugiats, immigració, xarxes civils internacionals, lluita contra la fam, acció humanitària, dret d'asil, ciutadania global, codesevolupament, diversitat, desenvolupament, cooperació, drets humans, paradiplomàcia juvenil, sobirania alimentària, accés als medicaments, gènere, agermanaments, cultura, bones pràctiques, educació en valors, recursos didàctics i metodologies.	1,500,000 €
2008		Es financien 38 organitzacions, en: conflictes, recursos naturals i energia, pau, armes, pobles indígenes, drets dels pobles, persones discapacitades, comerç just, finances ètiques, infància, dret a la salut, dret a l'aigua, refugiats, immigració, xarxes internacionals, lluita contra la fam, acció humanitària, dret d'asil, ciutadania global, cooperació, codesevolupament, diversitat i diàleg intercultural, sostenibilitat mediambiental, món rural, finançament pel desenvolupament, drets humans, sobirania alimentària, gènere, cultura, mitjans audiovisuals.	1,000,000 €
2007		Es financien 31 organitzacions, en: conflictes, pau, pobles indígenes, drets dels pobles, comerç just, finances ètiques, infància, dret a la salut, immigració, xarxes internacionals, ciutadania global, deute extern, diversitat i diàleg intercultural, reforma institucions internacionals, drets humans, gènere, cultura, diversitat lingüística, recursos pedagògics.	600,000 €
2006		Es financien 39 organitzacions, en: Drets Humans, Diversitat i codesenvolupament, Deute extern, comerç just, sostenibilitat mediambiental, Declaració del Mil·lenni, Equitat home-dona, Reforma organismes internacionals, Dret a l'aigua.	1,200,000 €
2005		Es financien 32 organitzacions, en: pobles indígenes, sobirania alimentària, relacions Nord-Sud, gènere, comerç amb justícia, deute extern, drets dels pobles, diàleg intercultural, objectius del Mil·lenni, dret a la salut, desenvolupament, comerç just, gent gran i desenvolupament, cultures, treball infantil, reforma institucions internacionals, banca ètica, RSC, immigració, justícia global.	900,000 €
2004		Es financien 32 organitzacions, en les següent línies temàtiques: drets humans; cultura de la pau, convivència en la diversitat, diàleg intercultural i interreligió; comerç internacional just, sobirania alimentària, banca ètica, mercats financers internacionals, prevenció de conflictes; gènere i sostenibilitat ambiental.	800,000 €
2009	Ens locals	Projectes a iniciativa dels ens locals que tinguin com a objectius la sensibilització i difusió en l'àmbit de la solidaritat, la cooperació i les relacions Nord-Sud, dirigits a la ciutadania. Es financien iniciatives procedents de 35 Ajuntaments.	300,000 €
2007	Conjundes ACCD i Dept. Educació	El finançament l'aporta l'ACCD. Projectes d'elaboració, revisió i millora dels recursos pedagògics. Es financien els projectes de 30 organitzacions.	500,000 €
2005		Finançament compartit. Realització de recursos pedagògics per l'educació per la pau, el desenvolupament i la ciutadania. Es financien els projectes de 27 organitzacions.	300,000 €
2007	Participació en el Forum Social de Nairobi	Subvencions destinades a participar en el Forum, atorgades a 16 organitzacions.	41,300 €
2006	Enfortiment de capacitats i incidència	Reforç de capacitats de les ONG catalanes, atorgades a 30 organitzacions. Inclou equipaments, planificació, organització, comunicació, millora de la gestió i sistemes, rendició de comptes, difusió d'experiències i coneixements, recerca.	385,700 €
2009	Conjundes ACCD i Joventut	Finançament compartit. Es financia a 20 entitats juvenils en línies de subvenció que inclouen estades solidàries, sensibilització i educació a Catalunya, i Cooperació al desenvolupament amb actors del Sud.	295,820 €
2005		Finançament compartit. Es financia a 22 entitats juvenils en línies de subvenció que inclouen estades solidàries, sensibilització i educació a Catalunya, i Cooperació al desenvolupament amb actors del Sud.	296,371 €
2008	Agents universitaris	Projectes de sensibilització, educació, formació i capacitació, i recerca dels agents universitaris. Inclou projectes a implementar a Catalunya i en determinats països del Sud. No s'han inclòs aquí els projectes en països del Sud determinats. S'han finançat 8 organitzacions universitàries.	961,804 €
2006		Mateixes observacions que en 2008. S'han finançat 9 organitzacions universitàries.	978,000 €
2004		Projectes i programes de caràcter plurianual en àmbits de formació, docència, sensibilització, documentació i recerca. No s'han inclòs aquí els projectes en països del Sud determinats. S'han finançat 6 organitzacions universitàries.	738,000 €
2009	Sindicats i organitzacions agràries	Suport a projectes de cooperació al desenvolupament i sensibilització i actuacions de capacitació i formació, convocatòria adreçada a sindicats i associacions professionals agràries. No s'han inclòs aquí els projectes de cooperació en països del Sud. S'han finançat 2 fundacions sindicals.	109,000 €
2007		Suport a programes/projectes de cooperació i sensibilització, i actuacions de capacitació i formació, convocatòria adreçada a sindicats i associacions professionals agràries. No s'han inclòs aquí les accions de cooperació en països del Sud. S'han finançat 4 organitzacions sindicals, una d'elles agrària.	307,000 €
Total			16,054,995 €

⁴ Dades obtingudes a partir de les taules de resolució de convocatòries disponibles en la pàgina web de l'ACCD, data de consulta 23 de novembre de 2009. Existeixen documents interns de l'ACCD de valoració general en algunes convocatòries: "Convocatòria E 2007"; "Valoració convocatòria FSM 2007"; "Document intern - HVS, Informe convocatòria EF 2006"; document intern sobre una convocatòria de comunicació en estudi

Observacions:

- Segons l'any d'aprovació, la dedicació de recursos a EpD mitjançant convocatòries de subvenció ha estat la següent:

Any	Total subvencionat
2009	2,204,820 €
2008	4,703,804 €
2007	3,548,300 €
2006	2,563,700 €
2005	1,496,371 €
2004	1,538,000 €

Entre 2005 i 2008 hi va haver un increment anual constant i important dels recursos destinats a EpD. Aquesta tendència s'estronca en 2009 al no obrir-se una convocatòria de programes d'EpD.

Generalitat de Catalunya:	Direcció General Cooperació al Desenvolupament i Acció Humanitària Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament Departament d'Educació Departament de Cultura i Mitjans Secretaria per a la Immigració
Administració local:	Diputació de Barcelona Diputació de Lleida Diputació de Girona Ajuntament de Barcelona Ajuntament de Terrassa Ajuntament de Mataró Ajuntament de Manresa Consell Comarcal Osona Consell Comarcal del Maresme Consell Comarcal Vallès Oriental Fons Català de Cooperació al Desenvolupament.
Centres educatius	IES Mollet IES Girona. CEIP Badalona IES Les Franqueses
Entitats de suport al professorat i sindicats de professors/es	CRP Badalona Moviment Educatiu del Maresme Federació de Moviments de Renovació Pedagògica Programa Educació en Valors ICE UAB USTECstes Xarxa Escoles Compromeses amb el Món
AMPAs	AMPA CEIPM Patronat Domènech
Professors/es a i investigadors vinculats a centres universitaris.	Universitat de Barcelona URV Solidària Campus per la Pau i la Solidaritat, UOC UAB UPF ACUP UAB/Veterinaris Sense Fronteres Centre d'Estudis per a la Pau JM Delàs
Entitats en el camp de l'educació dels joves en temps de lleure	Escoltes Catalans Fundació Catalana de l'Esplai
Entitats d'educació no-formal d'adults	Agrupació d'Aules de Formació Permanent per a La Gent Gran de Catalunya Fundació Universitària Martí l'Humà – Aula de Formació d'Adults
Entitats que elaboren materials pedagògics	Intermón Oxfam Editorial Graó Escola de Cultura de Pau Grup d'educació Amnistia Internacional
ONG que treballen en incidència	Coordinadora d'ONGD i aMS de Lleida Fundació per la Pau Enginyeria Sense Fronteres Lliga dels drets dels pobles/ Federació catalana de ONG de Drets Humans Coordinadora d'ONG Solidàries FCONGD Observatorio de la Deuda en la Globalización. Càtedra Unesco de Sostenibilidad
ONG que treballen en sensibilització	Coordinadora d'ONGD i aMS de Lleida Centre d'Estudis Africans Fundació per la Pau

	Sodepau Alba Sud FCONGD Enginyeria Sense Fronteres Lliga dels drets dels pobles/ Federació catalana de ONG de Drets Humans Coordinadora d'ONG Solidàries Intered
Comissió EPD FCONGD	ACPP- Assemblée Cooperació per la Pau AGERMANAMENT ENGINYERIA SENSE FRONTERES INTERMON OXFAM METGES DEL MÓN VOLS- Voluntariat Solidari
Moviments socials	Observatorio de la Deuda en la Globalización. Càtedra Unesco de Sostenibilidad
Entitats en el camp de la immigració i diversitat	Federació d'Associacions Senegaleses de Catalunya
Professionals en mitjans d'àmbit nacional	Catalunya Radio TV3 + CAC, Mesa de la Diversitat TV3 El Temps TVE Catalunya El Periódico L'Avui La Vanguardia El Punt, Girona Presència El 9 Nou
Experts en EPD formal	IRIF: Institut de Recerca i Innovació Educativa Centre UNESCO Equip de Recerca sobre Diversitat i Inclusió en Societats Complexes UAB: Coordinadora ONGD de Lleida
Experts en mitjans de comunicació	Col·legi de Periodistes Universitat Autònoma de Barcelona FCONGD
Experts en EPD (general)	GREM UB Edualter Centre Nord – Sud (Lisboa)
Altres	Institut Català Internacional Per la Pau Consell Nacional de Joventut de Catalunya DGPOLDE

1	EpD A L'ESCOLA	37
1.1	Objectius, cobertura, actuacions	37
1.2	Actors, capacitats, recursos	38
1.3	Avaluació i recerca	41
1.4	Articulació i complementarietat	42
2	EpD A LA UNIVERSITAT	43
2.1	Objectius, cobertura, actuacions	43
2.2	Actors, capacitats, recursos	45
2.3	Sensibilització, campanyes i incidència política	46
2.4	Avaluació i recerca	46
2.5	Articulació i complementarietat	46
3	EpD EN ELS ESPAIS D'EDUCACIÓ NO-FORMAL	47
3.1	Objectius, cobertura, actuacions	47
3.2	Actors, capacitats, recursos	49
3.3	Avaluació i recerca	51
3.4	Articulació i complementarietat	51
4	SENSIBILITZACIÓ	52
4.1	Objectius, cobertura, actuacions	52
4.2	Actors, capacitats, recursos	54
4.3	Avaluació i recerca	56
4.4	Articulació i complementarietat	56
5	INCIDÈNCIA POLÍTICA	58
5.1	Objectius, cobertura, actuacions	58
5.2	Actors, capacitats, recursos	60
5.3	Avaluació i recerca	61
5.4	Articulació i complementarietat	62
6	EpD ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ	63
6.1	Objectius, cobertura, actuacions	63
6.2	Actors, capacitats, recursos	70
6.3	Avaluació i recerca	73
7	RECERCA	74
7.1	Objectius, cobertura, actuacions	74
7.2	Actors, capacitats, recursos	76
7.3	Articulació i complementarietat	76
8	ASPECTES DE CONJUNT	77
8.1	Articulació i complementarietat	77
8.2	Actors, capacitats, recursos	84

1 EpD A L'ESCOLA

1.1 Objectius, cobertura, actuacions

- Quina proporció de centres treballen l'EpD? Com és possible ampliar aquesta cobertura?

Amb la LOE, s'estableix l'Educació en Valors com una orientació transversal en tot el desenvolupament de l'educació obligatòria. Aquest marc normatiu hauria de permetre incorporar l'EpD en el 100% de les escoles, en la mesura que planteja *"...l'educació com a mitjà per garantir l'exercici de la ciutadania democràtica, responsable, lliure i crítica, indispensable per la constitució de societats avançades, dinàmiques i justes..."*

A Catalunya, el Pacte Nacional per l'Educació aporta un conjunt de polítiques i voluntats per afrontar les iniciatives de tipus més estructural en clau d'inclusió, autonomia, participació i qualitat: *"... promoure formes noves formes d'organització dels centres docents públics; incorporar elements d'estímul a la carrera professional dels docents, identificar i posar en pràctica línies de cooperació amb les famílies, identificar i posar en pràctica les línies de cooperació i corresponsabilitat amb els Ajuntaments"*.

El que cal és analitzar com aquestes definicions de principis es tradueixen a la pràctica educativa.

La incorporació dels continguts i valors de l'EpD als centres escolars a Catalunya té una llarga trajectòria, de més de 20 anys, iniciada amb els Moviments de Renovació Pedagògica, i posteriorment impulsada per les diverses ONGD que han contribuït en l'elaboració de recursos pedagògics i de propostes d'actuació de característiques i impactes molt diversos.

Un percentatge molt elevat dels centres escolars que incorporen el treball al voltant d'alguns temes relacionats amb l'EpD ho fan de forma puntual i esporàdica, mitjançant xerrades, tallers, commemoració de dies internacionals, setmanes monogràfiques...

Són molt pocs els que parteixen d'un plantejament explícit per incorporar l'EpD a nivell de centre, amb la implicació de l'equip directiu i del claustre, i amb propostes que incideixin en la dinàmica del centre. Aquest treball més integral es du a terme en major proporció als centres de primària que als de secundària, on la pressió per assolir els continguts curriculars és més gran, i es dona menys espai al treball d'educació en valors.

Per tal de poder ampliar i generalitzar la incorporació de l'EpD a les escoles, cal que des de les diferents instàncies del govern amb responsabilitat en matèria d'EpD, fonamentalment el Departament d'Educació i l'ACCD, es prioritzin i incentivin la integració de l'EpD en el currículum, en totes les matèries, i de forma transversal, a través del Projecte Educatiu i altres documents del centre, en la normativa de règim intern, i en tots els àmbits formal i no formal.

Paral·lelament, és necessari que tots els actors de l'EpD que actuen en l'àmbit escolar, facin un esforç conjunt per concretar com els continguts i els materials curriculars poden desenvolupar coneixements, habilitats, actituds i valors relacionats amb l'EpD, utilitzant metodologies que impliquin al màxim l'alumnat, des de la vivencialitat, per tal d'apropar els continguts i valors de l'EpD a la seva realitat.

Això ha d'anar acompanyat d'un esforç per part de les ONGD, amb el suport de l'administració, per sistematitzar i avaluar les experiències realitzades fins ara, de manera que es puguin obtenir els aprenentatges necessaris per millorar les pràctiques futures, així com una tasca de catalogació, sistematització i orientació d'ús dels recursos i materials didàctics existents, per facilitar-ne l'accés i la utilització per part del professorat.

- Estan clars els objectius de l'EpD a les escoles? Quins haurien de ser? Com s'incorpora actualment l'EpD en la programació? Com es podria millorar?

En general l'EpD a l'escola es treballa a partir de la implicació personal del professorat motivat, sense discutir ni consensuar els objectius d'aquestes actuacions amb la resta de l'equip docent ni directiu. Això fa que en general no es tinguin clars els objectius, ni el propi concepte d'EpD.

Molt sovint l'objectiu es limita a la transmissió de coneixements sobre la diversitat de realitats existents al món, però molt poques vegades es planteja com a objectiu el canvi d'actituds i valors.

L'EpD en general no és un tema prioritari a l'escola i sovint es treballa de forma puntual, a partir del que hi ha en els llibres de text, en algunes àrees com socials o ciutadania, en activitats vinculades amb dies assenyalats, setmanes solidàries, mitjançant propostes que arriben de les ONGD...

El que caldria és que els centres incorporessin els continguts de l'EpD com a resposta a finalitats educatives explicitades i de forma planificada al llarg dels cursos, de manera que aquestes actuacions es puguin avaluar i millorar.

La incorporació de l'EpD hauria de ser una opció de centre, de manera que els seus continguts i metodologies impregnassin els documents del centre, començant pel PEC, i fossin assumits per tota la comunitat educativa (equip directiu, professorat, famílies...), de forma coordinada amb altres centres, i articulant aquestes iniciatives amb l'entorn (a nivell de barri, districte, municipi).

Hauria d'implicar la transformació de les pròpies estructures i funcionament dels centres: a nivell de metodologies, reglament de règim intern, actituds, valors i propostes didàctiques.

Podem resumir els objectius prioritaris a assolir com:

- La implicació dels equips docents i de tota la comunitat educativa per canviar la cultura i les estructures del centre per transformar la pròpia educació: transformació en relació a què s'ensenya (continguts relacionats amb l'EpD) i com s'ensenya (metodologies).
- Fomentar la comprensió crítica del que passa al món (del nivell més local al més global) per formar persones conscients i responsables, amb capacitat d'actuar per transformar la societat perquè sigui més justa.

• Quin tipus d'accions d'EpD es duen a terme actualment a les escoles? En què podrien millorar?

Hi ha una gran diversitat d'accions que es duen a terme, però no estan sistematitzades. Caldria fer un diagnòstic del què s'està fent, per avaluar-les i establir unes pautes i criteris per a futures actuacions.

Caldria establir uns consensos previs sobre què es considera prioritari, en què cal incidir, quines actuacions s'han de dur a terme a mig i llarg termini..., entre tots els actors de l'EpD als centres educatius.

Amb l'horitzó d'implicar tota la comunitat educativa, de manera que els continguts i metodologies de l'EpD s'integrin en el Projecte Educatiu del Centre i altres documents, i transformin l'estructura i l'organització interna, caldria fer un estudi de diagnòstic del centre on es vol incidir, per veure quines característiques té, quin tipus de treball és més adequat dur a terme, quines capacitats té el centre per realitzar-lo...

Seria convenient també fer un mapa de tots els espais que a nivell local poden implicar-se en la incorporació de l'EpD a les escoles, per tal de facilitar la vinculació del centre amb l'entorn, establint xarxes amb altres centres que treballin problemàtiques similars, i amb associacions i altres agents del barri o municipi.

Caldria identificar els continguts d'EpD a treballar i la seva seqüenciació, per tal d'integrar-los en el currículum, en les diferents assignatures, i de forma transversal, aprofitant també les possibilitats que ofereixen algunes activitats complementàries, tant a nivell formal (crèdits de síntesi, treballs de recerca de 4art d'ESO i de Batxillerat, sisena hora) com no formal (activitats extraescolars, menjador).

A nivell metodològic, caldria potenciar l'aprenentatge cooperatiu i participatiu, per implicar l'alumnat de manera que pugui incorporar els continguts i valors de l'EpD a partir de la seva vivència de la realitat més propera, plantejant activitats relacionades amb l'entorn més immediat de l'alumnat, que permetin convertir en significativa tota la informació que arriba de l'entorn, real i virtual (televisió, internet...).

A nivell d'estructura i funcionament dels centres, caldria establir relacions entre el professorat i l'alumnat més democràtiques, crear espais de participació de l'alumnat en l'organització del centre, establir una distribució i ús de l'espai que facilitin la

convivència, organitzar els grups de forma heterogènia per facilitar l'aprenentatge cooperatiu i les oportunitats que ofereix la diversitat.

Pel que fa a la relació amb l'entorn, caldria sensibilitzar i implicar les famílies, estimular la participació en projectes d'aprenentatge-servei, en les activitats d'EpD que s'impulsin al municipi, etc., per vincular el treball a dintre el centre amb l'entorn.

- Quines oportunitats aporta el nou currículum del Departament d'Educació per portar a la pràctica l'EpD?

El nou currículum basat en l'adquisició de competències bàsiques, que permet enfocar l'educació no només en base a coneixements, sinó també a valors, actituds i habilitats, proporciona un bon punt de partida per treballar l'EpD.

Les oportunitats que pugui aportar el nou currículum però són potencials, perquè siguin reals cal que el Departament d'Educació estigui disposat a prioritzar la incorporació de l'EpD en el currículum, de forma transversal i específica en les diferents matèries, i que assigni els recursos necessaris per fer-la efectiva.

Caldria flexibilitzar el currículum, permetent l'autonomia dels centres en el seu desplegament, de manera que es puguin definir uns continguts bàsics, que es podrien treballar més a fons, i donant temps per incorporar el treball d'habilitats, actituds i valors, i l'enfoc vivencial, més enllà de l'adquisició de coneixements.

Una proposta concreta consistiria en elaborar un projecte curricular centrat en el treball de les 8 competències bàsiques, que permetés incorporar de forma integral l'EpD als centres educatius (a nivell formal i no formal).

- Quines oportunitats aporten les Noves Tecnologies per a l'Aprenentatge i el Coneixement (NTAC)?

Les noves tecnologies són eines que faciliten l'accés als recursos pedagògics i a informació alternativa a la que proporcionen els grans mitjans de comunicació, així com instruments que permeten dur a terme formes de treball col·laboratiu, participatiu, que possibiliten vivenciar situacions de fora de l'aula mitjançant l'instrument de la simulació, i en general que resulten atractives i motivadores per a l'alumnat.

Tot i això, perquè la informació que s'obté a Internet sigui útil, cal que es pugui contrastar, se'n coneguin les fonts, la seva ideologia, responsabilitat i transparència.

D'altra banda, per tal de poder convertir aquesta informació en coneixement, cal tenir criteri per seleccionar la informació, disposar dels coneixements, valors i actituds que permetin elaborar, a partir d'aquesta informació, un discurs crític de la realitat. El paper de les ONGD i de les xarxes de comunicació alternatives és fonamental per contribuir a aquesta selecció de la informació amb criteri i responsabilitat.

Les noves tecnologies faciliten la creació de xarxes, que permeten intercanviar experiències i dur a terme un treball col·laboratiu entre escoles, associacions, col·lectius, ONG... de l'entorn més proper, i també amb altres països (del Nord i del Sud). Però les noves tecnologies per sí mateixes no suposen un canvi en la forma de treballar i de relacionar-se, cal que l'ús de les noves tecnologies vagi acompanyat de noves metodologies d'ensenyament, que promoguin el treball cooperatiu i participatiu, és necessari que la innovació tecnològica vagi acompanyada de la innovació pedagògica.

Perquè les oportunitats esmentades siguin reals, és fonamental garantir l'accés a les noves tecnologies i la formació en el seu ús de tots els actors i destinataris de l'EpD.

1.2 Actors, capacitats, recursos

- Quins són els actors de l'EpD en escoles i instituts que s'impliquen a fons? Quins altres actors s'haurien d'implacar més?

Els actors que s'impliquen a fons són alguns professors compromesos, que incorporen els continguts i valors de l'EpD en la seva pràctica quotidiana, en funció de les seves possibilitats, i ONGD que aporten eines, materials, formació i propostes concretes per incorporar l'EpD a l'aula.

La implicació de les ONGD ha d'anar orientada a reforçar la tasca del professorat, no a substituir-lo. Caldria que hi hagués una bona coordinació entre ONGD i docents, de forma que partint de la diversitat d'experiències i capacitats, es poguessin repartir les tasques amb un cert grau d'especialització.

A més, per tal de garantir la coherència i sostenibilitat de les actuacions, seria necessària la implicació de tota la comunitat educativa, en un sentit ampli, tant de l'interior dels centres (direcció, equip docent, famílies, monitors de menjador i d'activitats extra escolars...), com de l'entorn (ONG i entitats d'iniciativa social, administracions locals).

- *Com es pot estimular la participació del professorat en els diferents espais de coordinació, debat i mobilització? Hi ha espais per compartir metodologies i aprenentatges entre els docents?*

A dintre dels centres, els espais de coordinació que hi ha actualment són les reunions de departament i les reunions de coordinació de nivell. Aquest darrer seria l'espai més adequat, perquè és més transdisciplinari, però actualment no es dedica a aquest de treball de reflexió i coordinació, sinó a gestió, avaluació, i resolució puntual dels conflictes que apareixen en el dia a dia dels centres.

En general els professors que tenen voluntat i motivació per treballar aquests temes estan molt sols, o com a molt es coordinen amb els col·legues amb qui comparteixen inquietuds, afinitats, projectes... però no amb tot l'equip docent, i es busquen espais de trobada fora del centre.

Cal un canvi estructural en aquest sentit, que prioritzi un temps i uns espais destinats a compartir i reflexionar sobre la pròpia pràctica, discutir objectius, dissenyar estratègies d'actuació conjuntes i consensuar metodologies.

Cal redistribuir el temps i espais educatius, elaborar els horaris en base a les necessitats educatives del centre, destinar un temps específic a la reflexió i la coordinació entre l'equip docent, i entre tota la comunitat educativa.

Donat que és difícil trobar un claustre uniformement implicat en aquests temes, una estratègia possible seria impulsar la creació d'una comissió específica d'EpD (de la mateixa que en alguns centres ja funciona una comissió de convivència), amb una persona de referència encarregada de dinamitzar-la, i amb representació al Consell Escolar.

Per vèncer la resistència existent per part del professorat, caldria que es prioritzés des del Departament d'Educació la necessitat de realitzar aquesta tasca de coordinació i reflexió, dedicant una part de la jornada laboral a aquesta finalitat. Això suposa replantejar el model laboral actual del professorat (17 hores al centre i 20 hores fora del centre), per tal de dedicar una part d'aquestes hores que no són de docència a la coordinació, i implica destinar els recursos necessaris que ho facin possible (entre d'altres, dotar els centres d'espais de treball adequats per al professorat i d'equips informàtics).

A fora dels centres existeixen espais puntuals que són útils per compartir metodologies i aprenentatges, com les escoles d'estiu, seminaris, cursos... També hi ha espais virtuals que permeten compartir recursos i experiències, com xarxes de recursos educatius, xarxes de centres o xarxes mixtes.

Caldria impulsar també la creació d'espais de trobada periòdics –anuals- (simposis, seminaris...) entre els diferents actors de l'EpD en l'àmbit de l'educació formal, per compartir experiències i bones pràctiques.

- *Quines capacitats tenen els actors i quines capacitats s'haurien de desenvolupar? Com es pot recolzar la millora de capacitats?*

El professorat té la capacitat comunicativa, necessària per transmetre coneixements. Però en la mesura que parlem d'educar en valors, és fonamental la coherència entre el que s'ensenya i la pròpia conducta. Per tal de contribuir a aquesta coherència caldria millorar les habilitats personals del professorat: de comunicació efectiva, activa i empàtica, capacitat de lideratge, de

persuasió, de mobilització, capacitat de dinamitzar processos participatius i de fomentar el treball cooperatiu..., en definitiva, de crear dinàmiques d'aprenentatge més adequades als continguts, principis i valors de l'EpD.

Cal en primer lloc que el professorat se senti identificat amb el rol d'actor de l'EpD, i això implica recuperar l'entusiasme i la passió per educar, donar sentit a la feina que es fa a l'escola, des del compromís com a persones, i no només com a professionals.

La formació, tant inicial com contínua, hauria d'anar adreçada a donar eines al professorat a nivell personal i professional. Aquesta formació ha d'estar orientada no tant al coneixement temàtic, sinó pedagògic, d'aplicació didàctica dels continguts de l'EpD.

Caldria, en primer lloc, incloure l'EpD en els pla d'estudis de la formació inicial, fonamentalment de ciències de l'educació, incloent-hi la formació d'habilitats personals i de metodologies pedagògicament innovadores.

També caldria millorar la formació permanent, donar-li un enfoc aplicat. Per estimular la participació caldria que es valorés el temps per formar-se: realitzant els cursos a dintre els centres i al voltant d'un projecte concret, amb la participació de l'equip directiu i del claustre, no només del professorat més motivat, i amb el compromís d'aplicar la formació en la pràctica docent.

També cal considerar i reconèixer com a formació la participació en seminaris, tallers, espais de reflexió, coordinació i intercanvi d'experiències. Seria interessant que els serveis educatius integrats prenguessin la zona educativa com a unitat i oferissin formació a tots els actors que en formen part.

Per a aspectes més específics de formació en continguts, i per facilitar l'intercanvi d'informació i experiències amb altres països, pot ser molt útil l'ús de les noves tecnologies.

Pel que fa a les capacitats de les ONGD en general hi ha un bon coneixement dels temes que es treballen, però caldria millorar el coneixement de la dinàmica interna dels centres.

- Com es pot reconèixer, estimular i recolzar els actors de l'EpD a l'escola?

La sensibilització del professorat és fonamental, per conscienciar-lo del seu paper com a actor d'EpD.

En primer lloc cal definir els continguts bàsics del currículum, perquè no s'hagi de desenvolupar de forma exhaustiva i hi hagi temps per incorporar el tractament de l'EpD.

En general, cal valorar la necessitat de destinar un temps i uns recursos específics per treballar l'EpD a l'escola, i cal oferir suport als docents, en funció de les seves necessitats específiques (de formació, materials didàctics, assessorament...).

Cal fomentar el coneixement mutu, la confiança i la coordinació entre els diferents actors, per tal que el treball d'EpD es pugui vincular amb la dinàmica dels centres, això vol dir coordinar tot el treball que es fa des dels plans d'entorn, centres d'aprenentatge (escoles d'estiu, activitats educatives municipals, colònies), per tal de donar coherència a totes aquestes actuacions.

Seria molt útil crear una xarxa d'intercanvi d'experiències i de recursos, que permeti visibilitzar i analitzar la tasca d'EpD que duen a terme els diferents actors (escoles, universitats, associacions, ONGD, centres d'innovació...). Aquesta xarxa podria funcionar a través d'internet, facilitant la selecció i difusió de materials i bones pràctiques, amb trobades presencials un cop a l'any per analitzar l'aplicació als centres educatius de les diferents actuacions i poder dur a terme una tasca d'avaluació, sistematització i millora d'aquestes actuacions.

- Els materials didàctics sobre EpD són adequats a les necessitats del professorat i de qualitat? Aborden els temes prioritaris? Com s'han d'elaborar i difondre?

Hi ha molts materials disponibles, amb diferents nivells d'utilitat i qualitat. Sobretot hi ha materials adreçats a secundària i batxillerat, però en canvi hi ha una mancança de materials adequats per treballar als cicles de primària, justament en una etapa formativa on és més fàcil un enfoc d'EpD pel tipus de plantejament que fa de l'aprenentatge, més transversal que a secundària.

També és important ressaltar la dispersió dels materials existents, i en aquest sentit es recomana la creació de xarxes de recursos que els cataloguin, facilitin l'accés, i donin orientacions concretes de com treballar aquests materials a nivell curricular.

En general els materials que elaboren les ONGD són d'ús complex, i sovint plantegen dificultats a l'hora d'incorporar-los dintre la programació dels centres, per treballar les diferents assignatures i amb temporitzacions adequades, la qual cosa fa que només el professorat més motivat els utilitzi.

Caldria un canvi en el plantejament dels materials sobre EpD, de manera que deixessin de ser complementaris als materials curriculars, i fossin substituïtors. Això requeriria un esforç important per incorporar els continguts de l'EpD en les diferents matèries, per a la qual cosa és imprescindible crear equips mixtos d'ONGD i docents per tal d'elaborar aquestes propostes.

Seria convenient establir prèviament, per part de l'administració pública, amb el suport d'un equip d'experts (ONGD, pedagogs, editors) quins continguts d'EpD cal treballar a l'escola, i uns criteris que permetessin definir l'adequació d'un material didàctic per treballar aquests continguts.

Més que consideracions sobre els temes prioritaris, es destaca la necessitat d'elaborar materials que abordin aquests temes partint dels interessos i vivències de l'alumnat, per arribar, a partir d'aquí, a una comprensió més global.

La difusió dels materials didàctics és clau, ja que un dels problemes detectats és la dificultat d'arribar al professorat de forma àgil i efectiva. Aquesta s'hauria de fer per totes les vies possibles: ressenyes en revistes especialitzades, a través dels diferents espais de formació del professorat (cursos, jornades, seminaris...), però sobretot cal que la Generalitat n'assumeixi la seva difusió, mitjançant la publicació, distribució i el suport a la creació de xarxes de recursos.

- *Qui hauria d'elaborar els materials didàctics adreçats a l'educació a l'escola?*

Les editorials que elaboren llibres de text es regeixen per interessos econòmics, per això caldria que per garantir que els materials curriculars incorporin els continguts i valors de l'EpD, independentment dels criteris comercials, els elaboressin els propis professors/es, amb el suport de les ONGD, la formació adequada, el temps i els recursos necessaris, i aprofitant les oportunitats que els hi ofereixen les noves tecnologies.

Com que el professorat motivat per elaborar materials és pel moment molt minoritari, caldria que les ONGD, amb la col·laboració de pedagogs i docents, seguissin contribuint a l'elaboració de materials d'EpD, seguint les recomanacions indicades, i comptessin amb el suport de l'administració pública per garantir-ne, a través de les editorials, la seva publicació i difusió.

1.3 Avaluació i recerca

- *Com s'avaluen les actuacions d'EpD realitzades a les escoles?*

En general les actuacions d'EpD als centres escolars no s'avaluen, o només s'avalua el grau de satisfacció dels participants en les activitats realitzades.

Caldria fer una avaluació de procés, orientada a valorar el desenvolupament dels programes d'EpD, no les persones que hi participen. En aquest sentit, caldria fer una avaluació global del centre on es realitza una determinada actuació, de forma participativa, creant espais de reflexió sobre l'experiència realitzada, entre els diferents actors implicats, per tal d'extreure'n aprenentatges de millora.

També seria important avaluar l'impacte, analitzar els canvis d'actituds i valors en la pràctica, per a la qual cosa cal que les accions realitzades tinguin una certa continuïtat. El problema fonamental és que no hi ha eines, indicadors, per avaluar l'impacte, el canvi d'actituds.

- En quins aspectes cal desenvolupar la recerca per millorar l'EpD a l'escola?

Un pas previ abans de desenvolupar la recerca per millorar l'EpD és que l'EpD formi part dels currículums acadèmics de les universitats de ciències de l'educació, la qual cosa repercutirà en la recerca sobre aquests temes, perquè la gent que surti formada tindrà l'estímul per fer tesis i treballs d'investigació en aquest àmbit.

Cal fer recerca aplicada (recerca-acció), i en aquesta línia, seria bo que els grups de recerca fossin mixtos, amb implicació universitària (a ser possible interdisciplinaris) i del professorat de les escoles.

La recerca pot contribuir a:

- Elaborar eines i indicadors per avaluar els processos d'EpD i el seu impacte.
- Avaluar i sistematitzar les experiències que s'han fet fins ara per repensar i consensuar per part de tots els agents implicats quins processos d'EpD caldria impulsar a l'escola.
- Fer diagnòstics per saber què s'està fent a les escoles i quina és la incidència real en el canvi d'actituds i valors.
- En relació als materials i recursos pedagògics, seria convenient analitzar a fons els continguts curriculars per veure com incorporar-hi els continguts i valors de l'EpD, i d'altra banda, sistematitzar els materials d'EpD existents en clau d'aplicació curricular.

És important la coordinació, per tal de no repetir esforços. En aquest sentit caldria, abans de fer més recerca, analitzar les recomanacions i conclusions dels estudis ja existents, i buscar els recursos i mitjans per portar-les a la pràctica.

Per garantir aquesta transferència, i optimitzar els esforços, és imprescindible que es publiquin i difonguin els resultats dels estudis. Si la recerca es fa des de la base, amb projectes de recerca-acció pilotats per experts universitaris amb professionals de l'educació, se'n garantirà la transferència.

1.4 Articulació i complementarietat

- Com es poden ampliar els espais de participació d'estudiants, AMPAs i altres actors de l'EpD al barri, municipi, comarca...?

Des dels ajuntaments cal pensar com els nois i noies poden participar més en els espais municipals –consells dels infants-, com facilitar l'autonomia dels estudiants –itineraris escolars-, en el marc d'algunes experiències ja existents, com els Projectes de Ciutat Educadora i els Projectes de Poble Educador.

Les experiències d'aprenentatge-servei fomenten aquest tipus de participació.

Pel que fa als consells de cooperació municipal, costa molt que les escoles hi participin, més aviat adopten una funció d'assessors. El fet que els plenaries del consell siguin molt amplis a nivell temàtic, i amb la participació de molta gent, dificulta una major vinculació de les escoles. Potser per facilitar la participació d'aquests actors caldria realitzar un treball per comissions, que possibilitaria debats de temes més concrets. Caldria també que es valorés i reconegués aquesta participació com un espai educatiu.

- Quina és la vinculació entre les actuacions d'EpD a l'escola i les altres actuacions a nivell de barri, municipi, comarca...?

Aquesta coordinació s'hauria d'impulsar sobretot des dels nivells més propers de l'administració, com els serveis educatius. S'ha avançat en aquest sentit, a través dels Plans d'Entorn que permeten establir aquesta vinculació, però encara és un procés molt incipient.

També és necessària una intervenció més centralitzada per part del Departament d'Educació, que doti dels recursos humans i materials necessaris que possibilitin la implicació i coordinació entre els diferents actors de l'EpD als centres educatius: a través de la formació, la valoració del temps necessari que cal destinar a aquesta tasca, el suport a la creació de comissions d'EpD als

centres, amb representació al Consell Escolar, amb incentius – per exemple, valorant la sensibilitat i l'enfoc d'EpD per accedir a la direcció dels centres, i garantir així la continuïtat d'aquest enfoc -, etc..

Com a espai de coordinació entre escoles i ONGD existeix la Xarxa d'Escoles Compromeses amb el Món, que caldria reforçar, per tal d'aconseguir més adhesió de les escoles, més enllà de la implicació puntual d'alguns professors motivats.

Caldria prendre consciència de la necessitat de fer un treball conjunt, que l'EpD és una qüestió transversal que afecta a tots aquests àmbits. Hi ha alguns instruments que poden facilitar aquesta vinculació: crèdits de síntesi, treballs de recerca d'ESO i Batxillerat.

Per millorar aquesta vinculació cal obrir els centres a l'entorn, potenciar les comunitats d'aprenentatge, implicar els pares i mares en la planificació general del centre, i coordinar-se amb el personal no docent, ONGD, associacions d'immigrants, educadors de barri, assistents socials, etc. per tal de definir el que cadascú pot aportar al procés educatiu.

- Quin hauria de ser el rol i quines accions hauria de realitzar/recolzar la Generalitat respecte a l'EpD a l'escola?
- L'ACCD ha de tenir el rol de definir i estructurar les polítiques de cooperació per al Desenvolupament, i dintre d'aquestes les relatives a l'EpD.
- Ha de tenir la iniciativa i el lideratge per impulsar l'Estratègia d'EpD cap a altres departaments de la Generalitat que s'ocupen de temes o sectors relacionats, per garantir la coherència i l'impacte de les polítiques governamentals.
- Ha d'establir un acord entre l'ACCD i el Departament d'Educació que contempli i impulsi la inserció de l'EpD a l'escola.
- Ha d'afavorir la coordinació entre els diversos actors de l'EpD, impulsant un grup de treball – espai de trobada entre els diferents actors de l'EpD i dotar-lo d'instruments i de finançament.
- Potenciar programes d'innovació educativa que incorporin la perspectiva de l'EpD
- Estimular que les editorials incorporin en els materials curriculars els continguts de l'EpD, amb premis, ajuts, subvencions, perquè no prevalguin els criteris exclusivament comercials.
- Impulsar la planificació, execució i avaluació de processos d'EpD a l'escola.
- Possibilitar la coherència de les actuacions d'EpD que duen a terme les ONGD a l'àmbit formal amb la dinàmica dels centres educatius: adequació dels calendaris de les convocatòries amb el calendari escolar, convocatòries plurianuals...
- Ha de facilitar la connexió de les actuacions al Sud i al Nord.

2 EpD A LA UNIVERSITAT

2.1 Objectius, cobertura, actuacions

- Quina proporció de centres d'educació formal treballen l'EPD? Com és pot ampliar?

La Universitat de Catalunya acull una de les comunitats universitàries més grans del sud d'Europa, formada per més de 250.000 estudiants i uns catorze mil professors i set mil professionals d'administració i serveis.

A nivell estatal, la Conferència de Rectores de Universidades Españolas (CRUE) impulsà l'Estratègia de Cooperación Univeritaria al Desarrollo (2000) y el Código de Conducta de las Universidades en materia de Cooperación al Desarrollo (2005) que ha estat signada per més de 45 universitats espanyoles i catalanes, on es defineix de forma amplia la cooperació universitària al desenvolupament . La CRUE té una Comissió de Cooperació pel Desenvolupament dins del Comité Español

Universitario de Relaciones Internacionales on s'està impulsant també l'Observatori de la Cooperació Universitària al Desenvolupament (OCRUD).

El Llibre Blanc de la Universitat de Catalunya estableix que les universitats públiques catalanes volen contribuir a reforçar i ampliar la cooperació al desenvolupament, impulsant accions coordinades i conjuntes entre les universitats, cercant noves iniciatives i finançaments i promovent programes integrals de major abast. Actualment, des de l'ACUP s'està treballant per la definició d'una estratègia de cooperació universitària que guiarà les actuacions en aquest àmbit.

El progressiu reconeixement de les universitats a la importància de la cooperació universitària s'ha materialitzat a través de la creació en totes les universitats públiques catalanes de Centres o Oficines de Cooperació. Aquestes neixen amb la finalitat d'impulsar la cooperació universitària pel desenvolupament a les universitats, tot dinamitzant la implicació de la comunitat universitària.

L'EpD a la universitat s'ha introduït més tardanament que en altres etapes educatives i està vinculada principalment a tres tipus d'activitats: docència, investigació i sensibilització. En la major part dels casos, destaca encara el caràcter dispers i descoordinat de la majoria de les iniciatives d'EpD a la universitat, això com la poca institucionalització de les actuacions, principalment promogudes per individus i col·lectius específics.

- *Estan clars els objectius de l'EPD a les universitats? Com s'incorpora actualment l'EPD en la programació de les universitats?*

Malgrat que actualment existeix un gran reconeixement de la universitat com actor clau de l'EpD, apareixen dubtes sobre la definició d'aquest rol i com s'instrumentalitzava. En la major part de les universitats catalanes no estan definits els objectius de l'EpD, i només es troben algunes referències directes o indirectes que guien les línies d'actuació en EpD als estatus de la universitat i de les oficines o centres de cooperació, als plans estratègics o altres documents.

Tot i així, en els últims anys s'ha avançat considerablement en una major definició sobre el rol de la universitat en el sistema de cooperació internacional, com ho demostra l'existència d'una estratègia de cooperació universitària elaborada per la CRUE i que l'ACUP està treballant actualment en una estratègia de cooperació universitària per les universitats públiques catalanes que l'integren.

L'EpD a la universitat es basa en tres tipus d'activitats: docència, investigació i sensibilització. En la major part dels casos, destaca encara el caràcter dispers i descoordinat de la majoria de les iniciatives d'EpD a la universitat, això com la poca institucionalització de les actuacions, principalment promogudes per individus i col·lectius específics.

En general, totes les universitats tenen una institució interna, oficina o centre de solidaritat, que té entre els seus objectius principals l'EpD. Algunes universitats com és el cas de la UPC, també tenen instruments per impulsar la formació universitària en EpD a través d'una convocatòria anual, malgrat no sempre es presenten suficients propostes des del professorat, ni aquestes són de prou qualitat.

- *Quines oportunitats aporta el nou currículum del Departament d'Educació per portar a la pràctica l'EPD?*

El nou Espai Europeu d'Educació Superior pot ser una oportunitat per promoure l'EpD a la universitat, en tant es basa en l'enfocament de les competències, algunes d'elles transversals i relacionades amb la formació integral de les persones, amb un clar enfocament en la construcció d'una ciutadania global activa i mobilitzada. A més, en els nous Plans, cada centre universitari disposa de més potestat per decidir que competències genèriques s'inclouen a cada estudi. Per exemple, a l'UPC tots els plans d'estudi tenen una competència genèrica que és el desenvolupament humà sostenible i que s'ha d'incorporar de forma transversal.

Tot i així, amb el nou EEES es perden les assignatures de lliure elecció que havien estat una via important fins ara per introduir l'EpD a la formació universitària. La transversalitat també té el perill de reduir les possibilitats d'aprofundir en elements

conceptuals i metodològics mínims relacionats amb la cooperació al desenvolupament.

Malgrat tot, encara és massa d'hora per poder valorar de forma concreta les oportunitats que aportarà el nou currículum a l'EpD a la pràctica, sent necessari un anàlisi més detallat en el futur.

- Quines oportunitats aporten les Noves Tecnologies per a l'Aprenentatge i el Coneixement(NTAC) per portar a la pràctica l'EPD?

Les noves tecnologies poden contribuir a impulsar l'EpD a la formació universitària, fent servir aules virtuals que permetin més proximitat dels alumnes a altres realitats, així com l'utilització d'enfocaments i metodologies més creatives i participatives.

A Catalunya, cal destacar l'existència del Campus per la Pau de la UOC, un espai de formació virtual on s'incorporen estudis de desenvolupament, drets humans i paus.

2.2 Actors, capacitats, recursos

- Quins són els actors de l'EPD als centres universitaris? Com es coordinen entre ells?

Els principals actors de l'EpD a les universitats són els: centres i facultats, instituts, departaments, professors, equips rectorals, i oficines/centres de cooperació. Cal també destacar l'existència de fundacions i ONG vinculades a les universitats. Els equips de direcció (rectors, vicerectors, gerència) tenen un pes molt important per promoure l'EpD a les universitats.

La coordinació entre els actors de l'EpD als centres universitaris depèn de molts factors. En general, existeix coordinació a nivell general perquè tot està regulat dins d'un marc d'actuació. La funció de coordinació recau en molts casos en l'oficina o centre de cooperació de la universitat, que tenen diferents dimensions i capacitats segons cada universitat.

Des de l'any 1997, s'ha creat l'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP), formada per vuit universitats catalanes amb l'objectiu de donar suport a les universitats membres i unir esforços perquè puguin compartir coneixements i experiències.

- Com es pot estimular la participació del professorat? Hi ha espais per compartir metodologies i aprenentatges entre els docents?

Existeix poc reconeixement públic i explícit a la formació en EpD dins de les universitats catalanes. La majoria d'aquestes actuacions es duen a terme a partir del impuls i lideratge de persones o col·lectius concrets o amb col·laboració amb institucions públiques i privades, però sense que en molts casos existeixi una apropiació o reconeixement institucional.

En conseqüència, una via d'estimular la participació del professorat és en primer lloc donar més reconeixement públic a la tasca d'aquells professors que estan incorporant l'EpD a la formació universitària, ja sigui de forma transversal o específica. Per altra banda, cal que des de la universitat i les administracions públiques es donin més incentius perquè professors i docents incorporin l'EpD en la formació, a través del finançament de microprojectes d'innovació a la docència. Per exemple, a la UPC s'han impulsat petits projectes d'innovació docents en EpD a l'aula i el DIUE també en finança a nivell d'universitats.

- Quines capacitats tenen els actors de l'EpD a la universitat i quines capacitats s'haurien de desenvolupar? Hi ha formació adreçada als docents suficient i de qualitat?

En general, existeixen capacitats suficients entre els actors de l'EpD a la universitat per implementar les actuacions en EpD. Tot i així, es detecten àmbits de millora de les capacitats especialment en el que fa a coneixements específics de la cooperació al

desenvolupament i experiències professionals concretes en aquest àmbit, especialment en els països del sud.

Amb la finalitat de millorar les capacitats dels actors de l'EpD a la universitat seria necessari dur a terme accions d'informació i sensibilització a docents i personal d'administració i serveis, formació en EpD adreçada als docents, intercanvis amb universitats o projectes del Sud perquè puguin apropar l'experiència a l'aula, així com l'elaboració de recursos didàctics. Cal destacar la importància de concretar i garantir el retorn a l'aula de totes les accions de millora de les capacitats dirigides als professors, sobretot en els casos de les experiències en el Sud (experiència al sud-retorn a l'aula).

- *Els materials didàctics sobre EPD són adequats a les necessitats del professorat i de qualitat?*

Actualment, no hi ha materials didàctics d'EpD per la universitat. Es destaca que els serveis de recursos educatius poden tenir un rol molt important per desenvolupar aquests materials.

2.3 Sensibilització, campanyes i incidència política

- *Com s'escullen les actuacions de sensibilització que es duen a terme a la universitat? Arriben les campanyes i actuacions d'incidència política a la universitat?*

En general, cal destacar que les universitats són poc proactives en matèria de sensibilització i campanyes, i solen tenir un rol més reactiu, participant en totes les actuacions de sensibilització que reben, majoritàriament per iniciativa de les ONGs. Les Oficines o centres de cooperació assumeix la coordinació de les actuacions de sensibilització que es fan a la universitat promogudes per ONGs. Majoritàriament, es tracta de cursos breus, seminaris, tallers, congressos o jornades, conferències, xerrades, debats, taules rodones, tertúlies, cicles de cinema solidari o videoforum, exposicions, etc.

En molts casos, les actuacions de sensibilització a les universitats es tracta d'accions inconnexes, poc adaptades a l'àmbit i públic universitari i amb poca coherència i sostenibilitat en el temps. Això es deu en part a l'escassa consolidació de les estructures universitàries de cooperació i definició de rols i actuacions, així com que la majoria d'ONGs no adapten les seves actuacions de sensibilització al públic i àmbit universitari.

Un dels reptes de futur és millorar el vincle entre les universitats i les ONGs que en molts casos es basa en persones concretes que participen activament en ambdós àmbits. Seria necessari que les ONGs i les universitats es veiessin com a socis estratègics en la cooperació, amb gran potencial per realitzar i rebre accions de sensibilització i campanyes, entre altres, i fossin capaços d'establir relacions i col·laboracions a llarg plaç.

2.4 Avaluació i recerca

- *Com s'avaluen les actuacions d'EpD realitzades a la universitat?*

No s'han identificat avaluacions de la formació en EpD a l'àmbit universitari, malgrat considerar-se de gran importància.

- *En quins aspectes cal desenvolupar la recerca per millorar l'EpD a la universitat?*

No s'ha identificat recerca en la formació en EpD a l'àmbit universitari, malgrat considerar-se de gran importància.

2.5 Articulació i complementarietat

- Quina és la vinculació entre les actuacions d'EpD a la universitat i el seu entorn?

En general, és possible afirmar que la universitat està oberta a l'entorn i a treballar amb altres actors de l'EpD, però bàsicament des d'un punt de vista reactiu. Això es deu a què malgrat s'assumeix el reconeixement de la universitat com a actor clau en l'EpD, aquest rol encara no ha estat apropiat plenament i les actuacions en EpD en l'àmbit universitari es troben en una fase encara inicial. Tot i així, s'observen accions d'obertura concretes de les universitats catalanes vers altres actors de l'EpD, per exemple, a través de la participació en els Consells de Cooperació. També s'observen casos on la universitat té un rol conciliador i facilitador de les actuacions de cooperació dels diferents actors existents en el seu entorn, com per exemple, és el cas de la Universitat Rovira i Virgili.

- Quin hauria de ser el rol i quines accions hauria de realitzar/recolzar la Generalitat respecte a l'EpD dins de l'àmbit universitari?

Algunes de les accions a realitzar per l'ACCD són:

- Fer un diagnòstic de la situació de l'EpD a les universitats catalanes perquè les persones amb presa de decisió en l'àmbit universitari ho coneguin i es prenguin accions concretes de millora.
- Establir mecanismes i espais de coordinació i treball conjunt amb el DIUE, les universitats i l'ACUP (Associació Catalana d'universitats Públiques).
- Assegurar que l'EpD s'incorpora en el nou currículum universitari, sobretot en les competències, en totes les titulacions.
- Juntament amb el DIUE, fer una convocatòria d'EpD dirigida a petits grups de docents universitaris per finançar microprojectes d'innovació docent a l'aula.
- Impulsar un màster interuniversitari en anglès en desenvolupament que tingui reconeixement internacional, juntament amb formació continua i especialitzada de qualitat.
- Oferir beques per les persones interessades en cursar estudis en desenvolupament a Catalunya o a altres països
- Impulsar i donar suport a la creació de bons materials d'EpD per a universitats.
- Donar suport a la formació específica en desenvolupament pel professorat universitari i l'intercanvi d'experiències en el Sud, tot assegurant el retorn de l'experiència/coneixements a l'aula.

3 EpD EN ELS ESPAIS D'EDUCACIÓ NO-FORMAL

3.1 Objectius, cobertura, actuacions

- En quins espais d'educació no-formal té presència l'EpD? En quins espais/col·lectius seria adequat promoure o estendre l'EpD?

La EpD té presència principalment en espais d'educació no formal dirigits a la infància i la joventut (menors entre els 5 i 18 anys) a través de l'associacionisme educatiu i entitats amb activitats socioeducatives. Catalunya conta amb una forta xarxa d'aquest tipus d'entitats per tot el territori i amb una base associativa pro activa que tradicionalment li ha permès convertir-se en referència local, estatal i internacional.

Algunes d'aquestes entitats tenen vincles de treball o relació amb moviments socials i ONG. Les actuacions de EpD en aquestes entitats tenen poc reconeixement a pesar que la majoria d'aquestes es basen en els principis en els quals es

fonamenta l'Educació per al Desenvolupament.

Els agrupaments d'escoltes, esplais i altres àmbits associatius contenen amb una metodologia adaptada als objectius de la EpD. D'altra banda, les actuacions educatives que es realitzen per aquestes entitats es dirigeixen a un públic que manté una vinculació amb aquestes i que ja té una sensibilitat a les temàtiques de la EpD, això permet donar continuïtat a un procés d'acompanyament educatiu

És necessari plantejar altres col·lectius que no poden accedir a instàncies de formació més continuades. En l'educació no formal fa mancada promoure actuacions dirigides a altres col·lectius adults, gen gran, capacitació laboral, etc. en aquest sentit la clau per a la incorporació de la EpD serà respectar els espais i temps dedicats als continguts. Així com en l'educació formal es fa l'esforç per adequar el currículum, en els nous espais d'educació no formal on la EpD no ha tingut incidència, s'haurien de pensar fórmules que d'integració i oblidar el "seguir sumant".

- Com s'incorpora actualment l'EpD en aquests espais no-formals?

La EpD forma part integral dels espais d'educació en lleure que tradicionalment es coneixen. En la majoria dels casos els seus posicionaments, el treball associatiu, els continguts i les dinàmiques corresponen als principis fonamentals i d'actuació pedagògica de l'Educació per al Desenvolupament.

Caldrà articular i donar-li un segell d'identificació a processos que ja es vénen fent: educació en valors, formació per a la ciutadania, respecte al medi ambient, participació activa. El fet que no estigui plantejada l'educació en els termes de la EpD fa que la identificació d'actuacions concretes es vinculin a altres línies de treball i d'altra banda no hi ha un reconeixement cap a aquestes entitats com agent clau de la EpD a Catalunya.

És important treballar a l'interior d'aquestes entitats la seva identificació del marc conceptual de la EpD i a partir d'aquí impulsar aquest reconeixement i reforçar les àrees en les quals caldrà fer més èmfasi per a incorporar, especialment el anàlisi de les causes de les desigualtats, les injustícies globals i els mecanismes de transformació social.

- Quins són els objectius de l'EpD en aquests espais no-formals? En què haurien de canviar?

Tradicionalment l'associacionisme educatiu ha impulsat la idea de dotar d'eines als menors perquè siguin motors de millora de les condicions del seu entorn i del món. A partir d'aquest gran objectiu es deriven una sèrie d'actuacions que s'adaptin als moments i circumstàncies de l'espai on es acompanya al grup de menors.

El lleure en general impulsa processos d'aprenentatge actius de descobriment de realitats, capacitat d'empatia, posicions crítiques, solidaritat i conscienciació de les causes de les desigualtats. És important que altre objectiu en aquest àmbit és coherent amb la seva metodologia: tots els processos són participatius i això representa una oportunitat especial d'aprenentatge dintre dels criteris de la EpD per la seva component transformadora.

Seria molt valuós per al sector comprometre's amb un objectiu relacionat a l'ampliació de persones que participen en les actuacions de EpD donada l'endogàmia latent que es percep. Un dels motius d'aquesta situació pot ser per la mateixa dinàmica o metodologia pròpia, es treballa amb un sector ja sensibilitzat i proper.

Altra raó té el seu origen en la falta de personal, ja que el perfil d'educadors o monitors majoritàriament són voluntaris amb limitacions de temps i ampliar la cobertura de les seves actuacions necessitaria un suport addicional.

- Quin tipus d'actuacions d'EpD tenen lloc en els espais no-formals? Quines actuacions caldrà potenciar?

Les actuacions de EpD en l'educació del lleure normalment responen a una programació d'activitats que explícitament es relacionen als objectius de la EpD. Els valors fonamentals i sobretot la proximitat a l'entorn defineixen la metodologia i les pautes de les accions que es porten a terme.

S'ha començat a treballar amb projectes d'aprenentatge servei i metodologies similars, fa mancada reflexionar i sistematitzar aquestes eines per a compartir les experiències i enriquir el treball propi i d'altres entitats.

Existeix una problemàtica concreta relacionada a les actuacions que té a veure amb la dotació d'espais. En ocasions el disseny de les actuacions es limita als espais disponible, podent contar amb altres llocs que de manera coordinada podrien ser accessibles als diferents col·lectius.

També fa mancada treballar accions que reflecteixin la realitat que la societat està vivint, en particular el que té a veure amb la diversitat i la presència de les tecnologies de la informació entre els menors i joves.

3.2 Actors, capacitats, recursos

- Qui són els actors de l'EpD no-formal?

En l'educació no formal per a infants i joves els actors principals són els agrupaments d'escoltes i els esplais. Les seves característiques els permeten desenvolupar actuacions de EpD i mantenir una estreta relació amb els menors a qui dirigeixen el seu esforç.

Atès que els caps, monitors i educadors són persones joves que també estan en procés de formació, les entitats de lleure mantenen una estructura de suport i capacitació permanent.

Altra característica a remarcar de les persones que realitzen les actuacions de EpD en aquest àmbit és que en la seva majoria són voluntaris o persones que compaginen aquesta tasca amb altres activitats, educatives o laborals. Aquesta situació té avantatges i desavantatges per al sector, d'una banda enriqueix el treball que realitza la persona que dinamitza les activitats però per un altre limita en temps i esforços la seva disponibilitat

A nivell metodològic contenen amb una capacitat molt important però caldria millorar la incorporació de temàtiques complexes com intercanvis desiguals globals, estructures financeres, etc. En aquest punt es podrien aprofitar les relacions amb ONG o entitats especialitzades en aquests temes per a incorporar-les en les seves formacions.

Fora de l'àmbit de lleure, la EpD necessita un impuls doncs no ha seguit la dinàmica esmentada. Formadors d'entitats per a adults, de col·lectius professionals i gent gran, necessitarien primer incorporar en el seu dia a dia els principis de l'Educació per al Desenvolupament.

- Com es pot reconèixer, estimular i recolzar als actors de l'EpD no-formal?

Existeix una percepció en el sector que fa falta un reconeixement explícit dels actors pel que fa al treball que vénen fent sobre EpD. La convergència entre el seu treball quotidià i els principis i metodologies de l'Educació per al Desenvolupament fan que més que reconèixer la seva aportació es passi per alt.

En aquest escenari, caldria un diagnòstic de l'àmbit de lleure molt específic que aporti les claus a fi de definir els passos a seguir per a la completa incorporació de la EpD en el sector i el seu reconeixement. Aquest també serviria per a facilitar l'articulació de programes on el lleure pot jugar un paper rellevant juntament amb centres d'educació formal, ONG i administracions locals,

aprofitant la distribució territorial que les entitats tenen.

Fan mancada recursos econòmics i tècnics per a reforçar els mecanismes de formació en les entitats de lleure amb la finalitat d'incorporar les temàtiques, la conceptualització i identificació de la EpD en la preparació de monitors i educadors. També fan mancada recursos per a l'acompanyament en el desenvolupament de projectes de EpD.

En aquest aspecte cal un esforç d'adaptació per part de l'Agència Catalana de Cooperació per a considerar que les entitats tenen una dinàmica molt diferent a les ONG i escoles, això els dóna una condicions de treball particular que per a aquest acompanyament és important considerar a nivell de desenvolupament d'actuacions com a nivell de requisits legals per a accedir a subvencions.

La Secretària de Joventut ha elaborat unes eines de difusió per a pares i mares sobre la conveniència que els menors participin en aquests espais, en tot cas, des de la ACCD també es pot recolzar aquesta difusió.

Convindria impulsar mecanismes per a fer visible els assoliments que es tenen sobre EpD dintre de les xarxes on aquestes entitats ja treballen. El CNJC té un premi per a impulsar projectes de Cooperació, es pot recolzar per a una línia de projectes de EpD.

- Quins mecanismes de seguiment de les actuacions d'EpD no-formal serien necessaris? Seria convenient una millor coordinació entre aquests actors?

Els mecanismes de seguiment en l'àmbit de lleure ja existeixen, van des de la planificació d'activitats, la seva execució, fins a la reflexió per a analitzar si s'arriben a els objectius, és un procés que està integrat a la vida dels centres.

Principalment s'utilitzen eines d'observació per a conèixer l'estat de les activitats i la seva utilitat, la idea és assegurar la qualitat de les actuacions i adaptar-les als objectius, estar al pendent a la dinàmica dels infants i joves a anar adequant en el camí. En aquest punt a nivell estratègic per a la EpD convindria analitzar l'aportació que des de l'educació no formal es pot fer i reconèixer-la per a compartir-la en altres àmbits

Quant a la EpD, falta impulsar la reflexió més general a nivell de resultats o de detectar canvis globals en les actituds i valors de qui participen en els caus o els esplais. És necessari un suport a llarg termini que permeti aquest seguiment, compartint l'experiència des de cada entitat.

Pel que fa a la coordinació i treball en conjunt es tindria sempre que considerar les característiques del sector, la participació essencial de voluntariat, és necessari que les trobades i jornades es realitzin pensant en aquesta situació.

- Quines són les capacitats dels actors i quines capacitats els hi cal desenvolupar?

Existeix un domini sobre tècniques de treball a nivell micro, el dia a dia, però la incorporació de temàtiques complexes i a nivell macro s'hauria de reforçar. En aquest punt també cal considerar altra vegada les característiques dels educadors i monitors, joves que també es troben en procés de formació i que segueixen necessitant 'inputs' per a la comprensió de temes amb major contingut.

Més enllà d'agregar o 'seguir sumant' a les plans de formació, la insistència és per mitjà d'integració, aprofitar els espais on hagi trobades per a tenir aquesta incidència a nivell de destreses pedagògiques. El rol de les fundacions lligades a aquest sector seria important en aquesta línia de treball.

En tot cas, la formació hauria de respondre a necessitats concretes relacionades a l'experiència quotidiana orientada a una millor EpD. Per a les entitats del lleure és difícil començar processos de formació orientats a la gestió de projectes perquè el marc conceptual on es ve treballant queda lluny de la seva lògica de treball, en aquest punt més que formació la demanda del sector se situaria més per l'adaptació de les convocatòries i l'acompanyament en l'elaboració de projectes.

- Existeixen materials d'EpD adequats de suport a les activitats en aquests espais?

Els materials utilitzats en l'àmbit de lleure normalment es preparen o adapten pels mateixos monitors i educadors, tenen molta autonomia encara que reben suport de les associacions o fundacions que estan vinculades al seu treball.

Encara que cada entitat té les seves pròpies eines segons el model pedagògic convindria que per a les temàtiques de la EpD i per a l'actualització de continguts s'impulsés un banc de recursos que consideri aquest àmbit. Gairebé tot el material que existeix respon més a la lògica de l'educació formal i costa molt adaptar-lo.

També en aquest aspecte, com en formació, la clau de treball seria la integració i complementarietat, aprofitar la dinàmica pròpia dels centres i caus en elaboració de materials però enriquir-la des d'altres àmbits amb informació i continguts que permetin la comprensió de les causes de la pobresa, desigualtats, etc.

Per a la seva valoració convindria reforçar l'intercanvi d'experiències, establiment de criteris des de la EpD per a avaluacions contínues i difusió de bones pràctiques.

En aquest sentit, les eines d'informació, internet, blogs i xarxes socials podrien contribuir a aquest intercanvi. A més de la sistematització, impulsar l'ús de les tecnologies de comunicació seria un requisit bàsic en actuacions orientades a donar suport a monitors i educadors, l'actual generació està fent un ús intensiu d'elles i caldria reflectir aquesta realitat també en aquest àmbit.

Internet es valora perquè la difusió es fa a un cost més baix que altres mitjans i perquè l'intercanvi d'experiències es pot fer més enllà de les fronteres, amb especial interès en països del Sud amb els quals ja es manté relació.

3.3 Avaluació i recerca

- Com s'avaluen i/o com s'haurien d'avaluar les actuacions d'EpD no-formal?

Atès que les actuacions de EpD en l'educació de lleure està integrada a la dinàmica pròpia de les entitats l'avaluació estaria enfocada sobretot a la incorporació dels elements i principis de l'Educació per al Desenvolupament en el dia a dia.

Un bon plantejament d'avaluació seria la valoració de processos, establint en cada etapa una sèrie d'indicadors d'actuació que els serveixi de referència a qui executen les accions. En aquesta valoració seria convenient incorporar les característiques pròpies del sector, una base sensibilitzada amb la qual es pot avançar cap a altres components de la EpD, la participació, proposta i transformació de l'entorn més proper, incidència.

Les avaluacions haurien d'enfocar-se també a trobar les àrees d'oportunitat per a aprofitar el teixit associatiu present, donar pautes d'actuació i incidència en els consells de cooperació local i altres espais de participació.

En aquestes entitats altre repte plantejat a partir de la seva vinculació amb xarxes internacionals, hauria de ser la incorporació de les experiències d'entitats del Sud, l'intercanvi i aprenentatge. La valoració de les accions podria tenir una component que busqui ressaltar les interaccions entre el que es viu a Catalunya i el que es viu en els països del Sud.

És necessària també una reflexió del sector sobre altres indicadors indirectes que haurien de donar pautes sobre l'acompliment del seu treball, les enquestes de Joventut, valors i participació política podrien ser un referent o incloure una component sobre la sensibilització i educació per al desenvolupament en els joves.

- En quins aspectes cal desenvolupar la recerca per millorar l'EpD en l'àmbit no-formal?

S'hauria de començar a compartir el marc conceptual perquè tant les entitats, els monitors i educadors s'identifiquin amb el treball de la EpD. És necessari un procés de reflexió que ajudi a aquesta identificació per a després valorar tot el treball que ja s'ha fet.

Un bon camp d'investigació que des del sector es pot impulsar seria el destinat a identificar la contribució que l'educació al lleure fa a la EpD i valorar les millors estratègies d'actuació. Les fundacions de suport vinculades al sector, juntament amb altres actors de la EpD podrien impulsar aquest tipus d'estudis.

3.4 Articulació i complementarietat

- Quina és la vinculació entre les actuacions d'EpD als centres d'educació no-formal i les altres actuacions a nivell de barri, municipi, comarca...?

En aquest aspecte hi ha poques experiències de treball integrat entre diversos actors i amb una incidència territorial. Calc que els actors de diferents àmbits estableixin una agenda de temes o accions a realitzar de manera conjunta.

D'altra banda, la dinàmica de subvencions no permet un treball integral per la limitant de temps i els programes on les entitats d'educació en lleure podrien participar haurien de ser de llarg termini. Si es pogués superar aquesta limitant, el potencial de presència i participació territorial de les entitats es veuria reforçat, especialment en el seu treball dedicat a la EpD, participació en accions concertades i incidència local.

Altre aspecte a millorar per a una major vinculació amb altres actors és seguir impulsant el reconeixement com agent educatiu en EpD dels agrupaments d'escoltes i esplais, el punt de partida per al treball conjunt hauria de ser aquest reconeixement i en molts espais encara no es reconeixen o els lideratges en programes de EpD recauen en altres entitats.

- Quin hauria de ser el rol i quines accions hauria de realitzar/recolzar la Generalitat respecte a l'EpD dins de l'àmbit no-formal?

En el que té a veure amb l'educació no formal per a infants i joves, la Generalitat hauria d'impulsar programes interdepartamentals que permetin una major cobertura, coherència i coordinació d'accions de EpD en el sector.

També cal millorar el mecanisme de subvencions. En la planificació és important la creació d'un model participatiu i transparent que a més de prioritats temàtiques permeti caracteritzar el tipus de suport i gestió que les entitats necessiten. Donada la naturalesa de les entitats requereixen d'un acompanyament tècnic pel que fa a l'accés dels recursos dedicats a EpD en el marc de la normativa de Cooperació per al Desenvolupament.

Impulsar aquest treball permetria a les entitats gaudir d'una autonomia per a concentrar-se en la proposta de programes de més llarg termini.

Altra àrea de suport que la Generalitat podria propiciar és el referent a la participació en xarxes locals, estatals i internacionals. En aquesta línia es requereixen suports concrets atès que els actors no és personal tècnic com en les ONG, sinó que té al mateix temps altres activitats que poden suposar limitacions per a la participació.

En aquest sentit el suport a aquestes iniciatives de participació suposaria una aposta per a aterrar els esforços que ja s'estan fent, especialment amb xarxes d'intercanvi d'experiències amb el Sud.

També des de les instàncies de la Generalitat seria important crear els mecanismes de reconeixement del treball que aquestes entitats han realitzat en el camp de la EpD, la seva aportació en les metodologies de treball, l'esforç sostingut de participació i la seva capacitat de mobilització. Aquestes característiques a més de reconèixer-les podrien ser l'eix vertebrador de projectes concrets per a convertir aquest sector en un actor clau i estratègic de la EpD a Catalunya.

4 SENSIBILITZACIÓ

4.1 Objectius, cobertura, actuacions

- Quina es la situació de la sensibilització a Catalunya? Quins objectius tenen les accions de sensibilització? Quin tipus d'actuacions hi ha?

Catalunya té una llarga tradició en la realització d'activitats de sensibilització en desenvolupament, pau i drets humans, que ha portat a què les entitats hagin adquirit experiència significativa i rellevant en aquest àmbit. Actualment moltes entitats estan fent sensibilització, destacant la gran quantitat d'actes i la seva diversificació, malgrat que la majoria utilitzen temàtiques i formats recurrents (conferències, xerrades, cinefòrums, exposicions), sense que hi hagi una coordinació entre elles. Això provoca una duplicació d'esforços important, la infrautilització dels recursos, així com una limitada participació del públic objectiu.

Malgrat que la major part d'actors han aprofundit en un coneixement teòric sobre la sensibilització i l'EpD, sent conscients que l'EpD es un procés d'aprenentatge, moltes de les activitats de sensibilització que realitzen continuen sent visions esporàdiques ("sueltes"), superficials i sense que s'insereixin en una planificació a llarg plaç i amb continuïtat en el temps. Per altra banda, en alguns casos existeix certa confusió entre les activitats de sensibilització i de captació de fons o la sensibilització. En altres casos, la sensibilització s'utilitza com un instrument per donar visibilitat als projectes de cooperació al sud, sense aprofitar tot el seu potencial de generar consciència i transformació social. Caldria que les ONGs fessin un major esforç per buscar qüestions que incloguin la corresponsabilitat entre el Sud i el Nord.

La manca de recursos públics i privats i els models de finançament existents han condicionat les actuacions de sensibilització que es fan a Catalunya. Si bé els actors tenen un gran compromís i voluntat, manquen recursos humans especialitats, tècnics (noves tecnologies) i econòmics per realitzar actuacions de major qualitat i impacte. El finançament i la manca de cultura organitzativa han limitat també la realització d'accions d'avaluació i aprenentatge de les actuacions.

En molts casos, les ONGs continuen prioritant la cooperació vers la sensibilització, i dins de la sensibilització s'ha donat prioritat a l'educació formal. La sensibilització que es fa a Catalunya, en molts casos està desfasada, en tant és poc innovadora i creativa. Per altra banda, la majoria de les accions i els materials són molt estandarditzats, genèrics i dirigits a un públic en general, però sense cobrir o adaptar-se a tots els col·lectius (gent jove, gent gran...). Moltes de les accions de sensibilització es troben concentrades a Barcelona, amb poca o nul·la implementació al territori.

Per últim, cal destacar que la majoria d'actors afirmen que existeix una manca d'interlocució amb l'administració pública, existint una relació marcada només pel finançament i sense aportacions tècniques significatives.

- Quines qüestions s'aborden en la sensibilització? Són les prioritàries a nivell internacional, estatal, nacional, local?

En la sensibilització a Catalunya existeixen una sèrie de temes recurrents com són: sobirania alimentària, drets humans, pau, comerç just, realitats de determinats països, etc. En general, les actuacions de sensibilització tracten temàtiques diverses, que a la vegada responen a la diversitat d'entitats existents a Catalunya.

En molts casos, aquestes temàtiques són també massa genèriques i estan relacionades amb temes bàsics de la cooperació al desenvolupament, com la relació Nord-Sud, la pobresa i els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni. En els últims anys, alguns actors han començat a abordar noves problemàtiques que trenquen amb esquemes tradicionals de Nord-Sud, però es tracta d'iniciatives molt incipients, manifestant-se clarament la lentiïtud amb que s'aborden les noves qüestions que apareixen en l'agenda internacional a Catalunya.

En general, s'observa que les qüestions que tracten les accions de sensibilització a Catalunya encaixen amb les principals temàtiques estatals i internacionals, si bé a nivell específic no sempre són prioritàries, ni estan sistemàticament vinculades.

Sense perdre la visió global, existeix consens sobre el fet que també és important que la sensibilització estigui ajustada a la realitat on s'implementa i per això, la connexió amb el nivell internacional i estatal malgrat ser un tema clau, no sempre es considera imprescindible.

Per altra banda caldria recordar la importància no només de les temàtiques, si no també dels formats de les actuacions de sensibilització. Actualment, degut al gran volum d'informació és difícil trobar mecanismes i espais per arribar a la gent, de manera que la innovació i creativitat en els formats adquireix cada cop una major importància.

- Com s'escullen les actuacions de sensibilització que es duen a terme? Com es relacionen amb actuacions educatives o de campanyes i incidència?

Les entitats són conscients de la necessitat d'incorporar les actuacions de sensibilització dins d'un procés global de transformació social. Un primer pas per evitar la dispersió i el caràcter puntual, és la vinculació de les accions de sensibilització amb les prioritats que estableixen les entitats a nivell institucional en les seves planificacions estratègiques. Aquest procés va en paral·lel a l'enfortiment institucional i la millora de les pràctiques de gestió de les entitats. Així, en molts casos, la selecció i prioritització de temàtiques depèn en bona mesura del grau d'enfortiment institucional dels actors.

També es detecta en els últims anys una major connexió per part les entitats entre les accions que realitzen al Sud i les actuacions de sensibilització que realitzen a Catalunya. Tot i així, en molts casos, la selecció de les temàtiques encara depèn en gran mesura de les prioritats i dels recursos establerts per les administracions públiques.

- Quin és el valor afegit de les accions de sensibilització dutes a terme a i des de Catalunya?

El fet que a Catalunya hi hagi un moviment associatiu, plural i divers, amb molta experiència en sensibilització i mobilització de la ciutadania és un dels principals valors afegits de les accions de sensibilització dutes a terme a i des del nostre territori, contribuint a que es realitzin accions de més qualitat i impacte.

Un altre valor afegit important és la mida de Catalunya que permet fer accions de sensibilització a nivell local i nacional aconseguint una cobertura total.

A Catalunya, a diferència d'altres llocs, la sensibilització ha anat sempre més enllà de l'educació formal, sent l'educació en el lleure un dels espais d'actuació privilegiats en matèria de sensibilització.

En el futur, el valor afegit de la sensibilització feta a Catalunya passarà també per la capacitat de identificar qüestions de corresponsabilitat Nord-Sud que permetin apropar les problemàtiques i solucions als ciutadans i fomentin una acció positiva dels mateixos. Noves iniciatives com el turisme solidari estan arrancant amb força a Catalunya amb una gran potencialitat com instrument de sensibilització de la ciutadania.

- Quines oportunitats aporten les noves tecnologies en l'àmbit de la sensibilització?

Les noves tecnologies tenen una gran importància en les accions de sensibilització en tant permeten accedir a un major nombre de persones i incorporar públics més diversos (per exemple, els joves), de forma ràpida, còmoda i amb baix cost. Tot i així, la major part de les entitats no estan aprofitant totes les oportunitats que poden oferir les noves tecnologies degut a la manca de capacitats i de recursos. Per altra banda, moltes d'elles segueixen afirmant la necessitat i la validesa de les accions presencials ("topar amb la gent") i que les noves tecnologies són un complement a aquestes.

Cal també destacar que les noves tecnologies han popularitzat els canals de comunicació, de manera que els individus pot fer-les servir per si mateixos per difondre els missatges de les actuacions de sensibilització.

Caldrà també impulsar una reflexió sobre el risc que les accions de ciberactivisme redueixin l'acció solidària a un fet merament virtual i mancat de valor educatiu.

4.2 Actors, capacitats, recursos

- Qui són els actors en sensibilització a Catalunya?

Existeixen una gran quantitat i pluralitat d'actors que fan sensibilització a Catalunya. Les ONGs són els principals actors en sensibilització, però també hi ha altres actors com: Coordinadores d'ONGD, moviments socials, Universitats, Ajuntaments, mitjans de comunicació, centres educatius, sindicats, espais i escoltes, col·legis professionals (educadors, periodistes, advocats...), gent gran, editorials de llibres de text, etc.

Cal destacar que molts d'aquests actors no són conscients de què estan fent sensibilització, malgrat que en fan i tenen un rol molt important.

Per altra banda, es important reconèixer el rol rellevant que té el voluntariat en les accions de sensibilització que realitzen moltes organitzacions.

- Quins són els espais i mecanismes de coordinació entre els actors catalans en matèria de sensibilització? I entre els agents de la cooperació catalana i la cooperació espanyola i la cooperació internacional?

Existeix molt poca coordinació entre els actors que fan sensibilització a Catalunya. La major part de les accions de coordinació que existeixen es basen en accions sobre temes concrets i específics, sent promogudes de forma informal i individual, sense que arribin a institucionalitzar-se. Es reconeix la necessitat entre els actors de treballar més en xarxa per tal de conèixer que fa cada entitat i les oportunitats de treballar conjuntament i de generar sinergies.

Actualment, existeixen dos espais principals de coordinació. Per una banda, els consells de cooperació en alguns municipis s'han constituït com espais de coordinació, trobada i intercanvi d'informació entre les entitats, malgrat les limitacions existents en aquests espais. Per altra banda, la FCONGD i les coordinadores de Lleida, Girona i Tarragona, són també espais que permeten millorar la coordinació de les accions de sensibilització que fan les entitats. Més enllà d'aquests espais, no n'hi ha d'altres, encara que s'apunta a la Taula de Tercer Sector com una possible plataforma de coordinació que incorporés a entitats d'altre índole que també fan sensibilització.

El model de finançament públic basat en projectes i l'escassetat de recursos existents per EpD han limitat el marge de coordinació de les entitats, fomentant en alguns casos inclús la competència. Especialment, en el cas de les entitats més petites, la precarietat fa que no hi hagin recursos humans per dinamitzar els processos de coordinació i treball amb xarxa amb altres entitats, mentre que les ONGs grans solen prescindir de la coordinació en tant no la veuen necessària. A tot això, cal sumar la manca de cultura organitzativa i de sector vers el treball en xarxa.

- Com es pot reconèixer, estimular i recolzar la tasca de sensibilització duta a terme des de Catalunya? Com es poden fer les accions de sensibilització més creatives/innovadores per arribar al públic general?

El tipus i el volum de finançament explica moltes de les limitacions de la sensibilització realitzada des de Catalunya. Un dels aspectes claus per millorar la tasca de sensibilització duta a terme a Catalunya és el canvi en el model de finançament i l'augment de recursos. L'augment de recursos permetrà disposar de més recursos i incorporar als equips de les ONG a més professionals i de diferents disciplines (publicistes, relacions públiques, investigadors, etc.), i per tant, realitzar accions de sensibilització de més qualitat, creatives i innovadores, i que tinguin un major impacte.

També cal una major coordinació de les actuacions establint temes prioritaris en sensibilització de cara al mig i llarg termini que aglutinin els esforços de tots els actors. És important que tots els actors, incloent sindicats, empreses, medis de comunicació, etc. es facin participants i s'apropiïn del procés de l'EpD.

- Quines son les capacitats dels actors i quines capacitats caldria desenvolupar?

A Catalunya existeix bastant capacitat entre els actors que fan EpD. Malgrat això, es reconeix que seria necessari millorar aquestes capacitats en tant no sempre el personal de les entitats és especialista en EpD i existeixen mancances entre alguns actors concrets, com els docents o els mitjans de comunicació.

La manca de recursos i les dinàmiques establertes pel model de finançament públic s'identifiquen com els principals obstacles per millorar les capacitats, en tant en molts casos no permeten desenvolupar la potencialitat que hi ha en el sector.

Per tal de millorar les capacitats dels actors s'identifiquen dos accions possibles. Per una banda, caldria promoure la formació en EpD, donant èmfasis no tan sols als continguts, si no també a la forma de fer sensibilització (noves tecnologies, etc.). La formació hauria de tenir una vessant sobretot pràctica i interdisciplinària, permetent l'intercanvi d'experiències entre els diferents actors. Dins de la formació, seria molt interessant incorporar les iniciatives i les perspectives dels països del Sud, molts d'ells amb societats civils que tenen amplia experiència en educació popular. Per altra banda, seria necessari aconseguir que tots els recursos i materials sobre sensibilització estiguessin sistematitzats i accessibles a tothom. De fet existeixen iniciatives interessants de sistematització de recursos com el Sac Solidari de la Coordinadora de Lleida.

4.3 Avaluació i recerca

- En quins aspectes cal desenvolupar la recerca per millorar l'EPD en sensibilització?

A diferència d'altres àmbits de la cooperació al desenvolupament, hi ha molt poca recerca en sensibilització, sent aquesta una àrea prioritària a desenvolupar. La poca recerca existent es fa a un nivell molt teòric i poc pràctic, sense incorporar aprenentatges i experiències dels actors, i especialment es centra en l'educació formal. En la majoria dels casos, la recerca no respon a una demanda concreta, el que fa que no sempre sigui de gran utilitat.

Molts dels actors afirmen la necessitat de crear un institut de recerca sobre EpD per impulsar i promoure la recerca en aquest àmbit, així com que la universitat de ciències de l'educació sigui un actor clau en la recerca d'EpD a l'escola.

També es reconeix la necessitat de millorar la sistematització de la recerca existent i assegurar la seva publicació.

- Com s'avaluen les actuacions d'EPD en sensibilització dutes a terme a Catalunya?

En els últims anys existeix un major reconeixement de la necessitat d'avaluar per tal de millorar la qualitat i rendir comptes, malgrat això, la major part de les entitats i administracions públiques catalanes no estan avaluant les actuacions de sensibilització. A més, les poques avaluacions existents no sempre s'incorporen dins d'un procés d'aprenentatge de l'entitat o del sector.

Es reconeixen les dificultats existents a l'hora d'avaluar la sensibilització, sobretot a nivell d'impacte, perquè es tracta d'accions a llarg termini. Malgrat hi ha gran interès en el sector per avaluar, en molts casos manquen eines i recursos (tant econòmics com tècnics) per dur a terme avaluacions de sensibilització. També caldria que les administracions recolzin l'avaluació de la sensibilització, incorporant-la com un requisit a les convocatòries.

4.4 Articulació i complementarietat

- Com es vinculen les actuacions de sensibilització a nivell internacional o estatal amb les actuacions de sensibilització a Catalunya i a la inversa?

La major part de les actuacions de sensibilització que es realitzen a Catalunya estan vinculades de forma directa o indirecta amb els nivells internacionals o estatal, en tant al final tots els temes estan connectats als ODM o a la pobresa en general. Malgrat això, no és possible afirmar que hi ha una vinculació sistemàtica i conscient de les accions de sensibilització realitzades a Catalunya amb aquelles realitzades a Espanya o a altres països, depenent molt del tipus d'actors i de les seves prioritats. Així, per exemple, les entitats grans solen estar més connectades al nivell estatal i internacional que les petites.

En general, els actors no acostumen a plantejar-se com les accions de sensibilització realitzades a Catalunya poden contribuir a les accions que s'estan fent de forma global. Això pot arribar a limitar l'abast i l'impacte real de les actuacions de sensibilització. De fet, existeix bastant desconeixement del que s'està fent en sensibilització arreu del món, excepte per part de les ONG més grans.

- Existeix coherència o vinculació entre la sensibilització que es fa a Catalunya i les actuacions de cooperació al Sud que realitzen les ONGs catalanes?

L'EpD i la cooperació al desenvolupament són actualment dos models totalment independents quan haurien d'estar molt més integrats i complementats. En general, s'identifica una creixent vinculació entre les actuacions de sensibilització i els projectes de cooperació, malgrat que continua sent necessària una major integració dels dos àmbits, buscant punts connectors o de trobada sobre temàtiques que afecten al Nord i al Sud. També existeix el consens de què no es pot diferenciar el que es fa en un lloc i en un altre, i cal tenir objectius comuns i compartir més experiències d'EpD que tenen lloc al Nord i al Sud.

En alguns casos, les ONGs cauen en el perill de confondre la sensibilització basada en els projectes de cooperació amb accions de captació de fons, el que limita l'objectiu últim de la sensibilització.

Per altra banda, cal tenir en compte en les actuacions de sensibilització a les persones migrades, ja que no només són un agent important de cooperació al desenvolupament, si no també de sensibilització.

- Arriben les accions de sensibilització als diferents actors de l'EpD: escola, universitat, medis de comunicació, espais, ONGs...?

Malgrat els avanços, les accions de sensibilització arriben poc a altres actors degut a la poca coordinació existent, el desconeixement entre els actors, i la manca d'accions adaptades i ajustades a les necessitats dels destinataris concrets (espais, universitats, escoles, etc.). Una de les principals limitacions en aquest àmbit és que molts cops es dissenyen activitats de sensibilització per altres actors sense tenir en compte les seves necessitats i obrir espais de participació. Per tal d'assegurar que les accions de sensibilització arriben a tots els actors cal garantir una certa especialització de les actuacions segons el públic destinatari, així com augmentar el treball en xarxa amb altres actors i l'obertura de les entitats a nous actors de sensibilització, com per exemple, la població immigrada.

El repte de la sensibilització a Catalunya per tal d'arribar a tots els actors continua sent el treball amb els mitjans de comunicació, el que permetria una major difusió de les actuacions. Resulta de gran importància l'apropament als mitjans de comunicació i treballar de forma més decidida i continuada amb els mateixos, incloent els mitjans de comunicació alternatius ja existents.

Per altra banda, cal destacar que una forma d'arribar a la ciutadania a través de la sensibilització són els programes de voluntariat internacional, estades o turisme solidari amb l'objectiu d'apropar a les persones al Sud, a la realitat sobre la que volem sensibilitzar.

- Quin hauria de ser el rol i/o quines accions hauria de realitzar la Generalitat respecte a l'EPD dins de l'àmbit de la sensibilització?

L'ACCD té un rol molt important de coordinació i coherència de polítiques públiques dins de l'administració pública catalana. També té el rol de sensibilitzar a les administracions i de dinamitzar l'EpD a Catalunya. Per altra banda, l'ACCD és un actor de

sensibilització per si mateix.

Algunes de les accions a realitzar per l'ACCD són:

- Augmentar de forma significativa els recursos tècnics i humans i el finançament econòmic per les accions de sensibilització.
- Promoure models de finançament que encaixin amb les característiques de l'EpD de manera que es prioritzin processos versus accions puntuals (programes), la visió a llarg termini (plurianualitat), reconeixement d'altres actors d'EpD, el valor afegit i el foment de les sinergies i el treball en xarxa.
- Promoure l'avaluació d'impacte de les actuacions en EpD, oferint recursos i eines adequats i suficients perquè els actors i el sector pugui implementar processos d'avaluació i aprenentatge de les seves accions.
- Donar suport a la formació per enfortir les capacitats del sector.
- Posar al mateix nivell l'estratègia de cooperació i la d'EpD i buscar la complementarietat, fomentar que tot projecte de cooperació tingui una estratègia d'EpD, no per visibilitzar el projecte, sinó per aconseguir més impacte.
- Fomentar les accions de sensibilització descentralitzades al territori
- Tenir en compte les especificitats i la realitat de cada territori, entenent que aquestes són diferents dintre de Catalunya i que cada actuació de sensibilització ha de ser diferenciada segons l'espai on s'implementa.
- Apostar per les accions de sensibilització coorganitzades per diferents actors i fomentar la participació de nous actors en EpD (població immigrada, etc.).
- Establir unes línies clares de finançament de projectes d'EpD on es recullis clarament el compliment del Codi Ètic, de manera que les accions de sensibilització finançades tenen un contingut i l'enfocament correcte.
- Establir un diàleg continu entre l'ACCD i les entitats per millorar les actuacions i rebre feed-back tècnic tot compatint recursos i aprenentatges.
- Recolzar de forma explícita la recerca i la investigació dins de les accions de sensibilització.
- Recolzar propostes innovadores, malgrat que després els resultats no es coneguin o no siguin bons.
- Donar més valor i visibilitat al que s'està fent en sensibilització a Catalunya.
- Impulsar un grup de treball específic sobre sensibilització, amb mecanismes participatius que decideixin àmbits prioritaris de la sensibilització pels pròxims anys.
- Facilitar l'accés i utilització dels actors a espais i recursos públics existents.

5 INCIDÈNCIA POLÍTICA

5.1 Objectius, cobertura, actuacions

- *Quina es la situació de la incidència a Catalunya? Quins objectius tenen les accions d'incidència política? Quin tipus d'actuacions hi ha?*

En el camp de la incidència política a Catalunya hi ha hagut avanços significatius en els últims vint anys, si bé aquesta és encara una activitat que es fa de forma més aviat escassa per part de les entitats, malgrat que existeix un ampli reconeixement de què es tracta d'una tasca important dels actors d'EpD, especialment de les ONGs.

La incidència que es realitza a i des de Catalunya es dirigeix a diferents nivells: local, autonòmic, estatal i internacional. Especialment a nivell local, la major part de les entitats, participen de forma activa en els consells de cooperació, espais

informatius, d'intercanvi i de decisió, on, malgrat les limitacions, hi ha potencial per fer incidència política. També cal destacar que hi ha entitats catalanes que fan incidència a l'àmbit internacional des de Catalunya, especialment amb accions dirigides a la Unió Europea i als organismes internacionals. De fet, en tant moltes lleis i polítiques públiques catalanes s'han d'ajustar a la normativa europea, cal que els diferents actors tinguin cada cop més una mirada que vagi més enllà de l'àmbit català. Cal destacar que molts cops les actuacions als diferents nivells es complementen i es reforcen mútuament amb l'objectiu d'aconseguir un major impacte.

Per altra banda, la incidència política que es fa a Catalunya té com a destinataris prioritaris les institucions públiques, quedant les empreses relegades a un segon pla, si bé, cada cop hi ha més accions d'incidència política vers el sector empresarial.

Cal mencionar que no es disposa d'una estratègia conjunta d'incidència política a Catalunya, ni hi ha una planificació global de les accions. Com en el cas de la sensibilització, destaca la gran dispersió i diversitat de les campanyes, si bé, hi ha alguns temes específics que han aconseguit aglutinar les demanes del sector, com per exemple, el 0,7% en el passat o el dret de vot de les persones migrades a Girona en l'actualitat.

També destaca la poca coordinació entre els actors i la poca participació d'actors que no siguin ONGs en les accions d'incidència política. En general, es reconeix la capacitat i potencialitat de la FCONGD i les coordinadores de comarques per constituir-se en una plataforma que promogui, coordini les accions d'incidència de les ONGs i aglutini esforços.

- Quines qüestions s'aborden en incidència política? Són les prioritàries a nivell internacional, estatal, nacional, local?

Com en el cas de la sensibilització, la incidència política es caracteritza per la diversitat de temàtiques que aborda. Malgrat això, és possible identificar alguns temes recurrents en incidència política com per exemple, l'AOD, deute extern, economia solidària (comerç just, banca ètica), transnacionals, etc. Especialment destacable és també el treball d'incidència en temes de desarmament i pau que es fa des de Catalunya, en comparació amb la resta de l'Estat espanyol o d'altres països.

La major part de les qüestions que es tracten són prioritàries a nivell estatal i internacional, sense que hi hagi cap tipus de trencament, si bé seria necessari dur a terme una major reflexió sobre la contribució real de les accions d'incidència política que es fan a Catalunya a una perspectiva més global.

Per últim, cal destacar que en els últims vint anys s'ha introduït un enfocament de drets humans en els discursos de cooperació al desenvolupament. L'enfocament de drets s'ha constituït com un marc conceptual orientat a la promoció i protecció de tots els drets humans que identifica els titulars de drets i els seus drets, així com els titulars de deures i les seves obligacions. Treballar en cooperació internacional des d'un enfocament de drets implica tenir com a resultat final de les accions de cooperació el gaudi ple i efectiu dels drets que s'estiguin treballant en els projectes i programes de cooperació. Aquest nou enfocament de drets humans ha contribuït a consolidar el treball d'incidència política i n'ha influenciat el contingut i la manera de fer.

- Quin és el valor afegit de les accions d'incidència dutes a terme a i des de Catalunya?

Malgrat que les competències en matèria de relacions internacionals corresponen al govern central, això no significa que els governs autonòmics no disposin en l'àmbit de les seves competències i en el marc de la seva acció exterior, d'un ampli marge de maniobra per actuar en matèria de desenvolupament i drets humans. En molts casos, com a conseqüència de les accions d'incidència política dutes a terme, els ens locals i autonòmics canvien les seves polítiques públiques o lleis. En altres, poden actuar com a mediadors, influenciant al govern central, altres governs autonòmics i altres institucions a través dels mecanismes i espais polítics existents. No s'ha d'oblidar que cada cop més s'obren espais de participació als ens autonòmics i locals per participar en l'àmbit europeu i internacional, el que sens dubte portarà noves oportunitats d'incidència política. Per exemple, a l'àmbit europeu trobem un espai de consulta on participen els ens autonòmics i locals com és el Comitè de les Regions de la Unió Europea. Durant el 2009, l'ACCD també ha desenvolupat una Estratègia de cooperació multilateral per tal de guiar les seves actuacions en aquesta àrea.

Hi ha consens en què la identitat complexa de Catalunya és un valor afegit al treball d'incidència per si mateix. Es tracta d'una

nació dins d'un estat amb molta projecció internacional, el que fa que la incidència política que es fa a dins i des de Catalunya tingui més pes.

Un dels valors afegits de les accions d'incidència a i des de Catalunya és la important capacitat de mobilització que tenen les ONGs i moviments socials, com s'ha demostrat anteriorment en diverses ocasions, com per exemple en el cas de la guerra de Iraq.

Per a molts actors, el valor afegit de la incidència que es fa a i des de Catalunya dependrà també en gran mesura de la capacitat de les ONGs i els moviments socials per treballar en qüestions claus de la societat catalana que afecten directa o indirectament en els països en vies de desenvolupament, sent capaços d'aplicar l'eslògan: "Pensa global, actua local". Una de les línies d'actuació en aquest àmbit serà el consum solidari i responsable, la banca ètica, entre altres, però també una incorporació progressiva com a destinataris de les accions d'incidència de les empreses multinacionals catalanes amb impacte als països del sud.

- Quines oportunitats aporten les noves tecnologies en l'àmbit d'incidència?

La major part de les entitats han utilitzat les noves tecnologies per dur a terme accions concretes com recollides de signatures de suport per part de la ciutadania a les campanyes que impulsen o ciberaccions dirigides als governs o empreses.

Igual que en el cas de la sensibilització, les noves tecnologies ofereixen noves oportunitats als actors d'EpD per fer incidència política. Tot i així, es tracta d'un àmbit poc explorat pels actors catalans degut a la manca de recursos i capacitats, en comparació amb el que s'està fent a altres països com els anglosaxons, on s'ha introduït inclús el concepte d'e-advocacy per fer referència a les accions d'incidència que es fan a través de la xarxa.

5.2 Actors, capacitats, recursos

- Qui són els actors de la incidència a Catalunya?

Existeix una pluralitat i diversitat d'actors que fan incidència política a Catalunya, destacant les ONGs, moviments socials, societat civil, empresaris, clubs esportius, associacions de veïns, entre altres.

Cadascun dels actors té una agenda d'incidència política diferent, existint una gran pluralitat i diversitat de temàtiques i objectius en funció de cada actor.

- Quins són els espais i mecanismes de coordinació entre els actors catalans en matèria d'incidència? I entre els agents de la cooperació catalana i la cooperació espanyola i la cooperació internacional?

Actualment, existeix poca coordinació a l'hora de fer incidència política entre les entitats de cooperació al desenvolupament i EpD, a excepció de la que es fa per campanyes concretes.

Es constata que la coordinació entre les entitats depèn molt del grau de treball en xarxa que tenen. En els casos en què les entitats pertanyen a federacions o plataformes, es dona més la coordinació en les actuacions d'incidència política.

Una de les estratègies per incrementar la coordinació és millorar els espais de participació ja existents, com poden ser els Consells de Cooperació. Existeix el consens de què cal millorar el funcionament actual dels Consells de Cooperació, que corren el risc de convertir-se en un mer formalisme, per tal de que siguin veritables espais de participació, debat i proposta política. També resulta necessari impulsar la FCONGD i les coordinadores de comarques com a plataformes claus per la coordinació de les entitats, si bé és necessari treballar més el sentiment d'apropiació i de pertinença de les ONGs a les entitats de segon nivell per tal d'aconseguir una major participació.

Per altra banda, s'observa la necessitat de què la coordinació vagi més enllà de les entitats i actors que treballen en cooperació al desenvolupament i EpD, i que es potenciïn espais de trobada, coneixement i coordinació entre entitats i col·lectius del Tercer Sector en general (DDHH, mediambient, veïns...) i inclús altres actors.

Sens dubte, una de les claus per millorar la coordinació entre els actors catalans en matèria d'incidència es l'adaptació i la millora respecte a l'estratègia de treball de les pròpies organitzacions per una banda, i entre organitzacions per altre. Això implica planificacions més detallades i específiques, que possibilitin espais de coordinació i suport entre organitzacions.

- Com es pot reconèixer, estimular i recolzar la tasca d'incidència/treball en xarxa duta a terme des de Catalunya?

La incidència, en tant es tracta d'una activitat a llarg plaç, en general poc vistosa i sense èxits immediats, acostuma a quedar marginalitzada i invisible dins del conjunt de les activitats de les entitats.

Existeix el consens de què caldria donar més visibilitat i reconeixement públic al treball d'incidència que es fa a i des de Catalunya. Una via per fer-ho seria incloure referències específiques en les estratègies i plans estratègics de les entitats i de les administracions públiques (Pla Director de l'ACCD), així com en les memòries de les entitats. El reconeixement explícit de les activitats d'incidència també hauria de reflexar-se en les convocatòries de subvencions d'EpD, permeten el finançament d'aquestes tipus d'activitats amb la dotació de recursos adequats.

Per altra banda, resulta necessari un canvi d'actitud en moltes administracions públiques que encara son reticents i tenen visions distorsionades sobre les accions d'incidència política de les entitats, en tant l'entenen més aviat com una amenaça, i no com a una oportunitat de millora. Una actitud de transparència, obertura i col·laboració permetria estimular la incidència política duta a terme per les entitats, així com que aquesta tingués un major impacte.

- Quines son les capacitats dels actors i quines capacitats caldria desenvolupar?

En general, existeixen capacitats suficients per dur a terme incidència política per part dels actors. En alguns casos, es reconeix la necessitat de disposar de més informació i/o formació sobre temes concrets, especialment relacionats amb el funcionament dels espais i recursos d'influència política existents a nivell català, estatal i sobretot europeu. La formació, juntament amb recursos tècnics i econòmics, també resulta necessària per garantir que les ONG elaboren propostes de canvi polític de qualitat, ajustades a la realitat i que tenen potencial per ser acceptades o aprovades pels interlocutors destinataris a la pràctica.

S'identifica que la comissió d'EPD de la FCONGD podria liderar un procés d'augment de les capacitats en incidència política en el sector de les ONGs. Aquest procés podria complementar-se amb intercanvis d'experiències, sistematització de bones pràctiques i experiències professionals de formació a institucions internacionals o europees.

També resultaria rellevant treballar paral·lelament amb les administracions públiques per aconseguir un canvi d'actituds i que aquestes fossin més flexibles, receptives i transparents a les accions d'incidència de les entitats. Per ambdues bandes, cal treballar vers una major aproximació, assegurant una relació continua i fluida entre les administracions públiques i les ONGs.

5.3 Avaluació i recerca

- En quins aspectes cal desenvolupar la recerca per millorar l'EPD en incidència?

La recerca és un component molt important de la incidència política i n'assegura significativament la qualitat i la credibilitat de les propostes. Actualment, la recerca vinculada a temes d'incidència encara és incipient, malgrat que a mesura que les entitats facin més incidència, s'espera que s'incrementarà també la recerca.

Cal destacar que el creixent reconeixement de la recerca en la incidència obre oportunitats molt interessants de treball conjunt entre entitats i la universitat, així com pot atraure nous perfils professionals, universitats, centres de recerca, etc. a les accions de cooperació al desenvolupament.

- Com s'avaluen les actuacions d'EPD en incidència dutes a terme a Catalunya?

El fet que la incidència política és una activitat encara recent en les entitats, les avaluacions són més aviat escasses i no compten amb recursos tècnics, humans i econòmics adequats, ha provocat que les avaluacions siguin gairebé inexistentes a Catalunya. Tot i així, hi ha consens sobre la necessitat de treballar més activament per la dedicació de recursos i temps per garantir dissenys estratègics, planificacions operatives i sistemes d'avaluació d'actuació i impacte.

Cal destacar que a altres països, sobretot en l'àmbit anglosaxó, si que existeixen avaluacions de les accions d'incidència política, i fins i tot s'han desenvolupat eines i metodologies específiques.

5.4 Articulació i complementarietat

- Com es vinculen les actuacions d'incidència a nivell internacional o estatal amb les actuacions d'incidència a Catalunya i a la inversa?

En general, existeix coordinació entre les accions d'incidència política que es duen a terme a Catalunya i a Espanya. En molts casos, s'implementen a Catalunya campanyes que tenen un àmbit estatal, contribuint des del nivell autonòmic a reforçar i donar suport a les accions dirigides a les institucions estatals.

Es detecta que com a norma general quan les ONGs catalanes i estatals treballen conjuntament en una mateixa campanya, hi ha més coordinació. El mateix passa, quan les ONG són membres de xarxes o federacions, en tant són més susceptibles de rebre informació d'altres entitats i buscar sinergies i complementarietats. En conseqüència, quant més aïllades estan les entitats, menys coordinades solen ser les accions.

Per tal de millorar la vinculació de les accions d'incidència política que es duen a terme en tots els nivells, resulta de gran rellevància donar suport al treball en xarxa i els espais i mecanismes existents de coordinació.

- Existeix coherència entre la incidència que es fa a Catalunya i les actuacions de cooperació al Sud que realitzen les ONGs catalanes? Com es vincula la incidència realitzada al Sud amb la incidència realitzada al Nord?

En els últims anys, s'observa un increment de la coherència entre les accions de cooperació al sud i la incidència política que es fa a Catalunya. Cada poc més, més entitats fan incidència política a Catalunya sobre les qüestions que aborden en els països del Sud a través de projectes de cooperació al desenvolupament i/o accions d'incidència política. Tot i així, no existeix encara en tots els casos un discurs amb enfocament integral que integri totes les accions de les ONGs, sent necessari que cada actor elabori una proposta d'actuació conjunta que generi impacte suficient per aconseguir els canvis desitjats.

Amb la finalitat de buscar una major coherència entre les actuacions al Sud i al Nord, resulta de gran importància visibilitzar la incidència com una de les àrees claus de les ONGs per generar impacte al Nord i al Sud, així com millorar les planificacions operatives i estratègies assegurant la vinculació entre les diferents actuacions que es realitzen.

- Arriben les actuacions d'incidència política als diferents actors de l'EpD: escola, universitat, mitjans de comunicació, espais, ONGs...?

Com a regla general, s'observa que les accions d'incidència no acostumen a arribar als diferents actors de l'EpD, exceptuant

aquelles campanyes que gaudeixen de gran suport social o es realitzen en un context determinat que els hi dona una gran notorietat pública.

Per a què les campanyes d'incidència arribin als diferents actors és necessari per una banda, adequar els continguts i formats de les actuacions als diferents públics destinataris (escoles, universitats, espais, etc.), fomentar la participació d'aquests actors des del principi, així com millorar el coneixement i la relació amb els mitjans de comunicació per assegurar-ne la difusió.

- Quin hauria de ser el rol i/o quines accions hauria de realitzar la Generalitat respecte a l'EPD dins de l'àmbit de la incidència i treball en xarxa?

Donada la pròpia naturalesa de la incidència política, l'ACCD no hauria de tenir un excessiu protagonisme en promoure-la, si bé hi ha accions concretes a realitzar que poden impulsar i millorar el treball dels actors en aquest àmbit.

Algunes accions a realitzar per l'ACCD són:

- Donar suport a la formació i al intercanvi d'experiències entre entitats catalanes, espanyoles i internacionals que treballen en incidència política.
- Promoure espais de consulta i participació reals, assegurant que tots els actors i les administracions donen rellevància i reconeixement a aquests espais.
- Reconèixer de forma explícita les actuacions d'incidència política dins del Pla Director
- Donar un major reconeixement a la incidència dins de la convocatòria d'EpD, assignant recursos adequats i reconeixent que es tracta d'un procés a llarg termini, costos i que inclou altres activitats com, per exemple, la recerca.
- Recolzar campanyes i accions d'incidència al Sud amb la col·laboració d'ONGs del Sud, al nord i al sud (hauria de prioritzar-se), i aquelles realitzades per plataformes d'ONGs tant al nord com al sud.
- Promoure una major transparència i obertura de les administracions públiques perquè les entitats tinguin informació necessària per fer incidència.
- Apostar per un sistema multilateral on encaixi la realització d'accions d'incidència des de Catalunya a organismes internacionals.

6 EpD ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ

Per entendre el paper que juguen o poder jugar els mitjans de comunicació en relació a l'EpD cal tenir molt present el context actual del sector i la seva evolució a mig termini. El sector està immers en un moment de canvis molt profunds com a conseqüència de la forta competència, la lògica empresarial que ha passat a dominar el sector, i l'impacte de les noves tecnologies. S'espera que en un futur no llunyà el número de grans mitjans de comunicació s'haurà reduït notablement, en un procés en curs que està deixant sense feina a molts professionals del sector. En contrapartida, i traient valor de les noves tecnologies, s'espera una expansió del periodisme ciutadà, del periodisme de proximitat i dels mitjans comunitaris.

6.1 Objectius, cobertura, actuacions

- Quin concepte d'EpD tenen els professionals dels diferents mitjans de comunicació a Catalunya? Quin és el grau de sensibilitat dels professionals de la comunicació respecte a l'EpD?

Tret d'un reduït nombre de professionals que a Catalunya es podrien comptar amb els dits de les mans, la gran majoria dels professionals de la comunicació no han sentit a parlar de l'EpD. En molts casos, comunicar sobre el desenvolupament

s'assimila a informar sobre la tasca de les ONGD. Aquest vincle no és sorprenent tenint en compte que, en bona mesura, l'evolució de l'EpD en les darreres dues dècades ha estat lligada a elles.

Durant dècades la informació sobre els països del Sud als mitjans s'ha caracteritzat pels estereotips, els prejudicis, el dramatisme i un plantejament paternalista de la relació Nord-Sud, oferint una visió de la seva realitat completament esbiaixada que no explicava les dinàmiques de les seves societats. Avui hi ha cada cop més professionals que s'adonen de la necessitat de transmetre una imatge dels països més coherent amb la seva realitat, però l'escassa atenció que segueixen prestant al que passa al Sud, centrada sovint en els desastres naturals, els conflictes o les pandèmies, fa que, de forma general, es continui reproduint aquesta imatge distorsionada⁵.

El gran increment de la població immigrada a Catalunya durant els darrers 15 anys està també impulsant alguns canvis significatius. Alguns dels principals mitjans catalans s'han adonat de la transformació social i cultural que suposa i, tot i amb cert retard respecte a altres llocs, han iniciat en els darrers anys el tractament de la diversitat d'una forma més planificada en la seva programació. Cal esperar que des d'una progressiva normalització del fet migratori en els mitjans es podrà avançar vers una millor comunicació sobre la realitat de les seves regions d'origen i les creixents relacions d'interdependència a que estem abocats.

Fites distingides a Catalunya han estat la creació de la *Comissió de Periodisme Solidari* del Col·legi de Periodistes (1995), la creació la *Mesa per la Diversitat* del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (2005) i la *Comissió per la Diversitat* a TV3 (2007) i a Catalunya Radio (2008). En els darrers anys hi ha hagut un esforç remarcable de TV3 –particularment al Canal 33- i TVE per incorporar programes de qualitat a la “graella”. Han aparegut programes puntuals de qualitat en altres mitjans audiovisuals (Catalunya Radio, COM Radio, ..) i 'espais regulars en alguns grans diaris (El Periódico, l'Avui, La Mañana, ..).

Cal treballar els conceptes de *desenvolupament* i d'*educació per al desenvolupament* amb els professionals dels mitjans si es pretén que se'n puguin apropiat i que puguin assumir un rol i una responsabilitat en aquest camp.

- *Creuen els professionals dels mitjans que tenen un rol i una responsabilitat en relació a l'EpD? Hi ha mitjans que es plantegen objectius respecte a l'EpD, o la seva aportació és sempre circumstancial?*

El rol dels mitjans en relació al tractament informatiu de les anomenades “causes socials” és motiu de controvèrsia. Històricament el periodisme ha estat lligat a la denuncia de les injustícies, i des d'aquesta arrel alguns professionals esmenten que el conjunt dels mitjans haurien de ser particularment sensibles al tractament de les qüestions socials.

Des del punt de vista normatiu, el respecte a llibertats fonamentals com les llibertat d'expressió i d'informació obliga a anar amb molta cura en exigir responsabilitat als mitjans. A la pràctica, i tenint en compte el context actual del sector, la responsabilització sobre les qüestions del desenvolupament depèn gairebé exclusivament dels mateixos mitjans:

- Pel que fa als grans mitjans de comunicació privats, són moltes les opinions que consideren que estan controlats per entramats estretament lligats al poder polític i econòmic, que imposen el seu fons ideològic en totes les qüestions particularment sensibles i això condiciona el seu interès pel tractament de qüestions referents al desenvolupament. Segons aquestes opinions, avui responen sovint avui a una lògica empresarial que és la que determina sobre que i com cal informar, per sobre inclús dels plantejaments ideològics -alguns casos recents en són ben il·lustratius-. No hi ha una voluntat explícita d'informar sobre el desenvolupament al Sud, sinó la difusió puntual d'informació segons l'interès mediàtic que puguin tenir els diferents esdeveniments.
- Pel que fa als grans mitjans de comunicació públics a Catalunya, les persones més sensibilitzades subratllen que hi ha una responsabilitat derivada de la seva qualitat de servei públic, compartida per tot el conjunt dels professionals i definida en els codis corresponents. Hi ha també una responsabilitat de donar resposta a la demanda de la pròpia ciutadania de més

⁵ En l'enquesta de l'ACCD “Estudi d'Opinió sobre desenvolupament, cooperació i educació per al desenvolupament a Catalunya. 2009”, és significativa la resposta de la ciutadania a la pregunta 52 “Creu vostè que la imatge d'aquests països als mitjans de comunicació és molt, bastant, poc o gens fidel a la realitat?": Molt 3,7%; Bastant 33%; Poc 46,8%; Gens: 8,8%; No ho sap: 7,7%

informació sobre aquests temes⁶. No obstant, podem dir que, avui, una responsabilitat envers l'EpD no està concretada, només s'assumeix a títol individual en els mitjans per un nombre ben limitat de persones.

- En alguns mitjans de tipus cooperatiu o comunitari, que tenen una audiència conscienciada però bastant limitada sí que hi podem trobar un alt grau d'implicació en EpD. Aquesta audiència pot augmentar significativament gràcies al paper d'Internet.

De forma general, els mitjans no es reconeixen a si mateixos com actors educatius i d'EpD. Consideren que la seva missió és informar, ara bé, sí que reconeixen que quan informen, indirectament eduquen i això dona peu a un debat permanent sobre el seu paper.

Malgrat aquesta percepció general, alguns dels professionals de la comunicació creuen que el rol dels mitjans no és només un rol indirecte, sinó que són veritables actors i que cal que es reconeguin com a tals. Seria convenient identificar quins són els mitjans que potencialment poden reconèixer-se a mig termini com actors i a partir d'ells estendre el treball.

En general, els professionals del sector s'adonen que la funció social dels mitjans està en crisi, gairebé en decadència. En lloc de desenvolupar actituds més pedagògiques respecte a qüestions socials, el que desenvolupen són actituds cada cop més comercials i empresarials i per tant informen sobre allò que els pot donar més audiència.

El suport ètic a la funció comunicativa està recollida en diversos codis:

- Pel que fa a l'exercici de la professió, existeix un codi deontològic d'adscripció voluntària del col·legi de periodistes⁷. Per vetllar el seu compliment, el 1997 es va crear una entitat específica (Fundació Consell de la Informació de Catalunya⁸), que vol ser un instrument d'autoregulació de la professió, mitjançant recomanacions que només tenen caràcter moral. El Col·legi ha elaborat també recomanacions sobre el tractament de les minories i la violència de gènere.
- En relació als mitjans públics, la llei⁹ de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals¹⁰ defineix la seva funció de servei públic en l'article 2 com "la posada a disposició dels ciutadans de Catalunya d'un conjunt de continguts audiovisuals i dels altres serveis ... orientats a satisfer les necessitats democràtiques, socials i culturals dels ciutadans, a garantir un accés universal a la informació, la cultura i l'educació, a difondre i promocionar la llengua catalana i a oferir un entreteniment de qualitat". Els serveis es determinen en el "contracte programa"¹¹ que la CCMA subscriu amb el Govern de la Generalitat cada 4 anys, i que és regulat pel Parlament en la llei citada. Existeix una carta de principis d'actuació de la CCMA¹² que inclou indicacions en un ampli ventall de qüestions (violència de gènere, desastres humanitaris, fet religiós, immigració, ..).
- La regulació de la comunicació audiovisual a Catalunya correspon a una autoritat independent, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC)¹³, regit també per la llei ja citada, i amb competència plena sobre tots els prestadors de serveis audiovisuals d'àmbit autonòmic i local, i també sobre les desconnexions per a Catalunya de les cadenes d'àmbit estatal. Des del CAC s'ha impulsat la "Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual", que ha elaborat recomanacions i eines per al tractament de la diversitat, així com estudis concrets sobre el tractament mediàtic de qüestions relacionades.

Per alguns professionals, la base ètica que es deriva dels reglaments anteriors és suficient per impulsar l'EpD als mitjans, sobretot tenint en compte en quin punt es troba l'EpD als mitjans avui. No obstant, serà desitjable en un futur modificar aquest codis en la mesura que el compromís amb l'EpD augmenti i es pugui visibilitzar. Per exemple, el contracte programa amb la

⁶ En l'enquesta de l'ACCD citada anteriorment, la resposta de la ciutadania a la pregunta 54 "Creu vostè que els mitjans de comunicació haurien d'oferir més informació sobre aquests temes?" és contundent: Sí 75,7 %; No 16,6%; No ho sap: 7,7%

⁷ http://www.periodistes.org/documents_codi_deontologic, elaborat el 1992. Inclou un annex per la cobertura de conflictes armats.

⁸ <http://www.periodistes.org/fcic/>

⁹ LLEI 11/2007, d'11 d'octubre, de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, http://www.ccma.cat/regulacio/regulacio_llei_creacio_cat.htm

¹⁰ <http://www.ccma.cat/pccrtv/ccrtvSeccio.jsp>

¹¹ http://www.ccma.cat/regulacio/regulacio_contracte_programa_cat.htm

¹² "Carta de Principis per a l'Actuació dels Mitjans de Comunicació de la CCRTV", es revisa cada 3 anys, http://www.ccma.cat/regulacio/regulacio_principis_actuacio_cat.htm

¹³ <http://www.cac.cat>

CCMA esmenta la promoció del respecte a la dignitat humana o el foment de la solidaritat, però ho emmarca en un objectiu de reforç de la identitat i el compromís cívic. Seria bo que hi hagués un objectiu específic destinat a construir la ciutadania global.

- Quin tipus d'accions en EpD es fan des dels mitjans de comunicació? Quina valoració es fa d'elles? Quines accions s'haurien de potenciar?

La majoria dels professionals de la comunicació consultats destaquen que no es fa una tasca conscient i programada en els mitjans. Hi ha productes puntuals, des de fa molt poc temps –amb l'excepció de TV3 i TVE, que ja tenen més recorregut-. No hi ha una política d'empresa per impulsar aquest treball, sinó que depèn completament de les persones que s'hi impliquen, particularment en les comissions que s'han anat creant, s'avança però lentament.

En els grans mitjans podem destacar la següent programació específica:

- L'esforç de TV3 per mantenir una programació de qualitat a la "graella": Karakia, Latitud Junior, Tot Un Món, ..., i de TVE ("Els nous catalans", etc.)
- Programes puntuals en altres mitjans, relativament recents: Catalunya Radio ("Solidaris"), COM Radio ("Tots per Tots")
- Seccions regulars en alguns mitjans de premsa escrita: El Periodico, l'Avui, La Mañana,...

Des de l'ACCD, s'ha donat un suport a aquestes iniciatives a través de diversos mecanismes. Aquest suport ha estat molt valorat pels actors. En l'ACCD es va debatre els darrers anys la conveniència d'obrir una convocatòria específica per aquests suports, però es va desestimar per no fragmentar més el sector amb convocatòries massa acotades.

Es subratllen els següents objectius:

- Conseguir que surtin professionals de les facultats amb sensibilitat i inquietud social respecte a la informació, que puguin tractar de forma acurada la problemàtica de la pobresa i la desigualtat.
- Els professionals han d'elaborar la informació, donant claus de comprensió que moguin les consciències: això els periodistes sí que tenen potestat per fer-ho.
- Els mitjans han de fer un bon acompanyament a campanyes de sensibilització al voltant de temes ben definits i en profunditat, treballats amb les ONG. Per exemple, si un tema és el Comerç Just, caldria poder fer 4 o 5 accions a l'any, entenent que s'està col·laborant amb això.
- Encaixar els bons documentals que s'estan realitzant en una mena de programa que articuli les actuacions, de manera que s'aconsegueixin iniciatives coordinades i articulades amb el treball d'altres actors.
- Partir de la programació específica que ja s'està produint per impulsar amb el temps la transversalització en la resta de la programació.
- Accions regulars, com la Setmana de TV3, dedicada a qüestions socials.

- Quines dificultats troben els professionals de la comunicació per abordar les qüestions d'EpD?

Les dificultats que s'indiquen són de naturaleses diferents:

1. Els principals problemes deriven de la lògica empresarial que tendeix a imposar-se en els grans mitjans, i que condueix a que:
 - No hi hagi interès per part de les empreses per comunicar sobre el desenvolupament als països del Sud, ja que consideren que no és fàcil col·locar aquests temes, no solen ser mediàtics més enllà de la notícia espectacular, costa trobar fórmules per guanyar espais. Hi ha poc interès per què creuen que no dona rendibilitat. S'eviten a més a més els temes de major denúncia. En general la programació específica és gairebé anecdòtica.

- S'està produint una greu precarització dels llocs de treball en el sector. Amb menys diners han de fer més funcions, en més plataformes diferents, tractar més temes i tot amb menys temps. S'imposa el tractament de la informació d'una forma més immediata, més visual i més superficial, menys compromesa i per tant amb més possibilitats d'error. Es tendeix a la redacció multimèdia (tot en un) quan abans hi havia diverses persones intervenint. Es treballa a un ritme vertiginós, i aquesta pressió deriva en una pèrdua de qualitat important.
 - Comunicar sobre el desenvolupament requereix bastant temps per treballar els temes, cal elaborar la informació. Quan hi ha pocs professionals especialitzats, la demanda és molt gran i no es dona l'abast. Faria falta molta més gent treballant en aquests temes per tenir equips prou potents. Sovint els periodistes voldrien fer una informació més acurada, però no hi ha prou interès per part de les empreses.
2. Hi ha també un problema d'accés a la informació. Quan es tracten qüestions del món occidental es pot accedir amb relativa facilitat a molta informació, però quan s'informa del Sud hi ha una gran mancança de fonts fiables. Els professionals tenen dificultats importants per arribar a informacions sòlides i completes.

La disparitat d'informació que la xarxa posa avui a l'abast també fa que els professionals es despistin amb més facilitat i, juntament amb les pressió del treball i les presses, fa que es doni per objectiva informació que no ho és.

S'intenta que les ONG siguin fonts d'informació de qualitat, però alguns professionals creuen que aquestes no desenvolupen aquest rol suficientment bé i prioritzen els seus propis objectius comunicatius i de marketing. Les ONG han de canviar la forma d'entendre la comunicació pel desenvolupament. És necessari construir vincles a llarg termini entre els mitjans i organitzacions més especialitzades, evitant el recel mutu i construint un treball en conjunt.

3. Hi ha manca de formació dels professionals per poder abordar el desenvolupament dels països del Sud. Això actua com un fre a l'hora d'incorporar aquesta qüestió en el treball regular.

• Quina és l'opinió dels altres actors de l'EpD sobre la tasca dels mitjans? En què creuen que els mitjans haurien de millorar?

La valoració de conjunt sobre els mitjans que fan la resta d'actors de l'EpD és molt crítica:

- Reconeixen que els mitjans són en bona part reflex de la societat en que vivim, i per això recullen el que interessa a la gent i ho expliquen. Es positiu, per exemple, veure més treball sobre el canvi climàtic, conflictes, etc., però els missatges de fons són decebedors des del punt de vista educatiu. També les entitats s'han instal·lat en la gestió i no fan prou èmfasi en la part política, d'alguna manera els diaris reflecteixen aquesta pèrdua de capacitat incisiva del propi sector.
- Per a molts l'estratègia comercial dels mitjans, que volen vendre notícies, no és compatible amb el fet d'educar. La notícia com a "mercaderia" ha conduït en els darrers anys a una pèrdua d'ètica en els mitjans de comunicació.
- Pensen que molt pocs periodistes se senten actors d'EpD i educadors, perquè no identifiquen aquest rol amb la seva tasca quotidiana. No assumeixen la seva capacitat d'educar en valors, fan actuacions puntuals, molt bones, però totalment incoherents amb la resta de la programació i aïllades del conjunt.
- Veuen que hi ha hagut una evolució, però que en molts mitjans es continuen arrossegant els dèficits de sempre (sensacionalisme, visió assistencial, paternalisme, etnocentrisme, èmfasi en les desgràcies...), que es tracten els problemes de desenvolupament des d'una lògica molt mediàtica, que manca una anàlisi del desenvolupament i problemàtica, i que encara predomina un enfocament que no és educatiu i que es recrea en la dependència del Sud respecte al Nord.
- En alguns mitjans s'identifiquen bons plantejaments (és comú destacar TV3 o TVE) que contrasten amb el tractament que fan altres, ja sigui perquè és molt sensacionalista o perquè simplement ho converteixen en un producte més ("12 meses , 12 causes" -Telecinco-, per exemple).
- Tenen la sensació que el desenvolupament i la cooperació és un tema molt marginal per al conjunt dels mitjans. S'han anat guanyant alguns espais en alguns mitjans, però continuen essent molt sectorialitzats i anecdòtics.

- Hi ha un gran acord sobre la necessitat dels mitjans de comunicació de treballar a fons la visió que transmeten del Sud, de forma anàloga amb com s'ha fet amb temes com gènere o diversitat. Es tendeix a recrear-se sobre els desastres, catàstrofes, etc., amb un efecte immunitzador que deixa la sensació que no es pot fer res, es troba a faltar un missatge de potencialitat de canvi a partir dels canvis en les nostres pròpies actituds. Caldria fer arribar als periodistes la reflexió del paper que juguen els mitjans en la visió positiva o negativa que es forma el públic respecte a aquestes qüestions.
- El problema amb els mitjans no és només la visió distorsionada que es pugui donar, sinó també del que no apareix, ja que el que no surt als mitjans de comunicació no és real. Cal recórrer a mitjans alternatius per anar construint un coneixement més real del que passa al món.
- Creuen que hi ha una marcada falta de formació, que cal afrontar introduint la temàtica en la facultat per construir un mínim comú denominador.
- Finalment, s'indica que la tasca d'EpD que es fa a Catalunya tampoc apareix als mitjans.

La valoració de persones expertes en mitjans també és negativa, subratllant la comunicació deficient que es fa sobre les societats del Sud, plena encara de tòpics, prejudicis, arquetips i anècdotes sense un treball en profunditat..., una informació d'una baixa qualitat comparada amb la que es dona quan s'informa sobre el Nord. En contrapartida, destaquen alguns mitjans que han fet passes importants vers un treball de més qualitat (TV3, TVE ..), i que es manifesta avui particularment en l'abordatge de la diversitat i en els documentals més elaborats (30 Minuts, ..). No obstant, hi ha encara molta feina a fer per canviar el discurs dels mitjans respecte al desenvolupament i la cooperació internacional, així com en la relació entre els mitjans i les ONG com actors destacats.

En el costat positiu, s'esmenta que hi ha una progressiva preocupació per la Responsabilitat Social Corporativa, que cal analitzar bé per tal que no sigui un element més de marketing sinó un pas decidit vers una major sensibilitat.

Els experts esmenten també que hi ha una gran diversitat de mitjans, per tant la valoració no pot ser la mateixa. Ara hi ha un munt de mitjans digitals, fa 5 anys no hi havia xarxes que facilitessin la difusió de la informació com ara, es pot rebre informació immediata del que ha passat sobre un determinat tema, per tant en alguns aspectes s'ha millorat moltíssim.

Per respondre a aquesta situació s'avancen propostes diverses:

- Hi ha un consens important sobre que la tasca principal és a l'escola.
- Convindria que hi hagi espais en els quals el desenvolupament fos present de forma quotidiana. Els conflictes polítics de llarga durada haurien de ser molt més presents, i no de forma puntual i quan hi ha escalades de violència. Falten espais de reflexió més global del que passa, perquè els mitjans informen del que passa avui, però no donen una visió dels processos, de com s'ha arribat a aquella situació.
- Hauria d'haver-hi més espais als mitjans de comunicació en relació a l'educació, no només l'EpD. Quan s'aborda l'educació només es parla dels conflictes que es produeixen als centres educatius, quan hi ha problemes, etc. Caldrien espais més pedagògics, tipus *el Periódico de l'Estudiant*, que tracta temes de forma més didàctica, i no tant un periodisme sensacionalista.
- L'observatori dels mitjans hauria d'ajudar a corregir el desequilibri entre el tractament dels temes del nord i del sud, un desequilibri més que forma part del sistema global de desigualtat Nord-Sud.
- Cal crear xarxes alternatives d'informació, des d'on sí que es pot educar, perquè l'objectiu no és vendre, sinó informar, sensibilitzar, educar... En la mesura que aquestes xarxes agafin potència obligaran als grans mitjans a modificar les seves estratègies de venda.
- Agafant l'exemple de la Mesa per la Diversitat (universitats, mitjans, usuaris dels mitjans) es podria crear un grup per treballar el tema, que elabori recomanacions de com incorporar als mitjans aquestes qüestions. O bé proposar un grup de treball sobre EpD als mitjans de comunicació dins del CAC, com a comissió permanent (de mitjans, usuaris, ONG, agents d'EpD) encarregada de vetllar per la incorporació de l'EpD als mitjans.

- Cal que les administracions, entitats, ONG no identifiquin els mitjans com un simple instrument a utilitzar quan s'ha de fer una nota de premsa sinó que se'ls identifiqui com actors de l'EpD i que ells es sentin com a tals.
 - Creuen que cal potenciar mitjans alternatius. Internet és avui un mitjà clau, que ha de tenir un gran ressò en els joves.
 - Com a mitjans prioritaris, es pensa en els mitjans públics (CCMA, CAC,...), i sobretot en els nous mitjans (la xarxa) i mitjans alternatius.
 - El sector de l'EpD té capacitat d'escollir entre els mitjans, i és tasca de les pròpies entitats el donar força a uns mitjans o uns altres (mitjans més locals, també alternatius). Cal donar cada cop més importància a aquells mitjans que fan una aposta forta per aquestes temàtiques i no miren tant si hi ha una rendibilitat econòmica en el fet de publicar notícies sobre EpD.
 - Caldria plantejar-se una estratègia per guanyar espais amb més pes específic, i també per fer entrar els temes de desenvolupament i relació Nord-Sud de forma més transversal.
 - Algunes persones creuen que no es fa prou ús dels grans mitjans com la TV per fer sensibilització. Així per exemple, campanyes oficials sobre temes com el Comerç Just a través de la televisió tindrien gran repercussió sobre el gran públic, ja que aquest mitjà té un gran impacte immediat i permetrien arribar al conjunt de la ciutadania. Moltes de campanyes que es tiren endavant tenen com a destinatari el propi sector que ja està sensibilitzat.
 - Els mitjans podrien fer ús del munt de material que hi ha disponible per treballar les temàtiques del desenvolupament, i que probablement no coneixen.
- Quins mitjans tenen més potencial en la tasca d'EpD?

Segons els experts, els mitjans amb més potencial són els audiovisuals, sobretot la televisió i la xarxa, ja que avui tot entra més via imatges que via text escrit.

La TV és el mitjà més valorat pels ciutadans/es, tal com es desprèn de l'estudi d'opinió de l'ACCD¹⁴: la gent vol més informació i per la televisió. Calen programes especialitzats. No obstant, moltes opinions creuen que la TV va perdent aquesta potencialitat a mesura que esdevenen més i més empreses que responen a la competència del mercat. Enfront d'això, l'opció és potenciar la responsabilitat social de la TV pública.

La xarxa té un potencial de futur indiscutible, ofereix imatges, referències, opinions, testimonis gràfics, etc en base als quals hom pot crear-se una opinió pròpia. Internet és un mitjà fonamental i amb un potencial enorme, sobretot si es tracta d'educar gent de menys de 40 anys. Per dirigir-se a la franja dels més joves, cal tenir present que la gent per sota de 20 anys cada cop veu menys televisió i utilitza més Internet.

La ràdio és important. Les emissores també es veuen cada cop més immerses en la lluita aferrissada per l'audiència, cosa que condiciona fortament els continguts i la qualitat. Les ràdios comunitàries s'endevinen com a mitjans que poden assumir un compromís més clar i fidel amb l'EpD.

- És possible per als mitjans assumir l'EpD com un camp de treball transversal?

Persones expertes en mitjans indiquen que no és utòpic, és possible, però cal verificar en quina mesura és la seva missió. En bona mesura, els mitjans venen a reflectir el que la societat és, el que cal canviar és la societat, els mitjans canvien segons els canvis en la societat. De la mateixa manera que la qüestió de gènere va calant i fa 20 anys es veia molt llunyà, o que la sensibilitat per la diversitat i la immigració es va evidenciant, també s'hauria de desvetllar més sensibilitat pel desenvolupament, però tot depèn de en quina mesura la societat ho percep com important.

¹⁴ Segons l'estudi d'opinió de l'ACCD citat anteriorment, en resposta a la pregunta P54.1 "Quins dels següents mitjans creu que són més eficaços per donar a conèixer aquesta informació?", la resposta és contundent: Televisió 86,7%; Radio 3,4%; Premsa escrita 4,8%; Internet: 3,3%.

Hi ha acord en que els programes específics són vàlids però no són l'ideal. Es planteja un tractament similar al que es fa en els mitjans més avançats en altres temes (gènere, diversitat), "esquitxant" la programació com a estratègia per anar transversalitzant la qüestió del desenvolupament.

Per als professionals més especialitzats, els mitjans haurien de ser capaços de ser coherents a favor d'un programa global pel desenvolupament, però ara per ara estant molt lluny. Pensar en que l'EpD sigui transversal en els mitjans és encara una proposta pel llarg termini. Actors més especialitzats com les ONG encara han d'entendre i assumir què vol dir que l'EpD ha de ser transversal.

També alguns professionals creuen que des de la Generalitat, via el Departament de Cultura i Mitjans i del Departament d'Educació s'hauria d'influir en els mitjans per afavorir aquesta necessària sensibilitat, més que des de l'ACCD o la DGCAH. Per altres experts, no es pot pensar en un rol del Departament de Cultura i Mitjans, que ha de ser molt escrupolós en respectar la llibertat dels mitjans per informar i té les seves funcions molt limitades, no només en relació als mitjans privats sinó també amb la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals que es regula per una llei del Parlament.

Per a les ONG, i donada la gran transformació que està experimentant el món de la comunicació, cal prestar molta atenció al paper futur que poden fer els mitjans comunitaris que encara estan sense regular¹⁵ (gestionats sense ànim de lucre, sovint mitjans locals), així com el periodisme de proximitat i mitjans alternatius. Juntament amb els mitjans públics, aquests haurien de ser les principals apostes en el treball d'EpD.

6.2 Actors, capacitats, recursos

- Tenen els professionals de la comunicació accés a recursos tècnics que facilitin la incorporació de l'EpD?

Disposen de les tecnologies necessàries i per tant potencialment podrien accedir a la informació que necessiten, però en la pràctica no hi ha temps suficient per filtrar-la i processar-la. No hi ha tampoc coneixements suficients sobre les fonts d'informació i la seva fiabilitat. Seria interessant poder garantir la fiabilitat de les informacions, i diferenciar bé què és informació i què és opinió. Caldria que els professionals dels mitjans poguessin formar-se sobre les fonts d'informació disponibles i la seva fiabilitat en les diferents temàtiques que formen part de l'EpD.

Els intercanvis d'informació són pràctiques habituals entre els professionals. Moltes de les informacions sobre el desenvolupament al Sud provenen dels intercanvis entre periodistes dels mitjans i de les ONG. En casos de desastre humanitari, el gruix de la informació en un primer moment prové d'aquestes fonts, però, malauradament, sovint les premses impacten molt negativament en la qualitat. Malauradament, en molts mitjans la informació tendeix a convertir-se en una mercaderia més. En el cas de les emergències, la tendència és similar al sensacionalisme (la imatge més impactant, etc.). En el costat positiu, hi ha mitjans públics que mantenen una relació continuïtat amb entitats especialitzades com el CIDOB per facilitar l'abordatge de les qüestions internacionals.

Els mitjans públics disposen d'un patrimoni documental enorme que podria ser molt vàlid per treballar els drets humans i el desenvolupament a l'escola. S'espera un important paper dels recursos multimèdia en el futur del sector educatiu: a més de materials nous, es podria aprofitar el valor de tota aquesta base documental que ja existeix.

- Com es poden millorar les capacitats en EpD dels mitjans de comunicació?

La percepció general és que la major part dels professionals no tenen la formació adequada, que no es dona a les facultats. Per als professionals i experts més endinsats en la matèria, estaria completament justificat incorporar l'EpD específicament en el currículum de les facultats de ciències de la informació.

¹⁵ Actualment en procés de regulació per part del Departament de Cultura i Mitjans segons una directiva de la UE

D'altres professionals creuen que se'ns dubte ajudaria, ja què permetria generar sensibilitat. No obstant, no veuen evident que s'hagi de formar més en això que en moltes altres temàtiques: els periodistes reben una formació ajustada per començar a treballar en els mitjans, l'aprenentatge en l'ofici es fa mitjançant la pràctica. Els periodistes no són especialistes en res, i en això tampoc. Com en altres camps, la gent que se'n preocupa acaba fent-ho bé.

Hi ha cert acord en que si els professionals de la comunicació es formen bé en l'ètica periodista i en com abordar els drets humans en la seva professió, no caldria una formació massa específica en les múltiples temàtiques que tenen a veure amb el desenvolupament. Aquesta constatació fa pensar que cal treballar amb els professionals de la comunicació la relació entre drets humans i desenvolupament humà, evitant que la formació sobre drets humans sigui una formació en abstracte sinó que apunti a canvis d'acord als consensos establerts internacionalment a favor del desenvolupament humà.

Hi ha també acord en que, de la mateixa manera que hi ha postgraus per promoure especialitzacions cap al periodisme econòmic, esportiu, etc., hi hauria d'haver postgraus específics sobre la comunicació pel desenvolupament i relacions Nord-Sud. No hi ha res prou aprofundit, es limita a algun mòdul en màsters sobre migracions o un abordatge parcial en altres màsters o postgraus més generalistes, sense aprofundir veritablement. Seria important abordar-ho conjuntament amb la qüestió de la diversitat, no només des de la perspectiva del fenomen migratori sinó del canvi sociocultural que s'està produint. Aquests cursos de postgrau o de formació complementària es podrien ubicar en diferents marcs: en les facultats específiques, en la tasca de les ONG, en altres sectors acadèmics, en universitats del Sud,...

- *Els professionals de la comunicació, disposen de mecanismes de coordinació per afavorir l'EpD?*

Cal començar per afavorir que tots els actors de l'EpD es puguin conèixer, crear xarxa, col·laborar i buscar complementaritats i sinèrgies, etc.. Per als mitjans, el treball en xarxa seria fonamental ja que els professionals en temes de desenvolupament són encara molt pocs: si en intentar treballar un tema fos fàcil identificar gent que hi ha treballat, ajudaria molt.

Per estimular el treball compartit entre els professionals cal crear espais de formació, promoure programes de formació i intercanvi en els propis espais del Col·legi i del Sindicats de Periodistes. També els incentius són una bona iniciativa: creació de premis al millor reportatge social, etc.

Des de fa anys existeix la Comissió de Periodisme Solidari, del Col·legi de Periodistes. La comissió va néixer el 1995 i centra el seu treball en la relació entre la pràctica periodística, la diversitat en la nostra societat i la cooperació al desenvolupament. És un grup format per mitja dotzena de persones, que dinamitza grups de treball on s'intenta engrescar altres persones. Han treballat en la formulació de recomanacions per tractar qüestions com gènere i diversitat. Estan revisant novament el tractament de la diversitat incorporant periodistes estrangers que estan treballant a Catalunya i que poden ajudar a identificar el que es fa malament¹⁶.

El Sindicat de Periodistes¹⁷ també ha dut a terme algunes actuacions de cooperació en suport als periodistes al Sud.

Podem dir que la coordinació entre els professionals pel que fa a la comunicació pel desenvolupament tot just està començant, i prové de la resposta dels mitjans a la necessitat de tractar la diversitat:

- Creació de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual (2005), impulsada pel CAC: aplega representants de diversos grups culturals, institucions, empreses, col·lectius professionals, grups de recerca, entitats de suport, universitats, mitjans de

¹⁶ En relació a aquesta estructura, cal tenir present que planteja recomanacions que no obliguen al sector, ja que per exercir el periodisme no es requereix formar part del col·legi (l'intent de 1985 de contemplar l'obligatorietat, amb una llei aprovada per unanimitat al Parlament de Catalunya, va patir un rebuig terrible de les empreses privades i es va fer marxa enrera a causa d'un recurs elevat al Defensor del Poble. Periodistes amb estatut propi significa més possibilitat de fer una feina professional, no tan lligada al que l'empresa digui sinó a les seves conviccions professionals. L'afiliació dóna un poder a la professió que a l'empresa no li interessa. Avui hi ha nous intents per reprendre el tema, una llei que defensi el codi professional dels periodistes que obligui a professionals i empreses.

¹⁷ <http://www.sindicat.org/>

comunicació i altres persones i òrgans interessats a promocionar una millor representació de la multiculturalitat i de la diversitat en els mitjans audiovisuals de Catalunya.

- Comissió per la Diversitat a TV3 (2007): la Comissió treballa sobre el tractament que la realitat quotidiana dels nous catalans així com en la creació d'espais que siguin del seu interès, una línia de treball que ha tingut molt bona resposta amb programes com "Tot un món", "Karakia" o "Un lloc estrany".
- Comissió de la Diversitat a Catalunya Ràdio (2008)¹⁸, de creació recent.

Aquests passos han estat possibles als mitjans públics perquè l'empresa pública dóna espais per formar-se als professionals, mentre que en una empresa privada aquest esforç no es fan. En els mitjans privats s'estan reduint molt les plantilles, no hi ha capacitat per generar informació de prou qualitat i menys encara possibilitats de coordinació que afavoreixin l'EpD.

Més enllà dels mitjans públics, cal pensar en generar noves aliances amb els professionals que busquen sortides innovadores i impulsar noves plataformes i formes de fer. Cal plantejar-se com impulsar mitjans de comunicació alternatius que puguin ser més efectius en la comunicació pel desenvolupament. Impulsar la relació entre els professionals de la comunicació i les ONG és probablement una estratègia clau per generar i promoure noves iniciatives.

- Quin hauria de ser el rol i quines accions hauria de realitzar/recolzar la Generalitat dins de l'àmbit dels mitjans de comunicació?

En primer lloc, a la Generalitat li cal transversalitat en la consciència de l'EpD en tots els seus departaments: la coherència de polítiques pel desenvolupament hauria de ser una aposta clau per als propers anys.

Per als professionals més compromesos amb l'EpD, la Generalitat té un rol en salvaguardar la responsabilitat de servei públic dels mitjans, i creuen que fins i tot hauria d'influir perquè els mitjans privats juguin també un rol similar. Altres especialistes ressalten que la Generalitat s'ha de centrar en els actors educatius, i que només subsidiàriament, en la mesura del que sigui democràticament acceptable, pressionar als mitjans per tenir una actuació més responsable. Dins de la prioritat per l'educació s'inclou també l'ampliació de l'oferta de formació per a periodistes sobre temes desenvolupament i cooperació: cal insistir en la formació per lluitar contra els prejudicis i els estereotips, sense formació no es poden abordar adequadament les relacions Nord-Sud.

Les accions de cooperació internacional dels diferents departaments del Govern s'haurien d'informar adequadament a la ciutadania, amb un enfocament d'EpD. Per exemple, hem vist com s'ha informat com una gran cooperació l'arribada de metges del Sud per cobrir els dèficits del nostre sistema sanitari. Cal que els mitjans comencin a prestar atenció a la coherència de polítiques pel desenvolupament. Les accions de cooperació s'han d'entendre en una lògica comunicativa emmarcada en l'EpD, no en una lògica propagandista. Cal aconseguir que tot actor de la cooperació sigui a la vegada un actor compromès en l'EpD: molts no se'n apropien encara, però en canvi tenen molt clar que volen explicar el que fan.

La comunicació és un element clau de les societats d'avui, molt més enllà dels mitjans. Aquests tendeixen a agrupar grups d'interès i canalitzar informació: els propis mitjans públics no aconsegueixen ser prou independents, defensen punts de vista, perspectives i maneres de veure el món concretes. Pel que fa als privats, són cada cop més empresarials, i sovint posen la informació al servei d'interessos empresarials, corporatius, societaris,.. Cal pensar doncs en una comunicació pel desenvolupament amb un sentit més ampli, donant veu a tot el conjunt social, incorporant aquells actors més genuïnament interessats en l'EpD i disposats a presentar un ventall suficient de punts de vista per tal que la gent construeixi la seva pròpia opinió.

Des dels mitjans públics, observant les experiències en altres llocs, veiem que hi ha possibilitats interessants i molt camp per recórrer. Per exemple, aprofitar la cooperació i el codesenvolupament per entendre el que passa en els països d'origen, amb

¹⁸ <http://preview.mesadiversitat.cat/iniciatives/>

una programació capaç d'explicar els perquè dels fenòmens que tenen lloc, una programació que podria ser utilitzada també en l'àmbit escolar. Seria bo incentivar la relació entre els mitjans i els actors educatius en EpD per avançar conjuntament en la component pedagògica.

L'ACCD ja ha impulsat convenis amb altres departaments, la CCMA i centres especialitzats per abordar qüestions de desenvolupament i cooperació. Caldria una anàlisi amb els mitjans i altres actors per estudiar les possibilitats i prioritzar.

L'ACCD també ha recolzat alguns programes específics en els mitjans públics, pels quals ha apostat i ha ajudat de manera important. Tot i que la tasca d'EpD en els mitjans ha de ser essencialment transversal, és important que existeixin aquestes iniciatives que van obrint camí, generen sensibilitat, i creen oportunitats concretes per tal que les empreses puguin responsabilitzar-se en EpD. Cal incrementar aquest suport i millorar-ne la qualitat, enfocant en aquelles oportunitats que poden ser més estratègiques, amb un nucli de gent preparada i il·lusionada, i que serveixin per mostrar el camí, identificar les llacunes d'informació que s'haurien de cobrir amb un treball més compartit amb centres especialitzats i ONG, aprofitant el voluntariat i les noves oportunitats que pot oferir el periodisme ciutadà i de proximitat.

La Generalitat ha estat un exemple positiu en l'abordatge de la d'immigració, amb un bon treball des de la secretaria corresponent. Cal aprofitar l'aprenentatge que està suposant el tractament de la diversitat per ampliar la mirada fins arribar a les realitats dels països del Sud.

6.3 Avaluació i recerca

- *El rol i pautes d'actuació a nivell teòric que poden jugar els mitjans de comunicació en EpD està ben establert?*

No està establert, hi ha una certa base de criteris però encara poc difosos i que els professionals, sota la pressió de la feina, apliquen poc. Es treballa en el dia a dia, d'acord a l'actualitat, no hi ha una actitud assumida i organitzada per contribuir a l'EpD.

Per alguns, no caldria anar més enllà de les normes ètiques. Voler anar més lluny seria agosarat perquè es podria estar fent conductisme de l'ofici periodístic. No és possible concretar la responsabilitat dels mitjans en EpD. Aquesta perspectiva és recolza també en la constatació que no hi ha un "desenvolupament" ben definit sobre el qual els mitjans hagin d'assumir la responsabilitat d'informar.

Pels professionals més implicats en la matèria, els mitjans han de jugar un rol d'actor educatiu en la matèria, amb un paper important en sensibilització, cal un debat sobre el que s'ha de fer com el té qualsevol altre grup d'actors. En l'àmbit públic es pressuposa una responsabilitat dels mitjans, però no està ben definit el que s'esperaria, no hi ha una idea diagramada del que s'ha de fer, es va molt a les palpentes, persona a persona, influenciant a partir dels espais existents, però sense saber amb qui s'ha de parlar per avançar. Cal un diàleg més profund entre l'Administració i els actors, i calen trobades per garantir que les propostes arribin a la direcció dels mitjans, ja que ara no se sap què arriba ni els compromisos que s'adquireixen.

Els estudis que existeixen són treballs bàsics sobre la imatge del Sud que es dona des del Nord. S'han treballat molt algunes recomanacions per tal que aquesta imatge sigui fidel a la realitat, així com sobre el tractament de conflictes i sobre el fet migratori i la diversitat. Són documents de recomanacions del sector del periodisme, treballats via el CAC amb suport d'ONG i professors d'universitat. Encara costa fer entendre que la imatge que tenim de la immigració està molt lligada a la imatge que transmeten els mitjans sobre el Sud.

- *Existeixen estudis suficients per valorar amb cert rigor el paper i incidència dels mitjans catalans en EpD? S'ha de potenciar la recerca?*

A Catalunya no disposem de cap estudi específic. Tenim l'estudi d'opinió de l'ACCD citat anteriorment, i que aporta una idea primària sobre on es troba la societat catalana. Els resultats són similars a estudis espanyols i europeus.

El CAC treballa en estudis sobre integració de la immigració, gènere, risc d'exclusió social, etc., però no en l'àmbit de la cooperació i l'educació per al desenvolupament. Encara no s'han fet estudis prou extensius que ajudin a marcar línies d'actuació.

En relació a la recerca, s'apunta com a necessària una bona diagnosi de les possibilitats de treball, i després engegar programes de formació dels professionals, que hauria de ser la prioritat. Calen professionals més sensibles a les qüestions del desenvolupament, començant per una formació adient a les universitats, cal investigar quina és la formació a introduir a la universitat i com. Tant la universitat com els mitjans de comunicació públics són actors clau en aquesta línia de treball. Així per exemple, en educació formal, s'ha creat vincles entre les ONG i les facultats de pedagogia que donen referències de com treballar aquest lligam que ara no existeix en el cas de les facultats de comunicació. El tema no és sols d'ONG, interessa a tots com a societats multiculturals en un espai global.

Alguns professionals es mostren força escèptics sobre la possibilitat que els mitjans arribin a desenvolupar un rol sobre l'EpD. Els mitjans obeeixen al que el públic demana, i per tant l'única manera de canviar l'actitud dels mitjans seria que hi hagués una demanda social prou important. Com a conseqüència d'aquesta manca de demanda, els mitjans no assumeixen un veritable rol social. Cal un canvi important d'aquest estat actual de coses, que podria venir via mitjans de comunicació alternatius als mitjans convencionals que s'allunyen d'aquesta tasca.

S'indica també que per establir les prioritats de l'EpD a curt curt termini no cal molta recerca, cal esforçar-se en l'educació a l'escola i a la universitat, incloent els professionals dels mitjans, ja que és la base sobre la qual construir una pressió ciutadana que impulsi als mitjans a oferir una altra comunicació.

Complementàriament, convé analitzar com s'informa sobre els països del Sud i el seu desenvolupament, de les qüestions fonamentals del desenvolupament i dels condicionaments que suposa el sistema actual de relacions Nord-Sud.

Finalment, es considera que hem de ser capaços de lligar el que parlem del Sud amb el que parlem del nostre país, aproximar les realitats. Els mitjans haurien de ser més conscients de la necessitat de conèixer el Sud per entendre millor el que passa a casa nostra amb la immigració, sinó no entendrem prou bé les nostres realitats. El Sud és també a casa nostra, i hem d'aprendre a abordar el desenvolupament en la seva globalitat, una relació multidireccional no unidireccional dels uns cap als altres.

7 RECERCA

7.1 Objectius, cobertura, actuacions

- *Quina es la situació de la recerca en EpD a Catalunya?*

La recerca en desenvolupament està adquirint de forma lenta, però progressiva un major reconeixement per part de tots els actors i de la societat en general. Resulta important distingir entre dos "tipus" de recerca que a vegades es confonen: la recerca no importa el camp, però rellevant i que contribueix al desenvolupament i la recerca en estudis sobre el desenvolupament. Respecte a aquesta última, hi hagut molt poca atenció a Catalunya, en tant la cooperació al desenvolupament s'ha concebut sobretot en forma de projectes, i aquesta és l'atenció principal de les ONGs i administracions catalanes.

La recerca en desenvolupament i EpD es dur a terme a Catalunya majoritàriament a través de les universitats i institucions de

recerca privades.

En el cas de les universitats, junt amb les limitacions de les polítiques públiques existents de suport a la investigació universitària, s'afegeix la manca d'estímuls i de reconeixement dels investigadors en desenvolupament i cooperació. Així, per exemple, no existeixen revistes científiques a Catalunya per publicar la recerca en desenvolupament, ni aquesta es valora suficientment en els currículums dels investigadors per part de les universitats catalanes. La poca recerca en desenvolupament realitzada des de la universitat s'ha dut a terme a partir d'encàrrecs de consultoria concrets per part de les administracions públiques, el que ha evitat en molts casos un estudi més profund dels processos i experiències de desenvolupament en els seus diferents aspectes. Davant d'aquesta situació molts professors universitaris han buscat suports per la seva tasca de recerca fora de la universitat, en l'àmbit de les ONGs o d'altres institucions relacionades amb la cooperació al desenvolupament. Recentment, amb la creació de les oficines i centres de cooperació a les universitats, la situació ha tendit a millorar.

Fora de l'àmbit universitari, existeixen un cert nombre d'institucions que dediquen esforços significatius a l'estudi i la investigació dels problemes de desenvolupament i la cooperació, la pau i els drets humans i que gaudeixen d'un reconeixement significatiu a nivell estatal i internacional. Aquestes institucions solen estar més connectades amb ONGs i altres organitzacions de cooperació, malgrat que es troben condicionades per l'escàs finançament existent per fer recerca.

En conclusió, s'observa que la recerca a Catalunya en temes de desenvolupament, i especialment en EpD, és encara escassa i poca estructurada, sense tenir en molts casos en compte a les ONGs o altres actors de la cooperació.

- Quines qüestions s'aborden en la recerca sobre EpD? Com es seleccionen els camps d'investigació?

La recerca en desenvolupament i EpD que es fa a Catalunya és escassa, poc estructurada i diversa. Tot i així, és possible detectar que part de la recerca que s'està fent des de Catalunya gira entorn a dos temes recurrents: pau i deute extern, en tant existeixen organitzacions catalanes especialitzades en aquestes temàtiques.

En el cas de la universitat, les qüestions que s'aborden a la recerca solen dependre dels interessos individuals de cada professor o del finançament públic o privat existent. A vegades hi ha investigadors que estan en contacte amb ONG i altres amb universitats del Sud i estan actualitzats de les novetats en el marc de la cooperació i les necessitats existents.

En els casos on hi ha col·laboracions entre universitats i ONGs, la recerca sol ser més aplicada i concreta, tractant-se més d'una tasca de consultoria o assistència tècnica. Això, en alguns casos, suposa una limitació a les universitats que tenen les capacitats per realitzar una investigació que vagi més enllà, i que incorpori un anàlisi científic i rigorós que contribueixi a determinar les causes de la pobresa i fomentar els processos de desenvolupament.

En el cas de les institucions no universitàries, les qüestions que s'aborden en la recerca depenen en gran mesura de les prioritats de les entitats marcades als seus plans estratègics.

- En quina mesura la investigació en EpD que es fa a Catalunya és adequada per contribuir a millorar les actuacions de la cooperació catalana en EpD?

En general, es detecta una gran mancança en relació a la coordinació i al treball conjunt entre les universitats i els centres o instituts de recerca i la resta d'actors d'EpD, i en especial les ONGs, el que no permet que existeixi una millor vinculació entre la recerca i la pràctica, ni aprofitar sinergies, ni complementarietats entre les diferents actuacions.

En molts casos, les ONGs tenen una visió distorsionada de la recerca universitària, sense entendre el seu valor afegit, en tant s'apropen a la universitat per obtenir coneixement sobre temes molt especialitzats i concrets que en determinats casos poden ser resolts per experts o consultors/es. Tot i així, existeixen experiències d'estudis puntuals realitzats fora i dins de l'àmbit universitari que han estat de gran utilitat per les ONGs, i que aquestes després utilitzen en les seves actuacions d'incidència política i sensibilització.

Per tal de millorar la vinculació entre la recerca i les actuacions de la cooperació catalana en EpD, resulta imprescindible millorar el treball en xarxa i la coordinació entre els actors, així com superar visions distorsionades i puntuals de les col·laboracions entre la universitat i els institucions de recerca i la resta d'actors.

- Com es fa la transferència dels resultats de les investigacions als actors de l'EPD per tal que puguin millorar les seves pràctiques?

A la universitat existeix la figura del tècnic de suport a la transferència de coneixements, però només per empreses, no per ONGs. La transferència de coneixements normalment es fa a través de revistes científiques, però aquestes tenen una divulgació limitada i específica i no sempre arriben a les ONGs o a la societat. En conseqüència, la transferència s'acaba fent voluntàriament per part dels investigadors, utilitzant altres vies de difusió alternatives que arribin als diferents actors.

En aquells casos on hi ha convenis entre ONGs i entitats per fer recerca, la transferència de coneixements està més assegurada perquè neix d'un interès mutu i comú, existint "partners" concrets que participen i es beneficien.

7.2 Actors, capacitats, recursos

- Qui són els actors en recerca a Catalunya?

A Catalunya hi ha universitats, centres de recerca, instituts i ONGs que estan fent recerca. A la universitat, la recerca s'articula a través dels departaments, instituts, centres/grups d'investigació, i investigadors individuals.

- Quines capacitats en investigació hi ha a Catalunya? Quines capacitats s'han de desenvolupar?

En general, s'observa una alta capacitat per part dels investigadors/es que hi ha a Catalunya.

El que manca per tal de promoure la recerca en desenvolupament a Catalunya són per una banda, el reconeixement públic a la tasca investigadora en temes de desenvolupament, els recursos per poder dur a terme investigació de qualitat, i la incorporació de la recerca en desenvolupament com un àmbit prioritari dins dels Plans d'investigació nacionals.

- Com s'ha de reconèixer, estimular i recolzar la tasca dels investigadors/es?

Caldria un major reconeixement de la tasca que fan els investigadors en temes de desenvolupament per part de les universitats públiques. Actualment, els investigadors són avaluats per les seves publicacions en revistes científiques, sense tenir en compte altres activitats.

Per altra banda, seria necessari prioritzar els temes de desenvolupament en els plans d'investigació catalana i donar finançament adequat. També cal fomentar els grups interdisciplinaris d'investigadors i la vinculació amb les ONGs per tal d'assegurar la transferència i la utilitat pràctica de la recerca. Una altra mesura per estimular i recolzar la recerca seria la creació d'un institut de recerca sobre desenvolupament amb reconeixement internacional que fes visible, coordinés, impulsés i aglutinés esforços en aquesta àrea.

7.3 Articulació i complementarietat

- Quina és la vinculació de les universitats i centres de recerca que fan investigació, amb altres universitats/centres de recerca de Catalunya i Espanya? i de l'estranger i en especial dels països del Sud? i amb els altres agents de la cooperació (ONGs, etc.)?

En general existeix coneixement, però poca coordinació entre les universitats i ONGs de Catalunya i d'altres països, a excepció de projectes de recerca específics. En molts casos, la coordinació es manté a nivell individual del propi investigador, però no és institucionalment reconeguda per la universitat.

Fora de l'àmbit universitari, es detecta una major vinculació entre les institucions de recerca de Catalunya amb els estatals i d'altres països. La majoria de les entitats de recerca catalanes pertanyen a xarxes i federacions estatals i internacionals el que promou el treball en xarxa i una major coordinació dins de la globalitat. Un exemple de vinculació és el dels centre de recerca en temes de pau que estan federats a nivell estatal a través d'AIPAZ i molts d'ells tenen vincles amb altres centres de recerca europeus.

- Arriben les investigacions als diferents actors de l'EpD: escola, universitat, medis de comunicació, esplais, ONGs...?

En el cas de la universitat, la major part de la recerca es difon a través de revistes científiques on es recull la recerca. Aquestes revistes solen tenir un àmbit de recepció normalment limitat al personal acadèmic i investigador. En tot cas, tot sovint, depèn de la voluntat dels investigadors de difondre els resultats de la investigació al públic en general utilitzant vies de difusió diferents o alternatives a les acadèmiques.

En el cas de les institucions no universitàries, aquestes solen tenir les seves pròpies vies de difusió a través de butlletins, revistes, pàgines web, etc. per tal de donar a conèixer els resultats de les seves recerques als diferents actors. En moltes casos, aquestes institucions tenen també la capacitat per adaptar la recerca als diferents receptors de la mateixa i vincular-la amb accions concretes de mobilització i campanyes.

Cal destacar l'important rol de les noves tecnologies en la difusió de les investigacions que es realitzen a Catalunya, contribuint a què arribi el coneixement als diferents actors.

En general, la participació dels diferents actors de l'EpD en les investigacions sol ser escassa, exceptuant aquells casos on són objecte d'estudi o beneficiari directa de la recerca.

- Com s'avaluen les actuacions en recerca d'EPD dutes a terme a Catalunya?

En general, la recerca té els seus propis mecanismes d'avaluació com són per exemple, les aportacions a revistes acadèmiques. En tot cas, cal afirmar que es fa molt poca avaluació de la recerca en desenvolupament feta a Catalunya, en tant també hi ha molt poca activitat d'investigació.

- Quin hauria de ser el rol i/o quines accions hauria de realitzar/recolzar la Generalitat respecte a la recerca en EPD?

Les accions que l'ACCD hauria de realitzar són:

- Crear un espai de treball estable entre l'ACCD i el DIUE per tal de promoure la recerca en desenvolupament a les universitats catalanes i assegurar la coordinació de les actuacions.
- Impulsar sistemes de beques a través del DIUE per fer doctorats en desenvolupament a les universitats catalanes, estrangeres o del sud assegurant que el coneixement no quedi fora del país d'origen.
- Crear un Institut de recerca de referència internacional en matèria de desenvolupament que impulsi la recerca i aglutini esforços.
- Crear un observatori sobre l'EpD com a plataforma de reflexió i recerca en EpD a Catalunya
- Incidir en els plans d'investigació nacional perquè incloguin la recerca en desenvolupament com a prioritat, tot aportant els recursos necessaris per impulsar-ho a través de convocatòries gestionades de forma coordinada pel DIUE o l'ACCD.
- Promoure convocatòries específiques dotades de suficients recursos econòmics per d'impulsar la recerca en desenvolupament a Catalunya des de les universitats i institucions no universitàries, tot fomentant que sigui una recerca amb col·laboració amb altres institucions catalanes o locals dels països del Sud, i la seva publicació i difusió.

- Promoure que les ONGs facin més recerca sobretot lligada a la incidència, projectes de cooperació o sensibilització. Per això, caldria un major reconeixement de la recerca dins de la convocatòria d'EpD, per tal de poder incloure-ho específicament.

8 ASPECTES DE CONJUNT

8.1 Articulació i complementarietat

- Quina valoració es fa de l'EpD a Catalunya?

Es molt difícil fer una valoració de conjunt de l'EpD a Catalunya ja que no ha existit fins ara un plantejament de conjunt. Una de les persones expertes consultades indica que l'EpD és part de l'educació en valors en general (ciutadania, ecologia, consum, etc.) i no pot anar per lliure, no podem pensar en sensibilitzar la gent per ser simplement solidària. Cal canviar models de vida que són els que generen les desigualtats.

Cal començar per identificar els valors que es vol reforçar en relació al desenvolupament. Per exemple, podríem estar fent EpD amb valors d'assistencialisme. Quins valors són els que es volen transmetre? Els valors teòrics que puguin definir els experts en EpD es correspondran amb els valors reals que la societat està tenint i promovent? Per exemple: hem de reduir el nostre consum i canviar models comercials, això vol dir canvis radicals en el funcionament de la societat. Com s'encaixen els discursos teòrics amb el que la societat pot acceptar o estar disposada a assumir? Poden aparèixer contradiccions difícils de solucionar des de l'àmbit polític.

Vist això, com es planifica l'EpD per tal de poder-la valorar? Com es prioritza? Hi ha un treball d'investigació i clarificació que no està fet. Aquest dubte ens el trobem a nivell de la política de país, i a nivell de les polítiques locals: pocs municipis tenen instruments per poder implementar polítiques més enllà de subvencionar les activitats de les ONG, accions puntuals en el temps, etc.

Valorar l'EpD a Catalunya vol dir mirar que ha passat en tot el territori, en els municipis i barris. Les dades indiquen que hi ha hagut una penetració important de la cooperació en els municipis catalans que ha irradiat l'EpD al llarg del territori. Fins i tot s'ha arribat a poblacions petites utilitzant eines apropiades (per exemple, catàlegs de productes de la Diputació de Barcelona). L'EpD s'ha estès ràpidament, però hi ha grans diferències qualitatives i quantitatives entre Ajuntaments.

Hi ha municipis que han aconseguit estructurar un important treball en EpD, alguns han esdevingut autèntics referents (Manresa, Terrassa, etc.). Construeixen una programació conjunta amb les entitats al voltant de plans de sensibilització. S'arriba a programar també el treball en temes específics (pau, Comerç Just, ..). No obstant, la majoria encara no planifica sinó que s'ajusta a les ofertes de les entitats.

Amb la immigració la tasca de sensibilització s'ha tornat més important pels Ajuntaments: la sensibilització i formació esdevenen bones maneres per crear espais participatius amb implicació dels nouvinguts. Això genera canvis importants en la cooperació: per exemple, a Parets s'ha passat de treballar molt a Nicaragua a enfocar més a Senegal.

En els Ajuntaments catalans hi ha una clara voluntat que la sensibilització sigui feta per les entitats del teixit social, en un model on les administracions es limiten a donar facilitats, cedir locals, finançar, i organitzar esdeveniments puntuals (fires, jornades, formació, etc.). Però això fa que sigui difícil implementar propostes coordinades, hi ha un problema general de dispersió de ONG i d'accions de sensibilització: les accions no són resposta a un plantejament conjunt amb altres actors respecte a problemes globals, sinó que responen a l'activitat pròpia de les entitats. Es fa difícil elaborar plans que no siguin ajuntar diferents activitats, que no siguin una suma d'iniciatives sovint sense relació, a vegades duplicant. Ajuntaments de dimensió gran abordem plans directores de sensibilització que poden ajudar a abordar aquesta dificultat, però per la majoria el repte es manté: com passar d'un model de micro-organitzacions, que dona lloc a micro-accions en tots els àmbits, a un model de treball

conjunt i programàtic. Cal abordar-ho amb les pròpies organitzacions per donar-hi resposta. Existeixen iniciatives amb bons resultats que indiquen que és possible avançar cap a un nou model, per exemple plataformes o línies de treball conjunt bones en temes com Comerç Just, taula per Colòmbia, banca ètica, sobirania alimentària, pau,...

En alguns llocs com Barcelona, és creu que l'oferta d'EpD podria estar arribant a ser excessiva, i sens dubte descoordinada, amb risc de desproporció en funció dels resultats que semblen obtenir-se. A Barcelona el Consell de Cooperació té un grup incipient d'EpD, format el 2009, i que pretén treballar l'estratègia a nivell de la ciutat. La identificació dels nombrosos agents (IMED, consorci educació, CRPs, districtes i referents d'educació, ONG, xarxes..) i l'establiment de mecanismes d'articulació és el repte més immediat.

L'avaluació, l'estudi dels efectes de les accions fetes, és una clau necessària per poder millorar. Els treballs d'avaluació són comptats (alguns si hi ha, per exemple Molins té un estudi d'impacte), de manera que no hi ha referències clares d'on estem, no hi ha informacions certes. Hi ha una certa tendència a pensar que els resultats són minsos, però el cert és que la solidaritat/cooperació ha calat en la societat, la gent no ho rebutja o pensa que no s'hagi de fer, hi ha sensibilitat social, hi ha una responsabilitat creixent de ser més solidaris. Alguns municipis perceben millores en col·lectius concrets, canvis que es van produint, lentament però per què són processos. Prové tot això de la sensibilització o de l'evolució de la societat que s'adona de la desigualtat? Les accions de sensibilització han donat a conèixer problemes i realitats concretes, això ajuda, fins on? No hi ha elements de mesura. Els projectes de sensibilització es dissenyen per aconseguir objectius, però mai hi ha mecanismes de mesura. L'objectiu és l'activitat en si mateixa, ja que el canvi no es pot mesurar de forma immediata.

- Quin és el grau d'articulació entre les actuacions d'EpD que es duen a terme al territori català? Quins espais de reflexió i coordinació existeixen?

A nivell de conjunt, no hi ha una articulació, coordinació o complementarietat intencionada, de fet no hi ha espais per a fer-ho. En els tallers al territori per l'elaboració d'aquesta estratègia s'ha valorat extraordinàriament bé la creació d'espais conjunts de reflexió i recerca de consensos i complementarietats entre tots els actors.

Al nivell de l'Administració de la Generalitat, el Consell de Cooperació no aborda específicament l'EpD, cal crear un comissió o grup de treball específica. Hi ha encara poca coordinació entre els propis Departaments, que és imprescindible millorar i que afecta en algunes components de l'EpD de forma molt important (Educació, per exemple).

A nivell dels municipis:

- A nivell institucional i/o territorial, hi ha algunes xarxes de municipis, el Fons Català -que agrupa a una gran part dels municipis que fan cooperació-, i també alguns consells comarcals estan empenyent iniciatives conjuntes dels diversos municipis de la comarca.
- La Diputació de Barcelona ha fet una tasca rellevant en construir xarxa entre un conjunt de municipis de la seva demarcació, amb resultats conjunts força significatius, com per exemple en la introducció de cafè de Comerç Just en diverses ciutats amb una estratègia d'actuació compartida. En altres demarcacions hi ha iniciatives incipients per treballar més en xarxa.
- A nivell dels municipis, n'hi ha al voltant de 45 que tenen Consell de Cooperació¹⁹. Estudis existents identifiquen la importància de recolzar el paper dels consells tal com es va preveure en la Llei de Cooperació, i ho hem pogut contrastar amb els actors que treballen a aquest nivell.
- En el nivell municipal, el Consell de Cooperació és un element clau però que pateix limitacions ben identificades i que es necessari afrontar. En grans ciutats com Barcelona, el Consell resulta tant gran que els barris passen a jugar un paper

¹⁹ A Catalunya, segons les darreres dades del "3r Estudi de la Cooperació Local de Catalunya amb els països del Sud, 2003-05" del Fons Català, hi ha de l'ordre de 400 municipis que fan algun tipus de cooperació, sobre un total de 946. Uns 200 municipis tenen més de 5,000 habitants.

rellevant: es noten més resultats en barris més articulats (per exemple, Sant Martí), quan hi ha un teixit associatiu arrelat. En altres districtes (per exemple, l'Eixample), falten referents prou propers per poder treballar millor.

- En els municipis existeix una important col·laboració entre entitats en algunes iniciatives a nivell de ciutat (fires, etc.), però en general es troba a faltar una col·laboració més estreta per al conjunt de l'actuació en el municipi.
- En relació a educació, el propi Ajuntament intenta aportar coordinació en alguns casos: no es pot demanar de tot a l'àmbit educatiu, l'Ajuntament ajuda a consensuar propostes que subvenciona i que estiguin mínimament ajustades a les possibilitats del sistema educatiu. També coordina l'aplicació de subvencions que venen de diferents Departaments (Cultura, Educació, etc.) i que volen aplicar-se a les aules (tallers, etc.).

A nivell de les ONG:

- A nivell de les ONG és probablement on hi ha els esforços de coordinació més importants, amb l'existència de coordinadores que cobreixen les diferents demarcacions (Girona, Lleida) o a nivell nacional (Barcelona). Només a Tarragona manca una coordinació d'àmbit territorial i es centra en Tarragona ciutat.
- Hi ha coordinadores o federacions en diferents camps (desenvolupament, pau, drets humans, EpD a l'escola, immigrants, etc.).
- Les coordinadores reben un suport fonamental de l'ACCD per dotar-se de les capacitats necessàries (Barcelona, Lleida, Girona). Les coordinadores permeten a les ONG treballar una aproximació conjunta a les polítiques de cooperació, arribant en alguns casos a posicionaments conjunts. En el cas de l'EpD, la tasca realitzada per la FCONGD a partir de la seva Comissió d'EpD, una de les més potents de federació, i en coordinació amb la coordinadora estatal de ONGD, és el treball més complet de reflexió, definició i aproximació de posicions que s'ha fet fins ara a Catalunya en EpD.
- Són freqüents les col·laboracions entre entitats per conduir iniciatives conjuntes, algunes d'elles destacades (Taula per Colòmbia, sobirania alimentària, Comerç Just,...). No obstant, es troba a faltar més esforç per treballar conjuntament sobre uns posicionaments compartits de base. En bona mesura, la dependència de moltes ONG del finançament públic complica de forma important la recerca de complementarietats i sinèrgies.
- Al llarg dels anys les ONG s'han caracteritzat pel seu compromís, esforç i iniciativa. Han estat clau en gairebé totes les components de l'EpD, segueixen essent un actor fonamental per construir capacitat sobre la societat civil i recolzar en aquesta capacitat el treball en xarxa de tots els actors.
- Per àmbits d'actuació, destacar els esforços de coordinació des de la iniciativa del professorat en l'àmbit de l'EpD a l'escola ("Xarxa d'Escoles Compromeses") i l'important treball que estan impulsant els professionals dels mitjans en relació a la diversitat (comissions de la diversitat en alguns mitjans, i comissió de periodisme solidari en el col·legi de periodistes).

Les principals mancances i les millores a introduir que s'identifiquen són les següents:

- No hi ha cap dinàmica de coordinació formal entre les principals administracions i institucions públiques catalanes que actuen en EpD. En bona mesura, la cooperació i l'EpD a Catalunya s'ha centrat en els darrers 15-20 en atancar-se a la ciutadania, creant un entramat del qual cal ara extreure tot el seu potencial, i en particular en EpD.
- Hi ha consens sobre que els consells de cooperació són elements clau per l'articulació i coordinació de la cooperació i l'EpD, i per això creiem que l'estratègia se'n ha de fer ressò amb una línia d'intervenció específica.
- Per millorar la participació en aquests espais cal que els diferents actors es consciencin de la importància del treball en xarxa i alhora també és necessari que les institucions públiques siguin conscients d'aquesta realitat i per tant també puguin atorgar el suport financer, formatiu i logístic necessari.
- Hi ha uns actors d'EpD molt importants que són els col·lectius d'immigrants, que sovint no se'ls hi dona la importància que tenen en quant a coneixement de realitats dels països d'origen. Compartir experiències amb ells seria una forma molt interessant i transformadora de fer EpD.
- Creiem que l'articulació i coordinació dels actors de l'EpD és un dels grans reptes de l'EpD a Catalunya. L'esforç d'expansió per tot el territori dels darrers 15-20 anys ha donat lloc a una cooperació i EpD de la que sovint és diu que és

excessivament dispersa, amb poca capacitat incisiva i d'impacte qüestionable. No obstant, al menys des de la perspectiva de l'educació pel desenvolupament, creiem que aquesta base creada és fonamental per construir una cooperació catalana que sigui efectiva en impulsar canvis en els valors i les actituds de la nostra ciutadania.

Es valora molt positivament:

- L'articulació i el treball en xarxa dels actors, en la mesura que legitima també el treball d'incidència dels moviments socials i associatius.
 - El fet que qualsevol actuació d'EpD ha d'estar impulsada pels actors locals, per tal que sigui adaptada a ell i significativa.
 - L'intercanvi de coneixement i experiències a nivell de Catalunya, fent ús de les NTAC.
 - L'articulació ha de servir per no repetir experiències i materials, saber el que s'està fent.
- *Una millor coordinació i complementarietat entre els actors de l'EpD catalana permetria millorar l'eficàcia?*

Principis:

- Harmonitzar no pot ser uniformitzar, cadascú ha de jugar un paper de manera que tots plegats contribuïm a objectius compartits sense fixar agendes. Els actors han de participar-hi des dels diferents nivells.
- Important mantenir el pluralisme dels actors. Evitar que qui està més amunt acabi fixant l'agenda, que qui paga mana, qui té més poder imposa.
- Cal veure d'on ve i com ve aquesta coordinació. No pot ser una imposició, sinó que s'ha de buscar des del punt de vista de cercar resultats millors. Funcionarà més bé si la iniciativa bé de les pròpies organitzacions i no promoure-la des de dalt.
- Important que les accions s'impulsin a nivell local, que hi hagi teixit associatiu, té molt més impacte que no que ho facin els grans o els especialistes.
- Baixar-ho a nivell de la comarca, no fer-ho a un nivell superior. Quan actors com el Fons Català o la Diputació de Barcelona fan una reunió per tractar temes, només hi van alguns Ajuntaments: traslladar-se a Barcelona suposa massa temps. En canvi, a nivell de la comarca, es pot obtenir més participació tècnica i política.
- Cal aixecar el pes de l'EpD en l'agenda, el debat està massa centrat en l'actuació al Sud.

Avantatges:

- Aportaria espais conjunts de debat, de trobada de gent de la comarca, de compartir experiències (tot i que alguns municipis fan una tasca destacada: Parets, St Celoni,..), que serien el lloc adequat per veure com aprendre els uns dels altres i com evitar solapaments.
- Disposaríem de programes conjunts, que no siguin activitats puntuals i descoordinades
- Aconseguiríem enquadrar millor les actuacions en els plans d'actors clau com són els centres educatius, evitant que les activitats que es fan no encaixin en la seva agenda
- Es podria centrar més els esforços en missatges que calin més en la societat, en temes bàsics (sostenibilitat, CJ, banca ètica,...).
- Coordinar les actuacions: ara tothom s'interessa per Senegal degut a la immigració: com ens hem de posar d'acord?
- Conjuntament podem fer millor cooperació i millor sensibilització.
- Caldria buscar espais de treball comú que permetin disseminar la experiència que hem acumulat (FCONGD, òrgans consultius,...)..

Desavantatges:

- Ull a intervenir massa, cal deixar iniciativa als centres educatius, sinó el sector ho rebutja. No n'hi ha prou que les idees siguin bones, calen formes bones.
- Més costos
- Pot dificultar la innovació
- Lentitud en la presa de decisions

- Quines són les sinèrgies entre l'EpD i les altres esferes de la cooperació catalana? Quines sinèrgies s'haurien d'incentivar?

Hi ha sinèrgies?

- Molt poques sinèrgies. Potser només en Comerç Just, una mica sobirania alimentària, ...
- Des de l'àmbit local, es plantegen dubtes que hi hagi realment un lligam. Semblen mons diferents. Hi ha poc temps per pensar en les accions de sensibilització tal com es fan.

S'haurien d'incentivar?

- Tenint en compte que la vocació de la cooperació és la transformació social de totes les societats, cal buscar actuacions de doble impacte, incorporant temes a l'agenda amb esperit crític i orientació a la mobilització i incidència política.
- La sensibilització més lligada a la problemàtica que s'aborda i que estigui relacionada amb la nostra pròpia problemàtica no és la més comú. Sovint pesa més explicar el que fem que no veure com hem de canviar nosaltres per respondre a aquesta problemàtica.
- L'EpD està estretament lligada amb les altres esferes de la cooperació catalana. Són dues cares de la mateixa moneda. Tot i així les sinèrgies són febles i s'haurien de potenciar.

Com?

- Hi va havent una agenda compartida Nord-Sud que hem de poder abordar conjuntament tots els actors: ciutadania global, canvi climàtic, gènere, drets humans, pau, etc
- L'EpD és i ha de ser també retorn del que es fa al Sud. La cooperació que es fa cal explicar-la i a la vegada aprofitar-la per educar, proposar i ser crítica. En alguns casos hi ha coherència d'actuació, però en altres es simplement una activitat lligada a la necessitat de comunicar i marketing de les ONG
- Hi ha qui es planteja la sensibilització com explicar el que es fa al Sud, com a mostra de l'activitat, rendició de comptes, cercant empatia amb el donant. No es la sensibilització sobre els problemes de desenvolupament, sinó de fets puntuals.
- El Pla Director separa a efectes pràctics Sud i Nord. Cal pensar com prescindir d'aquesta barrera, i assegurar les sinèrgies.
- La manera de potenciar les sinèrgies entre les diferents esferes de la cooperació és la presència en xarxes i la coneixença mútua.
- Caldria que més gent del Sud vingui a treballar aquí i pugui aportar en EpD i incidència política. Poca gent del Sud està implicada en l'EpD. Els missatges que donem aquí no estan treballats amb gent del Sud (tema en el codi ètic de la FCONGD).

- Quina valoració es fa de l'actuació de la Generalitat en EpD?

Evolució:

- L'experiència es curta, l'ACCD comença a funcionar el 2004, tot just es pot començar a avaluar, un cop finalitzat el primer Pla Director. Hi ha poca experiència en avaluació en l'Agència, no hi havia encara política ni les capacitats necessàries.
- Durant els primers anys l'actitud havia estat reactiva: abans de l'ACCD només hi havia una partida de "Tercer Món". Amb l'ACCD s'han posat uns mínims de recursos, però es continua essent molt reactiu de la demanda que hi ha, es desenvolupen instruments per respondre-hi recollint les inquietuds del sector, però sense capacitat de parar, reflexionar i tenir un plantejament més estratègic.
- Hi ha hagut una evolució important des de la creació de l'ACCD. S'ha anat dotant de més recursos econòmics i humans, hi ha una preocupació per millorar la qualitat: aquesta estratègia d'EpD n'és un exemple, que ha respost també a un interès i pressió per part de les entitats.

Avaluació:

- L'actuació de la Generalitat no s'ha avaluat fins ara.
- A part de la manca d'avaluació independent, tampoc es disposa d'informació alternativa per poder-ne fer una apreciació.
- Cal fer més reflexió i falta molta avaluació.

Recursos:

- L'AOD catalana és inferior a altres Comunitats, ha de créixer, també en EpD.
- El volum de recursos dedicats a EpD ha estat més alt del previst, molts actors si han volgut incorporar, cal una reflexió conjunta del que estem fent. A diferència de les línies al Sud, el destinatari està aquí, hauria de ser molt més fàcil per interactuar, que participi i ser capaç d'avaluar l'impacte de les campanyes que s'estan fent.

Instruments:

- És important que les institucions siguin conscients de la diferència entre els projectes d'EpD i els de cooperació al desenvolupament. La realitat i el "modus operandi" és molt diferent i això s'hauria de reflectir en major mesura en els formularis, sobretot en els apartats sobre indicadors i impacte quantitatiu.
- La gestió de la subvenció de l'ACCD es massa complicada. S'hauria de facilitar les coses a les entitats.
- El calendari de resolucions no s'ajusta al àmbit formal, s'ha de resoldre amb temps suficient per poder començar al inici del curs escolar.

Relació amb altres actors:

- Hi ha descoordinació entre administracions públiques que cal acordar. Per exemple, la Diputació de Barcelona no coneixia que l'ACCD obria una línia de subvenció per ens locals.
- No hi ha una comunicació suficient amb les entitats, cal un apropament per millorar la coordinació i el coneixement mutu.
- Encontres al Parc de la Ciutadella: serveixen aquests grans espais per mostrar el que es fa? Aquests encontres tenen sentit a nivell dels Ajuntaments. El tenen però al nivell de la Generalitat?

Altres:

- A nivell d'execució directa, s'han fet algunes actuacions molt interessant directes per influir en valors: Comerç Just amb Departament de Consum, impulsant comissió interdepartamental per la compra ètica, guies de consum per afavorir el consum de proximitat, etc..

- Quin hauria de ser el rol i quines accions hauria de realitzar/recolzar la Generalitat en EpD?

Sobre polítiques:

- La Generalitat ha de tenir un paper com a govern del país, a mesura que va tenint una estructura més consolidada. Ha de facilitar l'articulació a nivell català, marcar la política global.
- Cal aportar plantejaments i estratègies que siguin de referència. Les actuacions no han d'anar a produir coses que no estan aterrades sinó a crear marcs compartits.
- Definir un pla global a nivell de país en EpD, establir unes línies d'actuació prioritàries: si no ho fa la Generalitat, cap altra entitat o organisme té la legitimitat per fer-ho. Es qui pot seure amb tots els actors amb legitimitat suficient per posar en comú una sèrie de qüestions.
- Liderar el Pla d'Educació pel Desenvolupament, marcant les grans línies bàsiques del que ha de fer l'EpD a Catalunya, deixant molta flexibilitat que cadascú les concreti segons cada àmbit d'actuació.
- No es fàcil aconseguir unes línies d'actuació consensuades, segurament només es pot fer a mig termini. Falta molt procés de reflexió del com i el per què de la cooperació i l'EpD. Avançar en el com i el per què de la cooperació permetrà veure quina EpD volem. Cal avançar des de la transferència de recursos al Sud als canvis nostres en valors, hàbits, etc. Hi ha un treball a fer que necessitarà temps, començant per l'aspecte conceptual, implicant a tots els actors.
- Coherència de polítiques. Lobby important. Cal evitar els efectes perversos de determinades polítiques. Es tracta de veure com a través de les polítiques públiques es pot reforçar la cooperació al desenvolupament.
- Elaborar fulls de ruta que siguin un referent.

Relació amb altres actors:

- Hi ha un paper del Departament d'Educació en educació formal, al fer lobby sobre el Departament per que ho incorpori en el currículum. També s'ha d'implicar altres Departaments: Joventut, etc..
- Cal la implicació dels actors i dels qui executen l'EpD, treballar a un nivell alt sense baixar no serveix.
- En el món local, la Generalitat han de treballar de la mà de les institucions que estan per donar suport als Ajuntaments. Molt bé si la Generalitat pogués reforçar la tasca que ja es fa de suport als Ajuntaments.
- En les reunions amb la Diputació de Barcelona i el Fons Català caldria que les tres institucions defineixin quin és el rol de cadascú, sembla que treballen solapadament. Cal aclarir el paper de cadascú i definir l'estratègia comuna. Pensar inclús en una oferta conjunta dels tres organismes als municipis.
- Cada territori té la seva especificat, però és bó compartir amb altres municipis opcions i bones pràctiques. Caldria que la Generalitat s'acosti al treball al territori per poder veure com es plasmen les polítiques: és massa gran i allunyada per palpar la realitat de cada territori. Faria falta més coordinació per evitar solapaments, i comptar sempre amb el teixit local.
- Cal identificar lideratges en els diferents actors; vincular més l'EpD aquí amb el treball al Sud, i ser coherents: treballar aquí temes clau que treballem al Sud –transgènics, drets laborals, ...
- Cal afavorir la coordinació i la recerca de complementaritats i sinergies.

Finançament:

- Paper de finançador, no de líder. La iniciativa ciutadana es fonamental. Cal crear espais de coordinació i efecte multiplicador.

Altres:

- El rol l'han de definir ells/es.

8.2 Actors, capacitats, recursos

- En quina mesura les capacitats dels actors limiten el potencial de l'EpD a Catalunya?

Rols:

- Cal identificar el rol dels diferents actors, que li correspon a cadascú fer segons capacitats i potencial.
- ONG: només executors de projectes o rol fonamental en educació? No són els diners els que han de resoldre els problemes del desenvolupament, el model de donacions no porta als canvis estructurals. L'EpD té una gran importància estratègica.
- Quin tipus d'educació cal fer? Quins actors? Tot apunta a l'àmbit educatiu, però tothom apunta al sistema educatiu per introduir les seves prioritats educatives, és un coll d'ampolla que cal racionalitzar. Com es poden implementar aquestes propostes en el món educatiu de forma realista?
- Destaquen algunes ONG que intenten mobilitzar, i acció conjunta en alguns casos de municipis i escoles.

Articulació i coordinació:

- Passar a donar subvencions més grans, enlloc de moltes de petites, en actuacions clau.
- Aplicar el model del Comerç Just: varies entitats treballen conjuntament en diversos llocs.
- Capacitat d'elaborar propostes globals, no puntuals, treballar en xarxa però no sumant activitats disperses sinó consensuar propostes que cadascú pugui aportar-hi des de les seves capacitats pròpies.

Recursos i innovació:

- Falta creativitat moltes vegades.
- No disposen de recursos suficients per elaborar materials.

Fragmentació:

- Hi ha molta desagregació. La cooperació ha esdevingut un àrea de negoci on cadascú lluita pel seu espai. Calen accions on es puguin sumar els saber fer i els potencials de cadascú. Les administracions s'han de dotar dels mecanismes per provocar això, per afavorir-ho, i evitar mantenir subvencions per dona vida a les associacions. Es confon a vegades la cooperació amb el reforç del teixit associatiu.
- Concertar amb menys actors seria més fàcil. Cal generar espais de concertació que siguin plurals però no dispersos.
- Paper de les grans ONG: fan les seves campanyes pròpies, cadascú per la seva banda.

Àmbit municipal:

- En les administracions municipals: falta recursos tècnics prou dedicats, que no tinguin que fer mil coses a la vegada. Amb les escoles es poden fer per exemple moltes coses, però s'han de coordinar amb molta anticipació (1any), i després quan s'ha de fer es troben que políticament cal fer altres coses. Només els grans Ajuntaments poden dedicar tècnics a cooperació, en la resta tothom fa de tot.
- Entitats en àmbit local : com a positiu, tenen moltes ganes de participar, molt engrescades sempre ; són molt potents en molts Ajuntaments, amb molt potencial i ganes, però a vegades no arriben a participar prou en activitats municipals. Com a negatiu, falta suport tècnic i espais conjunts.
- A la comarca cal un espai de coordinació tècnica i política entre la gent de la comarca que treballa cooperació, espais de debat propis a nivell de la comarca.
- Els Ajuntaments haurien de recolzar als Ajuntaments d'allà, en fer polítiques i programar, enfocament més municipalista.

Universitat:

- A nivell universitari, falta més crèdits de relacions internacionals i un treball més rigorós que estigui vinculat al treball de les ONG.
- Caldria un centre interuniversitari per temes de solidaritat internacional, dedicat a la capacitat en el món universitari i estudi de les causes. Banc d'experts. Suport als altres protagonistes: ONG, escoles, etc.
- *Existeixen recursos tècnics apropiats per recolzar la capacitat dels actors? Què cal fer per millorar l'accés a aquests recursos?*

Creiem que a Catalunya hi ha una base de recursos importants, però no s'ha fet cap treball d'identificar-los i posar-los en comú. Per exemple, existeix a Lleida un centre de desenvolupament rural que té el suport de l'ACCD però que poca gent coneix.

Aquest desconeixement dels recursos disponibles suposa una pobra utilització de les capacitats disponibles, una manca d'intercanvi d'experiències interessants i aprenentatges, i en definitiva un funcionament ineficient del sistema en el seu conjunt.

Algunes persones fan referència a una certa dispersió dels recursos. No obstant, tenint en compte que Catalunya és un país d'una dimensió mitjana -en poques hores es pot anar d'un extrem a un altre- i el potencial de les noves tecnologies de la informació, el problema central no es la dispersió sinó el desconeixement i la manca d'articulació.

Una EpD efectiva ha de ser capaç de combinar totes les diferents dimensions (sensibilització, formació, mobilització, recerca) al llarg del territori, i de construir sinèrgies amb el treball al Sud. L'articulació i coordinació dels actors és l'element clau. Algunes duplicitats o redundàncies que puguin existir es veurien altament compensades per una cooperació al desenvolupament que, al llarg del territori, s'abordi de forma integral, en totes les seves components i dimensions.

1 DAFO general.....	89
2 DAFO EpD a l'escola	90
3 DAFO de l'EpD a la universitat	91
4 DAFO educació de joves en el lleure	92
5 DAFO de sensibilització	93
6 DAFO de incidència política	94
7 DAFO EpD als mitjans de comunicació	95
8 DAFO sobre recerca	96

1 DAFO general

DAFO General	
FORTALESES	DEBILITATS
▪ Canvis positius en comprensió, valors i actituds dels ciutadans/es, més consciència de la interdependència ▪ Avanç cap a una visió més transformadora ▪ Bona base de treball en EpD formal, que es pot multiplicar a l'àmbit no-formal i informal ▪ Diversitat d'actors i voluntat articulació ▪ Motivació i bona disponibilitat dels actors ▪ Existència d'estructures de coordinació ▪ Capacitat de mobilització	▪ EpD sectorialitzada i fragmentada ▪ Aïllament de les actuacions ▪ Marc teòric insuficient, confusió de conceptes, manca d'avaluació ▪ Manca d'anàlisi de les capacitats dels actors ▪ Manca important d'articulació ▪ Actors que no es reconeixen com a tals en EpD ▪ Endogàmia i distància de la ciutadania ▪ Àmbit informal nou prou potenciat ▪ Dependència dels recursos públics ▪ Molts materials elaborats però poc utilitzats ▪
OPORTUNITATS	AMENACES
▪ Suport de la ciutadania a la cooperació ▪ Interès de nous actors ▪ Noves tecnologies ▪ Creixement de xarxes ▪ La immigració i la globalització apropen la realitat del Sud ▪ Bon treball sobre diversitat a partir del qual es pot avançar cap a una mirada més global ▪ Procés emergent d'incorporació en les polítiques públiques	▪ Manca de mesurabilitat per explicar els canvis pot portar a pèrdua de confiança de la ciutadania ▪ Manca d'innovació pot portar a l'estancament, la desmobilització i el desaprofitament del potencial transformador de la cooperació ▪ Pressió exterior per respondre a l'atomització i dispersió d'actuacions pot suposar el replegament de la capacitat desplegada al territori

2 DAFO EpD a l'escola

EpD A L'ESCOLA	
FORTALESES	DEBILITATS
▪ L'escola com a espai privilegiat: un temps per educar, capacitat d'arribar a tota la població en edat escolar, proximitat amb l'entorn ▪ Existència d'un col·lectiu que té per funció educar, i que pot assumir els valors, continguts i metodologia de l'EPD si es milloren les seves capacitats, incentius... ▪ Existència d'un grup de professorat motivat pel tema, que pot tenir efecte multiplicador si se li dóna el suport adequat ▪ Riquesa d'experiències: bones pràctiques en EPD a les escoles ▪ Existència de materials didàctics específics sobre EPD ▪ Existència d'espais que poden facilitar la coordinació d'actuacions, reflexió, etc. : Moviments de Renovació Pedagògica, Associacions de mestres, Xarxa d'Escoles Compromeses amb el Món.	▪ Actuacions i materials poc adaptats a la realitat dels centres ▪ Dispersió de les propostes d'actuació i dels materials ▪ Manca de recursos pedagògics per a primària ▪ Poca formació del professorat i poc aplicada ▪ Una gran majoria dels membres de la comunitat educativa no s'auto-identifica com a actor d'EPD ▪ Poca motivació / disposició al canvi per part d'una part important del professorat ▪ No es prioritza l'EPD com un treball a dur a terme a les escoles ▪ Insuficiència de recursos (econòmics, humans, tècnics) / poca optimització dels recursos existents ▪ Manca d'avaluació, sistematització i intercanvi ▪ Limitada coordinació ACCD / Departament d'Educació
OPORTUNITATS	AMENACES
▪ El nou currículum enfocat a l'adquisició de competències bàsiques ▪ L'autonomia dels centres possibilita la flexibilització del currículum i la incorporació de l'EPD de forma transversal ▪ Les noves tecnologies permeten l'establiment de xarxes entre escoles, i entre escoles i ONGD, i faciliten l'aprenentatge cooperatiu i participatiu ▪ La necessitat mútua dels diversos actors de l'EPD per la transformació social ▪ Les escoles com a espais de convivència ▪ Les dimensions del territori permeten una proximitat entre els diferents actors i una possibilitat d'articulació ▪ La necessitat de donar resposta des de l'escola als canvis socials constants i ràpids	▪ El canvi d'actituds i valors no es prioritza com a objectiu educatiu (sinó la transmissió de coneixements) ▪ Incoherència entre els continguts, valors i actituds que transmeten els mitjans de comunicació, internet, video-jocs..., i els de l'EPD ▪ Manca d'una visió integradora que doni coherència a la tasca educativa ▪ Moltes pressions als centres educatius per donar resposta a diferents reptes (per part de les famílies, de l'administració pública, de la societat en general) ▪ Dificultat de coordinació per la gran diversitat d'actors (formal, no formal i informal) ▪ Complexitat per abordar l'EPD des de les diferents instàncies i polítiques públiques

3 DAFO de l'EpD a la universitat

UNIVERSITATS	
FORTALESES	DEBILITATS
▪ Capacitats dels actors ▪ Existència d'oficines o centres de solidaritat a les universitats que tenen entre els seus objectius principals l'EpD ▪ Professors compromesos amb l'EpD ▪ Experiències de formació de postgraus on-line ▪ Avanços en el marc normatiu estratègic ▪ Obertura progressiva a la col·laboració amb ONGs i amb l'entorn ▪ Rol conciliador i coordinació entre actors	▪ Poques opcions formatives en desenvolupament i poca qualitat de les existents ▪ Limitada formació continua i especialitzada en desenvolupament ▪ Limitada oferta de beques per estudis ▪ Manca de materials d'EpD per a universitats ▪ Escassa relació entre les universitats i les ONGs ▪ Poca promoció de les oportunitats de voluntariat pels estudiants des de la universitat ▪ Impuls individualitzat, des de professors concrets, de l'EpD ▪ Pocs incentius pel professorat i universitats per incorporar l'EpD ▪ Poca experiència i coneixements en desenvolupament per part dels actors per aportar a l'aula ▪ Posició reactiva davant la sensibilització/campanyes ▪ Limitada col·laboració i coordinació entre el DIUE i l'ACCD
OPORTUNITATS	AMENACES
▪ Introducció del nou Espai Europeu d'Educació Superior, basat en l'enfocament de les competències relacionades amb la formació integral de la persona ▪ Foment de les noves tecnologies ▪ Existència de l'ACUP ▪ Procés d'elaboració de l'estratègia de cooperació universitària a Catalunya	▪ L'aplicació del EEES pot desviar el poc interès existent a nivell universitari en EpD al haver-hi altres prioritats ▪ Manca d'espais de treball i de coordinació entre l'ACCD i el DIUE ▪ Disminució de pressupostos de les universitats

4 DAFO educació de joves en el lleure

EDUCACIÓ DE JOVES EN EL LLEURE	
FORTALESES	DEBILITATS
▪ Fort teixit associatiu i estès en el territori ▪ Tradició de treball en educació en valors i coincidència en principis de la EpD ▪ Vinculació a xarxes internacionals ▪ Treball d'incidència local	▪ No reconeixement per part de la societat i altres actors de la EpD de treball realitzat ▪ Esforç addicional pel permanent relleu de voluntaris ▪ Dificultat d'interacció amb altres agents per les dinàmiques pròpies (horaris del voluntariat incompatible amb personal tècnic d'altres entitats)
OPORTUNITATS	AMENACES
▪ Millorar processos de gestió, capacitats i espais adaptats per a les característiques del sector ▪ Reconeixement de la infància i joves amb capacitat d'incidència ▪ Articulació amb altres actors de la EpD per a programes integrals en el territori ▪ Capacitat de crear un projecte educatiu d'acompanyament al llarg del creixement dels menors	▪ Incapacitat de reacció davant les noves realitats, major diversitat, eines per a la interculturalitat ▪ Incapacitat de rebre suport econòmic per no complir amb perfils de cooperació

5 DAFO de sensibilització

SENSIBILITZACIÓ	
FORTALESES	DEBILITATS
▪ Important tradició i experiència de treball en sensibilització ▪ Teixit associatiu consolidat i divers ▪ Capacitats en el sector ▪ Coneixement del marc teòric de l'EpD ▪ Major desenvolupament de les entitats de comarques per fer EpD ▪ Compromís i voluntat ▪ Progressiva vinculació amb les prioritats de l'entitat i actuacions al Sud ▪ Creació de la Comissió d'educació de la FCONGD	▪ Recursos públics i privats limitats per fer sensibilització ▪ Predomini d'accions puntuals, a curt plaç, disperses i sense contribució clara i concreta a la globalitat ▪ Manca d'agenda comuna entre els actors pel mig i llarg plaç ▪ Poca coordinació i treball en xarxa entre els actors ▪ No hi ha una sistemàtica vinculació amb el nivell internacional, ni estatal ▪ Confusió entre la sensibilització i la captació de fons ▪ Poca creativitat en continguts i formats ▪ Limitada apropiació d'alguns actors ▪ Concentració dels actes a Barcelona ▪ Manca d'avaluació de les actuacions ▪ Poca sistematització i intercanvi d'experiències i materials entre els actors ▪ Limitada incorporació de la perspectiva de gènere ▪ Escassa relació tècnica amb les administracions (bàsicament econòmica) ▪ Accions i materials generalistes, sense adaptació per públic objectiu ▪
OPORTUNITATS	AMENACES
▪ Existeixen espais com la FCONGD i coordinadores amb potencialitat per millorar la coordinació ▪ Creixent ús de les noves tecnologies ▪ Incorporació de nous actors (immigrants...) ▪ Mida de Catalunya que permet una cobertura total de les accions ▪ Creixent reconeixement de l'educació en el lleure ▪ Nous espais de coordinació amb el sector social	▪ Model de finançament no adequat a la naturalesa de la sensibilització ▪ Manca de reconeixement de l'avaluació de les actuacions ▪ Dificultats per accedir a recursos (en termes generals) públics ▪ Escàs seguiment de l'opinió pública ▪ Gran oferta d'activitats de lleure i formació per la ciutadania

6 DAFO de incidència política

INCIDÈNCIA POLÍTICA	
FORTALESES	DEBILITATS
▪ Avanços importants en els últims anys ▪ Gran capacitat de mobilitzar a la ciutadania ▪ Capacitats en el sector ▪ Creixent incorporació dels actors del Sud en les nostres campanyes al Nord ▪ Visió de la incidència com a part estratègica del procés d'EpD per part del sector	▪ Coordinació basada en campanyes i accions concretes ▪ Dispersió de temàtiques i manca d'agenda comuna ▪ Limitada recerca per fer incidència ▪ Manca d'avaluació de les actuacions ▪ Desconeixement de recursos i espais polítics per incidir, sobretot a nivell europeu i internacional ▪ Necessitat de sistematitzar coneixements i experiències dels actors catalans i d'altres països ▪ Necessitat de reflexionar sobre la contribució clara i concreta de la incidència que es fa a Catalunya cap la globalitat ▪ Millorar la connexió de la incidència al Sud i al Nord ▪ Escassetat de recursos privats per fer incidència ▪
OPORTUNITATS	AMENACES
▪ Existeixen espais com la FCONGD i coordinadores amb potencialitat per millorar la coordinació ▪ Creixent reconeixement de la incidència per part de les entitats ▪ Creixent ús de les noves tecnologies ▪ Major rol de Catalunya dins de la Unió Europea	▪ Model de finançament no adequat a la naturalesa de la incidència política ▪ Manca de reconeixement de la incidència com a part del procés de l'EpD per part d'ONGs i administracions ▪ Administracions públiques poc transparents, flexibles i receptives ▪ La pròpia naturalesa de la incidència: poc visible, llarg plaç, resultats no immediats... ▪ Degut a la crisi, reducció de fons privats per fer incidència ▪ ONGs d'altres països tenen gran experiència en incidència en el sistema multilateral ▪ Pocs espais de participació i consulta reals ▪ Reticències i visions distorsionades sobre la incidència política

7 DAFO EpD als mitjans de comunicació

MITJANS DE COMUNICACIÓ	
FORTALESES	DEBILITATS
▪ Bon treball en alguns mitjans públics ▪ ONG com a bones fonts d'informació ▪ Professionals amb formació en les ONG ▪ Acostament creixent entre mitjans i entitats ▪ Grup de professionals compromesos i nuclis de coordinació en alguns mitjans ▪ Percepció del sector que cal informar millor del Sud	▪ No hi ha acord sobre el rol dels mitjans ▪ No es reconeixen com actors ▪ Manca de formació dels professionals ▪ Manca d'interès de les empreses ▪ Informació de mala qualitat i distorsionadora ▪ La informació tendeix a aspectes puntuals o anecdòtics, no s'informa sobre els processos ▪ No hi ha prou recursos per comunicar bé ▪ Manca accés a fonts d'informació fiables ▪ Pocs mitjans amb bons programes ▪ Manca de portes d'entrada en mitjans privats
OPORTUNITATS	AMENACES
▪ Responsabilitat social dels mitjans públics ▪ Bon tractament de la diversitat en alguns mitjans, nucli potencial per qüestions globals ▪ Potencial d'Internet i xarxes telemàtiques ▪ Mitjans comunitaris i alternatius, periodisme de proximitat ▪ Canvis positius gràcies al fet immigratori	▪ Sector immers en un moment de profunda transformació ▪ Decantament dels grans mitjans vers una lògica empresarial ▪ Precarietat en la professió periodística ▪ Moment actual molt baix del sector ▪ Atenció centrada en desastres humanitaris

8 DAFO sobre recerca

RECERCA	
FORTALESES	DEBILITATS
▪ Existeixen centres de recerca amb reconeixement internacional a Catalunya, sobretot en temes de pau ▪ Estructures genèriques de recerca ja creades sobretot a la universitat ▪ Convenis i acords de col·laboració entre universitats catalanes i del Sud ▪ Experiències interessants de vinculació de recerca amb incidència política per part d'ONG ▪ Capacitats en el sector	▪ Poca atenció a la recerca ▪ La recerca en desenvolupament és incipient, en EpD és encara més escassa ▪ La poca recerca que es fa no es publica i difon suficientment entre els actors ▪ Recursos econòmics limitats per fer recerca, sobretot per part d'ONG ▪ No existeix un institut de recerca de referència a nivell internacional en desenvolupament ▪ Limitada oferta de beques i suport per recerca per universitats, ONGs, i centres d'investigació ▪ Escassa relació i treball en xarxa entre les universitats i les ONGs del Nord i del Sud ▪ Poc impuls de la recerca en desenvolupament dins dels estudis universitaris ▪ Limitada transferència dels coneixements
OPORTUNITATS	AMENACES
▪ Reconeixement progressiu de la importància de la recerca en el sector de la cooperació per tots els actors ▪ Creixent ús de les noves tecnologies	▪ Disminució de l'AOD que fa difícil incorporar un major component de recerca a les actuacions de cooperació ▪ Manca d'espais de coordinació i de treball conjunt entre l'ACCD i el DIUE ▪ Manca de reconeixement de la recerca en desenvolupament ▪ Prioritzar els temes de desenvolupament dins dels Plans d'Investigació nacionals ▪ Manca de estímuls i de reconeixement dels investigadors/es universitaris

1 Objectius i participació	97
2 Programa	97
3 Comentaris i aportacions al marc teòric	98
4 Situació actual i reptes.....	99
5 Resultats de la reunió	102
6 Fotografies del taller	103

1 **Objectius i participació**

La primera reunió del grup ad-hoc va tenir lloc el 24 de novembre de 2009 al Centre Cívic Besòs, entre les 9,30h i 13h, amb els següents objectius:

- Presentar el procés d'elaboració de l'estratègia
- Discutir el marc teòric de l'EPD
- Identificar aspectes essencials de la situació actual de l'EPD a Catalunya per tractar en els tallers a les capitals catalanes

Van participar en el grup ad-hoc 25 persones, representants de:

- Direcció General de Cooperació i Ajuda Humanitària (2)
- Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (8)
- Associació Catalana d'Universitats Públiques (1)
- Departament d'Educació (1)
- Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació (1)
- Consell Nacional de la Joventut (1)
- Institut Europeu de la Mediterrània (1)
- Secretaria de Joventut (escoles de lleure) (1)
- Mitjans de Comunicació (Catalunya Radio, Televisió de Catalunya) (2)
- Federació i coordinadores de ONGD (Barcelona 2, Lleida 2, Girona 2)
- ONG (Agermanament, ODG, Ubuntu, Save the Children) (4)
- Universitats (ACUP 1; Universitat de Lleida 1)

Malauradament, la convocatòria de la reunió només es va poder fer amb dos dies laborals d'anticipació. Es van demanar disculpes i es va prendre el compromís de convocar la propera al menys amb 15 dies d'antelació.

2 **Programa**

El programa va tractar els següents punts:

- Presentació institucional i procés d'elaboració de l'estratègia
- Presentació dels resultats de l'Estudi d'Opinió
- Presentació del marc teòric
- Comentaris i aportacions al marc teòric
- Dinàmica de grups sobre situació actual i reptes
- Discussió de grup sobre situació actual i reptes
- Cloenda

3 Comentaris i aportacions al marc teòric

Sobre el conjunt de l'estratègia i el marc teòric:

- Es un **bon moment** per elaborar una estratègia d'EPD i per incorporar-hi nous actors
- L'EPD **no és només educació al Nord**, hi ha molta tasca d'educació pel desenvolupament que es fa al Sud.
- El marc teòric no té prou en compte el context cultural, del qual hem de poder derivar quina educació volem promoure. Tenint en compte el fet cultural català, cal una **EPD amb empatia vers les cultures minoritàries**.
- Cal ressaltar en el marc teòric el **paper de les noves tecnologies**.

Sobre valor afegit i oportunitats d'una EPD catalana:

- Cal tenir present la singularitat que representa Catalunya com a nació sense Estat. **Catalunya pot dir coses** que els Estats no poden dir, i això li dona **potencialitat per ser innovadora** a nivell internacional.

En relació als actors de l'EPD:

- Els mitjans de comunicació no poden ser tractats simplement com a instruments puntuals de l'EPD, han de ser vistos plenament com actors que juguen un rol. Els **mitjans han d'esdevenir actors més potents**.
- Els mitjans de comunicació no es poden veure com a actors només en l'àmbit informal. Aquest enfocament dificulta la seva apropiació dels objectius de l'EPD, i afavoreix que els mitjans es limitin a les seves dinàmiques empresarials.
- Les **xarxes són clau per al intercanvi més enllà de Catalunya**. L'EPD no pot tancar-se o circumscriure's a Catalunya.
- Les institucions han de ser capaces de **treballar en xarxa** per l'EPD.
- Es constata la dificultat d'actors no-formals per contribuir a treballar l'EPD dins de l'escola.
- Es destaquen també com actors amb bon potencial les AMPAs.
- Cal **superar l'etnocentrisme dels actors**. Una estratègia potent per això és la incorporació a l'EPD de la gent que prové del Sud.

En relació als àmbits de l'EPD:

- L'**àmbit informal va més enllà dels mitjans de comunicació** i inclou actors com els col·legis professionals i associacions de veïns, que poden jugar un rol molt important en la transferència de valors.

En relació a precisar l'espai que ocupa l'EPD:

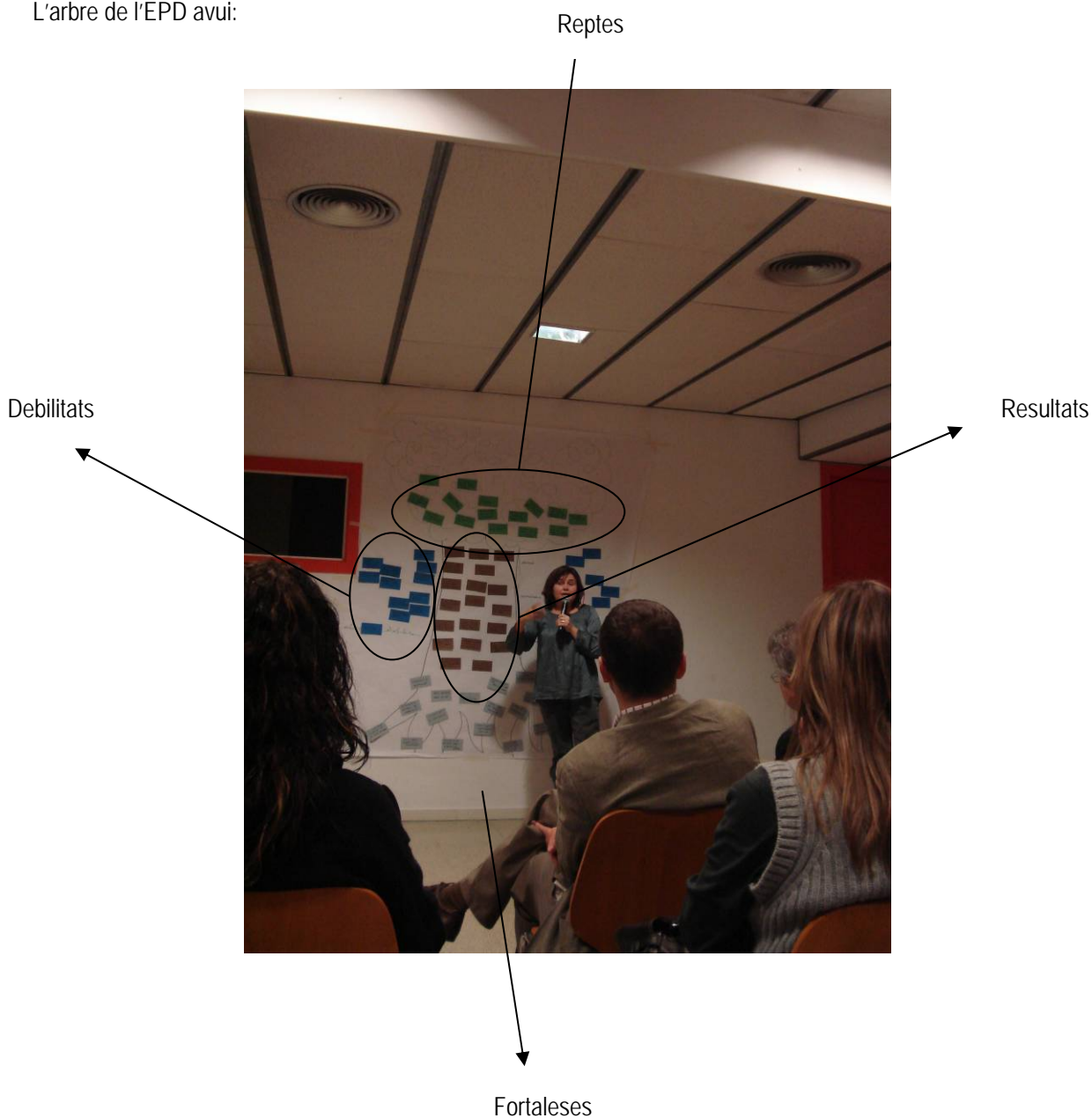
- El quadre que combina àmbits i dimensions (objectius) és útil per determinar aquest espai?

Temes que cal clarificar:

- Què vol dir que l'EPD ha de trencar (superar) les barreres Nord-Sud?

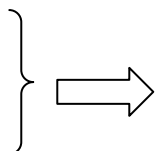
4 Situació actual i reptes

L'arbre de l'EPD avui:

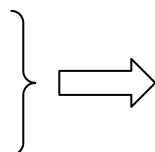
Fortaleses:

- Possibilitat d'incorporar a EPD molts actors
- Capacitat de mobilització
- Teixit associatiu - societat civil organitzada
- Existència d'espais de coordinació

Potencial d'actors
Potencial d'articulació

- Existència d'iniciatives d'EPD a les escoles
- Possibilitat d'incidir en els 3 àmbits
- Efecte multiplicador cap a l'àmbit no-formal i informal
- Existència de múltiples espais d'educació no-formal

Base de treball en EPD formal
Potencial de difusió a altres àmbits

- Tenim clars els valors a transmetre
 - No s'ha deixat de fer res tot i no tenir mitjans
 - Capacitat innovadora i creativa
 - Diversitat de temàtiques
- } → Possibilitat de compartir objectius
Motivació i capacitat de millorar

Debilitats:

- Dispersió en el llenguatge: què entenem per EPD?
- } → Necessitat d'un marc teòric

- Manca d'identificació dels actors: reflexió sobre qui té aptituds per fer EPD i incloure-ho en el marc teòric
 - Malbaratament de recursos per manca de coordinació
 - Manca de coordinació -> inconnexió
 - Dependència de recursos públics de les ONG: dificulta la coordinació
- } → Manca anàlisi capacitats actors
Manca important d'articulació

- Sectorialització – fragmentació, sobretot a Barcelona, a comarques visió més holística
- } → Cal una EPD holística, no trossejada

- Endogàmia i distància de la ciutadania en general
 - Manca d'aprofitament de les actuacions internacionals
 - Manca d'internacionalització de propostes fetes des de Catalunya
- } → Ha de ser oberta a la ciutadania
Ha d'afavorir la participació
Connectada a nivell internacional

- Manca de transversalitat de l'EPD en els diferents departaments de la Generalitat
 - No és una prioritat política per poder ser transformadora
- } → Integració en les polítiques públiques
Coherència de polítiques

- Manca d'innovació (calen nous formats)
 - Manca efecte multiplicador de les accions
 - Accions d'incidència social són menys freqüents
 - Baix impacte, sobretot per la manca de coordinació
 - Educació occidentalitzada: manca de participació de la família en l'educació
- } → Aïllament de les actuacions
Cal innovar en les actuacions
Baix impacte
Manca interiorització en la família

Resultats:

- Socials:
 - o Tendència incipient cap a entendre les causes de les desigualtats.
 - o Millor comprensió de ciutadania cap a temes com la immigració
 - o Percepció de canvi social en la mirada al sud
 - o El sud apareix més en sentit positiu (cultura,...)
Canvi de concepció
 - o Canvi en els valors
- } → Els canvis es donen, són possibles
Canvis en la comprensió, actituds i valors

- Institucionals:
 - o Introducció de l'EPD en algunes polítiques públiques
 - o Substitució progressiva de la sensibilització cap a l'educació
 - o Ampliació del concepte des de l'acció puntual (sensibilització) cap a un procés transformador (EPD)
 - o L'EPD facilita la participació d'altres actors en la cooperació
 - o Increment de les actuacions d'EPD i innovació
- ⇒ Procés d' incorporació en polítiques
Visió transformadora
Capacitat mobilitzadora i de participació i innovació
-
- Metodològics:
 - o Molta implicació de docents (primària i secundària) malgrat la inexistència d'una política del Dep. d'Educació
 - o Existència de molt material elaborat, sobretot per la educació formal
 - o Els materials d'EPD han estat molt innovadors (incloent gènere, interculturalitat, ...)
 - o Extens i variat treball en les universitats i tendència a la consolidació
 - o EPD compartida per molts actors de la societat civil
 - o Evolució del discurs de l'EPD des de'l paternalisme cap a la inclusió
 - o Permet arribar a un públic no expert (general)
 - o Unificar actuacions d'EPD (treball en xarxa)
- ⇒ Base de treball en EPD formal
Potencial d'actors
Treball en xarxa
EPD és integradora de la ciutadania

Reptes:

- Coherència per a tots els actors (mitjans de comunicació, ONG,...)
 - Coherència entre polítiques de govern
 - Exigir cooperació com a transversal dins de les polítiques
 - Constància en les polítiques del desenvolupament
 - (no dependència del cycle polític)
- ⇒ Coherència de polítiques
Coherència dels actors
-
- Trencar estereotips: difuminar línia nord – sud
 - Introduir actors del Sud en EPD
- ⇒ Veritable cooperació nord-sud
-
- Introduir EPD dins del currículum de magisteri, pedagogia, etc.
 - Oportunitats nou currículum educatiu i competències bàsiques (afavoreix l'educació per al desenvolupament)
- ⇒ Aprofitar oportunitats EPD formal
-
- Resp. Social Corporativa: establir mecanismes de rendició de comptes (coherència, responsabilitat)
- ⇒ RSC amb objectius (mesurable)
-
- Valoritzar EPD en la investigació
 - Formació dels formadors en EPD
- ⇒ Investigació en EPD
-
- Creació d'una base comú i coordinació entre els diferents actors
 - Sinergies entre diferents actors de l'EPD (treballar en xarxa)
 - Augmentar la importància de la cooperació
 - Superar la endogàmia del sector
 - Superar el moralisme: sembla que les ONG puguin dir que és bó i que no; acabar amb el paternalisme.
- ⇒ Objectius compartits
Articulació entre actors
Sinergies entre actors
-
- Trobar maneres més innovadores d'arribar a la gent
 - Propostes innovadores per arribar a més públic
- ⇒ Innovació per augmentar impacte
-
- Externalitzem la responsabilitat de l'educació. No hem d'oblidar el nucli de l'educació: la família.
- ⇒ interiorització en la família

Observacions al treball realitzat:

- Algunes fortaleeses apareixen com a febleses i viceversa, el que significa que caldria aprofundir més per fer una anàlisi prou bona.
- No ha estat fàcil trobar fortaleeses, i en canvi apareixen moltes debilitats. Tot i que no hi ha moltes fortaleeses, si que apareixen en canvi molts resultats. Fa pensar doncs que **es treballa força en EPD**, per això tants resultats, però **el conjunt del treball en EPD no és encara prou sòlid**, i per això es veuen més les febleses que les fortaleeses.

5 Resultats de la reunió

En relació als objectius plantejats:

Objectiu	Resultats
Presentar el procés d'elaboració de l'estratègia	Atesa la molt bona motivació i disponibilitat dels participants, amb una convocatòria amb prou temps s'hauria arribat a un grup molt més ampli per tal d'augmentar la participació en construir una estratègia que pretén precisament implicar més en l'EPD a l'ampli espectre d'actors actuals o potencials. <i>Assolit parcialment.</i>
Discutir el marc teòric de l'EPD	No es pretenia entrar en el detall de les definicions, sinó valorar si el marc és adequat per presentar-lo en els tallers a les capitals i per construir una base teòrica de referència prou compartida. No hi ha hagut un qüestionament sobre els elements bàsics que formaran part de l'estructura del marc teòric. Els conceptes presentats (principis, àmbits, objectius, etc..) són els que han estat utilitzats pels participants durant les aportacions del taller, de manera que el marc està ben encaminat. Cal veure si la matriu d'àmbits i dimensions serveix per visualitzar l'espai que ocupa l'EPD. Pot ser que no sigui útil i porti a confusions. Donat que hi va haver una participació suficient de persones i entitats a la reunió, <i>podem considerar el resultat assolit.</i>
Identificar aspectes essencials de la situació actual de l'EPD a Catalunya per tractar en els tallers a les capitals catalanes	Hi ha hagut una <i>aportació molt rellevant d'aspectes a considerar</i> que es resumeixen en la taula següent.

Aspectes clau a tenir en compte en l'anàlisi de situació de l'EPD i per contrastar en els tallers a les capitals catalanes:

Necessitat d'una estratègia d'EPD	– Es un bon moment per una estratègia d'EPD: es treballa força, però el conjunt del treball en EPD no és encara prou sòlid. L'estratègia hauria d'ajudar. – Bona motivació i disponibilitat dels actors. Interès de nous actors per treballar-hi. – Hi ha capacitat mobilitzadora i de participació i innovació que cal desplegar.
Marc teòric	– Es necessari, hi ha confusió de conceptes. – Cal difondre la proposta de marc teòric. Bé incorporar-ho en els tallers a les capitals. – Caldrà treballar amb cura les definicions i interrelacions dels conceptes, garantint l'espai de participació i debat.
Objectius de l'EPD	– S'identifiquen canvis positius en comprensió, actituds i valors de la ciutadania. Els canvis són possibles, s'estan produint.

	- És possible compartir objectius, les percepcions no estan allunyades. S'avança cap a una visió transformadora. Es possible una estratègia que, tot i ser un primer pas, pugui ser força assumida com a treball de base pels diferents actors.
Sobre principis en els quals s'ha de basar l'EPD a Catalunya	- Cooperació i aprenentatge compartit amb els països del Sud en l'EPD: l'EPD no és només educació al Nord, es dona també al Sud. Cal que en l'EPD hi hagi també una veritable cooperació nord-sud. - Coherència: hi ha un procés emergent d'integració en les polítiques públiques, que hauria de donar pas a una major coherència d'aquestes polítiques. Clau també la coherència de tots els actors. Ens podem plantejar la coherència com un principi ètic de l'estratègia d'EPD. - Articulació dels actors: apareix repetidament com a feblesa i com a repte; donada la naturalesa de l'EPD, que s'adreça a tota la ciutadania i intenta implicar tot el teixit social, aquesta articulació esdevé prou important com per ser un principi operatiu. - Afavorir el treball en xarxa - Superar l'etnocentrisme dels actors
Característiques de l'EPD desitjada	- EPD holística, no troscejada - Oberta a la ciutadania, integradora. - Ha d'afavorir la participació. - Connectada a nivell internacional.
Sobre els actors	- S'identifica que hi ha un bon potencial d'actors, motivació i capacitat de millorar. - Hi ha també potencial d'articulació, cal construir sinèrgies entre els actors. - Manca una anàlisi de capacitats dels actors, cal fer-lo. - Els mitjans de comunicació han d'esdevenir actors més potents. - Les xarxes són clau per al intercanvi més enllà de Catalunya.
Sobre els àmbits	- Base de treball en EPD formal, amb bones oportunitats per aprofitar. Pensar en partir d'ella per difondre l'EPD als altres àmbits. - L'àmbit informal ha d'anar més enllà dels mitjans de comunicació (particularment, via altres actors de la societat civil).
Sobre les actuacions	- Evitar l'aïllament de les actuacions - Cal innovar en les actuacions, no ens podem limitar al que ja es fa.
Especificitats de l'EPD a Catalunya	- EPD amb empatia vers les cultures minoritàries - Catalunya pot dir coses al ser una nació sense Estat; potencialitat per ser innovadora
Altres reptes	- Aconseguir impacte; cal innovació per augmentar l'impacte - Aprofitar el potencial de les noves tecnologies - RSC amb objectius (mesurable) - Investigació en EPD - Interiorització de l'EPD en la família

6 Fotografies del taller

1	Objectius i participació	105
2	Programa	105
3	Comentaris i aportacions al marc teòric	106
4	Anàlisi de l'EPD per components	107
4.1	L'EPD a l'escola	107
4.2	L'EPD a les universitats	108
4.3	Sensibilització i campanyes	109
4.4	Joventut	110
4.5	Administracions	111
4.6	Mitjans	112
4.7	Avaluació de la reunió	112
4.8	Llistat de participants	116
4.9	Fotografies del taller	117

1 Objectius i participació

El primer taller a Barcelona va tenir lloc el 20 de Gener a la seu de la Coordinadora Catalana de ONGD, entre les 16h i les 19h, amb els següents objectius:

- Presentar el procés d'elaboració de l'estratègia
- Comentar els elements i conceptes bàsics del marc teòric de l'EPD
- Obtindre les aportacions dels diferents actors de Barcelona
- Realitzar amb el marc d'actors una anàlisi de l'EPD en les seves diferents components

Hi va haver una alta participació, 63 persones (veure annexa), representants de:

- ONG (25)
- Centres de recerca (3)
- Administracions públiques (6)
- Universitats (6)
- Coordinadores, federacions, xarxes (8)
- Organitzacions juvenils (5)
- Sindicats (1)
- Escoles, AMPA (5)
- Mitjans (2)
- Organitzacions internacionals (2)

2 Programa

- Presentació institucional i procés d'elaboració de l'estratègia
- Presentació del marc teòric
- Comentaris i aportacions al marc teòric
- Dinàmica de grups per l'anàlisi de debilitats, forteses, actuacions prioritàries i reptes en les diferents components de l'EPD
- Discussió conjunta sobre la situació de l'EPD a Barcelona
- Cloenda

3 Comentaris i aportacions al marc teòric

Contexte:

- Si haguéssim fet aquest treball fa 5 anys hauriem obtingut això, caldria **contextualitzar l'EPD en un moment actual de profunda crisi econòmico-financera global**, crisi molt greu sense antecedents. Important crear un estat d'alerta especial enfront d'aquest moment tant especial, amb **profundes condicions de crisi estructural**. Els anàlisis del desenvolupament fins ara no tenien en compte aquesta greu situació –emergència- planetària.

Quin desenvolupament:

- Els drets humans són una base important, però sovint és qüestiona que van ser concebuts sense des de una perspectiva occidental, cal **replantejar-se els drets humans per incorporar la visió del Sud?**
- Hem de fer EPD amb una visió global, **les temàtiques han de ser globals i treballades des de lo local**
- Evitar una visió economicista del desenvolupament, fonamentar-lo en una relació entre actors dels diferents països de igual a igual, superar el llenguatge i la visió Nord-Sud que situa als països en posicions desiguals, on uns s'imposen sobre els altres. Cal una **visió de ciutadania global**.
- **El gènere ha d'estar en tots els camps**, no és només una qüestió de lluitar contra la discriminació

Estructuració de l'EPD:

- Plantejar-se abordar les dimensions de l'EPD en base als nous treballs teòrics que les tracten des d'una perspectiva diferent a les proposades. En aquesta aproximació, **les dimensions serien: pedagògica, intercultural, ètica i política**.

Actors:

- No es reflecteix bé el **paper dels moviments socials**

Participació en el taller:

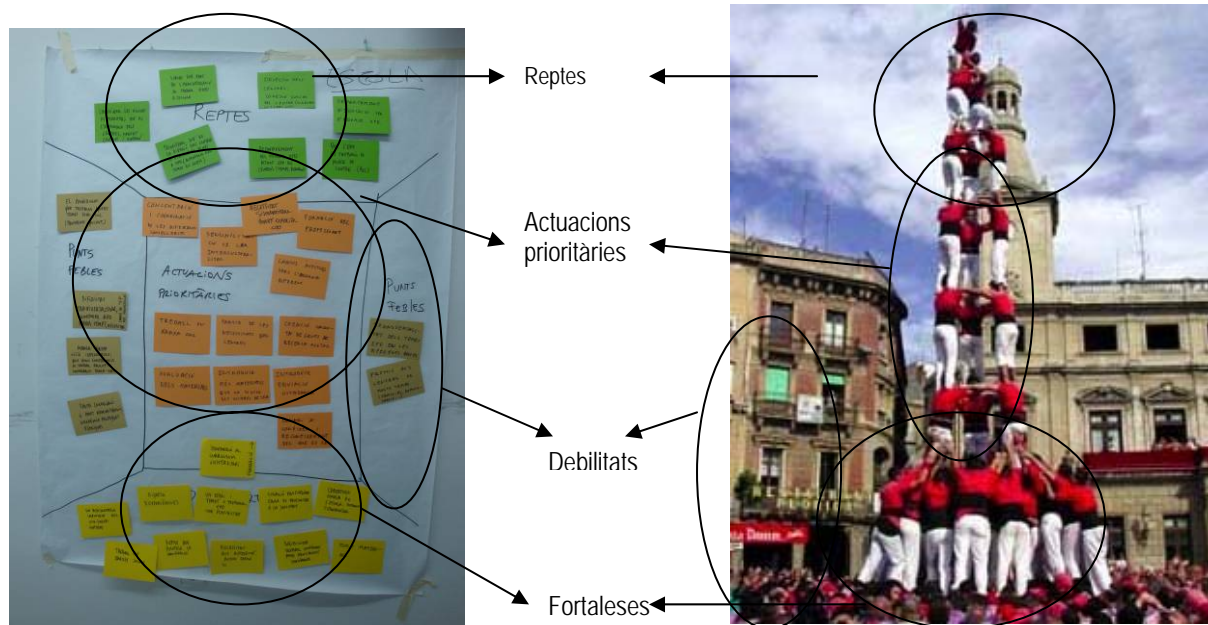
- Tractant-se d'un col·lectiu d'actors clau, és necessari **facilitar la participació del professorat, les 16h no és una bona hora** per que els professors/es puguin acudir.

Prioritats d'actuació:

- Interès d' **impulsar l'EPD a la Universitat**, determinar les prioritats

4 Anàlisi de l'EPD per components

4.1 L'EPD a l'escola

1. Fortaleses

- Incorporar al curriculum universitari. Formació
- Un percentatge important del col·lectiu motivat
- Treball en xarxes socials
- Riquesa d'experiències
- Reptes que planteja la immigració
- Un espai i temps per treballar la EPD. Flexibilitat
- Necessitat dels diferents actors entre sí
- Situació privilegiada, escola de proximitat a la comunitat
- Possibilitat treball coordinat amb associacions d'immigrants
- Cobertura ampla de l'escola, tothom s'escolaritza
- Molt material

2. Febleses

- El professorat que treballa aquests temes està sol (professor "quixot")
- Dificultat transversalitzar, per incorporar EPD manca temps, necessitat canvi de "xip" del professorat
- Manca d'una visió integradora que doni coherència al treball educatiu, coordinació escola-ONG
- Falta de coordinació per part de l'administració -> coherència de polítiques públiques
- Transversalitat dels temes EPD en les diferents àrees
- Pressió als centres de molts temes (famílies, administració,..)

3. Actuacions prioritàries

- Concertació i coordinació de les diferents conselleries

- Sensibilització de la interculturalitat
- Necessitat de sistematitzar bones experiències
- Formació del professorat
- Canvis actituds vers l'alumne diferent
- Treball en xarxa ONG
- Partir de les necessitats dels centres
- Creació conjunta de grups de recerca mixtos
- Avaluació dels materials
- Introduir més materials que no siguin els llibres de text
- Introduir educació per la ciutadania
- Donar a conèixer i reconeixement del que es fa

4. Reptes:

- Coordinar les accions al territori des de l'autonomia dels centres, xarxes centres / entorn
- Suport per part de l'administració al treball d'EPD a l'escola
- Prioritzar des de la direcció dels centres la dedicació de temps a EPD (autonomia del temps de gestió)
- Objectiu del centres: cohesió social del centre (singularitzar-lo)
- El Departament d'Educació ha d'assumir l'EPD
- Que l'EPD es treballi a nivell del centre (PEC)
- Reconeixement del treball dels actors d'EPD als centres (temps, recursos)

4.2 L'EPD a les universitats

1. Fortaleses

- Aprenentatge servei
- Intercanvis amb universitats del Sud
- Coordinació amb altres universitats – xarxes
- Estudiants en pràctiques
- Estructures sòlides (sensibilització, voluntariat)
- Cabdal de coneixement
- Estructures de recerca
- Comunitat acadèmica en general
- Augment d'interès del món universitari per col·laborar en EPD

2. Febleses

- Problemes de continuïtat
- Manca de recursos econòmics
- Dispersió de les actuacions
- No incorporació al curriculum de totes les llicenciatures
- Manual d'espais de debat conceptual
- No hi ha voluntat de treball i d'intercanvi amb els moviments socials i el món exterior
- Fragmentació estructures

3. Actuacions prioritàries

- Oferta formativa en pràctiques en ONG al Nord i Sud
- Generar mecanismes i recursos econòmics per afavorir la coordinació ONG-universitat
- Involucrar al conjunt de la comunitat educativa: professorat, junta directiva universitària, moviments universitaris, ..
- Intercanvis amb ONGs
- Incorporar l'EPD en tots els currículums
- Sensibilitzar a les juntes directives
- Tenir espais d'interlocució i construcció col·lectiva per la millora (administració, universitats, ONGs)
- Creació d'un institut universitari de recerca amb les estructures existents

4. Reptes

- Fer més vivencial l'exercici de l'EPD
- Que augmenti l'implicació del món universitari en EPD
- Millor coordinació amb altres actors i moviments socials
- Generar consens sobre el marc conceptual

4.3 Sensibilització i campanyes

1. Fortaleses

- Tradició i experiència
- Noves tecnologies
- L'existència de la Comissió d'EPD dins la FCONGD
- Incidència política com acció estratègica de l'EPD
- Informació fonamentada inclusiva
- Existència del document d'EPD de la FCONGD
- Treball en xarxa global
- Compromís de les persones integrants de les ONG

2. Febleses

- Desprestigi de les ONG en la societat
- Burocratització de les ONG (com a exigència de les administracions)
- Diferència dels ritmes de les admin. i les ONG
- Sobreinformació i dispersió de missatges (entre ONG)
- L'estratègia d'EPD no incorpora la perspectiva de gènere
- Dependències de les subvencions. Manca potenciar activisme
- Mitjans inadequats pels ritmes que tenim
- Baix % dels recursos públics destinats a EPD
- La societat és poc sensible davant del missatge que transmeten les ONG
- Manca de treball en xarxa entre ONG per: competitivitat; dificultat per prendre iniciatives per fer accions comunes
- Poca tradició i consciència per fer incidència política

3. Actuacions prioritàries

- Enfortiment de l'autonomia i base social de les ONG
- Cancel·lació del deute extern
- Formació en gènere
- Concepte de desenvolupament en EPD (educació per a la transformació)
- Crear un espai d'intercanvi per unir forces per treballar temes comuns
- Tenir present sempre la idea de procés
- Interlocució permanent entre l'ACCD i les ONG

4. Reptes

- Millorar transparència i missatges unitaris de les ONG
- Que la professionalització no faci caure l'activisme (trobar l'equilibri)
- Incidir en les persones clau dels mitjans de comunicació (els que prenen decisions)
- Noves tecnologies
- Que les entitats afavorim processos de participació i actuació conjunta
- Des de les administracions: passar de projectes a programes
- Crisis com a oportunitat

4.4 Joventut

Associacionisme juvenil, educatiu amb espai propi

1. Fortaleses

- Capacitat de mobilització, gran base associativa
- Els principis de l'associacionisme educatiu són l'educació en valors (tal com promou l'EPD, fa molt que ho fem!)
- Mateixos principis ètics per la transformació social
- Acostumats a treballar en xarxa local / internacional
- Alt ritme de relleu = renovació de noves idees
- Infants – joves, col·lectiu potencial
- El treball ja és una incidència (local)

2. Febleses

- Alt ritme de relleu = pèrdua constant d'educadors/es i capacitats
- No visualització de la tasca educativa
- No reconeixement de la tasca d'entitats ED no-formal

3. Actuacions prioritàries

- Donar suport en reforçar les xarxes que ja existeixen (local, internacional)
- Reconeixement ja de les entitats d'associacionisme educatiu com agents educatius
- Apropar les convocatòries de subvencions d'EPD a les especificats d'entitats (adaptar formularis, formació)
- Adaptar criteris a les realitats de les entitats de baix d'ENF, per desenvolupar els seus projectes (calendari, ritmes, treball, gestió econòmica)

- Tenir en compte les capacitats econòmiques de les entitats petites (com els retorns afecten la feina de les entitats)

4. Reptes

- Incloure EPD dins l'agenda de cooperació de les taules de treball ja existents d'associacionisme juvenil
- Agilitzar els processos de treball / aprofitament de les TICs
- Consolidació política pública envers EPD (des de l'educació no-formal)
- Pla de relleu, per evitar pèrdua d'info en el relleu
- Infants, ciutadans actius (no només els adults)
- Reconeixement tasca entitats (educació no-formal)

4.5 Administracions

1. Fortaleses

- Proximitat
- Capacitats: avaluació, incidència
- Coherència
- Visió global

2. Febleses

- Rigidesa per introduir canvis (clàusules) mediambientals o responsabilitat social
- Manca de plans d'actuació en EPD -> delegar l'EPD a les ONG
- Dispersió d'accions
- Mesurar impacte (avaluació). Proposta (consulta, actuació)
- Diferents nivells entre administracions
- No connexió entre administracions

3. Actuacions prioritàries

- Definir plans d'actuació
- Generar models d'actuació (sostenible..., ètica ...)
- Crear xarxa
- Identificar punts forts de les actuacions
- Diàleg amb els agents

4. Reptes

- Mesurar impacte, avaluació
- Elaboració de prioritats
- Elaboració de plans d'actuació global

4.6 Mitjans

1. Fortaleses

- Bon treball en mitjans públics (TV3, ..)
- Internet com a mitjà alternatiu
- ONG com a bones fonts d'informació
- Evolució positiva en la interlocució, acostament

2. Febleses

- Llenguatge poc entenedor pels mitjans
- Precarietat en la professió periodística
- Punt actual molt baix del sector
- Manca de portes d'entrada per treballar EPD en mitjans privats
- Estereotips sobre gènere, etc.

3. Actuacions prioritàries

- Augmentar els espais de la societat civil als mitjans
- Més mitjans alternatius
- Lobby per què tots els mitjans dediquin un espai a EPD
- Formació en comunicació per al desenvolupament (facultats de periodisme)
- Impulsar l'EPD en mitjans de proximitat
- Formació periodistes en actiu
- Assessoria i formació en comunicació per ONG
- Aprofitar les ONG com a fonts d'informació fiables
- Col.laboració mitjans-ONG per producció de continguts
- Potenciar periodisme ciutadà

4. Reptes

- Millorar qualitat de la informació
- Que els mitjans integren transversalment aquesta temàtica
- Canviar l'agenda dels mitjans
- Potenciar menys mercat i més responsabilitat social -> bona informació
- Programes que sensibilitzin
- Aconseguir que els mitjans de comunicació privats s'involucrin (responsabilitat social)
- Aconseguir que millori la contextualització de les causes

4.7 Avaluació de la reunió

A partir dels 30 qüestionaris d'avaluació rebuts:

A destacar:

Bastants participants celebren la iniciativa de l'ACDD i l'aproximació a les administracions:

- Bona iniciativa la creació d'una estratègia d'EPD

- Bona acceptació per part de molts col·lectius, en general.
- Crear més espais ONGD-ACCD com aquest
- Compartir moltes opinions sobre coses a millorar i que arribin a les administracions
- Un pas endavant
- Espai de diàleg entre ONG i Administració per impulsar una estratègia
- Valuosa disponibilitat de l'ACCD per obrir un espai participatiu amb els actors
- Voluntat d'incloure als diferents agents implicats en EPD
- Que l'ACCD conegui l'opinió d'actors tant diversos com els que han estat presents
- Fomentar espais d'interlocució permanent entre ACCD i FCONGD
- Aquest tipus d'accions són molt bones i molt útils

Trobada del conjunt d'actors molt apreciada per gairebé tots els participants, destacant també la **bona participació de la gent**:

- Pas molt important per poder unir esforços entre els diferents actors
- Obre la porta a potenciar la coordinació entre els agents, paper que hauria de liderar l'ACCD
- Ganes de treballar en xarxa
- Compartir amb diferents tipus d'agents socials en un mateix espai
- Treballar plegats. Treballar en xarxa
- Posar en xarxa a diferents actors de l'EPD, obrir espais de comunicació i debat
- Tot el recull d'impressions d'una gran multiplicitat d'actors presents
- Molt bona participació
- Conèixer les iniciatives dels diferents actors que treballen en l'EPD
- Molt interessant pels diferents punts de vista entre les mateixes ONG, important trobar-se amb les institucions per fer sentir la veu i opinió, i trobar-se amb tots els actors
- Molt positiu l'intercanvi entre tots els agents de l'EPD, conèixer el marc real d'avui, on estem i com millorar
- Es molt estimulant per la interconnexió personal que s'estableix amb els agents implicats en EPD
- El coneixement de les diferents visions de les ONG (al menys del personal tècnic)
- Escoltar i reconèixer a les escoles, professorat, alumnat, famílies com agents d'EPD
- Multiplicitat d'actors

Molts del **participants agraeixen el treball en grups i la dinàmica participativa**:

- El treball en grup ha facilitat el debat
- El format taller
- Bona dinàmica de treball en el taller, fomentant un procés participatiu, donant veu als diferents agents
- Creació de dinàmiques participatives
- Molt bé el procediment: en grups, omplint cartells amb targetes. Es dinàmic.
- Metodologia enriquidora que ha permès aterrar en punts i propostes concretes
- Bona facilitadora del grup
- La part pràctica molt enriquidora, però s'ha fet una mica curta. Caldria concretar, i per això abans és necessari haver unificat criteris.
- Molt bé la fulla d'avaluació i el retorn que hi haurà
- Desig de continuïtat en aquesta línia participativa

Presentació breu, clara i precisa:

- Presentació general de l'EPD, per situar i contextualitzar la feina
- Aproximació interessant
- Exposició breu i precisa del marc
- Consensos en temes fonamentals
- Crítiques constructives
- Molt interessant però poc temps de debat

Aspectes a millorar i suggerències:

Bastant participants destaquen un **temps insuficient** per poder construir visions compartides i concretar:

- Ha faltat temps per discutir en grup, potser caldria acotar més els punts de discussió. Reflexions com aquestes haurien de ser periòdiques
- Gran diversitat d'opinions en el grup d'universitats, la qual cosa ha fet difícil concretar una mica. Hauria facilitat tenir un guió de temes o preguntes –tot i que això pot limitar l'aportació d'idees-.
- Poc temps
- Conclusions més treballades
- Espais de debat més amplis
- Més temps per aprofundir més
- Els grups de treball haurien de partir d'algunes premisses on hi hagi un cert consens per poder aprofundir més o debatre-les
- Poc temps per l'elaboració de l'estratègia
- Necessitat d'un espai més ampli, més temps
- Més temps per reflexions

Alguns destaquen **limitacions en la dinàmica utilitzada**:

- Utilitzar una metodologia de treball que faciliti més l'aprofundiment en temes, el debat ha estat dispers.
- La tècnica de l'ús de papers fragmenta excessivament la realitat i impedeix una visió global i un debat a partir d'un discurs articulat i una anàlisi sistèmica
- L'exposició teòrica molt bé, clar i concís, i bona dinàmica i discussió en el treball de grups (aclarir l'ús dels cartons explicant-ho en un paper), però la posada en comú a millorar (centrar-se més en els punts essencials).

Es fan algunes **propostes per millorar la dinàmica**:

- Recollir simultàniament a l'exposició els acords i propostes exposats (via ordinador en pantalla gran)
- Gran amplitud de temes requereix aterrar en aspectes prioritaris i analitzar en més detall allò que es defineix com a estratègia
- Treball previ on-line per grups (forum, llistes de correu)
- Utilitzant les noves tecnologies, permetre la participació de persones que físicament no hi podien estar
- Seria bó poder treballar abans els punts que parlarem
- Millor grups més reduïts

També hi ha **febleses en l'organització**:

- Preparar millor els grups i els espais així com la seva dinamització
- Començar amb més puntualitat
- Tenir previstos els espais per al treball en grup

Cal **disposar prèviament dels materials** a presentar:

- Passar fotocopiats el powerpoint que s'ha presentat
- Compartir el powerpoint amb tots els participants
- Enviar per email la presentació sobre EPD

Es troben a **faltar actors importants**:

- Faltava gent de les oficines o estructures de cooperació de la universitat, amb una visió més global del que es fa a la universitat
- Llàstima que hi hagin pocs docents i que el Dept. D'Educació no estigui present

Millorar la capacitat de convocatòria i representativitat:

- Convocar tenint en compte l'horari dels educadors
- Assegurar que la publicació del taller arriba al màxim d'agents per garantir la representativitat i la diversitat de les opinions generades

- Més diversitat d'actors, i més de cada sector (mitjans, moviments socials, feministes, més administracions)

Nombroses persones expressen inquietud per **rebre feedback**, veure com s'incorporaran les seves aportacions i tenir un **retorn final** que les reflecteixi:

- Cal veure el retorn que en rebrem les entitats
- Molt bona participació. A l'espera de l'informe del taller i la següent sessió per poder fer-ne una valoració
- Veure reflectides en l'informe les idees que s'han anat plantejant
- Que es pugui veure un resultat que sigui una guia de treball per l'ACCD, ONGs i altres participants
- Donar a conèixer públicament el treball final i possibilitat de continuar-ho
- Que es tinguin realment en compte les aportacions, i que es tingui valentia per portar a terme els canvis que calgui
- No saber exactament com s'incorporarà aquest procés de diàleg en la redacció de l'estratègia. Quins aspectes s'incorporaran, quins no, ..
- A l'espera d'un taller de devolució del procés
- Indicar la data concreta de la propera reunió
- Facilitar que el producte final sigui accessible
- Enviar el grup de mails o llistat dels participants, o fer un grup
- Fer accessible el retorn
- Explicar el conjunt del procés, és a dir, el contingut i metodologia del proper taller, per tenir una visió de conjunt

S'indica també que cal **treballar qüestions de fons**:

- Es parteix de conceptes de fons que potser cal revisar i que en el taller només s'han pogut apuntar
- Poc espai en el concepte d'EPD, poc temps pel debat
- Incloure la perspectiva de gènere a l'estratègia, en la metodologia, actors, etc.
- Díficil poder concretar prioritats en les línies d'actuació

Altres observacions:

- Disposar de la possibilitat d'interactuar els diferents agents
- Que l'ACCD prengui nota dels temes pendents en formació. Cal formació en: gènere, mesura de l'impacte de les actuacions, tècniques per millorar la influència en els mitjans, etc.
- Nota: s'observa una distància important entre el bon nivell d'inclusió de la perspectiva de gènere entre les ONG i la resta d'actors (és una percepció !)

Valoració general, sobre el total de 30 qüestionaris d'avaluació rebuts:

- Molt positiva (9), Positiva (17), No valora (2), Regular (1), Fluixa (1)

4.8 Llistat de participants

Total: 63 persones

Entitat
Col·legi Periodistes, Comissió Periodisme Solidari
Ajuntament Sabadell, Regidoria Coop. i Solidaritat
Save the Children
Fundació Pere Tarrés
Cooperació Intervida
Educació Sense Fronteres
Universitat Ramon Llull
Centre Estudis Amazònics
FCONGP
Justícia i Pau
Col·legi periodistes / UAB
FCONGD
Fundació Akwaba
Fundació Akwaba
Centre Unesco de Catalunya
Ajunt. Barcelona, Direcció Coop. Internacional
Universitat de Barcelona
Esplais Catalans
Esplais Catalans
Xarxa Escoles Compromeses
Xarxa Escoles Compromeses
Planeta Salut
Intermon Oxfam
Escola del Mar
Col·legi Urgell
Moviment Educatiu Maresme
Nova – Centre Innovació Social
Fundació Catalana Esplai
Esplai
Consorti d'educació de Barcelona
ACSUR, Comissió EPD FCONGD
Casa Asia + Irenia, jocs de pau
Mans Unides
Diputació de Barcelona
Catalunya amb ACNUR
Intered
Ajuntament Castelldefels
Acció Contra la Fam
FCONGD
ACSUR-Catalunya
Punt d'Intercanvi
SETEM - Catalunya
Entrepobles
UNICEF
FESPAD El Salvador
Alternativa Inerc. Pobles Ind.
Avalot – Area Cooperació
Sindicalistes Solidaris
BCN CIMED
Sodepau
Fedelatina
Intered
Proyecto Local

Pere Tarrés - URL
Escoltes Catalans
Xarxa Vives d'Universitats
Ampa Patronat Domènech
AMPA Patronat Domènech
CEIPM Patronat Domènech
Enginyeria Sense Fronteres
Xarxa Escoles Compromeses
Ajuntament Badalona

4.9 Fotografies del taller

1	Objectius i participació	119
2	Programa	119
3	Comentaris i aportacions al marc teòric	120
4	Anàlisi de l'EPD	121
5	Avaluació de la reunió	123
6	Llistat de participants	124
7	Fotografies del taller	125

1 Objectius i participació

El primer taller a Lleida va tenir lloc el 21 a la seu de la Coordinadora de ONGD, entre les 19h i les 22h, amb els següents objectius:

- Presentar el procés d'elaboració de l'estratègia
- Obtenir les aportacions dels diferents actors lleidatans per a la construcció de l'estratègia d'EPD
- Comentar els elements i conceptes bàsics del marc teòric de l'EPD
- Realitzar amb el marc d'actors una anàlisi de l'EPD en les seves diferents dimensions

Van participar en el grup 13 persones (veure annexe), representants de:

- Coordinadora de ONGD (3)
- Ajuntament de Lleida (2)
- Universitat de Lleida (3)
- ONG (5)

Donat que el grup no era suficient per abordar algunes components específiques de l'EPD (l'EPD a l'escola, l'EPD als mitjans, ..) varem preferir treballar en un sol grup amb una anàlisi de conjunt.

2 Programa

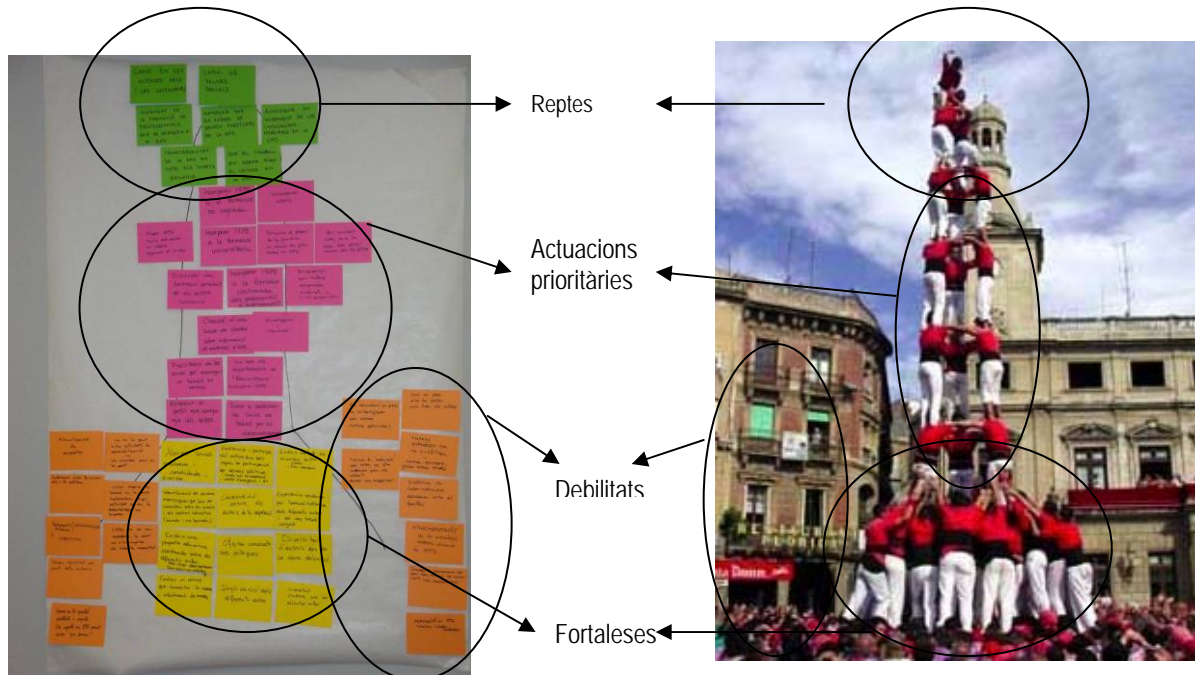
- Presentació institucional i procés d'elaboració de l'estratègia
- Presentació del marc teòric
- Comentaris i aportacions al marc teòric
- Dinàmica de grups per l'anàlisi de debilitats, forteses, actuacions prioritàries i reptes.
- Discussió conjunta sobre la situació de l'EPD a Lleida
- Cloenda

3 Comentaris i aportacions al marc teòric

Aspectes del marc teòric:

- La **definició és poc precisa**, no hi ha els actors ni el públic objectiu
- La societat canvia ràpidament, cal una **EPD molt dinàmica** que s'hi sapigui adaptar. S'ha d'**abordar la manca de valors** per treballar per un món just.
- No n'hi ha prou en augmentar la formació teòrica, els coneixements. Cal una **formació en valors**
- La **sensibilització és una aposta de la Coordinadora**. Hi ha un diagnòstic i radiografia del treball en escoles i instituts a tenir en compte
- És important **construir lligams entre les accions al Sud i al Nord**
- L'EPD ha de ser fonamentalment un **treball descentralitzat** en el territori català
- Actors: **manca primera infància**, escoles bressol, els anys en que la persona es constitueix. Cal treballar l'EPD amb les educadores en aquest nivell
- Principis ètics: **incorporar la interculturalitat**
- Hi ha una **marginació de la universitat** en la tasca d'EPD
- En l'Administració és fonamental la **transversalització**
- Les capacitats dels actors no són suficients. Cal fer un esforç molt gran per **capacitar als propis actors**
- Cal **formació dels mestres a la Universitat**. La transversalitat en el Departament d'Educació ha de crear les bases per avançar, sinó estem bloquejats.
- No pensar només en els actors, sinó també en les **aptituds dels actors**. No sumar actors per sumar, sinó també les seves aptituds. Hi ha d'haver un mètode.
- Les **entitats d'immigrants són ONG**, classificar junt sinó fem fronteres.

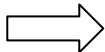
4 Anàlisi de l'EPD

Recull d'idees clau:

1. Fortaleses

- Xarxa social nombrosa, consolidada i diversa
 - Existència i participació en espais que permeten participar en els decisions: consell mixt de cooperació, comitè emergències i ajuda humanitària
 - Coordinació entre els actors de la cooperació
 - Diversitat d'actors des de la seva definició
 - Existeix un centre que fomenta la recerca i enfortiment de xarxes
 - Diversitat d'actors, que cal delimitar millor
 - Identificació de persones específiques que fan de connectors entre els actors i els centres educatius (formals i no-formals)
- } → **Base d'actors i potencial de diversificació**
Coordinació i potencial per una millor articulació
-
- Experiència recollida per l'evolució històrica dels diferents actors i del seu treball conjunt
 - Implicació dels diferents actors
- } → **Experiència acumulada**
Implicació dels actors
-
- Existeix una font de recursos d'EPD: CDocs, sac solidari
 - Existeix una proposta educativa coordinada entre els diferents actors: Món-Món, Solidarium Escoles
- } → **Disponibilitat de recursos**
Accions coordinades

- Oferta convocatòries públiques } Oportunitats de finançament

2. Febleses

- Atomització de propostes }
- Fragmentació de les actuacions i material elaborat } **Necessitat de millorar l'articulació dels actors**
- Incoherències entre les accions d'EPD i la política } **Impulsar el lligam entre formació i incidència**
- No ve la gent a les activitats de sensibilització }
- No s'arriba prou a la gent } **Innovar, introduir noves formes d'arribar a la gent**
- L'EPD no es veu necessària. La gent no s'hi implica. Cal crear la necessitat
- Manca de "seducció" per l'EPD. ¿No s'ho creuen prou els actors? Buscar com "enganxar"
- Canvis en la societat constants i ràpids. Els agents en EPD sovint anem "per darrera"
- Material pedagògic que no s'utilitza }
- Material només per primària. Falten altres nivells } **Ajustar els materials pedagògics a necessitat de l'aula
Cobrir tots els nivells**
- Pensaments i actuacions individualistes i competitius } **Educació en valors**
- Distorció d'informació per part dels mitjans de comunicació (sensacionalistes) } **Millorar el paper dels mitjans**
- Formació en EPD tècnica (saber conèixer) }
- Els educadors no s'identifiquen com actors (actors potencials) } **Millorar la formació dels actors
Impulsar l'apropiació pels actors**
- Manca d'actitud per part dels actors
- Què és EPD s'ha de parlar amb tots els actors } **Compartir marc teòric**
- Calen espais de treball on la gent treballadora pugui participar sense el sobreesforç que suposa } **Millorar o ampliar els espais de participació**
- Distància de l'administració catalana amb el territori } **Articulació de l'administració amb el territorial**

3. Actuacions prioritàries

- Lligar EPD amb educació en valors: reforçar el vincle
 - Potenciar el paper de la família en educar als fills també en EPD
 - Fer arribar l'EPD dins la tasca dels pares/mares vers els fills/filles
- Impulsar l'educació en valors**
-
- Incorporar l'EPD a la formació universitària
 - Incorporar l'EPD a la formació competencial dels professionals d'ensenyament
- Incorporar en la formació universitària, particularment professorat**
-
- Incorporar l'EPD a la formació no reglada
- Ampliar i diversificar els actors**
Establir el rol dels actors
-
- Incorporar actors
 - Incorporar nous actors
 - Incorporar com actors empreses, sindicats i col.legis professionals
 - Establir el perfil que acompanya als actors
- Formar els actors**
-
- Dissenyar una formació coherent per als actors i competencial
-
- Creació d'una base de dades amb informació sobre materials d'EPD
 - Donar a conèixer les línies de treball per al
- Millorar l'accés als recursos**
Donar a conèixer el treball en desenvolupament
-
- Investigació i innovació
- Impulsar la investigació**
-
- Facilitació de les eines per aconseguir un treball en xarxa
- Facilitar el treball en xarxa**
-
- Que tots els Departaments de l'Administració Incorporin l'EPD
- Coherència de polítiques**

4. Reptes:

- Canvi en les actituds dels ciutadans/es
- Canvi de valors socials
- Increment de la formació de professionals que es dediquen a l'EPD
- Aconseguir que els actors se sentin partíceps de l'EPD
- Aconseguir un increment de les implicacions dels municipis en la cooperació
- Transversalitat de l'EPD en tots els àmbits educatius
- Que el treball en xarxa sigui el mètode en l'EPD

5 Avaluació de la reunió

A partir dels 13 qüestionaris d'avaluació rebuts:

A destacar:

- Diversitat de participants, d'ens diferents
- El fet de trobar-se diversos agents locals i reflexionar conjuntament, marcant junts cap on hem d'anar
- La diversitat d'aportacions i la serenor per aprofundir en un treball necessari
- El grau de consciència de les entitats en treballar l'EPD
- Ajuda a clarificar i emmarcar la realitat de l'EPD a nivell local amb la perspectiva global
- El món local és el que està més proper al ciutadà i tenim moltes coses a dir
- Implicació dels participants
- Transversalitat que es proposa per treballar l'EPD a Catalunya
- La professionalitat
- L'esforç de proximitat
- La possibilitat de reflexionar enmig de l'acceleració diària
- Dinàmic i enriquidor
- Públic significatiu i divers malgrat l'hora
- L'exposició. Claredat i estructura coherent
- El treball en equip, on han sortit idees i conceptes interessants
- Taller molt ben conduït. Organització i planificació del temps del taller
- El treball de síntesi

Aspectes a millorar:

- Es important disposar d'un material de suport abans d'iniciar el taller per millorar les reflexions i aportacions al debat, i per socialitzar en els espais de participació i construcció de consensos entre les entitats
- La convocatòria. Es important poder arribar a diferents actors, i per fer-ho amb condicions i amb èxit s'ha de conèixer la realitat social o demanar ajuda per a la difusió
- El temps per poder valorar, pensar, proposar
- Ampliar el nombre de participants, incentivar la participació d'altres actors
- Requeriria major aprofundiment
- Més participació de persones externes al sector de la cooperació internacional
- Poc a destacar, és per dir després que l'estratègia s'ha fet participativament
- Treballar amb els diferents actors per separat. Les universitats haurien de dir la seva en un espai diferent

Valoració general:

- Assegurar que les idees arriben a l'Administració, i que es puguin identificar les aportacions en el document resultant.
- Fer-ho més sovint amb altres temes
- Molt positiva (7), Positiva (6), Fluixa (0)

6 Llistat de participants

Entitat
Ajuntament de Lleida
Ajuntament de Lleida
Emprentes
Coordinadora ONGD i aMS-Lleida
Coordinadora ONGD i aMS-Lleida
Fundació Sicoris
Oficina Cooperació i Solidaritat, UDL
Oficina Cooperació i Solidaritat, UDL
Coordinadora ONGD i aMS-Lleida
Centre de Cooperació per al Desenvolupament Rural (CCDR), UDL

Emprentes
Proide
Fundació Lleida Solidària

7 Fotografies del taller

1 Objectius i participació	126
2 Programa	126
3 Comentaris i aportacions al marc teòric	127
4 Anàlisi de l'EPD	128
5 Avaluació de la reunió	130
6 Llistat de participants	130
7 Fotografies del taller	131

1 Objectius i participació

El primer taller a Girona va tenir lloc el 14 de Desembre a la Casa de Cultura de Girona, entre les 19h i les 22h, amb els següents objectius:

- Presentar el procés d'elaboració de l'estratègia
- Obtenir les aportacions dels diferents actors gironins per a la construcció de l'estratègia d'EPD
- Comentar els elements i conceptes bàsics del marc teòric de l'EPD
- Realitzar amb el marc d'actors una anàlisi de l'EPD en les seves diferents dimensions

Van participar en el grup 12 persones (veure annexe), representants de:

- Coordinadora de ONG solidàries (4)
- ONG (6)
- Ajuntaments (2)

La participació va ser inferior a la desitjada. Va dificultar la participació el fet que:

- La convocatòria es va fer molt justa de temps per tal que els CRP la poguessin fer arribar als destinataris finals (professors/es)
- En la mateixa hora hi havia un acte important per als mitjans
- La data del taller (prop de Nadal) i l'hora no faciliten la participació del professorat.

2 Programa

Degut a la reduïda participació, no es va poder treballar per components de l'EPD i es va reorientar el programa per treballar sobre el conjunt de l'EPD:

- Presentació institucional i procés d'elaboració de l'estratègia
- Presentació del marc teòric
- Comentaris i aportacions al marc teòric
- Dinàmica de grups per l'anàlisi de debilitats, forteses, necessitats i aspiracions:

FORTALESES >		ASPIRACIONS
DEBILITATS >	NECESSITATS >	

- Discussió conjunta sobre la situació de l'EPD a Girona
- Cloenda

3 Comentaris i aportacions al marc teòric

En relació al conjunt de la tasca en EPD:

- Cal precisar **de quin desenvolupament parlem**, es tracta d'educar per al desenvolupament sostenible
- Són necessaris **objectius comuns i clars**.

En relació als principis guia:

- En els principis, cal introduir el **concepte de continuïtat** en les accions
- L'EPD és una educació que s'ha de **transversalitzar** en els municipis, i per sectors (educació, salut)

En relació a les components de l'EPD:

- L'**educació és l'element clau** per canviar les coses, és sobre l'educació a tots els nivells sobre el que cal incidir
- L'educació informal és molt poderosa, però en la pràctica no es fa molt
- Es correcte incloure la **sensibilització dins de l'EPD**, ja que aporta elements bàsics per la reflexió.
- Cal veure com fer el pas als mitjans per que contribueixin a la tasca d'EPD
- Es **difícil arribar als joves** amb el llenguatge que utilitzem, cal adaptar-lo
- Cal introduir formació específica en la carrera de periodisme
- Els mitjans no poden ser simples negocis: cal una **consciència crítica de la ciutadania per transformar l'ús dels mitjans** de comunicació

En relació als actors:

- S'ha de reforçar el teixit associatiu i la **connexió entre les actuacions**, el treball ha d'estar fonamentalment **ben articulat i amb bons continguts**, que no cadascú faci la seva, cal evitar la dispersió de l'acció.

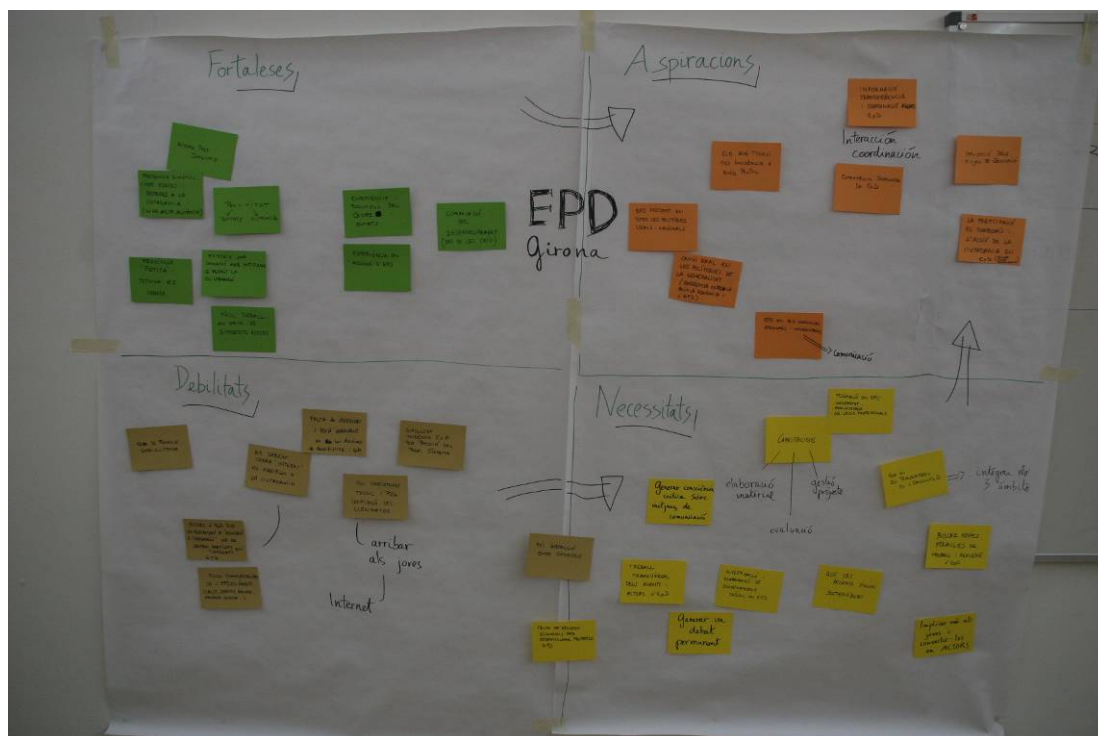
Sobre la relació amb la cooperació al Sud:

- Important l'EPD al Sud: **cal fer EPD al Sud**, les poblacions riques es poden comprometre amb els pobles del Sud

Sobre l'avaluació:

- Es possible ser eficaç en EPD? **Com s'ha d'avaluar l'EPD?** Amb quins indicadors? Es una tasca de poc a poc, amb resultats a llarg termini, com es pot avaluar? **Difícil parlar de resultats, són processos vius**

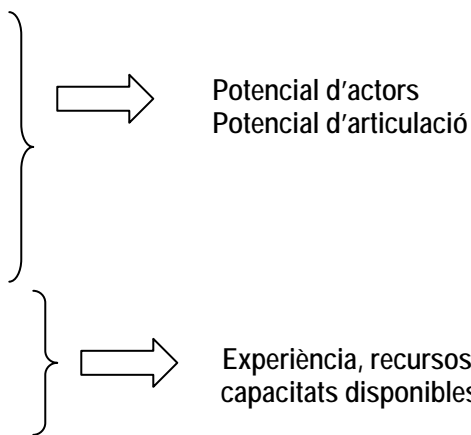
4 Anàlisi de l'EPD

Recull d'idees clau:

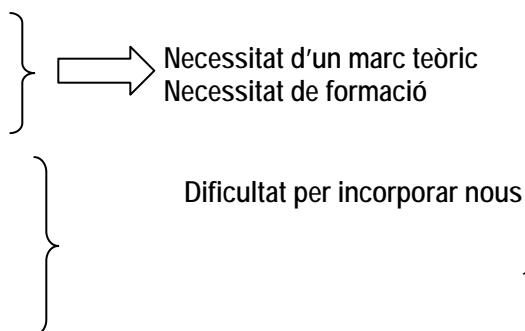
1. Fortaleses

- Actors molt implicats
- Presència d'institucions fortes i properes a la ciutadania (hi ha molta militància)
- Proximitat entitats – ciutadania
- Província "petita" i tothom es coneix
- Existeix una connexió amb institucions que permet la col·laboració
- Fàcil treball en xarxa de diferents actors
- Experiència i recursos del CEDRE i entitats
- Experiència en accions d'EPD
- Comunicació pel desenvolupament (des de les ONG)

2. Febleses

- Poc coneixement teòric i falta d'unificació del llenguatge
- Falta de formació especialitzada
- Actors d'EPD que no pertanyen a "cooperació" o "educació"

- no se senten partíceps i implicats
 - Manca interacció entre entitats
 - No sabem crear interès, no arribem a la ciutadania
 - Falta de visibilitat i poca innovació en les accions
- } ⇒ actors
- } ⇒ Manca propostes atractives i innovadores
- Poca transversalitat de l'EPD en àmbits (salut, joventut, gènere, empresa, cultura ...)
- ⇒ Poca transversalitat a altres sectors
- Dificultat per fer incidència degut a la pressió del propi Sistema
- ⇒ Manca una acció d'incidència ferma

3. Necessitats

- Manca de recursos econòmics per desenvolupar projectes d'EPD
- ⇒ Manca finançament
- Investigació i elaboració de coneixement teòric en EPD
 - Generar un debat permanent
 - Generar consciència crítica sobre mitjans de comunicació
- } ⇒ Impulsar la investigació, generar debat i consciència crítica
- Capacitacions (gestió projecte, materials, avaluació)
 - Formació en EPD (universitats, administracions, col.legis professionals)
- } ⇒ Formar als actors
Impulsar la formació en diferents àmbits
- Treball transversal dels agents i actors d'EPD
 - Convertir l'EPD en un eix transversal
 - Que les accions siguin sostenibles
- } ⇒ Transversalitat com a principi
Continuïtat com a principi
- Buscar noves fórmules de treball i reflexió en EPD
 - Implicar més als joves i convertir-los en actors
- ⇒ Innovació
Impuls a la implicació dels joves

4. Aspiracions:

- Estratègia consensuada d'EPD
- ⇒ L'Estratègia com element dinamitzador
- Informació i coordinació entre agents de l'EPD
- ⇒ Formació i articulació dels actors
- EPD en els currículums escolars i universitaris
 - Implicació dels mitjans de comunicació
 - La participació, el compromís i la implicació de la ciutadania en EPD (oberta, plural i participativa)
- } ⇒ Èmfasi en l'educació formal, implicació dels mitjans, i impuls a la participació ciutadana
- EPD que tingui més incidència a nivell polític
- } ⇒ Impuls a la incidència
- Canvi real en les polítiques de la Generalitat
- } ⇒

- (coherència entre la política econòmica i l'EPD)
- EPD present en totes les polítiques locals i nacionals

Coherència de polítiques en les administracions

5 Avaluació de la reunió

A partir dels 9 qüestionaris d'avaluació rebuts:

A destacar:

- L'exposició inicial és clara
- El temps de debat i el treball en grups petits. El debat afavoreix l'intercanvi
- L'estil participatiu, la dinàmica participativa
- La participació del grup que s'ha creat i la seva experiència
- Aprenentatge i possibilitat d'aportar. Ha estat productiu

Aspectes a millorar:

- Cal donar un suport escrit per fer més fàcil el seguiment de l'exposició
- Tenir abans el programa del taller per poder-ho posar en comú amb els membres de la entitat i canalitzar també les seves aportacions, enriquint amb més veus
- Més diversitat d'actors. Identificar l'agent mitjançant el qual arribar a altres actors del municipi/territori, tal com ha fet la coordinadora de ONG (sector educatiu, mitjans, etc.)
- Més de desembre amb molta activitat i saturat. Ajustar millor les dates segons el calendari local. No fer-ho tant tard, s'acumula massa cansament
- Dinàmica una mica massa d'esplai
- Faltaria buscar la manera de treballar també en taller la part teòrica
- En la part teòrica, treballar més l'opinió, que entenen els diferents agents per EPD, més enllà de la definició intel·lectual
- Amb el DAFO no es recull quines experiències concretes s'han fet des de comarques. La metodologia no és massa original, sempre s'acaba fent l'anàlisi DAFO, cal innovar i buscar noves metodologies de treball. Taller molt semblant al grup ad-hoc

Valoració general:

- Bona (5), No valora (4), Dolenta (0)

6 Llistat de participants

Entitat
CEDRE, coordinadora ONG solidàries
CEDRE, coordinadora ONG solidàries
Agenda Llatinoamericana
Codenaf - Catalunya
Consell Cooperació Ajuntament d'Olot + Càtedra Unesco UDG polítiques culturals i cooperació
Ajuntament de Girona
CEDRE, coordinadora ONG solidàries

Teixidors de Xarxes. DESOS Opció Solidària
CEDRE, coordinadora ONG solidàries
Africa Viva
Fundació Pau i Solidaritat, Codenaf-Girona
ADECRS

7 Fotografies del taller

1	Objectius i participació	133
2	Programa	133
3	Comentaris i aportacions al marc teòric	133
4	Anàlisi de l'EPD	135
5	Avaluació de la reunió	136
6	Llistat de participants	137
7	Fotografies del taller	138

1 Objectius i participació

El primer taller a Girona va tenir lloc el 22 de Desembre al Campus Catalunya de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona, entre les 18,30h i les 21h, amb els següents objectius:

- Presentar el procés d'elaboració de l'estratègia
- Obtenir les aportacions dels diferents actors de Tarragona per a la construcció de l'estratègia d'EPD
- Comentar els elements i conceptes bàsics del marc teòric de l'EPD
- Realitzar amb el marc d'actors una anàlisi de l'EPD en les seves diferents dimensions

Van participar en el grup 16 persones, 12 de les quals es van registrar (veure annexe), representants de:

- Coordinadora de ONG Tarragona ciutat (1)
- ONG i associacions (8)
- Universitat (1)
- Altres (2)

La participació es va veure dificultada per què a la mateixa hora hi havia una celebració d'una entitat de solidaritat coneguda, i la proximitat de les festes de Nadal.

2 Programa

Degut a la reduïda participació, no es va poder treballar per components de l'EPD i es va reorientar el programa per treballar sobre el conjunt de l'EPD:

- Presentació institucional i procés d'elaboració de l'estratègia
- Presentació del marc teòric
- Comentaris i aportacions al marc teòric
- Dinàmica de grups per l'anàlisi de debilitats, forteses, actuacions prioritàries i reptes
- Discussió conjunta sobre la situació de l'EPD a Tarragona
- Cloenda

3 Comentaris i aportacions al marc teòric

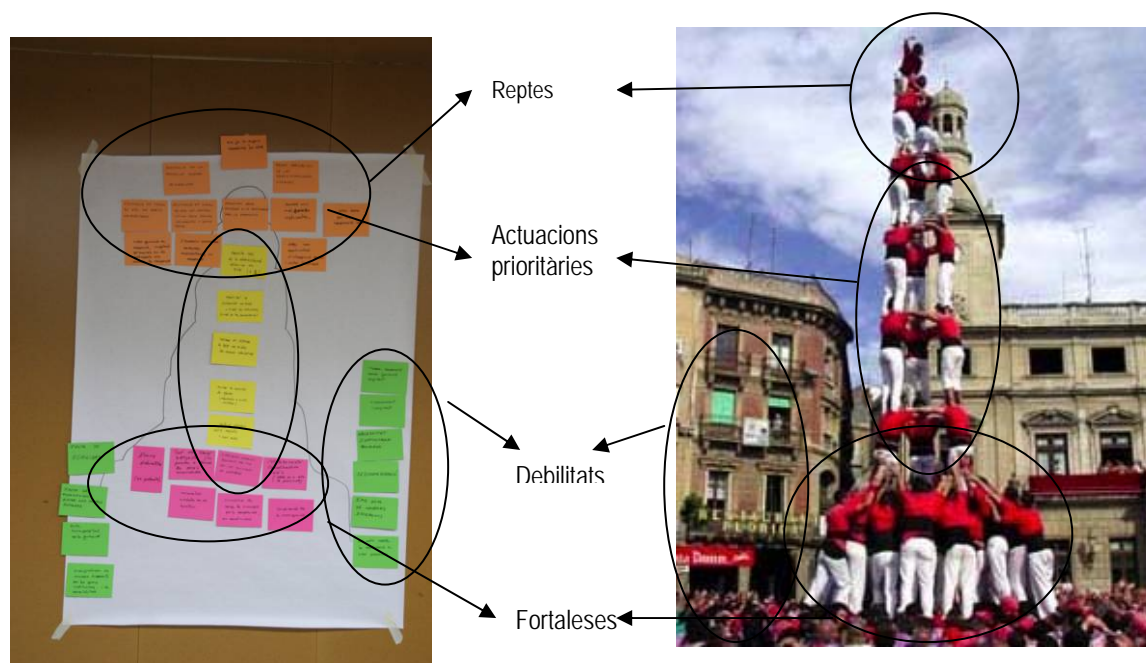
Sobrel marc teòric:

- Manca explica **de quin desenvolupament parlem**, que és, que n'entnem, amb quins fins, qui ho defineix. Hi ha moltes persones que hi treballen sense saber el que fan. Ha de ser inclusiu
- La definició hauria d'incloure que l'EPD cerca **el canvi i la transformació**
- Educació-formació és un objectiu i és el camp de treball en sí, està a dos nivells, dificulta la comprensió
- Fins quin punt fa falta formació per poder avançar cap a la consciència i la mobilització?
- Fins on ha d'arribar la recerca? Parlem de **recerca en EPD o en desenvolupament**? Cal definir-ho
- **Incidència, des d'on?** No ho pot fer directament l'Administració? Per què cal que la societat ho empenyi?
- Dos tallers semblen poc per abordar tots els actors que fan EPD

Sobre els actors:

- Cal aprofundir quins són els **actors en sensibilització** per diferenciar respecte als actors en formació
- Creació d'una **xarxa de municipis per la cooperació**

4 Anàlisi de l'EPD

Recull d'idees clau:

1. Fortaleses

- Xarxa educativa en potencia
- Part de sensibilització que porten a terme les ONG consolidades
- Implicació d'agents provinents del Sud en les polítiques de cooperació
- Col·laboració coordinadora ONG, obrir-ho a tota la província
- Implicació de la immigració
- Iniciativa de xarxes de municipis per la cooperació, en construcció
- Universitat arrelada en el territori

2. Febleses

- Falta de visibilitat
- Falta de formació entre els propis actors
- Falta de homogeneïtat en la formació
- Insuficiència de recursos disposats per les grans institucions, i de sensibilitat
- Massa cooperació sense formació suficient
- Finançament insuficient
- Necessitat d'optimitzar recursos
- Descoordinació
- EPD vista de maneres diferents
- No està resolta la coordinació a nivell provincial

3. Actuacions prioritàries

- Tratar de instalar la EPD en todas las ramas educativas
- Facilitar la formación en EPD a todos los colectivos (más allá de los universitarios)
- Apuesta real de la administración pública en EPD, más fondos
- Evitar la creación de ghettos (sobretudo a nivel escolar)
- Unificar esfuerzos entre agentes, crear redes

4. Reptes

- Que no siguin necessàries les ONG
- Major implicació de les administracions locals
- EPD bona per a una cooperació bona
- Societat civil més implicada
- Itineraris curriculars sectorials especialitzats en cooperació
- Presència com assignatura en l'educació formal
- Existència de cursos d'EPD en àmbit universitari
- Millor formació en cooperació, important per exemple per als participants als consells de cooperació
- Existència de cursos d'EPD en centres cívics per adults, immigrants i gent gran
- Mecanismes per accedir a la mobilització després de la formació
- EPD com oportunitat d'integració social i evitar l'exclusió

5 Avaluació de la reunió

A partir dels 12 qüestionaris d'avaluació rebuts:

A destacar:

- Visió més àmplia i idees
- La presentació del que és EPD ha estat molt interessant, clara i concisa. Facilita la reflexió en grup
- El treball en grup ha estat molt interessant
- La focalització dels elements destacats de l'EPD, la identificació del punt de partida. L'explicació del que és EPD
- Ha canviat la meua visió de l'EPD, ara és més àmplia
- Moltes gent vol realitzar accions relacionades amb un mateix tema i aquí hem unit forces
- Coneixement d'actors
- El poder posar en ordre les idees de tots els presents. Intercanvi i suggeriments
- La participació de les diferents entitats, el treball participatiu
- L'intent de l'Administració que tothom hi participi
- La simplicitat amb que s'explica el tema facilita el seu enteniment
- La possibilitat de veure diferents visions
- El grau d'interès en elaborar un document que aglutini el pensar de les diferents entitats i organitzacions que conformen la societat civil catalana
- Que es dediqui més temps a escoltar que a explicar
- Permet marxar amb una foto de la situació a Tarragona
- Ganes de conèixer els resultats i més.

Aspectes a millorar:

- Ampliar la presentació
- Utilitzar també la llengua castellana per facilitar la comprensió
- Tenir la presentació prèviament per poder fer un treball més elaborat
- Una explicació de que pot aportar a Tarragona el pla de la Generalitat (coordinació, networking, finançament d'iniciatives)
- Manca de participació d'entitats públiques i mitjans de comunicació
- Casos concrets de com es treballa l'EPD
- Intentar que aquests tallers arribin a més gent, ja és una manera d'educar
- Explicar més el concepte d'EPD
- Un major poder de convocatòria i de participació
- La descentralització de les activitats i no aplicar-ho només a les capitals de província
- Sensació que es pot aprofundir més en el tema i reflexionar més aspectes
- Potser allargar una mica i introduir alguna dinàmica més que permeti analitzar millor la situació de les ONG a l'hora de treballar en EPD
- Treball amb poc de temps per poder-lo realitzar correctament
- Invitació que arribi a tots els actors per tal que aquesta eina sigui realment efectiva. Ha faltat organització
- El mail i la carta haurien de ser més clares i amb una agenda que digui clarament que es farà i el temps

Valoració general:

- Molt bona (4), Bona (8), No valora (0), Dolenta (0)

6 Llistat de participants

Entitat
Associació de cooperació amics de Kaolack de Cambrils
Coordinadora ONG Tarragona ciutat
Voluntari a Mans Unides, Save the Children, Creu Roja de Reus i Pont de solidaritat
CADAND, Cambrils
Intermón Oxfam
Enginyeria Sense Fronteres
Universitat Rovira i Virgili, URV Solidaria
Igman – Acció Solidària
FISC
Enginyeria Sense Fronteres

7 Fotografies del taller

A continuació es presenta un llistat orientatiu, que no pretén ser exhaustiu. En la seva construcció s'ha tingut en compte el Pla Director 2007-10 de la Generalitat, els continguts de les diferents línies de subvenció de l'ACCD des de 2004, i els qüestionaris de DEEEP (Development Education Exchange in Europe Project) sobre temes de treball de les ONG.

Per identificar els blocs, s'ha optat per prendre com a punt de partida els drets fonamentals pel desenvolupament plantejats per Oxfam Internacional:

- El dret a mitjans de vida sostenibles
- El dret a la vida: a viure en pau i lliure de violència, i a l'ajuda humanitària
- El dret a la participació política
- El dret a serveis socials bàsics de qualitat com l'educació i la salut
- El dret a no ser discriminat (gènere i diversitat cultural)

Sobre aquesta base, s'han incorporat altres blocs per incorporar els temes que no quedaven coberts.

Blocs	Temes
Drets i ciutadania global	Drets humans
	Drets socials i econòmics
	Drets de la infància
	Drets de la dona
	Drets laborals
	Drets de les minories ètniques
	Drets dels pobles
	Ciutadania global
Desenvolupament humà	Desenvolupament humà
	Gènere
	Inclusió i accés als drets bàsics
	Reducció de la pobresa
	Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni Finançament del desenvolupament
Medi ambient i sostenibilitat	Medi ambient
	Recursos naturals
	Biodiversitat
	Desenvolupament sostenible
	Consum responsable Canvi climàtic
Organització política i econòmica	Estructura política internacional
	Estructura econòmica internacional
	Globalització
	Reforma de les institucions internacionals
	Relacions Nord-Sud
	Comerç internacional, WTO, Comerç Just
	Empreses transnacionals, empreses extractives, agro-indústria
	Propietat intel·lectual, patents
	Sistema financer, finances ètiques
Deute extern	
Dret a mitjans de vida sostenibles	Mitjans de vida sostenibles
	Accés a l'aigua
	Seguretat alimentària
Dret a la vida	Sobirania alimentària
	Pau i desenvolupament
	Comerç d'armes
	Conflictes armats
	Mediació, reconciliació, construcció de pau
	Desastres naturals Ajuda humanitària

	Població refugiada, dret humanitari
Dret a la participació política	Drets civils i polítics
	Democratització
	Governabilitat
Dret a serveis socials bàsics	Educació per a tots
	Salut per a tots
	Accés als medicaments
	Pandèmia VIH / Sida
Migracions i diversitat	Migracions
	Diversitat, multiculturalitat, interculturalitat
	Racisme
	Cultures indígenes
	Diversitat lingüística
Cooperació i Educació per al Desenvolupament	Desenvolupament
	Cooperació per al Desenvolupament
	Ajuda Oficial al Desenvolupament
	Codesenvolupament
	Educació per al Desenvolupament
	Responsabilitat Social Corporativa

Els resultats d'aquesta anàlisi són preliminars i es basen en la interpretació i tractament de la informació obtinguda a partir de les entrevistes i tallers realitzats. Per validar aquests resultats és necessari treballar-ho amb els propis actors.

<i>Actor</i>	<i>Observacions</i>
Professors/es	▪ Els actors més implicats són professors/es amb particular sensibilitat per la justícia a nivell global ▪ Estan molts aïllats ("Quixots"), cal trencar aquest aïllament dins l'escola i afavorir el treball en xarxa amb altres ▪ Són els que han de transmetre els coneixements ▪ Els hi falta formació. Es prioritzen molts altres temes (interculturalitat, mediació, etc.), pensant més en el dia a dia que en una perspectiva global ▪ Cal un canvi de mentalitat en el professorat per obrir-se a treballar de forma més articulada amb l'entorn, hi ha moltes resistències
Claustre i equip directiu	▪ Les implicacions dels professors/es són molt individualitzades, manquen implicacions com a grup ▪ Les escoles han de construir els seus propis projectes aprofitant l'autonomia dels centres, amb assistència externa si la necessiten ▪ La implicació de l'equip directiu és important, sinó no hi ha continuïtat
Consell Escolar	▪ Caldria impulsar comitès per tal que tots els actors treballin conjuntament projectes d'EpD a l'escola ▪ En el Consell hi hauria d'haver una persona de referència per EpD
AMPAs, famílies	▪ A través de l'AMPA, cal promoure la implicació de les famílies en els projectes d'EpD als centres
Dep. Educació	▪ Falta que assumeixi la responsabilitat de la integració i transversalització de l'EPD a l'escola, no ho veuen prou prioritari ▪ La manca de suport del Departament és la raó del fenomen del professor/a "quixot" ▪ Està impulsant instruments molt adients (Plans d'Entorn, Aprenentatge/Servei...). Plans d'Entorn encara embrionaris, receptivitat variable segons els llocs. ▪ Ha d'acompanyar i treballar la coordinació a nivell institucional
Agents socials del territori	▪ Diversitat d'agents que hi actuen (teixit social local, ONG, col.lectius de dones, d'immigrants, tècnics municipals, etc..) ▪ Es pensa que les escoles haurien de ser permeables per atansar la realitat social als centres i construir vincles estrets entre els centres i el teixit social. Hi ha però moltes resistències
Ajuntaments	▪ En alguns casos ofereixen activitats als centres executades pel teixit social ▪ En general, no hi ha participació de l'escola als consells municipals de cooperació
ONG	▪ S'han produït molts materials que no són assumits per les escoles ▪ Els recursos i suport han de ser en funció de la demanda dels centres i professors/es ▪ Treball amb nivell de compromís i qualitat alt, poc reconegut i valorat ▪ Cal que es coordinin més a nivell local
Xarxes	▪ L'espai més adequat per afavorir la coordinació ▪ Falta adherència d'escoles i no només dels professors/es més motivats
Editorials	▪

A partir d'aquesta caracterització bàsica dels actors de l'EpD a l'escola, identifiquem pautes d'acció prioritàries pel reforç de capacitats:

Pautes d'acció prioritàries pel reforç de capacitats:

Formació:

- Impulsar la formació del professorat. No hi ha formació específica a la facultat, i en la formació permanent és molt escassa i amb poca demanda. Les ONG estan començant a fer formació, però hauria de ser el Dep. D'Educació qui se'n encarregués i de forma reconeguda

- Formació orientada a recolzar la definició de propostes d'acció dels propis centres, aprofitant les noves tecnologies per accedir als recursos necessaris
- Impulsar seminaris i tallers de reflexió i intercanvi, que siguin reconeguts pel Dept.
- Incorporar la formació en els propis projectes de Centre
- Formació en metodologies pedagògiques i participatives adients per l'EpD
- Formació compartida amb altres actors de la cooperació municipal, relacionant la cooperació al Sud amb l'EdD
- Potenciar l'ús de l'oferta de formació disponible, incentivar l'interès dels professors/es

Recursos i aprenentatge:

- Calen eines didàctiques des del propi Dep. Educació, més enllà de la feina de les ONG
- Sistematitzar i difondre les experiències

Rols:

- Assumpció per part del Dep. Educació del seu rol
- Impulsar la participació d'escoles i AMPAs en subcomissions d'EpD en els consells municipals de cooperació

Articulació i coordinació:

- Articulació amb altres actors per connectar amb el barri o municipi i el seu teixit social
- Coordinació dels actors a l'escola per evitar l'aïllament d'accions i d'actors i per promoure l'EPD
- Impulsar el treball en xarxa per tal que el professor/a no quedi encorsetat en el centre
- Impulsar la xarxa de contactes, recursos i intercanvis a Internet

1	Marc teòric	143
2	Marc normatiu i de referència	144
3	Situació de l'EpD a Catalunya i Espanya	145
4	L'EpD a nivell internacional	146
5	L'EpD a l'escola	148
6	L'EpD a la Universitat	148
7	Sensibilització, campanyes i incidència política	150
8	EpD en els mitjans de comunicació	151
9	Recerca en EpD	151
10	Desenvolupament humà	152
11	Drets humans i desenvolupament	152
12	Educació en valors	152
13	Pau i desenvolupament	153
14	Medi ambient i desenvolupament	153
15	Gènere i desenvolupament	154
16	Consum responsable i finances ètiques	154
17	Immigració, diversitat cultural i co-desenvolupament	155
18	Coherència de polítiques	155

1 Marc teòric

- ACSUR- Las Segovias (1998): Guía de Educación para el desarrollo. Madrid. Los Libros de la Catarata.
- ARGIBAY, M., CELORIO, G. y CELORIO, J.J. 1997. Educación para el Desarrollo: El Espacio Olvidado de la Cooperación. Cuadernos de Trabajo, nº 19. Bilbao; Vitoria : Hegoa, 1997.
- ARGIBAY, M. y CELORIO, G. 2005. La educación para el desarrollo. Vitoria-Gasteiz : Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco, 2005.
- BAJOIT, G. 1996. "Cooperer c'est l'avenir". Bruselas : Ed ITECO, Dossier Pedagogique, Centre National de Coopération au Développement, 1996.
- Bourne, Douglas "Towards a theory of development education, Development Education Journal, Volume 10, Number 1, 2003
- Bourne, D (2006) 'Development Education: From Practice to a Theory of Learning', Background Paper for Development Education Conference, IOE, November 20/21st 2006.
- CELORIO, G. y LÓPEZ DE MUNAIN, A. "Diccionario de Educación para el Desarrollo". Bilbao; Vitoria :Hegoa, 2007
- CONCORD, "Development Education Strategy in the European Union", Development Education Forum, Presentation March 2006 by Rilli Lappalainen
- Faul, M (2007) 'Read my lips, it's not just the economy: reframing education' in The Development Education Journal, 2007 Volume 13, Number 3, pp9-12.
- FCONGD, "L'educació per al desenvolupament: una estratègia imprescindible", 2007
- Fuss, Toni."Towards a theory of world-centered citizenship education", DEA, 2004
- Global Education Week Network, "Global Education Guidelines. Concepts and Methodologies on Global Education for Educators and Policy Makers", North-South Centre of the Council of Europe, 2008
- HEGOIA, "Educación para la ciudadanía global, debates y desafíos", 2009
- HICKS, D. 2003. Thirty years of global education: a reminder of key principles and precedents. *Educational Review*, 2003, no. 55, 3, pp. 265-275., www.bathspa.ac.uk

- Huckle, John, "Further towards a theory of development education"
- Intermón-Oxfam, "Hacia un currículum para una ciudadanía global: Propuestas de competencias básicas". Barcelona, 2004
- Mesa, Manuela, "Antecedentes y contexto de la Educación para el desarrollo", 2000
- Mesa, Manuela, "La Educación para el desarrollo: entre la caridad y la ciudadanía global", 2005
- MONCLÚS A. (coord.) 2001. Educación para el desarrollo y cooperación internacional. Madrid : Editorial Complutense, 2001.
- NAYA GARMENDIA L. (coord.) 2003. La educación para el desarrollo en un mundo globalizado. Erein; Bilbao : 2003.
- North-South Centre. "Global education guidelines. A handbook for educators to understand and implement global education", 2008
- Ortega Carpio, M.L. La Educación para el Desarrollo: Dimensión estratégica de la cooperación española. Cuadernos Internacionales de Tecnología para el Desarrollo Humano, núm. 15 Junio 2008
- Osler, A (ed.) (1994) Development Education, London, Cassells
- Osler, A and Vincent, K (2002) Citizenship and the Challenge of Global
- POLYGONE. 2003. Mosaico Educativo para Salir del Laberinto. <http://www.webpolygone.net>, consultado el 9 de abril de 2008.
- Puerto Sanz, Luis Miguel (coord.), "Economía para el desarrollo. Lecturas desde una perspectiva crítica", Instituto Universitario de Desarrollo y Cooperación, Los Libros de la Catarata, Madrid 2008 (inclou teories desenv. de Guy Bajoit)

2 Marc normatiu i de referència

- Consell d'Europa. "Resolución del Consejo sobre educación para el desarrollo y sensibilización de la opinión pública europea a favor de la cooperación para el desarrollo", 29 octubre 2001. http://www.fongdcam.org/manuales/educaciondesarrollo/datos/docs/A_docs/b_2_1-resoluc.consejoes.pdf
- Consell d'Europa. "Maastricht Global Education Declaration. A European Strategy Framework For Improving and Increasing Global Education in Europe to the Year 2015" (2002)
- DFID. Building support for development: DFID strategy paper, 1999
- Generalitat de Catalunya. Llei catalana de cooperació al desenvolupament, 2001
- Generalitat de Catalunya. Llei catalana d'educació - 2009
- Generalitat de Catalunya. Pla director de cooperació al desenvolupament 2007-10. 2007
- Gobierno de Andalucía. Plan de cooperación para el desarrollo 2008 – 2011
- Gobierno de Aragón. Plan director de la cooperación aragonesa para el desarrollo 2008 – 2011
- Gobierno Balear. Plan director de la cooperación de las Islas Baleares 2008 – 2011
- Gobierno de la Comunidad de Madrid. Plan general de la cooperación de la Comunidad de Madrid 2009-2012
- Gobierno de Navarra. Plan director de la cooperación navarra 2007-10
- Gobierno de Navarra. Estrategia sectorial: Educación para el Desarrollo.
- Gobierno Vasco. Plan estratégico y director de cooperación 2008-11
- Gobierno de Valencia. Pla director de la cooperació valenciana 2008 – 2011
- Govern de Portugal / IPAD, Estrategia Nacional de Educação para o Desenvolvimento (2010-2015)
- Irish Aid - "Promoting public engagement for development. Development Education Strategy Plan 2007-11"

- Gobierno de España. Ley española de cooperación internacional al desarrollo – 1998
- MAEC. Plan Director de la Cooperación Española 2009-12. 2009
- MAEC DGPOLDE. Estrategia de Educación para el Desarrollo (ED) de la Cooperación Española. Madrid : Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación, 2007.
- Ministry of Education, Finland. "Global Education 2010", 2007
- UNESCO. La educación encierra un tesoro. Informe Delors
- Unión Europea, "Consenso europeo sobre el desarrollo: la contribución de la educación y de la sensibilización en materia de desarrollo", 2007

3 Situació de l'EpD a Catalunya i Espanya

- ACCD. Estudi d'Opinió sobre desenvolupament, cooperació i educació per al desenvolupament a Catalunya. 2009
- ARGIBAY, M., CELORIO, J.J. & CELORIO, G. (Comp.) 1991. Actas I Congreso de Educación para el Desarrollo. Vitoria : Hegoa, 1991.
- ARGIBAY, M., CELORIO, G., CELORIO, J.J., LAGARISTI, M. & UNAMUNO, M. (Comp.) 1996 a. Actas Congreso de Educación para el Desarrollo – Garapenerako hezkuntza kongresua: De la transversalidad a la educación global – Transbertsalitatetik hezkuntza globaleruntz. Vitoria : Hegoa, 1996.
- ARGIBAY, M., CELORIO, G., CELORIO, J.J., LAGARISTI, M. & UNAMUNO, M. (Comp.) 1996 b. Informe cero de la Educación para el Desarrollo en el Estado español: una propuesta a debate. Vitoria: Hegoa, 1996.
- Caballero González, Itziar / UNESCO Etxea. Cuaderno de trabajo de Educación para el Desarrollo, 2004
- Celorio, Juanjo. "Génesis y actualidad de la Educación para el Desarrollo en el Estado español (1990-2006). Una aproximación desde los congresos estatales de educación para el desarrollo".
- CELORIO, G. & LOPEZ DE MUNAIN, A. (Comp.) 2007. Actas III Congreso de Educación para el Desarrollo, la educación transformadora ante los desafíos de la globalización, Vitoria-Gasteiz 7, 8 y 9 de diciembre de 2006. Bilbao : Hegoa, 2007.
- Celorio G. - Informe sobre EPD para el plan director Gencat 2007-10
- CIDOB - Els agents catalans en educació i sensibilització per al desenvolupament, 2006
- Coordinadora de ONGD de España (CONGDE). Vocalía de Educación para el Desarrollo. 2000. Una mirada hacia el futuro: Panorama actual y desafíos de la Educación para el Desarrollo en las ONGD de la Coordinadora. Madrid: CONGDE, 2000.
- Coordinadora de ONGD de España (CONGDE). Vocalía de Educación para el Desarrollo. 2005. La educación para el desarrollo, Una estrategia de cooperación imprescindible. Madrid : CONGDE.
- Coordinadora de ONGD de España (CONGDE). Vocalía de Educación para el Desarrollo. 2007, Catálogo de materiales de Educación para el Desarrollo. Madrid : CONGDE, 2007. <http://directorio-guia.congde.org/guiaderecursos> consultado el 9 de abril de 2008.
- Coordinadora de ONGD de Navarra: Atando Cabos. Estudio de la situación de la EPD con jóvenes de 12 a 18 años en Pamplona y Navarra, 2004
- Coordinadora Valenciana de ONGD. Grupo de Trabajo de Educación para el Desarrollo y Sensibilización. La Educación para el Desarrollo sigue siendo una apuesta de las Organizaciones no Gubernamentales para el Desarrollo. Cuadernos Internacionales de Tecnología para el Desarrollo Humano, núm. 15 Junio 2008
- Edualter, "Reflexions finals del curs de formació sobre sensibilització i educació per al desenvolupament", 2007
- Escudero, José y Mesa, Manuela, "Diagnóstico de la ED: tendencias y retos para avanzar en una práctica educativa transformadora", CEIPAZ, Febrero 2010
- FCONGD. Diagnòstic dels consells municipals de cooperació. 2007

- FCONGD. Informe de l'ajut oficial al desenvolupament a Catalunya, 2003-05
- FONGDCAM. El cuadrado de la EDCG. Posicionamiento sobre Educación para el Desarrollo y la Ciudadanía Global de las ONGD de la FONGDCAM
- Fons Català de Cooperació. 3er Estudi de la Cooperació Local de Catalunya amb els Països del Sud. FCC, 2007
- Font, Àngel Estudi sobre l'execució parcial del Pla Director de Cooperació al Desenvolupament 2007-2010. Novembre 2009
- Luque, Alfonso. Análisis de la encuesta a los actores sociales sobre tendencias actuales y perspectivas de la educación para el desarrollo. III Congreso de Educación para el Desarrollo, 2006
- Martínez, Pepa; Santolino, Montse, "Els reptes de l'EPD", FCONGD, 2006
- MARTÍNEZ, P. & SANTOLINO, M. Els reptes de l'educació per al desenvolupament. Crònica del III congrés estatal d'Educació per al Desenvolupament. Butlletí electrònic d'Educació en Valors Senderi, no. 28, mayo 2007, Senderi educació en valors.<http://www.senderi.org/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=1037&mode=thread&order=0> (visitado en junio del 2008).
- MESA, M. (Dir) 2001. La Educación para el Desarrollo en la Comunidad de Madrid: tendencias y estrategias para el siglo XXI. Informe a la Dirección General de Cooperación y Voluntariado de la Comunidad de Madrid, Mimeo, 2001.
http://www.fongdcam.org/manuales/educaciondesarrollo/datos/docs/A_docs/b_3_1_ed%20españa.pdf
- MESA, M. 2005. La educación para el desarrollo: entre la caridad y la ciudadanía global. El original está en el Informe del año 2000, La Educación para el Desarrollo y las administraciones públicas españolas, Informe a la Oficina de Planificación y Evaluación. 2005.
- Ortega Carpio, Mª Luz. La educación para el desarrollo: un medio para la legitimidad en un sector fragmentado. CIDOB, Afers Internacionals, núm. 72, 2006
- Ortega Carpio, M.L. Diez años en permanente evolución. De la Educación para el Desarrollo humano y sostenible a la educación para la ciudadanía global. III Congreso de Educación para el Desarrollo, 200
- POLO, F. 2004. Cap a un currículum per a una ciutadania global. Memoria final. Generalitat de Catalunya, Departament d'educació, 2004.
- Santolino, Montse, "L'Educació per al Desenvolupament: d'assignatura pendent a font de legitimitat". Butlletí Papers de la Lliga dels Drets del Pobles, 2006
- SANTOLINO, M. L'educació transformadora davant la globalització. Setmanari Directa, no. 29, diciembre 2006.

4 L'EpD a nivell internacional

- CONCORD. Comunicado de Prensa Oficial emitido por el CONCORD con fecha 30 de enero de 2002.
http://www.fongdcam.org/manuales/educaciondesarrollo/datos/docs/A_docs/b_2_2_concord.pdf
- CONCORD. "Towards a Development Education Strategy in the European Union". Presentation March 2006
- CONCORD. "Working to achieve the Millennium Development Goals through greater European public engagement in the fight against global poverty: A Position Paper by the CONCORD Development Education Forum", October 2007
- CONCORD. "The role of local authorities in intercultural dialogue, development education and awareness raising". 2008
- CONCORD & DEEEP. "Development Education and the School Curriculum in the European Union. A report on the status and impact of development education in the formal education sector and school curriculum in member states of the European Union". 2009
- DEA. "Development Education Journal. List of Articles June 1999 to June 2007"

- DEA. "Teachers' Attitudes to Global Learning", 2008
- DEEEP (Development Education Exchange in Europe) Octubre 2003.
http://www.fongdcam.org/manuales/educaciondesarrollo/datos/docs/A_docs/b_2_3_presentation.pdf
- DEEEP, The future of european development NGOs and the role of development education
<http://www.deeep.org/thematicdossiers.html>
- DEEEP. "Country Presentations. Summaries of present situation of global development education in the new EU member States", 2009
- European Conference on Development Education, Brussels Recommendations – 2005
- European Conference on Development Education, Helsinki Recommendations - 2006
- GENE - Learning for a Global Society, Evaluation and Quality in Global Education. Proceedings of the GENE Conference, London, 2003
- GENE - Quality in Global Education. An Overview of Evaluation Policy and Practice. 2008
- GENE. Global Education in Czech Republic. 2009
- GENE. Global Education in Norway. 2009
- GENE. Global Education in Poland. 2010
- Höck, S., and L. Wegimont. 2003. National structures for the organisation, support and funding for development education: a comparative analysis. Lisbon: North-South Centre.
- Hugues, Christian. "An evaluation of French national development education policy in the 90s". The development Education Journal Volume 11 Number 1, 2004
- IBF and BAa consultants. General evaluation of actions to raise public awareness of development issues in Europe (European Union actions, last 10 years) . Final report, december 2008
- IPAD (Instituto Português de Apoio ao Desenvolvimento), "Estratégia Nacional de Educação para o Desenvolvimento (2010-2015)", novembro 2009
- McDonnell, I., H.-B. Solignac Lecomte, and L. Wegimont. 2003. Public opinion research, global education and development co-operation reform: in search of a virtuous circle. (OECD Development Centre Working Paper, 222). Paris: OECD <http://www.oecd.org/dataoecd/58/44/2503679.pdf>
- Mesa, M. (1994): Educación para el desarrollo y la paz. Experiencias y propuestas en Europa. Madrid. Ed. Popular.
- North-South Centre. Global Education in Finland. 2004
- North-South Centre. Global Education in the Netherlands. 2005
- North-South Centre. Global Education in Austria. 2006
- Surian Alesio. Las políticas europeas sobre educación para el desarrollo. The Development Education Journal, Vol. 7, N° 2, 2001.
http://www.fongdcam.org/manuales/educaciondesarrollo/datos/docs/A_docs/b_2_5_%20Alessio.pdf
- OCDE, 2003, Public Opinion and the Fight against Poverty, Paris
http://www.oecd.org/document/37/0,3343,en_21571361_31100442_2498143_1_1_1_1,00.html
- O'Loughlin, Eddie; Wegimont, Liam. "Global Education in Europe to 2015. Strategy, policies, and perspectives. Outcomes and Papers of the Europe-wide Global Education Congress, Maastricht, The Netherlands", 2002
- O'Loughlin, Eddie; Wegimont, Liam. "Global Education, Public Awareness- Raising and Campaigning on Development Issues. An Overview of Evaluation Practice and Policy". 2007

5 L'EpD a l'escola

- Alburquerque, F. y otros (1995): *Hacer futuro en las aulas. Educación, solidaridad y desarrollo*. Barcelona. Intermón.
- Baselga, P., Ferrero, G., Boni, A., Ortega, M.L., Mesa, M., Nebreda, A., Celorio, J.J. i Monterde, R. *La educación para el desarrollo en el ámbito formal, espacio común de la cooperación y la educación. Propuesta para una estrategia de acción integrada*. Universidad Politécnica de Valencia, 2004.
- Celorio, J.J. *La Educación para el Desarrollo*. Cuadernos Bakeaz, núm. 9, juny 1995
- Celorio, Gema; Celorio, Juanjo. *Estrategia de educación para el desarrollo en el sector formal. Informe para la ACCD, plan director 2007-10*. 2006
- Cañada, Ernest i altres. *Propostes i recomanacions sobre el treball de les ONGD a les escoles en l'àmbit de l'educació pel desenvolupament*. En *Relacions Sud-Nord*, 2003. *Què fem a Catalunya*, FCONGD 2004
- Cañada, Ernest; Truño, Maria.; Zabala, Mireia. *Diagnòstic sobre l'ús dels recursos d'educació per al desenvolupament de les ONGD entre el professorat de Catalunya*. FCONGD, 2003
- CONCORD. *A report on the status and impact of development education in the formal education sector and school curriculum in member states of the European Union*. 2009
- FCONGD. *Reflexions de la Comissió d'Educació per al Desenvolupament sobre l'assignatura d'educació per a la ciutadania*. Gener 2007
- Intermón Oxfam. *El trabajo a favor de la Ciudadanía y los Derechos Humanos en el proyecto educativo, el conjunto de la actividad del centro y en su apertura al entorno. Hacia una ciudadanía global. Propuesta de competencias básicas*. 2005
- OLLETE-JOSA S. & PÉREZ-FOGUET, A. 2005. *Cooperació per al desenvolupament a l'aula. Casos aplicats de tecnologia per al desenvolupament humà*. Barcelona : Ingeniería Sin Fronteras; Universitat Politècnica de Catalunya, 2005. <http://www.upc.edu/grecdh/cas/ed/docent.htm>.
- Polo, F. *Hacia un currículum para una ciudadanía global*. Octaedro-Intermón Oxfam, Informes, nº 30, 2004
- *Xarxa d'escoles compromeses amb el món: La comunicació entre escoles i ONG*. 2009
- *Xarxa d'escoles compromeses amb el món: Document marc per definir criteris de bones pràctiques de la Xarxa d'Escoles compromeses amb el món*. 2008

6 L'EpD a la Universitat

- Ad Boeren. *Soplando en el viento: tiempos de cambio para la cooperación al desarrollo en educación superior*. Organización de Países Bajos para la Cooperación Internacional en Educación Superior (NUFFIC), Países Bajos, 2003. <http://www.cecod.net/presentacion%20ad%20boeren%20es.pdf>
- Arias, Silvia i Simón, Alfonso. *Las Estructuras Solidarias de las Universidades Españolas: Organización y Funcionamiento*. Universidad Autónoma de Madrid (UAM) - Fundación Telefónica, Madrid, 2004. <http://132.248.18.40/docs/publicaciones/libroestructuras.pdf>
- Arias, Silvia i Morales, Estefanía. *Universidad y Cooperación al Desarrollo*. Cuadernos Solidarios n. 1. UAM, 2006. http://www.uam.es/otros/uamsolidaria/cuadernos_solidarios_1.pdf
- Arias, S, Dandachli, D, Martín, A, Martínez, P, Molina, E, Pérez, R, Simón, A., Velo, A. "La experiencia del voluntariado internacional en las universidades como herramienta de sensibilización en cooperación al desarrollo". En: *III Congreso Universidad y Cooperación (Vol. III)*. Universidad Complutense de Madrid - Universidad Autónoma de Madrid – Universidad Politécnica de Madrid – Universidad de Alcalá de Henares – Universidad Carlos III – Universidad Rey Juan Carlos. Madrid, 26 - 28 de abril de 2006. pp. 347-365.
- Barone, S. y Mella, P. 2003. *Acción educativa y desarrollo humano en la universidad de hoy*. *Revista Iberoamericana de Educación*, 2003, no. 31, pp. 187-219. <http://www.rieoei.org/rie31a07.htm>
- Boni, Alejandra. "La universidad transformadora y la cooperación al desarrollo". En: *III Congreso Universidad y Cooperación (Vol. I)*. Universidad Complutense de Madrid -Universidad Autónoma de Madrid – Universidad

Politécnica de Madrid –Universidad de Alcalá de Henares – Universidad Carlos III – Universidad Rey Juan Carlos. Madrid, 26 - 28 de abril de 2006. pp. 23-45.

- Boni, Alejandra, Baselga, P. y Ferrero, G. 2002. La educación para el desarrollo en la universidad. Papeles de Cuestiones Internacionales, 2002, no. 76, pp. 145-151.
- Boni, A. y Pérez-Foguet, A. (eds.) 2006. Construir la ciudadanía global desde la universidad. Barcelona: Intermón-Oxfam; Ingeniería Sin Fronteras, 2006.
- BONI, A. La Educación para el Desarrollo orientada al Desarrollo Humano, en BONI, A. & PÉREZ FOGUET, A. (Eds.) *La Construcción de la Ciudadanía Global*, Colección Informes, 2006, no. 32, Barcelona : Intermón-Oxfam; ISF, p. 41-51
- Boni, Alejandra, "Bibliografía básica sobre Educación para el Desarrollo y universidad", Grupo de Estudios en Desarrollo, Cooperación y ética, Universidad Politécnica de Valencia, 2008
- CEURI-CRUE. Código de Conducta de las Universidades en materia de Cooperación al Desarrollo, Castellón, marzo de 2005. <http://www.crue.org/export/sites/Crue/areainternacional/documentos/CODIGOCONDUCTA.pdf>
- CEURI- CRUE. Estrategia de la Cooperación Universitaria al Desarrollo. Córdoba, Marzo de 2000. <http://www.crue.org/export/sites/Crue/areainternacional/documentos/ESCUDE2000.pdf>
- Dominino, D. Perfiles de la universidad española en cooperación para el desarrollo. Una aproximación a las relaciones con las ONGD, Cideal, 2007. www.cideal.org
- Esteban, F. 2004. Excelentes Profesionales y Comprometidos Ciudadanos, Un Cambio de Mirada desde la Universidad. Bilbao: Desclée de Brower, 2004.
- Ferrer, A. i Ramírez, J. (Eds.) Cooperación al Desarrollo, Universidad y Voluntariado. Universidad de Granada, Granada, 2005.
- Freres, Christian (Dir.) i Cabo, Carlos. Las Universidades de la Comunidad de Madrid y la Cooperación al Desarrollo. Documentos Técnicos [2], Dirección General de Universidades, Consejería de Educación, Comunidad de Madrid, 2003. http://www.fongdcam.org/manuales/educaciondesarrollo/datos/docs/A_docs/7_2_Universidades%20CAM.pdf
- Gilsanz, Juncal. La acción humanitaria desde la universidad española. Análisis de experiencias y propuestas de actuación futura. Cuadernos del IECAH, núm. 06. [http://www.reliefweb.int/rw/lib.nsf/db900sid/ACIO-6YKL3J/\\$file/Cuaderno_6.pdf?openelement](http://www.reliefweb.int/rw/lib.nsf/db900sid/ACIO-6YKL3J/$file/Cuaderno_6.pdf?openelement)
- Gómez Torres, M. LL., Calabuig, C., Boni, A., Peris, J. i Monzó, J.M. 2006. Oportunidades y riesgos para la cooperación universitaria al desarrollo en el Espacio Europeo de Educación Superior. Revista Española de Desarrollo y Cooperación, 2006 no. 18, pp. 101-120.
- Guni. 2008. Educación superior en el mundo 3. La Educación superior, nuevos retos y roles emergentes para el desarrollo humano. Madrid: Mundi Prensa, 2008.
- Khoo, Su-ming; Healy, Carol; Coate, Kelly, "Development Education and Development Research at third level in Ireland – contradictory or complementary?"
- LOBERA, J. 2008. Incorporating new transdisciplinary skills into technical subjects: a pilot project at UPC. *GUNI Newsletter*, 27 de mayo de 2008. <http://www.guni-rmies.net/news/detail.php?id=1199>.
- Martínez Martín, M., Buxarrais, M.R. i Esteban, F. 2002. La universidad como espacio de aprendizaje ético. Revista Iberoamericana de Educación, 2002, no. 29, pp. 17-44. <http://www.unizar.es/ice/rec-info/unietico.pdf>
- Mataix, Carlos, Pérez, Agustín i Sánchez, Eduardo. "Un modelo para la construcción de alianzas entre universidades y ONGD". En: III Congreso Universidad y Cooperación (Vol. I). Universidad Complutense de Madrid -Universidad Autónoma de Madrid – Universidad Politécnica de Madrid –Universidad de Alcalá de Henares – Universidad Carlos III – Universidad Rey Juan Carlos. Madrid, 26 - 28 de abril de 2006.
- Mayor Zaragoza, Federico. "La Cooperación en y desde las Universidades." En: Sebastián, Jesús (coord). La Universidad como espacio para la cooperación Iberoamericana. Universidad de Valladolid, OEI, BSCH, Valladolid, 2001
- Milans, I. (Ed.) La Universidad como Agente de Cooperación al Desarrollo. CEU San Pablo, Madrid, 2002.
- Montes, A. (Ed.) Universidad y Cooperación al Desarrollo. Universidad de Murcia, 2000, Murcia.

- Ortega, Mª Luz. Retos y oportunidades de la educación para el desarrollo en la Universidad y en la sociedad. IV Congreso Universidad y Cooperación al Desarrollo, 12-14 noviembre, Bellaterra
http://webs2002.uab.es/fas/congresocooperacion/descargas/ponencias/MLuzOrtega_ESP.pdf
- Pérez-Foguet, A. (Resp.) (2006), Impuls de l'Educació per al Desenvolupament humà i sostenible a la UPC 2000-2005, Consell Social, Universitat Politècnica de Catalunya, Barcelona.
http://www.upc.edu/grecdh/pdf/06_9ePr_QDU.pdf
- PEREZ-FOGUET, A., OLIETE-JOSA, S. & SAZ-CARRANZA, A. 2005. Development education and engineering: a framework for incorporating reality of developing countries into engineering studies. *International, Journal of Sustainability in Higher Education*, 6:3, pp. 278-303, 2005.
<http://www.emeraldinsight.com/10.1108/14676370510607241>.
- SANCHO, A. & SANTOLINO, M. La cooperació universitària catalana: un bon moment per definir un perfil propi. *Relacions Sud-Nord: què fem a Catalunya*, 2006, pp. 299-305, 2007, FCONGD.
<http://www.pangea.org/fcongdn/NOVETATS/RelacionsSN2006.pdf> (visitado en junio del 2008).
- Santolino, Montse. L'educació per al Desenvolupament-EPD: un camí per a la universitat transformadora. IV Congreso Universidad y Cooperación al Desarrollo, 12-14 noviembre, Bellaterra
http://webs2002.uab.es/fas/congresocooperacion/descargas/Linea_Tematica_5/Mesa_Sectorial_1/8.MontseSantolino_FCONGD/8.MontseSantolino_R_cat.pdf
- Taylor, P. i Fransman, J. 2004. Learning and teaching participation: Exploring the role of higher learning institutions as agents of development and social change. IDS Working Paper, 2004, no. 219.
<http://www.ntd.co.uk/idsbookshop/details.asp?id=798>
- TAYLOR, P. 2008. Introducción. *La Educación Superior en el Mundo 3 – Educación Superior: nuevos retos y roles emergentes para el desarrollo humano y social*. Madrid : Mundiprensa, pp. xxvi-xxix, 2008
- Taylor, Peter, "Reinventando la Educación para el Desarrollo en una era de globalización: el poder de la participación en las instituciones de educación superior, Instituto de Estudios para el Desarrollo (IDS1), Universidad de Sussex, Reino Unido, 2008
- Unceta, Koldo. (dir.) 2007. La cooperación al desarrollo en las universidades públicas españolas. Madrid: AECl, 2007. <http://194.140.3.20/export/sites/default/web/galerias/cooperacion/Cultural/descargas/03-Coop.Universidades.pdf>
- Unceta, Koldo. "Análisis del papel de las Universidades en la estrategia general de la cooperación al desarrollo". Informe solicitado por la Subdirección General de Planificación y Evaluación de Políticas de Desarrollo, de cara a la elaboración del nuevo Plan Director de la Cooperación Española 2005-2008. Universidad del País Vasco, octubre de 2004.
- Unceta, Koldo, Ramos Eduardo, Morais Adolfo, Murguialday, Clara, Andres Xabier, Fernandez Eva. Las actividades de cooperación al desarrollo de las Universidades españolas: Tipología y análisis comparativo (proyecto de investigación). Bilbao: Hegoa 2005
http://pdf2.biblioteca.hegoa.efaber.net/ebook/15203/Investigacion_actividades_de_cooperacion_y_universidad_espanola.pdf

7 Sensibilització, campanyes i incidència política

- Bailey - Irish Aid - Integrating development education into adult education
- Celorio, G. 2001. Nuevos retos para la sensibilización sobre desarrollo. Cuadernos Bakeaz, 2001, nº 45. Bakeaz (Bilbao).
- Cohen, David. The Nonprofit Lobbying Guide. Independent Sector, 1999
- Cohen, David, de la Vega, Rosa, i Watson Gabrielle. Advocacy for Social Justice. A Global Action and Reflection Guide. Kumarian Press, 2001
- Eade, Deborah. Development and Advocacy. Oxfam GB, 2002
- Guixé, I., 2007, "La Incidència Política de les ONGDs: Situació i Reptes de Futur". Anuari FCONGD, FCONGD,

Barcelona. <http://www.pangea.org/fcongdnOVETATS/RelacionsSN2006.pdf>

- Hegoa. Seminario sobre sensibilización ciudadana desde entidades locales. 2001
- Hick, Steven F. I McNutt, John G. *Advocacy, activism, and the internet*. Community Organization and Social Policy, Lyceum Books, 2002
- Lindenberg, Marc i Bryant, Coraline. *Going Global. Transforming Relief and Development NGOs*. Kumarian Press, 2001
- Mesa, Manuela. Otras formas de Cooperar: presión política y educación. Papeles. Cuestiones Internacionales de Paz, Ecología y Desarrollo, Centro de Investigación para la Paz, nº 55, Verano 1995, pp. 45 - 54. http://www.fongdcam.org/manuales/educaciondesarrollo/datos/docs/A_docs/b_3_2_cip_papel5.pdf
- VeneKlasen, Lisa i Miller, Valerie. *A New Weave of Power, People & Politics. The Action Guide for Advocacy and Citizen Participation*. World Neighbours, 2002
- Vidal, Pau i Guixe Imma. Anàlisi sobre la situació de la incidència política a les organitzacions no lucratives Resultats del treball de camp. Projecte Reflexions sobre el tercer sector. Col·lecció Papers de Recerca nº 4. Observatori del Tercer Sector, 2005. http://www.tercersector.net/pdf/publicacions/04_incidencia.pdf

8 EpD en els mitjans de comunicació

- Consell de l'Audiovisual de Catalunya, Quaderns del CAC núm. 3, desembre 1998. Drets Humans als Mitjans de Comunicació.
- Marhuenda, Alfredo. Agafa la lupa! El Sud als diaris. Cristianisme i Justícia, 139. 2006
- Bird, E., Lutz, R. & Warwick, C. 2008. Media as Partners in Education for Sustainable Development: A training and resource kit. UNESCO Series on Journalism Education. Paris. UNESCO. <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001587/158787E.pdf>
- Bueno, Alexis. Mirar cap a l'Àfrica. Redescobrir Europa. Quaderns Cristianisme i Justícia, 108, 2001
- Castel, Antoni. Anàlisi de la informació sobre els conflictes de l'Àfrica Subsahariana a la premsa espanyola (1992-98). Estudi de tres casos significatius: Somàlia, Rwanda i RD Congo. Tesis doctoral. Facultat de Ciències de la Comunicació, Universitat Autònoma de Barcelona, 2007
- Col·legi de Periodistes de Catalunya. Codi Deontològic de la professió periodística
- CASTILLO ESPARCIA, A.: Las ONGDs como fuentes informativas de los medios de comunicación, Universidad de Málaga, 2004
- FUEYO, A. 2000. Imágenes Publicitarias y Representaciones Sociales sobre el Sur, Implicaciones en la Educación para el Desarrollo. Tesis doctoral Universidad de Oviedo, Oviedo.
- Nerín, Gustau. Entre la compassió i la denúncia: l'Àfrica Negra vista per les ONG. Centre d'Estudis Africans
- Sendín, J.C., Izquierdo, P.. Universidad Rey Juan Carlos. Grupo de Investigación sobre comunicación sociedad y cultura, Guía práctica para los profesionales de los medios de comunicación: Tratamiento mediático de la inmigración. 2008

9 Recerca en EpD

- Boni, Alejandra, Gómez, M^a de los Llanos, McGee Rosemary, i Peris Jordi. ¿Qué conocimiento para qué desarrollo? Reflexiones desde la investigación universitaria. IV Congreso Universidad y Cooperación al Desarrollo, 12-14 noviembre, Bellaterra http://webs2002.uab.es/fas/congresocooperacion/descargas/Linea_Tematica_4/Mesa_Sectorial_3/B/1.AlejandraBoni/1.AlejandraBoni.pdf

- Haddad, L. y Knowles, C. (eds.) (2007), Reinventing Development Research, IDS Bulletin, 38, 2.

10 Desenvolupament humà

- PNUD. Informes del Desenvolupament Humà. Diversos anys, 1990 a 2009
- Navarro, Vicenç (i altres). Les desigualtats socials a Catalunya. Mediterrània, Barcelona, 1999

11 Drets humans i desenvolupament

- Amnistia Internacional. Educación en derechos humanos: asignatura suspensa. 2003
- Abramovich, Víctor: Una aproximación al enfoque de derechos en las estrategias y políticas de desarrollo, Revista de la CEPAL, 88, abril, 2006.
http://pdf2.biblioteca.hegoa.efaber.net/ebook/15560/Una_Aproximacion_al_Enfoque_de_Derechos_en_las_estrategias.pdf
- Celorio, Gema. (1999): Los Derechos Humanos en el contexto del Desarrollo Humano. Bilbao: Hirugarren Mundua eta Bakea, Dossier nº 5.
- Cyment, Paola. Introducción al enfoque derechos humanos en el desarrollo. Cuadernos para el Cambio, 1, Intermon Oxfam. 2007
- Levin, L. (1999): Derechos Humanos: preguntas y respuestas. Bilbao: Bakeaz/ediciones UNESCO
- Oficina del Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos (2006). Preguntas frecuentes sobre el enfoque de derechos humanos en la cooperación para el desarrollo.
<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FAQsp.pdf>
- PNUD (1998), Integrating Human Rights with Sustainable Human Development, UNDP Policy Document, enero.
- Tomasevski, K. (1993), Development Aid and Human Rights Revisited, Pinter Publishers, Londres, 1993.

12 Educació en valors

- Almansa, Fernando. Reflexiones sobre etica y cooperación para el desarrollo. Intermon Oxfam, 1999
- Boni, Alejandra i altres. Programa para el impulso de la educación en valores en los estudios científico-técnicos a través de la formación del profesorado de las universidades politécnicas de Valencia, Madrid y Barcelona. XX Congreso de Innovación Educativa en las Enseñanzas Técnicas, Universidad Politécnica de Valencia, 2002
- Buxarrais, Mª Rosa. Educar para la solidaridad. Boletín de Educación en Valores, Programa de Educación en Valores del ICEUB, 1998
- Cortina, Adela. Ciudadanos del mundo. Hacia una teoría de la ciudadanía. Alianza Editorial, 1997
- Carreras, LL. (i altres). Cómo educar en valores. Narcea, Madrid, 1998
- Daniel, Jean. Universalitat dels valors i diversitats culturals. Tribuna Mediterrània, 4. IEMed, Barcelona, 2004
- Elzo, Javier (dir). La transmisión de valores a menores, Fundación Deusto, 2009
- FCONGD. Codi ètic i de conducta per a les ONGD federades. Edició revisada, 2007
- Fundació Jaume Bofill. II Jornades d'educació en valors. Experiències i pràctiques de treball. 12-18 anys. 2000
- HEGOA. Educación para la ciudadanía global. Debates y desafíos. 2009
- Intermon Oxfam, III Seminario Educar para una ciudadanía global. Memoria. 2009
- Nello, Antoni (i altres). Educar en els valors. Raima, Barcelona, 1992

- Quintana, Vanessa i Riera, Montse. Aprenentatge servei i Educació pel desenvolupament. Guia pràctica
- Vila-Abadal, Jordi. Valors vells, valors nous. Proa, Barcelona, 1998

13 Pau i desenvolupament

- Banda, Alfons. Educació per la pau. Barcelona: Barcanova, 1991
- Banda, Alfons. La cultura de pau. Barcelona: Intermón Oxfam, 2002.
- Bastida, Anna. Estat de la qüestió de l'educació per a la pau a Catalunya i a la resta de l'Estat espanyol. Oficina de Promoció de la Pau i dels Drets Humans, Generalitat de Catalunya. Materials de Pau i Drets Humans, 6. 2009 http://www10.gencat.cat/drep/binaris/Materials%206%20cat%20web_tcm112-98841.pdf
- Bastida, Anna. Desaprender la guerra. Una visió crítica de la educació para la paz. Barcelona: Icària, 1994.
- Cascón, Paco (coord.). Educar para la paz y la resolución de conflictos. Barcelona: CISSPraxis, 2000.
- Cascón, Paco. Educar per a la pau. Barcelona: Ajuntament, 2002.
- Escola de Cultura de Pau. Alerta 2009! Informe sobre conflictos, derechos humanos y construcción de paz. Editorial Icaria. 2009 <http://escolapau.uab.cat/img/programas/alerta/alerta/alerta09.pdf>
- Fisas, Vicenç. La paz es posible: una agenda para la paz del siglo XXI. Barcelona: Plaza & Janés, 2002
- Fisas, Vicenç. Educar para una cultura de paz. <http://www.educacionenvalores.org/IMG/pdf/paz.pdf>
- Fisas, Vicenç. Adiós a las armas ligeras. Las armas y la cultura de la violencia. Ed. Icària. 2000
- Grasa, Rafael. «Evolución de la educación para la paz». Cuadernos de Pedagogía, 287, gener 2000, pàg. 52-56.
- Jares, Xesús Rodríguez. Educación para la paz. Su teoría y su práctica. Madrid: Ed. Popular, 1999 (1991)
- Lederach, John Paul. (1986), Educar para la paz. Barcelona: Fontamara.
- Lederach, John Paul. Abecé de la paz y los conflictos. Col. Serie Edupaz, núm. 10, Ed. Catarata, Madrid, 2000.
- Masià, Elvira. Educació per a la pau. Una introducció. Barcelona: Claret, 1994.
- Oliveres Arcadi. Contra la fam i la guerra. Angle Editorial. 2004

14 Medi ambient i desenvolupament

- Ecologistas en Acción. Comisión de Educación Ecológica. Estudio del currículum oculto antiecológico de los libros de texto, 2006.
- Gateway to the UN System's work on climate change: <http://www.un.org/climatechange/index.shtml>
- Generalitat de Catalunya. Estratègia catalana d'educació ambiental. Una eina per a la comunicació i la participació, 2003
- IISD. <http://www.climate-l.org> — A knowledgebase of International Climate Change Activities, provided by IISD in cooperation with the UN Chief Executives Board for Coordination (CEB) Secretariat
- IPCC Fourth Assessment Report, Climate Change 2007, synthesis report at <http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report>
- UNEP, 2007. Global Environmental Outlook Report. <http://www.unep.org>
- UNESCO. Declaració de Bonn: Conferència mundial de la UNESCO sobre l'Educació per al Desenvolupament Sostenible -31 de març / 2 d'abril 2009
- UNESCO and climate change: <http://ioc3.unesco.org/unesco-climate/>
- UNESCO, Education for Sustainable Development and Climate Change, Policy Dialogue 4, 2009

15 Gènere i desenvolupament

- ACSUR, "Gènere en la Educación para el Desarrollo. Estrategias políticas y metodológicas", Hegoa, 2009
- AECID (2007) Estrategia de "Gènere en Desarrollo" de la Cooperación Española <http://www.aecid.es/export/sites/default/web/galerias/programas/Vita/descargas/EstrategiaGENEROdes.pdf>
- Antolin, Luisa (2003). La mitad invisible. Género en la Educación para el Desarrollo. ACSUR-Las Segovias, Madrid http://www.acsur.org/IMG/pdf/la_mitad_invisible.pdf
- Bastardes, Clara i Franco Laia (2006). Estudi-diagnòstic : la perspectiva de gènere en el treball de les ONGD catalanes. Federació Catalana d' ONG per al desenvolupament <http://www.fcong.org/>
- Cabello, Imma, Tomàs Sonia, Pelcier Llum, Rodríguez Alicia, Argibay Miguel i Antolín Luisa (2009).Gènere en la Educación para el Desarrollo. Acsur i Hegoa http://www.acsur.org/IMG/pdf/Manual_Genero_ED.pdf
- Col·legi de Periodistes de Catalunya. Recomanacions tractament violència masclista als mitjans. 2009
- Cuentas, Sara (2009): Educación para el Desarrollo con perspectiva de género. Una apuesta local para el compromiso global. Interred 2009
- De la Cruz, Carmen. (1998) *Guía metodológica para integrar la perspectiva de género en proyectos y programas de desarrollo*. Emakunde – Instituto Vasco de la Mujer i Secretaría General de Acción Exterior de la Dirección de Cooperación al Desarrollo. Bilbao http://www.emakunde.es/images/upload/guia_cast.pdf
- Hernández, Itziar. (1999): "Desigualdad de género en el Desarrollo". En Globalización y Género. Madrid: Síntesis.
- Kabeer, Naila. (1998): Realidades trastocadas. Las jerarquías de género en el pensamiento del desarrollo. Mexico: Paidós.
- Lagarde, Marcela. (1996): Género y feminismo. Desarrollo humano y democracia. Madrid: Horas y Horas.
- Lopez, Irene i Alcalde, Ana Rosa (Coord.) (1999) Relaciones de género y desarrollo. Hacia la equidad en la cooperación. Los libros de La Catarata y IUDC/ UCM, Madrid.
- López Méndez, Irene i Sierra Leguina Beatriz (2001): Integrando el análisis de género en el desarrollo. Manual para técnicos de cooperación. Madrid: IUDC/UCM.
- Moser, Caroline. (1995): Planificación de Género y Desarrollo. Teoría, práctica y capacitación. Lima: Red Entre Mujeres/Flora Tristán.
- Vázquez, N., Murguialday Clara i Grupo de Género de la Coordinadora de ONGD de la Comunidad Autónoma Vasca. Guía para alfabetizarse en género y desarrollo. Coordinadora de ONGD de la comunidad autónoma vasca, 2001.
- Zabala, Idoe. (2001): El desarrollo humano desde una perspectiva de género. En Ensayos sobre el Desarrollo Humano. Barcelona: Icaria.

16 Consum responsable i finances ètiques

- Alsina, Oriol. La Banca Ètica. Mucho más que dinero. Icaria 2007.
- CRIC (Centre de Recerca i Informació en Consum). Come y calla... o no. Incidir en el sistema a través del consumo. Icaria 2008.
- Lodeiro, Toni. Consumir menos, vivir mejor. Txalaparta, 2008.
- Montagut, Xavier. Alimentos globalizados. Soberanía alimentaria y comercio justo. Icaria 2008.
- Revista Opciones. <http://www.pangea.org/cric/>
- SETEM, Estudi "El Comerç Just a Catalunya. Informe 2008"
- SETEM: Recursos sensibilització: <http://www.setem.cat/generales.php?id=10&ids=30&lg=ca>

- Vivas Esther. Cap on va el Comerç Just. Icària 2006.

17 Immigració, diversitat cultural i co-desenvolupament

- ACCD. Llibre Verd del codesenvolupament. Document per al debat en el marc de l'elaboració de l'Estratègia de codesenvolupament de la Cooperació Catalana. Rafael Grasa, 2008
- Col·legi de Periodistes de Catalunya. Manual d'estil sobre minories ètniques. 2008
- Álvarez, J.L. Educación intercultural e inmigración. Biblioteca Nueva, 2007.
- Comas, M. Identitats. Eumo: Fundació Jaume Bofill, 2008.
- Consenso Social sobre Migración. CEAR, 2006. (Visió fruit del gruix de ONG que han liderat el treball en temes migratoris a Espanya).
- Carbonell, Francesc. Vinguts del Centre del Món. Eumo: Fundació Jaume Bofill, 2007.
- Departament d'Educació. Revista *Caixa d'Eines* 01. 2004.
- DGCAH, Estratègia de codesenvolupament de la cooperació al desenvolupament, Generalitat de Catalunya, 2009
- Essomba, Miquel Àngel. Tot un Món. Eumo: Fundació Jaume Bofill, 2007.
- García O'Meany, Margarita. Yo no soy racista, pero .. El aprendizaje de la discriminación. Dosiers para entender el mundo, Intermon Oxfam, 2002
- Gimenez, Carlos. "¿Qué es el Codesarrollo? Expectativas, concepciones y escenarios de futuro". Ponencia de presentada en el Seminario "Migraciones y Desarrollo: propuestas institucionales y experiencias practicas". CECOD, Barcelona, 2005.
- IEMED. Gestionar la diversitat. Reflexions i experiències sobre les polítiques d'immigració a Catalunya. IEMED, 2003
- Lagartofernández, Dani; Piper, Marian (guió i direcció). Planagumà, Marc (producció). Ni fàcil ni difícil. Somni de Mico Produccions. 2008. Curmetratge.
- Larios, Maria Jesús. L'Estat de la immigració a Catalunya. Anuari 2006. Mediterrània, 2007.
- Lluch, X. Plural, educació intercultural 12/16. Tàndem, 1999.
- Ministeri de Treball i Immigració. Guia per al disseny i l'elaboració de plans locals de sensibilització
- Ministerio de Asuntos Exteriores y Cooperación. Grupo de Trabajo de Codesarrollo del Consejo de Cooperación al Desarrollo. Consenso sobre Desarrollo. Versión revisada. (2007)
- Nouvinguts, Fins aviat, quan? La incorporació de l'alumnat estranger nouvingut al currículum ordinari. Documenta Universitària, 2006.
- Van Dick, Teun A. - Discurso y racismo. <http://www.discursos.org/oldarticles/Discurso%20y%20racismo.pdf>
- Van Dick, Teun A. – Racismo y discurso de las élites. Gedissa, 2003
- Sala, Xavier Hiyab. 2006. Curmetratge.

18 Coherència de polítiques

- Castermans, Rachel & Heintze, Peter. Policy Coherence for Development. A practical guide. EU Coherence. Evert Vermeer Foundation. 2007.
- Grasa, Rafael (dir.). Estudi de coherència de polítiques per al desenvolupament a la Generalitat de Catalunya. 2009
- Evaluation of the EU Institutions & Member States' Mechanisms for Promoting Policy Coherence for

Development. European Centre for Development Policy Management (ECDPM), Instituto Complutense de Estudios Internacionales (ICEI), Studies in European Development Co-operation Evaluation No. 2, Unión Europea, 2006. www.three-cs.net

- Evaluation Services of the European Union. Evaluating Coordination, Complementarity and Coherence in EU development policy: a synthesis. 2007.
- Lahnalampi, Raili & Jorgensen, Karen. OECD Synthesis report on Policy coherence for development. OCDE. 2008. <http://www.oecd.org/dataoecd/21/10/41558897.pdf>
- Olivé, Iliana. Coherencia para el desarrollo: recomendaciones para España en materia económica. Informes Elcano, nº5, junio 2006. Real Instituto Elcano
- Olivé, Iliana. ¿Somos coherentes? España como agente de desarrollo internacional. Editado por: Real Instituto Elcano y Marcial Pons. 2008
- Policy Coherence for Development: Lessons learned. OECD Policy Brief. ODI. 2008.